

Krakatit

Karel Čapek

Exportováno z Wikizdrojů 15. května 2025

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny

popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924. [\[red 1\]](#)

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.

[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,

25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,

O. Štorch-Marien 1924

Dílo ve Wikipedii: [Krakatit](#)

Obsah:

- [I.](#)
- [II.](#)
- [III.](#)
- [IV.](#)
- [V.](#)
- [VI.](#)
- [VII.](#)
- [VIII.](#)
- [IX.](#)
- [X.](#)
- [XI.](#)
- [XII.](#)

- [XIII.](#)
- [XIV.](#)
- [XV.](#)
- [XVI.](#)
- [XVII.](#)
- [XVIII.](#)
- [XIX.](#)
- [XX.](#)
- [XXI.](#)
- [XXII.](#)
- [XXIII.](#)
- [XXIV.](#)
- [XXV.](#)
- [XXVI.](#)
- [XXVII.](#)
- [XXVIII.](#)
- [XXIX.](#)
- [XXX.](#)
- [XXXI.](#)
- [XXXII.](#)
- [XXXIII.](#)
- [XXXIV.](#)
- [XXXV.](#)
- [XXXVI.](#)
- [XXXVII.](#)
- [XXXVIII.](#)
- [XXXIX.](#)
- [XL.](#)
- [XLI.](#)

- [XLII.](#)
- [XLIII.](#)
- [XLIV.](#)
- [XLV.](#)
- [XLVI.](#)
- [XLVII.](#)
- [XLVIII.](#)
- [XLIX.](#)
- [L.](#)
- [LI.](#)
- [LII.](#)
- [LIII.](#)
- [LIV.](#)

Redakční poznámky

Toto jsou redakční poznámky projektu Wikizdroje, které se v původním textu nenacházejí.

1. [↑](#) Román líčí životní boj vynálezce ing. Prokopa s mezinárodními zbrojařskými monopoly o využití této zbraně, schopné způsobit nedozírnou katastrofu. Autor nejenže vytušil tehdy ještě vzdálenou éru vývoje atomové fyziky, ale také působivě umělecky vyjádřil problém odpovědnosti vědce za to, jakým způsobem bude jeho objevů využito v budoucnosti.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: I.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit.*
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

S večerem zhoustla mlha sychravého dne. Je ti, jako by ses protlačoval řídkou vlhkou hmotou, jež se za tebou neodvratně zavírá. Chtěl bys být doma. Doma, u své lampy, v krabici čtyř stěn. Nikdy ses necítil tak opuštěn.

Prokop si razí cestu do nábřeží. Mrazí ho a čelo má zvlhlé potem slabosti; chtěl by si sednout tady na té mokré lavičce, ale bojí se strážníků. Zdá se mu, že se motá; ano, u Staroměstských mlýnů se mu někdo vyhnul obloukem jako opilému. Nyní tedy vynakládá veškero sílu, aby šel rovně. Teď, teď jde proti němu člověk, má klobouk do očí a vyhrnutý límec. prokop zatíná zuby, vraští čelo, napíná

všechny svaly, aby bezvadně přešel. Ale zrovna na krok před chodcem se mu udělá v hlavě tma a celý svět se s ním pojednou zatočí; náhle vidí zblízka, zblizoučka pár pronikavých očí, jak se do něho vpíchly, naráží na něčí rameno, vypraví ze sebe cosi jako „promiňte“ a vzdaluje se s křečovitou důstojností. Po několika krocích se zastaví a ohlédne; ten člověk stojí a dívá se upřeně za ním. Prokop se seber a odchází trochu rychleji; ale nedá mu to, musí se znovu ohlédnout; a vida, ten člověk pořád stojí a dívá se za ním, dokonce samou pozorností vysunul z límce hlavu jako želva. „Ať kouká,“ myslí si Prokop znepokojen, „teď už se ani neohlédnu.“ A jde, jak nejlépe umí; náhle slyší za sebou kroky. Člověk s vyhrnutým límcem jde za ním. Zdá se, že běží. A Prokop se v nesnesitelné hrůze dal na útěk.

Svět se s ním opět zatočil. Těžce oddychuje, jektaje zuby opřel se o strom a zavřel oči. Bylo mu strašně špatně, bál se, že padne, že mu praskne srdce a krev vyšplíchne ústy. Když otevřel oči, viděl těsně před sebou člověka s vyhrnutým límcem.

„Nejste vy inženýr Prokop?“ ptá se člověk, patrně už poněkolikáté.

„Já... já tam nebyl,“ pokoušel se Prokop cosi zalhávat.

„Kde?“ ptal se muž.

„Tam,“ řekl Prokop a ukazoval hlavou kamsi k Strahovu. „Co na mně chcete?“

„Copak mne neznáš? Já jsem Tomeš. Tomeš z techniky, nevíš už?“

„Tomeš,“ opakoval Prokop, a bylo mu k smrti jedno, jaké to je jméno. „Ano, Tomeš, to se rozumí. A co — co mi chcete?“

Muž s vyhrnutým límcem uchopil Prokopa pod paží. „Počkej, teď si sedneš, rozumíš?“

„Ano,“ řekl Prokop a nechal se dovést k lavičce. „Já totiž... mně není dobře, víte?“ Náhle vyprostil z kapsy ruku zavázanou jakýmsi špinavým cárem. „Poraněn, víte? Ztracená věc.“

„A hlava tě nebolí?“ řekl člověk.

„Bolí.“

„Tak poslouchej, Prokope,“ řekl člověk. „Teď máš horečku nebo co. Musíš do špitálu, víš? Je ti zle, to je vidět. Ale aspoň se hleď upamatovat, že se známe. Já jsem Tomeš. Chodili jsme spolu do chemie. Člověče, rozpomeň se!“

„Já vím, Tomeš,“ ozval se Prokop chabě. „Ten holomek. Co s ním je?“

„Nic,“ řekl Tomeš. „Mluvím s tebou. Musíš do postele, rozumíš? Kde bydlíš?“

„Tam,“ namáhal se mluvit Prokop a ukazoval někam hlavou. „U... u Hybšmonky.“ Náhle se pokoušel vstát. „Já tam nechci! Nechod'te tam! tam je — tam je —“

„Co?“

„Kratit,“ zašeptal Prokop.

„Co je to?“

„Nic. Neřeknu. Tam nikdo nesmí. Nebo — nebo —“

„Co?“

„Ffft, bum!“ udělal Prokop a hodil rukou do výše.

„Co je to?“

„Kratoe. Kra-ka-tau. Sopka. Vul-vulkán, víte? Mně to... natrhlo palec. Já nevím, co...“ Prokop se zarazil a pomalu dodal: „To ti je strašná věc, člověče.“

Tomeš se pozorně díval, jako by něco očekával. „Tak tedy,“ začal po chvilce, „ty ještě pořád děláš do třaskavin?“

„Pořád.“

„S úspěchem?“

Prokop vydal ze sebe cosi na způsob smíchu. „Chtěl bys vědět, že? Holenku, to není jen tak. Není — není jen tak,“ opakoval klátě opile hlavou. „Člověče, ono to samo od sebe — samo od sebe —“

„Co?“

„Kra-ka-tit. Krakatit. Krrrakatit. A ono to samo od sebe — Já nechal jen prášek na stole, víš? Ostatní jsem smetl dododo-do takové piksly. Zu-zůstal jen poprašek na stol, — a — najednou —“

„— to vybuchlo.“

„Vybuchlo. Jen takový nálet, jen prášek, co jsem utrousil. Ani to vidět nebylo. Tuhle — žárovka — kilometr dál. Ta to nebyla. A já — v lenošce, jako kus dřeva. Víš, unaven. Příliš práce. A najednou.... prask! Já letěl na zem. Okna to vyrazilo a — žárovka pryč. Detonace jako — jako když bouchne lyditová patrona. Stra-strašná brizance. Já — já nejdřív myslel, že praskla ta por-porcená — ponce — porcelánová, polcelánová, porcenálová, poncelár, jak se to honem, to bílé, víte, izolátor, jak se to jmenuje? Kře-mičitan hlinitý.“

„Porcelán “

„Piksla. Já myslel, že praskla ta piksla, se vším všudy. Tak rozškrtnu sirku, a ona tam je celá, ona je celá. A já — jako sloup — až mně sirka spálila prsty. A pryč — přes pole — potmě — na Břevnov nebo do Střešovic — Aa někde mě

napadlo to slovo. Krakatoe. Krakatit. Kra-ka-tit. Ne, tak to nenenebylo. Jak to bouchlo, letím na zem a křičím Krakatit. Krakatit. Pak jsem na to zapomněl. kdo je tu? Kdo — kdo jste?“

„Kolega Tomeš.“

„Tomeš, aha. Ten všivák! Přednášky si vypůjčoval. Nevrátil mně jeden sešit chemie. Tomeš, jak se jmenoval?“

„Jiří.“

„Já už vím, Jirka. Ty jsi Jirka, já vím. Jirka Tomeš. Kde máš ten sešit? Počkej, já ti něco řeknu. Až vyletí to ostatní, je zle. Člověče, to rozmlátí celou Prahu. Smete. Odfoukne, ft! Až vyletí ta por-ce-lánová dóze, víš?“

„Jaká dóze?“

„Ty jsi Jirka Tomeš, já vím. Jdi do Karlína. Do Karlína nebo do Vysočan, a dívej se, až to vyletí. Běž, běž honem!“

„Proč?“

„Já toho nadělal cent. Cent Krakatitu. Ne, asi — asi patnáct deka. Tam nahoře, v té por-ce-lánové dózi. člověče, až ta vyletí — Ale počkej, to není možné, to je nesmysl,“ mumlal Prokop chytaje se za hlavu.

„Nu?“

„Proč — proč — proč to nevybouchlo také v té dózi? Když ten prášek — sám od sebe — Počkej, na stole je zin-zinkový plech — plech — Od čeho to na stole vybuchlo? Poč-kej, buď tiše, buď tiše,“ drtil Prokop a vrávoravě se zvedl.

„Co je ti?“

„Krakatit,“ zabručel Prokop, udělal celým tělem jakýsi otáčivý pohyb a svalil se na zem v mrákotách.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: II.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

První, co si Prokop uvědomil, bylo, že se s ním všechno otrásá v drnčivém rachotu a že ho někdo pevně drží kolem pasu. Hrozně se bál otevřít oči; myslel, že se to na něj řítí. Ale když to neustávalo, otevřel oči a viděl před sebou matný čtyřúhelník, kterým se sunou mlhavé světelné koule a pruhy. Neuměl si to vysvětlit; díval se zmateně na uplývající a poskakující mátohy, trpně odevzdán ve vše, co se s ním bude dít. Pak pochopil, že ten horlivý rachot jsou kola vozu a venku že míjejí jenom svítilny v mlze; a unaven tolikerým pozorováním zavřel opět oči a nechal se unášet.

„Teď si lehneš,“ řekl tiše hlas nad jeho hlavou; „spolkneš aspirin a bude ti líp. Ráno ti přivedu doktora, ano?“

„Kdo je to,“ ptal se Prokop ospale.

„Tomeš. Lehneš si u mne, Prokope, Máš horečku. Kde tě to bolí?“

„Všude. Hlava se mi točí. Tak, víš —“

„Jen tiše lež. vařím ti čaj a vyspíš se. Máš to z rozčilení, víš. To je taková nervová horečka. Do rána to přejde.“

Prokop sraštil čelo v námaze vzpomínání. „Já vím,“ řekl po chvíli starostlivě. „Poslyš, ale někdo by měl tu pikslu hodit do vody. Aby nevybouchla.“

„Bez starosti. Ted’ nemluv.“

„A ... já bych snad mohl sedět. Nejsem ti těžký?“

„Ne, jen lež.“

„— — A ty máš ten můj sešit chemie,“ vzpomněl si Prokop najednou.

„Ano, dostaneš jej. Ale ted’ klid, slyšíš?“

„Já ti mám tak těžkou hlavu—“

Zatím drkotala drožka nahoru Ječnou ulicí. Tomeš slabounce hvízdal nějakou melodii a díval se oknem. Prokop sípavě dýchal s tichým sténáním. Mlha smáčela chodníky a vnikala až pod kabát svým sychravým slizem; bylo pusto a pozdě.

„Už tam budeme,“ řekl Tomeš nahlas. Drožka se čerstvěji rozhrčela na náměstí a zahnula vpravo. „Počkej, Prokope, můžeš udělat pár kroků? Já ti pomohu.“

S námahou vlekl Tomeš svého hosta do druhého patra, Prokop si připadal jaksi lehký a bez váhy; a nechal se skoro vynést po schodech nahoru; ale Tomeš silně oddechoval a utíral si pot.

„Vid', jsem jako nitě,“ divil se Prokop.

„Nu ovšem,“ mružel udýchaný Tomeš odemykaje svůj byt.

Prokopovi bylo jako malému dítěti, když jej Tomeš svlékal. „Má maminka,“ začal něco povídat, „když má maminka, to už je, to už je dávno, tatínek seděl u stolu, a maminka mne nosila do postele, rozumíš?“

Pak už byl v posteli, přikryt po bradu, jekal zuby a díval se, jak se Tomeš točí u kamen a rychle zatápí. Bylo mu do pláče dojetím, lítostí a slabostí, a pořád brebentil; uklidnil se, až dostal na čelo studený obkladek. Tu se tiše díval po pokoji,; bylo tu cítit tabák a ženu.

„Ty jsi kujón, Tomši,“ ozval se vážně. „Pořád máš holky.“

Tomeš se k němu obrátil. „Nu, a co?“

„Nic, Co vlastně děláš?“

Tomeš mávl rukou. „Mizerně, kamaráde. Peníze nejsou.“

„Flámuješ.“

Tomeš jen potřásl hlavou.

„A je tě škoda, víš?“ začal Prokop starostlivě. „Ty bys mohl — Koukej, já dělám už dvanáct let.“

„A co z toho máš?“ namítl Tomeš příkře.

„No, sem tam něco. Prodal jsem letos třaskavý dextrin.“

„Zač?“

„Za deset tisíc. Víš, nic to není, hloupost. Taková pitomá bouchačka, pro doly. Ale kdybych chtěl —“

„Je ti už líp?“

„Krásně mi je. Já jsem ti našel metody! Člověče, jeden nitrát-ceru, to ti je vášnivá potvora; a chlor, tetrastupeň chlordusíku se zapálí světlem. Rozsvítíš žárovku, a prask! Ale to nic není. Koukej,“ prohlásil náhle vystrkuje zpod pokrývky hubenou, děsně zkomolenou ruku. „Když něco vezmu do ruky, tak... v tom cítím šumět atomy. Zrovna to mravenčí. Každá hmota mravenčí jinak, rozumíš?“

„Ne.“

„To je síla, víš? Síla v hmotě. Hmota je strašně silná. Já... já hmatám, jak se to v ní hemží. Drží to dohromady... s hroznou námahou. Jak to uvnitř rozvikláš, rozpadne se, bum! Všechno je exploze. Když se rozevře květina, je to exploze. Každá myšlenka, to je takové prasknutí v mozku. Když mně podáš ruku, cítím, jak v tobě něco exploduje. Já mám takový hmat, člověče. A sluch. Všechno šumí, jako šumivý prášek. To jsou samé malinkaté výbuchy. Mně ti tak hučí v hlavě.. Ratatata, jako strojní puška.“

„Tak,“ řekl Tomeš, „a teď spolkní tuhleten aspirin.“

„Ano, Tře-řřaskavý aspirin. Perchlorovaný acetylsalicylazid. To nic není. Člověče, já jsem našel exotermické třřaskaviny. Každá látka je vlastně třřaskavina. Voda... voda je třřaskavina. Hlína... a vzduch jsou třřaskaviny. Peří, peří v peřině je taky třřaskavina. Víš, zatím to má jen teoretický význam. A já jsem našel atomové výbuchy. Já — já — já jsem udělal alfa-exploze. Roz-pad-ne se to na plus plus částice. Žádná termochemie. Destruk-ce. Destruktivní chemie, člověče. To ti je ohromná věc, Tomši, čistě vědecky. Já ti mám doma tabulky... Lidi, kdybych já měl aparáty! Ale já mám jen oči... a ruce... Počkej, až to napíšu!“

„Nechce se ti spát?“

„Chce. Jsem — dnes — unaven. A co tys pořád dělal?“

„Nu, nic. Život.“

„Život je třaskavina, víš? Prásk, člověk se narodí a rozpadne se, bum! A nám se zdá, že to trvá bůhvíkolik let, vid'?"
Počkej, já jsem teď něco spletl, že?"

„Docela v pořádku, Prokope. Možná že zítra udělám bum. Nebudu-li mít totiž peníze. Ale to je jedno, starouši, jen spi.“

„Já bych ti půjčil, nechceš?"

„Nech. Na to bys nestačil. Snad ještě můj tatík —“ Tomeš mávl rukou.

„tak vidíš, ty máš ještě tatínka,“ ozval se Prokop po chvíli s náhlou měkkostí.

„Nu ano. Doktor v Týnici.“ Tomeš vstal a přecházel po pokoji. „je to mizérie, člověče, mizérie. Mám to nahnuté, nu! A nestarej se o mne. Já už — něco udělám. Spi!“

Prokop se utišil. Polozavřenýma očima viděl, jak Tomeš sedá ke stolku a hrabe se v nějakých papírech. Bylo mu jaksi sladko naslouchat šustění papíru a tichému hukotu ohně v kamnech. Člověk skloněný u stolku opřel hlavu o dlaně a snad ani nedýchal; a Prokopovi bylo, že leží doma a vidí svého staršího bratra, svého bratra Josefa; učí se knížek elektrotechnice a bude zítra dělat zkoušku; a Prokop usnul horečnatým spánkem.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: III.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Zdálo se mu, že slyší hukot jakoby nesčetných kol. „To je nějaká továrna,“ myslel si a běžel po schodech nahoru. Zničehonic se octil před velikými dveřmi, kde stálo na skleněné tabulce: Plinius. Zaradoval se nesmírně a vešel dovnitř. „Je tu pan Plinius?“ ptal se nějaké slečinky u psacího stroje. „Hned přijde,“ řekla slečinka, a tu k němu přistoupil vysoký oholený muž u cutawayi a s ohromnými kruhovými skly na očích. „Co si přejete?“ řekl.

Prokop se zvědavě díval do jeho neobyčejně výrazné tváře. Mělo to britskou hubu a vypouklé rozježděné čelo, na srkání bradavici zvíří šestáku a bradu jako filmový herec. „Vy — vy — račte být — Plinius?“

„Prosím,“ řekl vysoký muž a krátkým gestem mu ukázal do své pracovny.

„Jsem velmi... je mi... ohromnou ctí,“ koktal Prokop usedaje.

„Co si přejete?“ přerušil ho vysoký muž.

„Já jsem rozbil hmotu,“ prohlásil Prokop. Plinius nic; hrál si jen s ocelovým klíčkem a zavíral těžká víčka pod skly.

„To je totiž tak,“ začal Prokop překotně. „V-v—všecko se rozpadá, že? hmota je křehká. Ale já udělám, že se to rozpadne najednou, bum! Výbuch, rozumíte? Na padrt'. Na molekuly. Na atomy. Ale já jsem rozbil také atomy.“

„Škoda,“ řekl Plinius povážlivě.

„Proč — jaká škoda?“

„Škoda něco rozbít. I atomu je škoda. Nu tak dál.“

„Já... rozbiju atom. Já vím, že už Rutherford... Ale to byla jen taková páračka se zářením, víte? To nic není. To se musí en masse. Jestli chcete, já vám rozbourám tunu bismutu; rozstřípne to ce-celý svět, ale to je jedno. Chcete?“

„Proč byste to dělal?“

„Je to... vědecky zajímavé,“ zmátl se Prokop. „Počkejte, jakpak bych vám to... To je — to je vám ne-smír-ně zajímavé.“ Chytil se za hlavu. „Počkejte, mně praskne hlava; to bude — vědecky — ohromně zajímavé, že? Aha, aha,“ vyhrkl s úlevou, „já vám to vyložím. Dynamit — dynamit trhá hmotu na kusy, na balvany, ale benzoltrioxozonid ji roztrhá na prášek; udělá jen malou díru, ale rozdrtí hmotu nana-na submikroskopickou padrt', rozumíte? To dělá detonační rychlost. Hmota nemá čas ustoupit; nemůže se už ani roz-rotrhnout, roztrhnout, víte? A já... jjjjá jsem stupňoval detonační rychlost. Argonozonid. Chlorargonoxonid. Tetrargon. A pořád dál. Pak už ani vzduch nemůže ustoupit; je stejně tuhý jako... jako ocelová deska. Roztrhá se na molekuly. A pořád dál. A najednou vám... od jisté rychlosti... začne brzince děsně stoupat. Roste... kvadraticky. Já koukám jako blázen. Odkud se to bere? Kde kde kde se najednou vzala ta energie?“ naléhal Prokop zimničně. „Tak řekněte.“

„Nu, třeba v atomu,“ mínil Plinius.

„Aha,“ prohlásil Prokop vítězně a utřel si pot. „Tady je ten vtíp. Jednoduše v atomu. Ono to... vrazí atomy do sebe... a... sss... serve beta-plášť... a jádro se musí rozpadnout. To je alfa-exploze. Víte, kdo jsem? Já jsem první člověk, který překročil koeficient stlačitelnosti, pane. Já jsem našel atomové výbuchy. Já... já jsem vyrazil z bismutu tantal. Poslyšte, víte vy, kolik je vy-výkonu v jednom gramu rtuti? Čtyřysta dvaasedesát miliónů kilogramometrů. Hmota je

děsně silná. Hmota je regiment, který přešlapuje na místě: ráz dva, ráz dva; ale dejte ten pravý povel, a regiment vyrazí v útok, en avant! To je výbuch, rozumíte? Hurá!“

Prokop se zarazil vlastním křikem; v hlavě mu bušilo tak, že přestal cokoli vnímat. „Promiňte,“ řekl, aby zamluvil rozpaky, a hledal třesoucí se rukou své pouzdro na cigára. „Kouříte?“

„Ne.“

„Již staří Římané kouřili,“ ujišťoval Prokop a otevřel pouzdro; byly tam samé těžké patrony. „Zapalte si,“ nutil „to j lehoučký Nobel Extra.“ Sám ukousl špičku tetrylové patrony a hledal sirky. „To nic není,“ začal, „ale znáte třaskavé sklo? Škoda, Poslyšte, já vám mohu udělat výbušný papír. Napíšete psaní, někdo to hodí od ohně prásk! Celý barák se sesype. Chcete?“

„K čemu?“ ptal se Plinius zvedaje obočí.

„Jen tak. Síla musí ven. Já vám něco povím. Kdybyste chodil po stropě, tak co vám z toho vznikne? Já především kašlu na valenční teorie. Všecko se dá dělat. Slyšíte, jak to venku rychotí? To slyšíte růst trávu: samé výbuchy. Každé semínko je třaskavá kapsle, která vyletí. Puf, jako raketa. A ti hlupáci si myslí, že není žádná tautomerie. Já jim ukážu takovou merotropii, že budou z toho blázni. Samá laboratorní zkušenost, pane.“

Prokop cítil s hrůzou, že žvaní nesmysly; chtěl tomu uniknout a mlel tím rychleji, pleta páté přes deváté. Plinius vážně kývl hlavou; dokonce komihal celým tělem hlouběji a pořád hlouběji, jako by se klaněl. Prokop drmolil zmatené formule a nemohl se zastavit, poule oči na Plinia, který se komihal s rostoucí rychlostí jako stroj. Podlaha pod ním se začala houpat a zvedat.

„Ale tak přestaňte, člověče,“ zařval Prokop zděšen a probudil se. Místo Plinia viděl Tomše, který neobracuje se od stolku bručel: „Nekřič, prosím tě.“

„Já nekřičím,“ řekl Prokop a zavřel oči. V hlavě mu hučelo rychlými a bolestnými tepy.

Zdálo se mu, že letí přinejmenším rychlostí světla; nějak se mu svíralo srdce, ale to dělá jen Fitzgerald-Lorentzovo zploštění, řekl si; musím být placatý jako lívanec. A najednou se proti němu vyježí nesmírné skleněné hranoly; ne, jsou to jenom nekonečně hladce vybroušené roviny, jež se protínají a prostupují v břitkých úhlech jako krystalografické modely; a proti jedné také hraně je hnán úžasnou rychlostí. „Pozor,“ zařval sám na sebe, neboť v tisícíně vteřiny se musí roztříštit; ale tu již bleskově odletěl zpět a rovnou proti hrotu obrovského jehlanu; odrazil se jako paprsek a byl vržen na skleněně hladkou stěnu, smeká se podle ní, sviští do ostrého úhlu, kmitá šíleně mezi jeho stěnami, je hozen pozpátku nevěda proti čemu, zas odmrštěn dopadá bradou na ostrou hranu, ale v poslední chvíli ho to

odhodí vzhůru; nyní se roztřískne hlavu o euklidovskou rovinu nekonečna, ale již se řítí střemhlav dolů, dolů do tmy; prudký náraz, bolestné cuknutí v celém těle, ale hned zas se zvedl a dal se na útěk. Uhání labyrintickou chodbou a za sebou slyší dupot pronásledovatelů; chodba se úží, svírá se, její stěny se přirážejí k sobě děsným a neodvratným pohybem; i dělá se tenký šídlo, zatajuje dech a upaluje v bláznivé hrůze, aby tudy proběhl, než ho ty stěny rozdrtí. Zavřelo se to za ním s kamenným nárazem, zatímco sám sviští do propasti podle ledově čišící zdi. Strašný úder, a ztrácí vědomí; když procitl, vidí, že je v černé tmě; hmatá po slizkých kamenných stěnách a křičí o pomoc, ale z jeho úst nevychází zvuk; taková je tu tma. Jektaje hrůzou klopýtá po dně propasti; nahmatá postranní chodbu, i vrhá se do ní; jsou to vlastně schody, a nahoře, nekonečně daleko svítá malinký otvor jako v šachtě; běží tedy nahoru po nesčíslných a strašně příkrých stupních; ale nahoře není než plošina, lehoučká plechová platforma drnčící a chvějící se nad závratnou hlubinou, a dolů se šroubem točí jen nekonečné schůdky ze železných plátů. A tu již za sebou slyšel supění pronásledovatelů. Bez sebe hrůznou se řítí a točil po schůdkách dolů, a za ním železně řinčí a rachotí dupající zástup nepřátel. A najednou vinuté schody se končí ostře v prázdnu. Prokop zavyl, rozpráhl ruce a pořád ještě víře padal do bezedna. Hlava se mu zatočila, neviděl už a neslyšel; váznoucíma nohama běžel nevěda kam, drcen strašným slepým puzením, že musí kamsi dorazit, než bude pozdě. Rychleji a rychleji ubíhal nekonečným koridorem; čas od času míjel semafor, na kterém pokaždé vyskočila vyšší

číslice: 17, 18, 19. Najednou pochopil, že běhá v kruhu a ta čísla že udávají počet jeho oběhů. 40, 41. Popadla ho nesnesitelná hrůza, že přijde pozdě a že se odtud nedostane; svištěl zběsilou rychlostí, takže se semafor jenom míhal jako telegrafní týče z rychlíku; a ještě rychleji! Nyní už semafor ani neubíhá, nýbrž stojí na jednom místě a odpočítává bleskovou rychlostí tisíce a desettisíce oběhů, a nikde není východ z té chodby, a chodba je na pohled rovná a lesklá jako hamburský tunel, a přece se vrací kruhem; Prokop vzlyká děsem: to je Einsteinův vesmír, a já musím dojít, než bude pozdě! Náhle zazněl strašný výkřik, a Prokop ustrnul: Je to hlas tatínekův, někdo ho vraždí; i jal se obíhat ještě rychleji, semafor zmizel, udělala se tma; Prokop tápal po stěnách a nahmatl zamčené dveře, a za nimi je slyšet to zoufalé bědování a rány pokáceného nábytku. Řva hrůznou zarývá Prokop nehty do dveří, štípe je a rozškrabává; vytrhal je po třískách a našel za nimi staré známé schody, jež ho denně vedly domů, když byl maličký, a nahoře dusí se tatínek, někdo ho škrtí a smýká jím po zemi. Křiče vyletí Prokop nahoru, je doma na chodbě, vidí konve a chlebovou skříň mamčinu a pootevřené dveře do kuchyně, a tam uvnitř chroptí a prostí tatínek, aby ho nezabíjeli; někdo mu tluče hlavou o zem; chce mu jít na pomoc, ale nějaká slepá, bláznivá moc ho nutí, aby tady na chodbě běhal dokola, pořád rychleji dokolečka a chechtal se jíkavě, zatímco uvnitř skomírá a dusí se tatínkovo sténání. A neschopen vykročit ze závrtného bludného kruhu, řítě se stále rychleji ryčel Prokop šíleným smíchem hrůzy.

Tu se probudil zalit potem a jektaje zuby. Tomeš mu stál u hlav a dával mu na rozžhavené čelo nový chladivý obklad.

„To je dobře, to je dobře,“ mumlal Prokop, „já už nebudu spát.“ I ležel tiše a díval se na Tomše, jak sedí u lampy. Jirka Tomeš, říkal si, a počkejme, pak kolega Duras, a Honza Buchta, Sudík, Sudík, Sudík, a kdo ještě? Sudík, Trlica, Trlica, Pešek, Jovanovič, Mádr, holoubek, co nosil brejle, to je náš ročník na chemii. Bože, a který je tamhleten? Aha, to je Vedral, ten padl v roce šestnáct, a za ním sedí Holoubek, Pacovský, Trlica, Šeba, celý ročník. A tu slyšel najednou: „Pan Prokop bude kolokvovat.“

Lekl se nesmírně. U katedry sedí profesor Wald a tahá se suchou ručičkou za vousy, jako vždy. „Povězte,“ praví profesor Wald, „co víte o třaskavinách.“

„Třaskaviny, třaskaviny,“ začíná Prokop nervózně, „jejich výbušnost záleží na tom, že že že se náhle vyvine veliký objem plynu, který který se vyvine z mnohem menšího objemu výbušné masy... Prosí, to není správné.“

„Jak to?“ táže se Wald přísně.

„Já já já jsem našel alfa-výbuchy. Výbuch totiž nastane rozpadem atomu. Částičky atomu se rozletí — rozletí — “

„Nesmysl,“ přeruší ho profesor. „Není žádných atomů.“

„Jsou jsou jsou,“ drtil Prokop. „Prosím, já já já to dokážu —“

„Překonaná teorie,“ bručí profesor. „Nejsou vůbec žádné atomy, jsou jenom gumetály. Víte, co je to gumetál?“ Prokp se zapotil úlekem. Toho slova nikdy v životě neslyšel. Gumetál? „To neznám“ vydechl stísněně.

„Tak vidíte,“ řekl suše Wald. „A pak si troufáte dělat kolokvium. Co víte o Krakatitu?“

Prokop se nesmírně zarazil. „Kratatit,“ šeptal, „to je... to je úplně nová třaskavina, která... která dosud...“

„Čím se zanítí? Čím? Čím exploduje?“

„Hertzovými vlnami,“ vyhrkl Prokop s úlevou.

„Jak to víte?“

„Protože mně zničehonic vybuchla. Protože... protože nebyl žádný jiný impuls. A protože—“

„Nu?“

„... její syn-syntéza... se mně povedla za-za-za... vysokofrekvenční oscilace. Není to dosud vyvivysvětleno; ale já myslím, že — — že to byly nějaké elektromagnetické vlny.“

„Byly. Já to vím. Teď napište na tabuli chemický vzorec Krakatitu.“

Prokop vzal kus křídly a načmáral na tabuli svůj vzorec.

„Přečtěte.“

Prokop odříkal vzorec nahlas. Tu vstal profesor Wald a řekl najednou jakýmsi docela jiným hlasem. „Jak? Jak je to?“

Prokop opakoval formuli.

„Tetrargon?“ ptal se profesor rychle. „Pb kolik?“

„Dvě.“

„Jak se to dělá?“ tázal se hlas podivně blízce. „Postup! Jak se to dělá? Jak?... Jak se dělá Krakatit?“

Prokop otevřel oči. Nad ním se skláněl Tomeš s tužkou a zápisníkem v ruce a bez dechu se díval na jeho rty.

„Co?“ mumlal Prokop neklidně. „Co chceš? Jak... jak se to dělá?“

„Něco se ti zdálo,“ řekl Tomeš a schoval zápisník za zády.

„Spi, člověče, spi.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: IV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Ted' jsem něco vyžvanil, uvědomoval si Prokop jasnějším
cípem mozku; ale jinak mu to bylo svrchovaně lhostejno;
chtělo se mu jen spát, nesmírně spát. Viděl jakýsi turecký
koberec, jehož vzor se bez konce přesunoval, prostupoval a
měnil. Nebylo to nic, a přece ho to jaksi rozčilovalo; i ve
spaní zatoužil vidět znovu Plinia. Snažil se vybavit si jeho
podobu; místo toho měl před sebou ohavnou zešklebenou
tvář, jež skřípala žlutými vyžranými zuby, až se drtily, a pak
je po kouskách vyplivovala. Chtěl tomu uniknout; napadlo ho
slovo „rybář“, a hle, zjevil se mu rybář nad šedivou vodou i s
rybami v čeřen; řekl si „lešení“, a viděl skutečné lešení do
poslední skoby a vazby. Dlouho se bavil tím, že vymýšlel
slova pozoroval obrázky jimi promítnuté; ale pak, pak už si
živou mocí nemohl na žádné slovo vzpomenout. namáhal se

usilovně, aby našel aspoň jedno jediné slovo nebo věc, ale marně; tu ho zalila hrůza bezmoci studeným potem. Musím postupovat metodicky, umínil si; začnu od začátku, nebo jsem ztracen. Šťastně si vzpomněl na slovo „rybář“, ale zjevil se mu hliněný prázdný galon od petroleje,; bylo to děsné. Řekl si „židle“, a ukázal se mu s podivnou podrobností dehtovaný tovární plot s trochou smutné zaprášené trávy a rezavými obručemi. To je šílenství, řekl si s mrazivou jasností; to je, pánové, typická pomatenost, hyperofabula ugongi dugongi Darwin. Tu se mu tento odborný název zazdál neznámo proč ukrutně směšný, a dal se do hlasitého, zrovna zalykavého smíchu, jímž se probudil.

Byl úplně zpocen a odkopán. Díval se horečnými očima na Tomše, který chvatně přecházel po pokoji a házel nějaké věci do kufříku; ale nepoznával ho. „Poslyšte, poslyšte,“ začal „to je k smíchu, poslyšte, tak počkejte, to musíte, poslyšte—“ Chtěl říci jako vtip ten podivuhodný odborný název, a sám se smál předem; ale živou mocí si nemohl vzpomenout, jak to vlastně bylo, i rozmrzel se a umlkl.

Tomeš si oblékl ulstr a narazil čepici; a když už bral kufřík, zaváhal a sedl si na pelest k Prokopovi. „Poslyš, starouši,“ řekl starostlivě, „já teď musím odejet. K tátovi, do Týnice. Nedá-li mně peníze, tak — se už nevrátím, víš? Ale nic si z toho nedělej. Ráno sem přijde domovnice a přivede ti doktora, ano?“

„Kolik je hodin?“ ptal se Prokop netečně.

„Čtyři... Čtyři a pět minut. Snad... ti tu nic neschází?“

Prokop zavřel oči, odhodlán nezajímat se už o nic na světě. Tomeš ho pečlivě přikryl, a bylo ticho.

Náhle otevřel oči dokořán. Viděl nad sebou neznámý strop a po jeho kraji běží neznámý ornament. Sáhl rukou po svém nočním stolku a hmátl do prázdna. Obrátil se polekán, a místo svého širokého laboratorního pultu vidí nějaký cizí stolek s lampičkou. Tam, kde bývalo okno, je skříň; kde stávalo umyvadlo, jsou jakési dveře. Zmátl se tím vším nesmírně; nedovedl pochopit, co se s ním děje, kde se octl, a přemáhaje závrať usedl na posteli. Pomalu si uvědomil, že není doma, ale nemohl si vzpomenout, jak se sem dostal. „Kdo je to,“ zeptal se hlasitě nazdařbůh, stěží hýbaje jazykem. „Pít,“ ozval se po chvíli, „pít!“. Bylo trýznivé ticho. Vstal z postele a trochu vrávoravě šel hledat vodu. Na umyvadle našel karafu a pil z ní dychtivě; a když se vracel do postele, podlomily se mu nohy a usedl na židli, nemoha dále. Seděl snad hodně dlouho; pak ho roztrásla zima, neboť se celý polil vodou z karafy, a přilošlo mu líto sebe sama, že je kdesi a neví sám kde, že ani do postele nedojde a že je tak bezradně a bezmocně sám; tu propukl v dětský vzlykavý pláč.

Když se trochu vyplakal, bylo mu v hlavě jasněji. Dokonce mohl dojít až k posteli a ulehл jektaje zuby; a sotva se zahřál, usnul mráкотným spánkem beze snu.

Když se probudil, byla roleta vytažena do šedivého dne a v pokoji trochu pouklizeno; nedovedl pochopit, kdo to udělal, ale jinak se pamatoval na vše, na včerejší explozi, na Tomše i na jeho odjezd. Zato ho třestivě bolela hlava, bylo mu těžko na prsou a drásavě ho mučil kašel. Je to špatné, říkal si, je to docela špatné; měl bych jít domů a lehnout si. Vstal tedy a začal se pomalu strojit chvílemi odpočívaje. Bylo mu, jako by mu něco drtilo hrozným tlakem prsa. Usedl tak netečný ke všemu a těžce dýchal.

Tu krátce, jemně zazněl zvonek. Vzchopil se s námahou a šel otevřít. Na prahu v chodbě stála mladá dívka s tváří zastřenou závojem.

„Bydlí tady... pan Tomeš?“ ptala se spěšně a stísněně.

„Prosím,“ řekl Prokop a ustoupil jí z cesty; a když, trochu váhajíc, těsně podle něho vcházela dovnitř, zavála na něj slabounká a spanilá vůně, že rozkoší vzdychl.

Posadil ji vedle okna a usedl proti ní, drže se zpříma, jak nejlépe dovedl. Cítil, že samým úsilím vypadá přísně a strnule, což uvádělo do nesmírných rozpaků jeho i dívku. Hryzala si pod závojem rty a klopila oči; ach, líbezná hladkost tváře, ach, ruce malé a hrozně rozčilené! Náhle zvedla oči, a Prokop zatajil dech omámen úžasem; tak krásná se mu zdála.

„Pan Tomeš není doma?“ ptala se dívka.

„Tomeš odjel,“ řekl Prokop váhavě. „Dnes v noci, slečno.“

„Kam?“

„Do Týnice, k svému otci.“

„A vrátí se?“

Prokop pokrčil rameny.

Dívka sklopila hlavu a její ruce s něčím zápasily. „A řekl vám, proč — proč —“

„Řekl.“

„A myslíte, že — že to udělá?“

„Co, slečno?“

„Že se zastřelí.“

Prokop si bleskem vzpomněl, že viděl Tomše ukládat revolver do kufříku. „Možná že zítra udělám bum,“ slyšel jej znovu drtit mezi zuby. Nechtěl nic říci, ale vypadal asi velmi povážlivě.

„Ó bože, ó bože,“ vypravila ze sebe dívka, „ale to je strašné! Řekněte, řekněte —“

„Co, slečno?“

„Kdyby — kdyby někdo mohl za ním jet! Kdyby mu někdo řekl — kdyby mu dal — Vždyť by to nemusel udělat, chápete? Kdyby někdo za ním ještě dnes jel —“

Prokop se díval na její zoufalé ruce, jež se zatínaly a spínaly.

„Já tam tedy pojedu slečno,“ řekl tiše. „Náhodou... mám snad v tu stranu nějakou cestu. Kdybyste chtěla — já —“

Dívka zvedla hlavu. „Skutečně,“ vyhrkla radostně, „vy byste mohl —?“

„Já jsem jeho... starý kamarád, víte?“ vysvětloval Prokop. „Chcete-li mu něco vzkázat... nebo poslat... já ochotně...“

„Bože, vy jste hodný,“ vydechla dívka.

Prokop se slabě začervenal. „To je maličkost, slečno,“ bránil se „Náhodou... mám zrovna volný čas... stejně chci někam jet, a vůbec —“ Mávl v rozpacích rukou. „To nestojí za řeč. Udělám všecko, co chcete.“

Dívka se zarděla a honem se dívala jinam. „Ani nevím, jak bych... vám měla děkovat,“ řekla zmateně. „Mně je tak líto, že... že vy... Ale je to tak důležité — A pak, vy jste jeho přítel — Nemyslete si, že já sama —“ Tu se přemohla a upřela na Prokopa čiré oči. „Já mu něco musím poslat. Od někoho jiného. Já vám nemohu říci —“

„Není třeba,“ řekl Prokop rychle. „já mu to dám, a je to. Já jsem tak rád, že mohu vám... že mohu jemu... Prší snad?“ ptal se náhle dívejte se na její zrosenou kožišinku.

„Prší.“

„To je dobře,“ mínil Prokop; myslel totiž na to, jak příjemně by chladilo, kdyby na tu kožišinku směl položit čelo.

„Já to tu nemám,“ řekla vstávajíc. „Bude to jen malý balíček. Kdybyste mohl počkat... Já vám to přinesu za dvě hodiny.“

Prokop se velmi strnule uklonil; bál se totiž, že ztratí rovnováhu. Ve dveřích se obrátila a pohlédla na něj upřenýma očima. „Na shledanou.“ A byla ta tam.

Prokop usedl a zavřel oči. Krupičky deště na kožišince, hustý a orosený závoj; zatřený hlas, vůně, neklidné ruce v těsných, maličkých rukavičkách; chladná vůně, pohled jasný a matoucí pod sličným, pevným obočím. Ruce na klíně, měkké řasení sukně na silných kolenou, ach, maličké ruce v těsných rukavicích! Vůně, temný a chvějící se hlas, líčko hladké a pobledlé. Prokop zatínal zuby do chvějících se rtů. Smutná, zmatená a statečná. Modrošedé oči, oči čisté a světelné. Ó bože, ó bože, jak se tiskl závoj k jejím rtům!

Prokop zasténal a otevřel oči. Je to Tomšova holka, řekl si se slepým vztekem. Věděla kudy jít, nenení tu poprvé. Snad tady... zrovna tady v tom pokoji — — Prokop si v nesnesitelné trýzni vrýval nehty do dlaní. A já hlupák se

nabízím, že pojedu za ním! Já hlupák, já mu ponesu psaníčko! o — co — co mi je vůbec po ní?

Tu ho napadla spásná myšlenka. Uteku domů, do svého laboratorního baráku tam nahoře. A ona, ať si sem přijde! Ať si pak dělá co chce! Ať — ať — ať si jede za ním sama, když... když jí na tom záleží —

Rozhlédl se po pokoji; viděl zvalenou postel, zastyděl se a ustlal ji, jak byl zvyklý doma. Pak se mu nezdála dost slušně ustlaná, přestlal ji, rovnal a hladil, a pak už rovnal všechno všude, uklízel, pokoušel se pěkně zřasit i záclony, načež usedl s hlavou zmotanou a hrudí drcenou bolestným tlakem a čekal.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: V.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Zdálo se mu, že jde ohromnou zelinářskou zahradou; kolem dokola nic než samé zelné hlávky, ale nejsou hlávky, nýbrž zešklebené a olezlé, krhavé a blekotající, nestvůrné vodnaté, trudovité a vyboulené hlavy lidské; vyrůstají z hubených košťálů a lezou po nich odporné zelené housenky. A hle, přes pole k němu běží dívka se závojem na tváři; zvedá trochu sukni a přeskakuje lidské hlávky. Tu vyrůstají zpod každé z nich nahé, úžasně tenké a chlupaté ruce a sahají po nohou a po sukních. Dívka křičí v šílené hrůze a zvedá sukni výše, až nad silná kola, obnažuje bílé nohy a snaží se přeskočit ty chňapající ruce. Prokop zavírá oči; nesnese pohled na její bílé silné nohy, a šílí úzkostí, že je ty zelné hlávky zhanobí. Tu vrhá se na zem a uřezává kapesním nožem první hlávku; ta zvířecky ječí a cvaká mu vyžranými zuby po rukou. Nyní

druhá, třetí hlávka; Kriste Ježíši, kdy skosí to ohromné pole, než se dostane k dívce zápasící tam na druhé straně nekonečné zahrady? Zběsile vyskakuje a šlape po těch příšerných hlavách, rozdupává je, kope do nich; zaplete se nohama do jejich tenkých, přísavných pracek, padá, je uchopen, rván, dušen a vše mizí.

Vše mizí v závratném víření. A náhle se ozve zblízka zastřený hlas: „Nesu vám ten balíček.“ Tu vyskočil a otevřel oči, a před ním stojí děvečka z Hybšmonky, šilhavá a těhotná, se zmáčeným břichem, a podává mu cosi zabaleného v mokrému hadru. To není ona, trne bolestně Prokop, a rázem vidí vytáhlou smutnou prodavačku, která mu dřevěnými tyčinkami roztahuje rukavice. To není ona, brání se Prokop, a vidí naduřelé dítě na křivičných nožkách, jež — jež — jež se mu nestoudně nabízí! „Jdi pryč,“ křičí Prokop, a tu se mu zjeví pohozená konev uprostřed záhonu povadlé a slimáky prolezlé kapusty a nemizí přes všechno jeho úsilí.

Vtom tiše zazněl zvonek jako tiknutí ptáčka. Prokop se vrhl ke dveřím a otevřel; na prahu stála dívka se závojem, tiskla k ňadrům balíček a oddychovala. „To jste vy,“ řekl Prokop tiše a (neznámo proč) nesmírně dojat. Dívka vešla, dotkla se ho ramenem; její vůně dechla na Prokopa trýznivým opojením.

Zůstala stát uprostřed pokoje. „Prosím vás, nehněvejte se,“ mluvila tiše a jakoby spěchajíc, „že jsem vám dala takové poslání. Vždyť ani nevíte, proč — proč já — Kdyby vám to dělalo nějaké potíže —“

„Pojedu,“ vypravil ze sebe Prokop chraptivě.

Dívka upřela na něj zblízka své vážné, čisté oči. „Nemyslete si o mně nic zlého. Já mám jenom strach, aby pan... aby váš přítel neudělal něco, co by někoho... někoho jiného do smrti tránilo. Já mám k vám tolik důvěry... Vy ho zachráníte, že?“

„Nesmírně rád,“ vydechl Prokop nějakým nesvým a rozechvěným hlasem; tak ho opojovalo nadšení. „Slečno, já... co budete chtít...“ Odvrátil oči; bál se, že něco vybleptne, že je snad slyšet, jak mu bouchá srdce, a stydl se za svou těžkopádnost.

I dívku zachvátil zmatek; hrozně se zarděla a nevěděla kam s očima. „Děkuju, vám,“ pokoušela se také jaksi nejistým hlasem, silně mačkala v rukou zapečetěný balíček. Nastalo ticho, jež způsobilo Prokopovi sladkou a mučivou závrať. Cítil s mrazením, že dívka letmo zkoumá jeho tvář; a když k ní náhle obrátil oči, viděl, že se dívá k zemi a čeká, připravena, aby snesla jeho pohled. Prokop cítil, že by měl něco říci, aby zachránil situaci; místo toho jen hýbal rty a chvěl se na celém těle.

Konečně pohnula dívka rukou a zašeptala: „Ten balíček —“

Tu zapomněl Prokop, proč schovává pravou ruku za zády, a sáhl po tlusté obálce. Dívka zbledla a couvla. „Vy jste poraněn,“ vyhrkla. „Ukažte!“ Prokop honem schovával ruku.

„To nic není,“ ujišťoval rychle, „to... to se mi jen trochu zanítila... zanítila taková ranka, víte?“

Dívka, docela bledá, zasykla, jako by sama cítila tu bolest. „Proč nejdete k lékaři?“ řekla prudce. „Vy nemůžete nikam jet! Já... já pošlu někoho jiného!“

„Vždyť už se to hojí,“ bránil se Prokop, jako by mu brali něco drahého. „Jistě, to už je... skoro v pořádku, jen škrábnutí, a vůbec, to je nesmysl; proč bych nejel? A pak, slečno, v takové věci... nemůžete poslat cizího člověka, víte? Vždyť to už ani nebolí, hleďte,“ a zatřepal pravou rukou.

Dívka stáhla obočí přísnou soustrastí. „Vy nesmíte jet! Proč jste mi to neřekl? Já — já — já to nedovolím! Já nechci —“

Prokop byl docela nešťasten. „Hleďte, slečno,“ spustil horlivě, „to jistě nic není; já jsem na to zvyklý. Podívejte se tady,“ a ukázal jí levou ruku, kde mu scházel skoro celý malík a kloub na ukazováčku naduřel uzlovitou jizvou. „to už je takové řemeslo, víte?“ Ani nepozoroval, že dívka couvá s blednoucími rty a dívá se na pořádný šrám jeho čela od oka ke vlasům. „Udělá to prask, a je to. Jako voják. Zvednu se a běžím útokem dál, rozumíte? Nic se mně nemůže stát. Nu, dejte sem!“ Vzal jí z ruky balíček, vyhodil do výše a chytil. „Žádná starost, pane. Pojedu jako pán. Víte, já už jsem dávno nikde nebyl. Znáte Ameriku?“

Dívka mlčela a hleděla na něho se zachmuřeným obočím.

„Ať si říkají, že mají nové teorie,“ drmolil Prokop horečně; „počkejte, já jim to dokážu, až vyjdou mé výpočty. Škoda že to mu nerozumíte; já bych vám to vyložil, vám věřím, vám věřím, ale jemu ne. Nevěřte mu,“ mluvil naléhavě, „mějte se na pozoru. Vy jste tak krásná,“ vydechl nadšeně. „Tam nahoře já nikdy s nikým nemluvím. Je to jen taková bouda z prken, víte? Haha, vy jste se tak bála těch hlávek! Ale já vás nedám, o to nic; nebojte se ničeho. Já vás nedám.“

Pohlížela ně něho s očima rozšířenýma hrůzou. „Vy přece nemůžete odjet!“

Prokop zesmutněl a zmalátněl. „Ne, na to nesmíte dát, co mluvím. Povídal jsem nesmysly, že? Já jsem jenom chtěl, abyste nemyslela na tu ruku. Abyste se nebála. To už přešlo.“ — Přemohl své vzrušení, byl tuhý a zakaboněný samým soustředěním. „Pojedu to Týnice a najdu Tomše. Dám mu ten balíček a řeknu, že to posílá slečna, kterou zná. Je to správně?“

„Ano,“ řekla dívka váhavě, „ale vy přece nemůžete —“

Prokop se pokusil o prosebný úsměv; jeho těžká, rozjizvená tvář náhle docela zkrásněla. „Nechte mne,“ řekl tiše, „vždyť je to — je to — pro vás.“

Dívka zamžikala očima; bylo jí skoro do pláče prudkým pohnutím. Mlčky kývla a podávala mu ruku. Zvedl svou

beztvarou levici; pohlédla na ni zvědavě a silně ji stiskla. „já vám tolik děkuju,“ řekla rychle, „sbohem!“

Ve dveřích se zastavila a chtěla něco říci; mačkala v ruce kliku a čekala —

„Mám mu — vyřídit... pozdrav?“ optal se Prokop s křivým úsměvem.

„Ne,“ vydechla a rychle na něj pohlédla. „na shledanou.“

Dveře za ní zapadly. Prokop se na ně díval, bylo mu najednou na smrt těžko a chabě, hlava se mu točila, a stálo ho nesmírné úsilí, aby učinil jediný krok.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: VI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Na nádraží bylo mu čekati půldruhé hodiny. Sedl si na chodbě a chvěl se zimou. V poraněné ruce mu pulsovala ukrutná bolest; zavíral oči, a tu se mu zdálo, že ta bolavá ruka roste, že je veliká jako hlava, jako tykev, jako hrnec na vyvážení prádla, a že v celém jejím rozsahu palčivě cuká živé maso. Přitom mu bylo mdlo k dávení a na čele mu ustavičně vyrážel studený pot úzkosti. Nesměl se podívat na špinavé, poplivané, zablácené dlážky chodby, aby se mu nezvedal žaludek. Vyhrnul si límec a polo snil, pomalu přemáhán nekonečnou lhostejností. Zdálo se mu, že zas je vojákem a leží poraněn v širém poli; kde — kde to pořád bojují? Tu zazněl mu do uší Prudký zvon a někdo volal: „Týnice, Duchcov, Moldava, nastupovat!“

Nyní už tedy sedí ve vagóně u okna a je mu nezřízeně veselo, jako by někoho přelstil nebo někomu utekl; teď, holenku, už jedu do Týnice a nic mne nemůže zadržet. Skoro se chechtal radostí, uvelebil se ve svém koutě a s náramnou čilostí pozoroval své spolucestující. Naproti němu sedí nějaký krejčík s tenkým krkem, hubená černá paní, pak člověk s divně bezvýraznou tváří; vedle Prokopa strašně tlustý pán, kterému se nemůže nějak břicho vejít mezi nohy, a snad ještě někdo, to už je jedno. Prokop se nesmí dívat z okna, protože mu to dělá závrať. Ratata ratata ratata, vybuchuje vlak, vše drnčí, bouchá, otřásá se samou horlivostí spěchu. Krejčíkovi se klátí hlava napravo nalevo napravo nalevo; černá paní jaksi podivně a tuhle hopkuje na místě, bezvýrazná tvář se třese a kmitá jako špatný snímek ve filmu. A tlustý soused, to je kupa rosolu, jež se houpe, otřásá, poskakuje nesmírně směšným způsobem. Týnice, Týnice, Týnice, skanduje Prokop s úderem kol; rychleji! rychleji! Vlak se ohřál samým chvatem, je tu horko, Prokop se potí žárem; krejčík má nyní dvě hlavy na dvou tenkých krcích, obě hlavy se třesou a narážejí na sebe, až to drnčí. Černá paní výsměšně a urážlivě hopkuje na svém sedadle; tváří se naschvál jako dřevěná loutka. Bezvýrazná tvář zmizela; sedí tam trup s rukama mrtvě složenýma na klíně, ruce neživě poskakují, ale trup je bezhlavý.

Prokop sbírá všechny své síly, aby se na to pořádně podíval; štípe se do nohy, ale nic platno, trup je dál bezhlavý a mrtvě se poddává otřesům vlaku. Prokopovi je z toho děsně úzko; šťouchá loktem tlustého souseda, ale ten se jen rosolovitě

chvěje, a Prokopovi se zdá, že se mu to tlusté tělo bezhlase chechtá. Nemůže se už na to dívat; obrací se k oknu, ale tam z ničehonic vidí lidskou tvář. Neví zprvu, co je na ní tak zarážejícího; pozoruje ji vytřeštěnýma očima poznává, že to je jiný Prokop, který na něho upírá oči s děsivou pozorností. Co chce? zhrozil se Prokop. Proboha, nezapomněl jsem ten balíček v Tomšově bytě? Hmatá honem po kapsách a najde obálku v náprsní kapse. Tu se tvář v okně usmála a Prokopovi se ulevilo. Odvážil se dokonce pohlédnout na bezhlavý trup; a vida, on si ten člověk jen přetáhl pověšený svrchník přes hlavu a spí pod ním. Prokop by to udělal také, ale bojí se, aby mu někdo nevytál z kapsy zapečetěnou obálku. A přece jde na něho spaní, je nesnesitelně unaven; nikdy by si nedovedl představit, že je možno být tak unaven. Usíná, vyrve se z toho vytřeštěně a opět usíná. Černá paní má jednu hopkující hlavu na ramenou a druhou drží na klíně oběma rukama; a co se krejčíka týče, sedí místo něho jen prázdné, beztělé šaty, z nichž čouhá porcelánová palička. Prokop usíná, ale pojednou se z toho vytrhne v horlivé jistotě, že je v Týnici; snad to někdo venku volal, neboť vlak stojí.

Vyběhl tedy ven a viděl, že už je večer, dva tři lidé vystupují na malinkém blikajícím nádraží, za nímž je neznámá a mlhavá tma. Řekli Prokopovi, že do Týnice musí jet poštou, je-li na ní ještě místo. Poštovní vůz, to byl jen kozlík a za ním truhlík na zásilky; a na kozlíku už seděl pošťák a nějaký pasažér.

„Prosím vás, vemte mne do Týnice,“ řekl Prokop.

Pošťák potřásl hlavou v nekonečném smutku. „Nejde,“ odpověděl po chvíli.

„Proč... jak to?“

„Není už místo,“ řekl pošťák zrale.

Prokopovi vstoupily do očí slzy samou lítostí. „Jak je tam daleko... pěšky?“

Pošťák účastně přemýšlel. „No, hodinu,“ řekl.

„Ale já... nemohu jít pěšky! Já musím k doktoru Tomšovi!“ protestoval Prokop zdrcen.

Pošťák uvažoval. „Vy jste... jako... pacient?“

„Mně je zle?“ zamumlal Prokop; skutečně se chvěl slabostí a zimou.

Pošťák přemýšlel a potřásl hlavou. „Když to nejde,“ ozval se konečně.

„Já se vejdu, já... kdyby byl jen kousek místa, já...“

Na kozlíku ticho; jen pošťák se drbal ve vousech, až to chrastělo; pak neřekl slova a slezl, dělal něco na postraňku a mlčky odešel do nádraží. Pasažér na kozlíku se ani nepohnul.

Prokop byl tak vyčerpán, že si musel sednout na patník. Nedoжду, cítil zoufale; zůstanu tady, až... až...

Pošťák se vracel z nádraží a nesl prázdnou bedničku. Nějak ji v pravil na plošinu kozlíku rozvážně ji pozoroval. „Tak si tam sedněte,“ řekl posléze.

„Kam?“ ptal se Prokop.

„No... na kozlík.“

Prokop se dostal na kozlík tak nadpřirozeně, jako by ho vynesly nebeské síly. Pošťák zas dělal cosi na řemení, a teď sedí na bedničce s nohama visícíma dolů a bere opratě. „Hý,“ povídá.

Kůň nic. Jenom se zachvěl.

Pošťák nasadil jakési tenké, hrdelní „rrr“. Kůň pohodil ocasem a pustil hlasitý pšouk.

„Rrrr.“

Pošta se rozjela. Prokop se křečovitě chytil nízkého zábradlíčka; cítil, že je nad jeho síly udržet se na kozlíku.

„Rrrr.“ Zdálo se, že ten vysoký hrčivý zpěv nějak galvanizuje starého koně. Běžel kulhavě, pohazoval ocasem a při každém kroku pouštěl slyšitelné větry.

„Rrrrrrr“. Šlo to alejí holých stromů, byla černočerná tma, jen kmitavý proužek světla z lucerny se smýkal po blátě. Prokop ztuhlými prsty svíral zábradlíčko; cítil, že už vůbec nevládne svému tělu, že nesmí spadnout, že bezmezně slábne. Nějaké osvětlené okno, alej, černá pole. „Rrrrr.“ Kůň vytrvale pšukal a klusal pleta nohama toporně a nepřírozeně, jako by byl už dávno mrtev.

Prokop se úkosem podíval na svého spolucestujícího. Byl to děda s krkem ovázaným šálou; pořád něco žvýkal, překusoval, žmoulal a zase vyplivoval. A tu si Prokop vzpomněl, že tu podobu už viděl. Byla ta ohavná tvář ze sna, jež skřípala vyžranými zuby, až se drtily, a pak je po kouskách vyplivovala. Bylo to divné a strašné.

„Rrrrr.“ Silnice se obrací motá se do kopce a zase dolů. Nějaký statek, je slyšet psa, člověk jde po silnici a povídá „dobrý večer“. Domků přibývá, jde to do kopce. Pošta zatačí, vysoké „rrrr“ náhle ustane a kůň se zastaví.

„Tak tady bydlí doktor Tomeš“ povídá pošťák.

Prokop chtěl něco říci, ale nemohl; chtěl se pustit zábradlí, ale nešlo to, protože mu prsty křečovitě ztuhly.

„No, už jste tady,“ povídá pošťák znovu. Ponenáhlu křeče povolí a Prokop slézá z kozlíku, chvěje se na celém těle. Jakoby popaměti otvírá vrátka a zvoní u dveří. Uvnitř zuřivý štěkot, a mladý hlas volá: „Honzíku, ticho!“ Dveře se

otevrou, a stěží hýbaje jazykem ptá se Prokop: „Je pan doktor doma?“

Chvilku ticho; pak řekl mladý hlas: „Pojďte dál.“

Prokop stojí v teplé světnici; na stole je lampa a večere, voní to bukovým dřívím. Starý pán s brejličkami na čele vstává od svého talíře, jde k Prokopovi a povídá: „Tak copak vám schází?“

Prokop se mračně upomínal, co tu vlastně chce. „Já... totiž...“, začal, „je váš syn doma?“

Starý pán se pozorně díval na Prokopa. „Není. Co vám je?“

„Jirka... Jiří,“ mružel Prokop, „já jsem... jeho přítel a nesu mu... mám mu dát...“ Lovil v kapse zapečetěnou obálku. „Je to... důležitá věc a... a...“

„Jirka je v Praze,“ přerušil ho starý pán. „Člověče, sedněte si aspoň!“

Prokop se nesmírně podivil. „Vždyť říkal... říkal, že jede sem. Já mu musím dát...“ Podlaha se pod ním zakymácela a počala se naklánět.

„Aničko, židli,“ křikl starý pán podivným hlasem.

Tu ještě zaslechl Prokop tlumený výkřik a poroučel se na zem. Zalila ho nesmírná temnota, a pak již nebylo nic.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: VII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Nebylo nic; jen jako kdyby se časem protrhly mlhy, zjevil se vzorek malované stěny, řezaná římsa skříně, cíp záclony či frýzek stropu; nebo se naklonila nějaká tvář jakoby nad otvorem studně, ale nebylo vidět jejích rysů. Něco se dělo, někdo časem svažil horké rty nebo pozvedal bezvládné tělo, ale vše mizelo v plynoucích útržcích snění. Byly to krajiny, kobercové vzory, diferenciální počty, ohnivé koule, chemické formule; jen časem něco vyplulo navrch a stalo se na okamžik jasnějším snem, aby se to vzápětí zas rozplynulo v širokotokém bezvědomí.

Konečně přišla chvíle, kdy procitl; viděl nad sebou teplý a bezpečný strop se štukovým frýzkem; našel očima své vlastní hubené, mrtvě bílé ruce na květované příkrývce; za nimi

objevil pelest postole, skříň a bílé dveře; vše nějak milé, tiché a už známé. Neměl ponětí, kde je; chtěl o tom uvažovat, ale měl nemožně slabou hlavu, vše se mu opět počalo mást i zavřel oči a odpočíval v odevzdané chabosti.

Dveře tichounce zavrzly. Prokop otevřel oči a posadil se na posteli, jako by ho něco zvedlo. A ono u dveří stojí děvče, vytáhlé nějak a světlé, má jasňoučké oči náramně udivené, ústa pootevřená překvapením a tiskne k prsoum bílé pláténko. Nehýbe se rozpačitá, mrká dlouhými řasami a její růžový čumáček se počíná nejistě, plaše usmívat.

Prokop se zachmuřil; usilovně hleděl něco říci, ale měl v hlavě docela prázdno; hýbal nehlasně rty a pozoroval dívku jaksi přisnma a vzpomínavýma očima. „Gúnúmai se, anassa,“ splynulo mu náhle a bezděčně ze rtů, „theos ny tis é brotos essi? Ei men tis theos essi, toi úranon euryn echúsin, Artemidi se egó ge, Dios kúré megaloió, eidos te megethos te fyén t´anchista eiskó.“ A dále, verš za veršem, řinulo se božské pozdravení, jímž Odysseus oslovil Nausikau.

„Proboha prosím tě, paní! Jsi božstvo či smrtelný člověk? Jestliže některá z bohyň, co sídlí na nebi širém, s Artemidou bych já, jež velkého Dia je dcera, krásou a vzrůstem těla i velikostí nejspíš tě srovnal. Jsi-li však některá z lidí, co mají na zemi sídlo, třikrát blažení jsou tvůj otec i velebná matka, třikrát blažení bratři, neb jistě jim nadmíru srdce pokaždé rozkoší lahou se pro tebe rohřívá v hrudi, kdykoli zří, jak takový kdvět jde do kola k tanci.“

Dív ka bez hnutí, jako zkamenělá, naslouchala tomuto pozdravu v neznámé řeči; a na jejím hladkém čele bylo tolik zmatku, její oči tak dětsky a polekaně mžikaly, že Prokop zdvojnásobil hrolivost Odyssea na břeh vyvrženého, sám jen nejasně chápe smysl slov.

„Keinos d'au peri kéri makartatos,“ odříkával rychle. „Avšak n ad jiné ten se pocítí blaženým v srdci, který zvítězí dary a tebe si odvede domů, neboť dosud nikdy jsem takového člověka nezřel ze všech mužů ni žen; já s úžasem na tebe hledím.“

Sebas m'echei eisoroónta. Děvče se silně zardělo, jako by rozumělo pozdravu řeckého hrdiny; neobratný a líbezný zmatek jí vázal údy, a Prokop, spínaje ruce na pokrývce, mluvil, jako by se modlil.

„Déló dé pote,“ pokračoval spěšně, „jenom na Délu jednou, blíž oltáře jasného Foiba, palmový mladý strůmek jsem viděl ze země růsti — neboť i tam jsem přišel a množství lidu šlo se mnou na cestě té, z níž trampoty zlé mi vzejítí měly. Tam jsem právě tak stál pln úžasu, když jsem jej viděl, dlouho, vždyť takový kmen se nezrodil ze země dosud. Tak teď tobě se divím a žasnu a bojím se hrozně dotknout se kolenou tvých, ač velký smutek mě tísní.“

Deidia d'ainós: ano, bál se hrozně, ale i dívka se bála a tiskla k prsoum bílé prádlo a neodvracela očí z Prokopa, jenž chvátal vypovědět svou trýzeň:

„Včera, až v dvacátý den, jsem ušel třpytnému moři, do doby té jsem vlnou byl hnán a prudkými větry od výspy Ógygie, teď sem mě zas uvrhlo božstvo, abych tu též snad zakusil strast, vždyť sotva se, tuším, skončí, a množství běd mi bohové přisoudí ještě.“

Prokop těžce vzdychl a pozvedl úděsně vyhublé ruce. „Alla, anass', eleaire! Avšak slituj se, paní, vždyť vytrpěv útrapy mnohé, nejdřív přišel jsem k tobě — z těch druhých nikoho neznám lidí, co v krajině té a v městě své obydlí mají. Do města cestu mi ukaž, dej roucho, bych tělo si zakryl, jestližes vzala, sem jdouc, snad nějaký na prádlo obal.“

Nyní se dívčí tvář poněkud vyjasnila, vlahé rty se pootevřely; snad Nausikaa promluví, ale Prokop chtěl jí ještě požehnati za ten obláček líbezného soucitu, kterým růžovělo její líčko. „Soi de theoi tosa doien, hosa fresi sési menoinás: bozi pak račte ti dát, čeho ve své mysli si žádáš, muže i dům, a přidejtež vám i svorného ducha, vzácný to dar, — vždyť lepšího nic ni krasšího není, než když smýšlením svorni svou domácnost společně vedou žena i muž, jak odpůrcům v žal, tak na radost velkou všechněm příznivcům svým, a nejvíc to pocítí sami.“

Poslední slova Prokop už skoro jen dýchal; sám stěží rozuměl tomu, co odříkává, vytékalo to plynne a bez vůle z nějakého neznámého kouta paměti; bylo tomu skoro dvacet let, co se jakžtakž probíral sladkou melodií šestého zpěvu. Působilo mu až fyzickou úlevu nechávat to volně odtékat; dělalo se mu

v hlavě lehčeji a jasněji, bylo mu skoro blaženě v té plihé a libé slabosti, a tu se mu zachvěl na rtech rozpačitý úsměv.

Dívka se usmála, a pohnula sebou a řekla: „Nu tak?“ Udělala krůček blíž a dala se do smíchu. „Co jste to povídal?“

„Já nevím,“ děl Prokop nejistě.

Tu se rozlétly nedověřené dveře a do pokoje vrazilo něco malého a chundelatého, kviklo radostí a skočilo Prokopovi na postel.

„Honzíku,“ křikla dívka polekaně, „jdeš dolů!“ Ale psisko už olízlo Prokopovu tvář a v náruživé radosti se zachumlávalo do příkrývek. Prokop si sáhl na tvář, aby se otřel, a s úžasem pocítil pod rukou plnovous. „Co-copak,“ koktal a umkl údivem. Psisko bláznilo; kousalo s překypující něhou Prokopovy ruce, pištělo, funělo, a tumáš! morkou mordou se mu dostalo až na prsa.

„Honzíku,“ křičela dívka, „ty jsi blázen! Necháš pána!“ Přiběhla k posteli a vzala psíka do náruče. „Bože, Honzíku, ty jsi hlupák!“

„Nechte ho,“ žádal Prokop.

„Vždyť máte bolavou ruku,“ namítalo děvče s velikou vážností, tisknouc k prsoum zápasícího psa.

Prokop se podíval nechápavě na svou pravici. Od palce přes dlaň táhla se široká jizva, pokrytá novou, tenoučkou, červenou kůžkou příjemně svědící. „Kde... kde to jsem?“ podivil se.

„U nás,“ řekla s náramnou samozřejmostí, je Prokopa ihned uspokojila. „U vás“, opakoval s úlevou, ač neměl ponětí, kde to je. „A jak dlouho?“

„Dvacátý den. A pořád —,“ chtěla něco říci, ale spolkla to. „Honzík spával s vámi,“ dodala spěšně a zarděl se neznámo proč, chovajíc psa jako malé dítě. „Víte o tom?“

„Nevím,“ vzpomínal Prokop. „Copak jsem spal?“

„Pořád,“ vyhrkla. „Už jste se mohl vyspat.“ Tu postavila psa na zem a přiblížila se k posteli. „Je vám líp?... Chtěl byste něco?“

Prokop zakroutil hlavou; nevěděl o ničem, co by chtěl. „Kolik je hodin?“ ptal se nejistě.

„Deset. Já nevím, co smíte jíst; až přijde tati... Tati bude tak rád... Chtěl byste něco?“

„Zrcadlo,“ řekl Prokop váhavě.

dívka se zasmála a vyběhla. Prokopovi hučelo v hlavě; pořád se hleděl rozpomenout a pořád u vše unikalo. A už je tu děvče, něco povídá a podává mu zrcátko. Prokop chce

zvednout ruku, ale bůhsámví proč to nejde; děvče mu vkládá držadlo mezi prsty, ale zrcátko padá na pokrývku. Tu zbledlo děvče, nějak se znepokojilo a samo mu nastavilo zrcadlo k očím. Prokop se dívá, vidí docela zarostlé tváře a obličej skoro neznámý; hledí, a nemůže pochopit, a tu se mu roztráslly rty.

„Lehněte si, hned si zas lehněte,“ káže mu drobounký hlásek skoro plačící, a rychlé ruce mu nastavují podušku. Prokop se sváží naznak a zavírá oči; jen chvilinku si zdřímnu, myslí si, a udělalo se libé, hluboké ticho.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: VIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Někdo ho zatahal za rukáv. „Nu, nu,“ povídá ten někdo, „už bychom nemuseli spát, co?“ Prokop otevřel oči a viděl starého pána, má růžovou pleš a bílou bradu, zlaté brejličky na čele a náramně čilý koukej. „Už nespěte, velectěný,“ povídá, „už toho je dost; nebo se probudíte na onom světě.“

Prokop si chmurně prohlížel starého pána; chtělo se mu totiž dřímat. „Co chcete?“ ozval se vzdorovitě. „A... s kým mám tu čest?“

Starý pán se dal do smíchu. „Prosím, doktor Tomeš. Vy jste mne neráčil dosud vzít na vědomí, co? Ale nic si z toho nedělejte. Tak co, jak se máme?“

„Prokop,“ ozval se nemocný nevlídně.

„Tak, tak,“ povídal doktor spokojeně. „A já jsem si myslel, že jste Šípková Růženka. A teď, pane inženýre,“ řekl čile, „se na vás musíme podívat. No, neškareděte se.“ Vyeskamotoval mu z podpaží teploměr a libě zachrochtal. „Třicet pět osm. Človíčku, vy jste jako moucha. Musíme vás nakrmit, co? Nehýbejte se.“

Prokop cítil na prsou hladkou pleš a studené ucho, jak mu jezdí od ramene k rameni, od břicha k hrdlu za povzbuzujícího broukání.

„No, sláva,“ řekl konečně doktor a nasadil si brejle na oči. „Napravo vám to drobátko rachotí, a srdce — no, to se urovná, že?“ Naklonil se k Prokopovi, drbal ho prsty ve vlasech a přitom mu palcem zvedal a zase zatlačoval oční víčka. „Nespat už, víme?“ mluvil a přitom mu něco zkoumal na zorníčkách. „Dostaneme knížky a budeme číst. Sníme něco, vypijeme skleničku vína a — nehýbejte se! Já vás neukousnu.“

„Co mně je?“ ptal se Prokop nesměle.

Doktor se vztyčil. „No, nic už. Poslechněte, kde jste se tady vzal?“

„Kde tady?“

„Tady, v Týnici. Sebrali jsme vás na podlaze a... Odkud jste, člověče, přišel?“

„Já nevím. Z Prahy, ne?“ vzpomínal Prokop.

Doktor potřásl hlavou. „Vlakem z Prahy! Se zápale mozkových blan! Měl jste rozum? Víte, co to vůbec je?“

„Co?“

„Meningitis. Spací forma. A k tomu zápal plic. Čtyřicet celých, he? Kamaráde, s něčím takovým se nejezdí na výlety. A víte, že — nu ukažte honem pravou ruku!“

„To... to bylo jen škrábnutí,“ hájil se Prokop.

„Pěkné škrábnutí. Otrava krve, rozumíte? Až budete zdrav, řeknu vám, že jste byl.. že jste byl osel. Odpusťte,“ řekl s důstojným rozhořčením, „málem bych byl řekl něco horšího. Vzdělaný člověk, a neví, že toho má v sobě na trojí exitus! Jak jste se vůbec mohl držet na nohou?“

„Já nevím,“ šeptal Prokop zahanbeně.

Doktor chtěl hubovat dál, ale zavrčel jen a mávl rukou. „A jak se cítíte?“ začal přísně. „Trochu pitomý, ne? Žádná paměť, co? A tady, tady nějak,“ ťukal si na čelo, „nějaký slabý, že?“

Prokop mlčel.

„Tak tedy, pane inženýre,“ spustil doktor. „Z toho si nic nedělat. Nějaký čásek to potrvá, co? Rozumíte mi? Nesmíte

si namáhat hlavu. Nemyslet. To se vrátí... po kouskách. Jen přechodná porucha, slabá amence, rozumíte mi? To přejde samo od sebe, co? Rozumíte mi?“

Doktor křičel, potil se a rozčiloval se, jako by se hádal s hluchoněmým. Prokop se na něj pozorně díval, a ozval se klidně: „Já tedy zůstanu slabomyslný?“

„Ale ne, ne,“ rozčiloval se doktor. „Naprosto vyloučeno. Ale prostě... po nějakou dobu... porucha paměti, roztržitost, únava a takové ty příznaky, rozumíte mi? Poruchy v koordinaci, chápete? odpočívát. Klid. Nic nedělat. Velectěný, děkujte pánu bohu, že jste to vůbec přečkal.“

„Přečkal,“ ozval se po chvíli a radostně zatroubil do kapesníku. „Poslechněte, takový případ jsem ještě neměl. Vy jste sem přišel pěkně v deliriu, praštil jste sebou na zem, a finis, poroučím se vám. Co jsem měl s vámi dělat? Do nemocnice je daleko, a holka nad vámi tento, brečela... a vůbec, přišel jste jako host k... Jirkovi, k synovi, no ne? Tak jsme si vás tu nechali, rozumíte mi? Nu, nám to nevadí. Ale takového zábavného hosta jsem ještě neviděl. Dvacet dní prospat, pěkně děkuju! Když vám kolega primář řezal ruku, ani jste se neráčil probudit, co? Tichý pacient, namouduši. No, to už je jedno. Jen když jste z toho venku, člověče.“ Doktor se plácl hlučně do stehna. „U čerta, nespěte už! Pane, hej pane, mohl byste usnout nadobro, slyšíte? U všech všudy, hleďte se trochu přemáhat! Nechte toho, slyšíte?“

Prokop chabě kývl; cítil, že se nějaké závoje přetahují mezi ním a skutečností, že se vše obestírá, kalí a tichne.

„Andulo,“ slyšel zdáli rozčilený hlas, „vín! dones víno!“
Nějaké rychlé kroky, hovor jakoby pod vodou, a chladivá chuť vína mu stékala do hrdla. Otevřel oči a viděl nad sebou skloněné děvče. „Nesmíte spát,“ povídá děvče rozechvěně, a její předlouhé řady mžikají, jako když srdce tluče.

„Já už nebudu,“ omlouvá se Prokop pokorně.

„To bych si vyprosil, velectěný,“ lomožil doktor u pelestě.

„Přijede sem z města primář extra na konzultaci; ať vidí, že my felčáři venku taky něco umíme, no ne? Musíte se pěkně držet.“ S neobyčejnou obratností zvedl Prokopa a shrnul mu za záda polštáře. „Tak, teď bude pán sedět; a spaní si nechá až po obědě, že? Já musím do ordinace. A ty, Ando, si tady sedni a něco žvaň; jindy ti huba jede jako takřka, co? A kdyby chtěl spát, zavolej mne; já už si to s ním vyřídím.“ Ve dveřích se obrátil a zavrčel: „Ale... mám radost, rozumíte? Co? Tak pozor!“

Prokopovy oči se svezly na dívku. Seděla opodál, ruce v klíně, a při bohu nevěděla, o čem mluvit. Tak, teď zvedla hlavu a pootevřela ústa; slyšme, co z ní vyletí; ale zatím se jenom zastyděla, spolkla to a sklopila hlavu ještě níž; je vidět jen dlouhé řasy, jak se chvějí nad líčkem.

„Tati je tak prudký,“ ozvala se konečně. „On je tak zvyklý křičet... vadit se... s pacienty...“ Látka jí bohužel došla; zato — jako na zavanou — ocitla se jí v prstech zástěra a nechala se dlouho a všelijak zajímavě skládat, za pozorného mžikání ohnutých řas.

„Co to řinčí?“ optal se Prokop po delší době.

Obrátila hlavu k oknu; má pěkné světlé vlasy, jež jí ozařují čelo, a šťavnaté světélko na vlhké puse. „To jsou krávy,“ povídá s úlevou. „Tam je panský dvůr, víte? Tenhle dům taky patří k panství. Tati má koně a kočárek... Jmenuje se Fricek.“

„Kdo?“

„Ten kůň. Vy jste nebyl nikdy v Týnici, že? Tady nic není. Jen aleje a pole... Dokud byla živa maminka, tak tu bylo veseleji; to sem jezdil náš Jirka... Už tu nebyl přes rok; pohádal se s tatim a... ani nepíše. Ani se o něm u nás nesmí mluvit — Vdáte ho často?“

Prokop rozhodně zavrtěl hlavou.

Děvče vzdychlo a zamyslilo se. „On je... já nevím. Takový divný. Jen tu chodil s rukama v kapsách a zíval... Já vím, že tu nic není; ale přec... Tati je taky rád, že jste zůstal u nás,“ zakončila rychle a trochu nesouvisle.

Někde venku se chraptivě a směšně rozkřikl mladý kohoutek. Najednou se tam dole strhlo jakési slepičí rozčilení, bylo slyšet divoké „ko-ko-ko“ a vítězně kvikající štěkot psiska. Děvče vyskočilo. „Honzík honí slepice!“ Ale hned si zase sedla, a odhodlána ponechat slípky jejich osudu. Bylo příjemné a jasné ticho.

„Já nevím, o čem povídat,“ řekla po chvíli s nejkrásnější prostotou. „Já vám přečtu noviny, chcete?“

Prokop se usmál. A už tu byla s novinami a pustila se odvážně do úvodníku. Finanční rovnováha, státní rozpočet, nekrytý úvěr... Líbezný a nejistý hlásek odříkával klidně ty nesmírně vážné věci, a Prokopovi, jenž naprosto neposlouchal, bylo lépe, než kdyby hluboce spal.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: IX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Nyní už smí Prokop na nějakou hodinku denně vylézt z postele; dosud táhne nohy všelijak a bohužel není s ním mnoho řeči; říkejte si mu co chcete, většinou odpoví nějak skoupě a přitom se omlouvá plachým úsměvem.

Dejme tomu v poledne — je teprve začátek dubna — sedává v zahrádce na lavičce; vedle něho ježatý teriér Honzík se směje na celé kolo pod svými mokkými fořtovými vousy, neboť je zřejmě pyšný na svou funkci společníka, a samou radostí se oblízne a mhouří oči, když ho zjizvená Prokopova levička pohladí po teplé huňaté hlavě. V tu hodinu obyčejně doktor vyběhne z ordinace, čepička mu sem tam jezdí po hladké pleši, sedne si na bobek a sází zeleninu; tlustými krátkými prsty rozmílá hrudky prsti a pozorně vystylá lůžko

mladých klíčků. Co chvíli se začne rozčilovat a bručí; zapíchl někde do záhonku svou lulku a nemůže ji najít. Tu se Prokop zvedne a s divinací detektiva (neboť čte v posteli detektivky) zamíří rovnou k ztracené faječce. Čehož Honzík užije k tomu, aby se hlučně otřepal.

V tu hodinu chodívá Anči (neboť tak a nikoliv Andula si přeje být jmenována) zalévat tatínkovy záhony. V pravé ruce nese konev, levá plave ve vzduchu; stříbrná prška šumí do mladé hlíny, a naskytne-li se nablízku Honzík, dostane ji na zadek nebo na pitomou veselou hlavu; to zoufale kvikne a hledá ochranu u Prokopa.

Celé ráno se trouse do ordinace pacienti. Chrchlají v čekárně a mlčí, každý myslí jen na své utrpení. Někdy se ozve z ordinace strašný křik, když doktor tahá zub nějakému kloučeti. Tu se zase Anči v panice zachrání k Prokopovi, bledá a zrovna bez sebe, úzkostlivě mžiká krásnými řasami a čeká, až strašná událost přejde. Konečně kluk ubíhá ven s táhlým vytím, a Anči nějak nešikovně zamlouvá svou útlocitnou zbabělost.

Ovšem něco jiného je, když před doktorovým domem zastaví vůz vystlaný slámou a dva strejci opatrně vynášejí po schodech těžce raněného člověka. Má rozdrcenou ruku nebo zlomenou nohu nebo hlavu roztržštěnou kopytem; studený pot se mu řine po hrozně bledém čele, a tiše, s hrdinným sebezpřemáháním sténá. Na celý dům lehne tragické ticho; v ordinaci se bez hluku odehrává něco těžkého, tlustá, veselá

služka chodí po špičkách, Anči má oči plné slz a prsty se jí třesou. Doktor vrazí do kuchyně, s křikem žádá rum, víno nebo vodu, a dvojnásobnou hrubostí zakrývá mučivý soucit. A ještě celý den potom nemluví a vzteká se a bouchá dveřmi.

Ale je také veliký svátek, slavný výroční trh venkovské doktořiny: očkování dětí. Sta maminek houpá své bečící, řvoucí, spící uzlíčky, je toho plná ordinace, chodba, kuchyně i zahrádka; Anči je jako blázen, chtěla by chovat, houpat a převíjet všechny ty bezzubé, uřvané, ochmýřené děti v nadšeném záchvatu kybelického mateřství. I starému doktorovi se nějak okázaleji svítí pleš, od rána chodí bez brejlí, aby nepolekal ty haranty, a oči mu plavou únavou a radostí.

Jindy uprostřed noci rozčileně zařinčí zvonek. Pak bručí ve dveřích nějaké hlasy, doktor hubuje a kočí Josef musí zapřahat. Někde ve vsi za svítícím okénkem přichází na svět nový člověk. Až ráno se doktor vrací, unavený, ale spokojený, a na deset kroků smrdí karbolem; ale takhle ho má Anči nejraději.

Pak jsou tu ještě jiné osobnosti: tlustá, řehtavá Nanda v kuchyni, která po celý den zpívá a řinčí a ohýbá se smíchem. Dále vážný kočí Josef s visutými kníry, historik; čte pořád dějepisné knížky a rád vykládá dejme tomu o husitských válkách nebo o historických tajemnostech kraje. Dále panský zahradník, náramný holkář, který denně zaskočí do doktorovy zahrady, očkuje mu růže, stříhá keře a uvádí

Nandu do nebezpečných záchvatů smíchu. Dále zmíněný chlupatý a rozjařený Honzík, jenž provází Prokopa, honí blechy a slepice a zmíry rád jezdí na kozlíku doktorova kočárku. Fric, to je starý rap trochu šedivější, přítel králíků, rozšafný a dobrosrdečný kůň; pohladit jeho teplé a citlivé nozdry, to je prostě vrchol příjemnosti. Dále brunátný adjunkt ze dvora, zamilovaný do Anči, která si z něho ve spojení s Nandou ukrutně střílí. Ředitel ze dvora, starý lišák a zloděj, jenž chodí s doktorem hrát v šachy; doktor se rozčiluje, zuří a prohrává. A jiné místní osobnosti, mezi nimiž neobyčejně nudný a politicky interesovaný civilní geometr otravuje Prokopa právem kolegiality.

Prokop mnoho čte nebo se tváří, jako by četl. Jeho zjizvená, těžká tvář mnoho nepovídá, zejména ne o zoufalém a tajném zápasu s porouchanou pamětí. Zvláště poslední pracovní léta mnoho utrpěla; nejjednodušší vzorce a procesy jsou ty tam, a na okraji knížek si píše Prokop kusé formule, které se mu vynořují v hlavě, když na ně nejméně myslí. Pak se sebere a jde hrát s Ančí kulečník; neboť je to hra, při které se mnoho nemluví. I na Anči padá jeho kožená a neproniknutelná vážnost; hraje soustředěně, míří s přísně staženým obočím, ale když koule zamíří naschvál jinam, otevře údivem ústa a mokrým jazejkem jí ukazuje správnou cestu.

Večery u lampy. Nejvíc toho napovídá doktor, nadšený přírodovědec bez jakýchkoliv znalostí. Zejména jej okouzluje poslední záhady světa: radioaktivita, nekonečnost prostoru, elektřina, relativita, původ hmoty a stáří lidstva. Je zapřisáhlý

materialista, a právě proto cítí tajemnou sladkou hrůzu neřešitelných věcí. Někdy se Prokop nezdrží a opravuje buchnerovskou naivitu jeho názorů. Tu starý pán naslouchá přímo pobožně a počíná si Prokopa nesmírně vážit, zejména tam, kde mu přestává rozumět, řekněme takhle o rezonančním potenciálu nebo teorii kvant. Anči, ta prostě sedí opírajíc se bradou o stůl; je sice na tuto pozici už trochu veliká, ale patrně od mamínčiny smrti zapomněla dospívat. Ani nemrká a dívá se velkýma očima z táty na Prokopa a vice versa.

A noci, noci jsou pokojné a širé jako všude venku. Chvillemi zařinčí z kravína řetězy, chvillemi se blízko nebo daleko rozštěkají psi; po nebi se mihne padající hvězda, jarní déšť zašumí v zahradě nebo stříbrným zvukem odkapává osamělá studna. Čirý, hlubinný chlad vane otevřeným oknem, a člověk usíná požehnaným spánkem bez vidin.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: X.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Nuže, bylo lépe; den za dnem se Prokopovi vracel život drobnými krůčky. Cítil jen malátnost hlavy, bylo mu stále trochu jako ve snách. Nezbyvalo než poděkovat doktorovi a jeti po svém. Chtěl to ohlásit jednou po večeři, ale zrovna všichni mlčeli jako zařezaní. A pak vzal starý doktor Prokopa pod paži a dovedl si ho do ordinace: po nějakém okolkování vyhrkl s rozpačitou hrubostí, že jako Prokop nemusí odjíždět, ať raději odpočívá, že nemá ještě vyhráno, a vůbec ať si tu zůstane a dost. Prokop se matně bránil; faktum ovšem bylo, že se ještě necítil v sedle a že se poněkud rozmazlil. Zkrátka o odjezdu nebylo zatím řeči.

Vždy odpoledne se doktor zavíral v ordinaci. „Přiďte si někdy ke mně sednou, co?“ řekl Prokopovi mimochodem.

Tak tedy ho Prokop zastihl u všelijakých lahviček a kelímků a prášků. „Víte, tady v místě není hapatyka,“ vysvětloval doktor, „já musím sám dělat léky.“ A třesoucími se tlustými prsty dozoval nějaký prášek na ručních vážkách. Měl nejistou ruku, váhy se mu houpaly a točily; starý pán se rozčiloval, funěl a potil se na nose drobnými krůpějkami. „Když na to pořádně nevidím,“ zamlouval stáří svých prstů. Prokop se chvíli díval, pak neřekl nic a vzal vážky z ruky. Klep, klep, a prášek byl na miligram odvážen. A druhý, třetí prášek. Citlivé vážky jen tančily v Prokopových prstech. „Ale koukejme, koukejme,“ divil se doktor a s úžasem sledoval Prokopovy ruce, rozbité, uzlovité, s netvárnými klouby, ulámanými nehty a krátkými pahýly místo několika prstů. „Človíčku, vy máte šikovnost v těch rukou!“ Za chvíli už Prokop roztíral nějakou masť, odměřoval kapky a nahlíval zkumavky. Doktor zářil a nalepoval viněty. Za půl hodiny byl hotov s celou lékárnou, a ještě tu byla hromada prášků do zásoby. A po několika dnech Prokop už zběžně četl doktorovy recepty a bez řečí mu dělal magistra. Bon.

Kdysi k večeru se dloubal doktor na zahradě v kyprém záhonku. Najednou strašná rána v domě, a hned nato se s řinkotem sypalo sklo. Doktor se vrhl do domu a na chodbě se srazil s uděšenou Ančí. „Co se stalo?“ volal. „Já nevím,“ vypravilo ze sebe děvče. „To v ordinaci...“ Doktor běžel do ordinace viděl Prokopa, jak na všech čtyřech sbírá na podlaze střepy a papíry.

„Co jste tu dělal?“ rozkřikl se doktor.

„Nic,“ řekl Prokop a provinile vstával. „Praskla mně zkumavka.“

„Ale co u všech všudy,“ hromoval doktor a zarazil se: Z Prokopovy levice čurkem stékala krev. „Copak vám to utrhlo prst?“

„Jen škrábnutí,“ protestoval Prokop a schovával levičku za zády. „Ukažte,“ křikl starý doktor a táhl Prokopa k oknu. Půl prstu viselo jen na kůži. Doktor se hnál ke skříni pro nůžky, a v otevřených dveřích zahlédl Anči na smrt bledou. „Co tu chceš?“ spustil. „Marš odtud!“ Anči se nehnula; tiskla ruce k prsoum a vypadala co nejslibněji na omdlení.

Doktor se vrátil k Prokopovi; nejdřív dělal něco s vatičkou a pak cvakly nůžky. „Světlo,“ křikl na Anči. Anči se vrhla k vypínači a rozsvítila. „A nestůj tady,“ hřmotil starý pán a koupal jehlu v benzínu. „Co tu máš co dělat? Podej sem nitě!“ Anči skočila ke skříni a podala mu ampulku s nitěmi. „A teď jdi!“

Anči se podívala na Prokopova záda a udělala něco jiného; přistoupila blíž, chopila oběma dlaněma tu poraněnou ruku a podržela ji. Doktor si zrovna myl ruce; obrátil se k Anči a chtěl vybuchnout; místo toho zabručel: „Tak, teď drž pevně! A víc u světla!“

Anči zamhouřila oči a držela. Když nebylo slyšet nic než doktorovo supění, odvážíla se zvednout oči. Dole, kde

pracoval otec, to bylo krvavé a ošklivé. Pohlédla honem na Prokopa; měl odvrácenou tvář, a jeho víčkem cukala bolest. Anči trnula a polykala slzy a dělalo se jí nanic.

Zatím Prokopova ruka narůstala: spousta vaty, Billrothův batist a snad kilometr fáče pořád navíjeného; konečně z toho bylo něco ohromného bílého. Anči držela, kolena se jí třásla, zdálo se jí, že ta strašná operace nikdy nebude u konce. Najednou se jí zatočila hlava, a pak slyšela, jak otec povídá: „Na, vypij to honem!“ Otevřela oči a shledala, že sedí v ordináční sesli, že tati jí podává skleničku s něčím, za ním že stojí Prokop, usmívá se a chová na prsou zavázanou ruku vypadají jako obrovské poupě. „Tak to vypij,“ naléhal doktor a jen cenil zuby. Spolkla to tedy a rozkuckala se; byl to vražedný koňak.

„A teď vy,“ řekl doktor a podal skleničku Prokopovi. Prokop byl trochu bledý a statečně čekal, že dostane vynadáno. Nakonec se napil doktor, odchrchlal a spustil: „Tak co jste tu vlastně prováděl?“

„Pokus,“ řekl Prokop s křivým úsměvem provinilce.

„Co? Jaký pokus? S čím pokus?“

„Jen tak. Jen — jen — jde-li něco udělat z chloridu draselnatého.“

„Co udělat?“

„Třaskavina,“ šeptal Prokop v pokoře hříšníka.

Doktor se svezl očima na jeho ofáčovanou ruku. „A to se vám vyplatilo, člověče! Ruku vám to mohlo utrhnout, co? Bolí? Ale dobře na vás, patří vám to,“ prohlašoval krvelačně.

„Ale tati,“ ozvala se Anči, „nech ho teď!“

„A co ty tu máš co dělat,“ zavrčel doktor a pohladil ji rukou páchnoucí karbolem a jodoformem.

Nyní doktor nosil klíč od ordinace v kapse. Prokop si objednal balík učených svazků, chodil s rukou na pásku a studoval po celé dny. Už kvetou třešně, lepkavé mladé listí se třpytí ve slunci, zlaté lilie rozvírají těžká poupata. Po zahrádce chodí Anči s obtloustlou kamarádkou, obě se drží kolem pasu a smějí se; teď sestřily k sobě růžové čumáčky, něco si šeptají, zrudnou ve smíchu a začnou se líbat.

Po létech zase cítí Prokop tělesné blaho. Živočišně se oddává slunci a mhouří oči, aby naslouchal šumění svého těla. Vzdychne a sedá k práci; ale chce se mu běhat, toulá se daleko po kraji a věnuje se náruživé radosti dýchat. Někdy potká Anči v domě či v zahradě a pokouší se něco povídat; Anči se na něj dívá po očku a neví co mluvit; ale ani Prokop neví, a proto upadá do bručivého tónu. Zkrátka je mu lépe nebo se aspoň cítí jistější, je-li sám.

Při studiu pozoroval, že mnoho zanedbal; věda byla už v mnohém dále a jinde, leckdy se musel nově orientovat; a

hlavně se bál vzpomínat na svou vlastní práci, neboť tam, to cítil, se mu nejvíc potrhala souvislost. Pracoval jako mezek nebo snil; o nových laboratorních metodách, ale zároveň ho lákal jemný a odvážný kalkul teoretika; a vztekal se sám na sebe, když jako hrubý mozek nebyl s to rozštípnout teninký vlas problému. Byl si vědom, že jeho laboratorní „destruktivní chemie“ otvírá nejpodivnější průhledy do teorie hmoty; narážel na nečekané souvislosti, ale hned zas je rozšlapal svým příliš těžkým uvažováním. Rozmrzen praštil vším, aby se ponořil do nějakého hloupého románu; ale i tam ho pronásledovala laboratorní posedlost: místo slov četl samé chemické symboly; byly to bláznivé vzorce plné prvků dosud neznámých, jež ho znepokojovaly i ve snách.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Té noci se mu zdálo, že studuje veleučení článek v The Chemist. Zarazil se u vzorce AnCi a nevěděl si s ním rady; hloubal, kousal se do kloubů a najednou pochopil, že to znamená Anči. A vida, ona je vlastně tady a posmívá se mu s pažema založenýma za hlavou; přistoupil k ní, chytil ji oběma rukama a začal ji líbat a kousat do úst. Anči se divoce brání koleny a lokty; drží ji brutálně a jednou ruku z ní trhá šaty v dlouhých pásech. Už cítí dlaněmi její mladé maso; Anči sebou zběsile zmítá, vlasy padly jí přes tvář, teď, teď náhle ochabuje a klesá; Prokop se vrhá k ní, ale nalézá pod rukama jen samé dlouhé hadříky a fáče; trhá je, rve je, chce se z nich vyprostit, a probouzí se.

Hanbil se nesmírně za svůj sen; i ustrojil se potichu, sedl u okna a čekal na svítání. Není hranice mezi nocí a dnem; jen nebe maličko pobledne, a vzduchem proletí signál, jenž není ani světlo ani zvuk, ale poroučí přírodě: vzbud' se! Tu tedy nastalo ráno ještě prostřed noci. Rozkřičeli se kohouti, zvířata v stájích se pohnula. Nebe bledne do perleťova, rozzařuje se a lehce růžoví; první červený pruh vyskočil na východě, „štilip štilip játití piju piju já,“ štěkají a křičí ptáci, a první člověk jde volným krokem za svým povoláním.

Také učený člověk sedl k dílu. Dlouho kousal násadku, než se odhodlal napsat první slova; neboť toto bude veliká věc, úhrn experimentování a přemýšlení dvanácti let, práce opravdu vykoupená krví. Ovšem, to zde bude jen náčrt, či spíš jistá fyzikální filozofie nebo báseň nebo vyznání víry. Bude to obraz světa sklenutý z čísel a rovnic; avšak tyto cifry astronomického řádu měří něco jiného než vznešenost oblohy: kalkulují vratkost a destrukci hmoty. Vše, co jest, je tupá a vyčkávající třaskavina; ale jakékoliv budiž číslo její netečnosti, je jenom mizivým zlomkem její brizance. Vše, co se děje, oběhy hvězd a telurická práce, veškerá entropie, sám pilný a nenasytný život, to vše jen na povrchu, nepatrně a neměřitelně ohlodává a váže tuto výbušnou sílu, jež se jmenuje hmota. Vězte tedy, že pouto, jež ji váže, je jenom pavučina na údech spícího titána; dejte mi sílu, aby jej pobodl, i setřeše kůru země a vrhne Jupitera na Saturna. A ty, lidstvo, jsi jenom vlaštovka, která si pracně ulepila hnízdo pod krovem kosmické prachárny; cvrlikáš za slunce východu,

zatímco v sudech pod tebou mlčky duní strašlivý potenciál
výbuchu...

Ty věci Prokop ovšem nepsal; byly mu jenom ztajenou
melodií, jež okřídlovala těžkopádné věty odborného výkladu.
Pro něho bylo více fantazie v holém vzorci a víc oslnivé
kráasy v číselném výrazu. A tak psal svou báseň ve značkách,
číslicích a děsné hantýrce určených slov.

K snídani nepřišel. Přišla tedy Anči a nesla mu mlíčko.
Děkoval a přitom si vzpomněl na svůj sen, a jaksi to nesvedl,
podívat se na ni. Koukal tvrdošíjně do kouta; bůhví jak je to
možno, že přesto viděl každý zlatý vlásek na jejích holých
pažích; nikdy si toho tak nevšiml.

Anči stála blizoučko. „Budete psát?“ ptala se neurčitě.

„Budu,“ bručel a myslel, co by tomu řekla, kdyby jí
zničehonic položil hlavu na prsa.

„Po celý den?“

„Po celý den.“ Asi by ucouvla náramně dotčena; ale má
pevná, malá a široká ňadra, o kterých snad ani neví. Ostatně,
co s tím!

„Chtěl byste něco?“

„Ne, nic.“ Je to hloupé; chtěl by ji hryzat do paží či co;
ženská nikdy neví, jak člověka vzrušuje.

Anči pokrčila rameny trochu uraženě. „Taky dobře.“ A byla pryč.

Vstal a přecházel po pokoji; zlobil se na sebe i na ni, a hlavně se mu už nechtělo psát. Sbíral myšlenky, ale naprosto se mu to nedařilo. Rozmrzel se a otráven chodil od stěny ke stěně s pravidelností kyvadla. Hodinu, dvě hodiny. Dole řinčí talíře, prostírá se k obědu. Sedl znovu k svým papírům a položil hlavu do dlaní. Za chvíli tu byla služka a přinesla mu oběd.

Vrátil jídlo skoro netknuté a vrhl se rozmrzen na postel. Je zřejmo, že už ho mají dost, že i on má toho všeho až po krk a že je načase odejet. Ano, hned zítra. Dělal si nějaké plány pro příští práci, bylo mu neznámo proč stydno a trapno a konečně z toho všeho usnul jako zabitý. Probudil se pozdě odpoledne s duší zbahnělou a tělem zamořeným shnilou leností. Coural po pokoji, zíval a bezmyšlenkovitě se mrzel. Setmělo se, a ani nerozsvítil.

Služka mu přinesla večeři. Nechal ji vystydnout a poslouchal, co se děje dole. Vidličky cinkaly, doktor bručel a náramně brzo po večeři práskl dveřmi u svého pokoje. Bylo ticho.

Jist, že už nikoho nepotká, sebral se Prokop a šel do zahrady. Byla vlažná a jasná noc. Už kvetou šeríky a pustoryl, Bootes široce rozpíná na nebi svou hvězdnou náruč, je ticho prohloubené dalekým psím štěkáním. O kamennou zídku v zahradě se opírá něco světlého. Je to ovšem Anči.

„Je krásně, že?“ dostal ze sebe, aby vůbec něco řekl, a opřel se o zídku vedle ní. Anči nic, jenom odvrací tvář a její ramena sebou nezvykle a neklidně trhají.

„To je Bootes,“ bručel Prokop sdílně. „A nad ním... je drak, a Cepheus, a tamto je Kassiopeja, ty čtyři hvězdičky pohromadě. Ale to se musíte dívat výš.“

Anči se odvrací a něco roztírá kolem očí. „Tamta jasná,“ povídá Prokop váhavě, „je Pollux, beta Geminorum. Nesmíte se na mne zlobit. Snad jsem se vám zdál hrubý, že? Já jsem... něco mne trápilo, víte? Nesmíte na to dát.“

Anči zhluboka vzdychla. „A která je... tamta?“ ozvala se tichým kolísavým hláskem. „Ta nejjasnější dole.“

„To je Síríus, ve Velkém psu. Taky Alhabor mu říkají. A tamhle docela vlevo Arcturus Spica. Teď padala hvězda. Viděla jste?“

„Viděla. Proč jste se ráno na mne tak zlobil?“

„Nezlobil. Jsem snad... někdy... trochu hranatý; ale já jsem byl tvrdě živ, víte, příliš tvrdě; pořád sám a... jako první hlídka. Nedovedu ani pořádně mluvit. Chtěl jsem dnes... dnes napsat něco krásného... takovou vědeckou modlitbu, aby tomu každý rozuměl; myslí jsem, že... že vám to přečtu; a vidíte, všechno ve mně vyschlo, člověk už se stydí... rozehřát se, jako by to byla slabost. Nebo vůbec něco říci ze sebe. Takový okoralý, víte? Už hodně šedivím.“

„Vždyť vám to sluší,“ vydechla Anči.

Prokopa překvapila tato stránka věci. „Nu víte,“ řekl zmateně, „příjemné to není. Už by byl čas... už by byl čas svázat svou rodu domů. Co by jiný udělal z toho, co já vím! A já nemám nic, nic, nic z toho všeho. Jsem jenom..., beruhmt a célébre a highly esteemed; ani o tom... u nás... nikdo neví. Já myslím, víte, že mé teorie jsou dost špatné; já nemám hlavu na teoretika. Ale co jsem našel, není bez ceny. Mé exotermické třaskaviny... diagramy... a exploze atomů... to má nějakou cenu. A publikoval jsem sotva desetinu toho, co vím. Co by z toho jiný udělal! Já už... ani nerozumím jejich teoriím; jsou tak subtilní, tak duchaplné... a mne to jen mate. Jsem kuchyňský duch. Dejte mně k nosu nějakou látku, a já zrovna čichám, co se s ní dá dělat. Ale pochopit, co z toho plyne... teoretický a filozoficky..., to neumím. Já znám... jen fakta; já je dělá; jsou to má fakta, rozumíte? A přece... já... já za nimi cítím nějakou pravdu; ohromnou obecnou pravdu... která všechno převrátí... až vybuchne. Ale ta velká pravda... je za fakty a ne za slovy. A proto, proto musíš za fakty! Až ti to třeba obě ruce utrhne...“

Anči, opřena o zídku, sotva dýchala. Nikdy dosud se ten zamračený patron tolik nerozmluvil — a hlavně nikdy nemluvil o sobě. Zápasil těžce se slovem; zmítala jím ohromná pýcha, ale také plachost a zmučenost; a kdyby mluvil třeba v integrálách, chápala Anči, že se před ní děje něco naprosto niterného a lidsky zjitřeného.

„Ale to nejhorší, to nejhorší,“ bručel Prokop. „Někdy... a tady zvlášť... i to, i to se mně zdá hloupé... a k ničemu. I ta konečná pravda... vůbec všecko. Nikdy dřív mně to tak nepřišlo. Nač, a k čemu... Snad je rozumnější poddat se... prostě poddat se tomu, tomu všemu — (Nyní ukázal rukou cosi kolem dokola.). Prostě životu. Člověk nemá být šťastný; to ho změkčuje, víte? Pak se mu zdá všechno ostatní zbytečné, malé... a nesmyslné. nejvíc... nejvíc udělá člověk ze zoufalství. Ze stesku, ze samoty, z ohlušování. Protože mu nic nestačí. Já jsem pracoval jako blázen. Ale tady, tady jem začal být šťastný. Tady jsem poznal, že je snad... něco lepšího než myslet. Tady člověk jenom žije... a vidí, že je to něco ohromného... jenom žít. Jako váš Honzík, jako kočka, jako slepice. Každé zvíře to umí... a mně to připadá tak ohromné, jako bych dosud nežil. A tak... tak jsem podruhé ztratil dvanáct let.“

Jeho potlučená, bůhvíkolikrát sešívaná pravice se chvěla na zídce. Anči mlčí, i potmě je vidět její dlouhé řasy; opírá se lokty a hrudí o zděný plot a mžiká k hvězdičkám. Tu zašelestilo něco v křoví; a Anči se zděsila; až ji to mocí vrhlo k Prokopovu rameni. „Co je to?“

„Nic, nejspíš kuna; jde asi do dvora, na kuřata.“

Anči znehybněla. Její mladé prsy se nyní pružně, plně opírají o Prokopovu pravici, — snad, jistě o tom sama neví, ale Prokop to ví víc než cokoliv na světě; bojí se hrozně pohnout rukou, neboť, předně, by si Anči myslela, že ji tam položil

schválně, a za druhé by vůbec změnila polohu. Zvláštní však je, že tato okolnost vylučuje, aby dále mluvil o sobě a o ztraceném životě. „Nikdy,“ koktá zmateně, „nikdy jsem nebyl tak rád... tak šťasten jako tady. Váš tatík je nejlepší člověk na světě, a vy... vy jste tak mladá...“

„Já jsem myslela, že se vám zdám... příliš hloupá,“ povídá Anči tiše a šťastně. „Nikdy jste se mnou takhle nemluvil.“

„Pravda, nikdy dosud,“ zabručel Prokop. Oba se odmlčeli. Cítil na ruce lehké oddechování jejích ňader; mrazilo ho a tajil dech, i ona, zdá se, tají dech v tichém trnutí, ani nemrká a široce hledí nikam. Oh, pohladit a stisknout! Oh, závratí, první dotyku, lichotko bezděčná a horoucí! Zda tě kdy potkalo dobrodružství opojnější než tato nevědomá a oddaná důvěrnost? Skloněné poupě, tělo bázlivé a jemné! Kdybys tušilo mučivou něhu té tvrdé chlapecké ruky, je tě bez hnutí hladí a svírá! Kdybys — kdyby — kdybych teď učinil... a stiskl...

Anči se vztyčila nejpřirozenějším pohybem. Ach, děvče, tys tedy opravdu o ničem nevědělo! „Dobrou noc,“ povídá Anči tiše, a její tvář je bledá a nejasná. „Dobrou noc,“ praví trochu sevřeně a podává mu ruku; podává ji levě a chabě, je jako polámaná, a dívá se široce nějak jinač. Není-liž pak to, jako by chtěla ještě prodlít? Ne, jde už, váhá; ne, stojí a trhá na kousíčky nějaký lístek. Co ještě říci? Dobrou noc, Anči, a spěte lépe než já.

Neboť zajisté nelze teď jít spat. Prokop se vrhá na lavičku a položí hlavu do dlaní. Nic, nic se neudálo... tak dalece; bylo by hanebné hnedle myslet na bůhvíco. Anči je čistá a nevědomá jako telátko, a teď už dost o tom; nejsem přece chlapec. Tu se rozsvítilo v prvním patře okno. Je to Ančina ložnice.

Prokopovi bouchá srdce. Ví, že je to hanebnost, tajně se tam dívat; jistě, to by jako host dělat neměl. Pokouší se dokonce zakašlat (aby ho slyšila), ale jaksi to selhalo; i sedí jako socha a nemůže odvrátit oči od zlatého okna. Anči tam přechází, shýbá se, něco dlouze a široce robí; aha, rozestýlá si postýlku. Ted' stojí u okna, dívá se do tmy a zakládá ruce za hlavou: zrovna tak ji viděl ve snu. Ted', ted' by bylo radno se ozvat; proč to neudělal? Už je na to pozdě; Anči se odvrací, přechází, je ta tam; ba ne, to sedí zády k oknu a zřejmě se zouvá, hrozně pomalu a zamyšleně; nikdy se nesní líp než se střevícem v ruce. Aspoň teď by bylo načase zmizet; ale místo toho vylezl na lavičku, aby líp viděl. Anči se vrací, už nemá na sobě živůtek; zvedá nahé paže a vyndává si z účesu vlásničky. Nyní hodila hlavou, a celá hřívá se jí rozlévá po ramenou; děvče jí potřese, hurtem si přehodí celou tu úrodu vlasů přes čelo a teď je to patrně velmi směšné, neboť Prokop, hanebník, přímo září.

Anči, panenka bílá, stojí se skloněnou hlavou a splétá si vlasy ve dva copy; má víčka sklopena a něco si šeptá, zasměje se, zastydí se, až jí to ramena zvedá; pásek košile, pozor, sklouzne. Anči hluboce přemýšlí a hladí si bílé ramínko v

nějakém rozkošnictví, zachvěje se chladem, pásek se smeká už povážlivě, a světlo zhaslo.

Nikdy jsem neviděl nic bělejšího, nic pěknějšího a bělejšího než toto osvětlené okno.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Hned ráno ji zastihl, jak drhne mydlinkami Honzíka v neckách; psisko zoufale vytřepávalo vodu, ale Anči se nedala, držela ho za čupřiny a náruživě mydlila, postříkaná, zmáčená na břicho a usmátá. „Pozor,“ křičela z dálky, „postříká vás!“ Vypadala jako mladá nadšená maminka; oj bože, jak je vše prosté a jasné na tomto slunném světě!

Ani Prokop nevydržel zahálet. Vzpomněl si, že nefunguje zvonek, a jal se spravovat baterii. Zrovna oškrabával zinek, když se k němu tiše blížila ona; měla rukávy po loket vyhrnuté a mokré ruce, neboť se pere. „Nevybouchne to?“ ptá se starostlivě. Prokop se musel usmát; i ona se zasmála a stříkla po něm mydlinkami; ale hned mu šla s vážnou tváří

utřít loktem bublinku mýdla na vlasech. Hle, včera by se toho nebyla odvážila.

K polednímu vleče s Nandou koš prádla na zahradu; bude se bílit. Prokop s povděkem sklapl knihu, nenechá ji přece tahat se s těžkou kropicí konví. Zmocnil se konve a kropí prádlo; hustá prška přeradostně a horlivě bubnuje na řasné ubrusy a na bělostné rozložené povlaky a do široce rozevřených náručí mužských košil, šumí, crčí a slévá se ve fjordy a jezírka. Prokop se žene zkropit i bílé zvonky sukének a jiné zajímavé věci, ale Anči mu vyrve konev a zalévá sama. Zatím si Prokop sedl do trávy, dýchá s rozkoší vůni vlhkosti a pozoruje Ančiny činné a krásné ruce. *Soi de theoi tosa doien*, vzpomněl si zbožně. *Sebas m'échei eisoroónta*. Á s úžasem na tebe hledím.

Anči usedá k němu do trávy. „Nač jste to myslel?“ Mhouří oči oslněním a radostí, zardělá a kdovíproč tak šťastná. Rve plnou hrstí svěží trávu a chtěla by mu ji z bujnosti hodit do vlasů; ale bůhví, i teď ji tísní jakýsi uctivý ostych před tím ochočeným hrdinou. „Měl jste někdy někoho rád?“ ptá se zčistajasna a honem se dívá jinam.

Prokop se směje. „Měl. Vždyť i vy jste už měla někoho ráda.“

„To jsem byla ještě hloupá,“ vyhrkne Anči a proti své vůli se červená.

„Študent?“

Anči jen kývne a kouše nějakou travinu. „To nic nebylo,“ povídá pak rychle. „A vy?“

„Jednou jsem potkal děvče, které mělo takové řasy jako vy. Možná že vám byla podobná. Prodávala rukavice či co.“

„A co dál?“

„Nic dál. Když jsem tam šel podruhé koupit rukavice, už tam nebyla.“

„A... líbila se vám?“

„Líbila.“

„A... nikdy jste ji...“

„Nikdy. Teď mně dělá rukavice... bandažista.“

Anči soustřeďuje svou pozornost na zem. „Proč... vždycky přede mnou schováváte ruce,“

„Protože... protože je mám tak rozbité,“ děl Prokop a chudák se začervenal.

„To je zrovna tak krásné,“ šeptá Anči s očima sklopenýma.

„K obědúúúú, k obědúúúú,“ vyvolává Nanda před domem. „Bože, už,“ vzdychne Anči a velmi nerada se zvedá.

Po obědě se starý doktor jen tak trochu položil, jen docela málo. „Víte,“ omlouval se, „já jsem se ráno nadřel jako pes.“ A hned začal pravidelně a pilně chrupat. Zasmáli se na sebe očima a po špičkách vyšli; a i v zahradě mluvili potichu, jako by cítili sytý spánek.

Prokop musel povídat o svém životě. Kde se narodil a kde rostl, že byl až v Americe, co bídy poznal, co kdy dělal. Dělal mu dobře zopakovat si celý ten život; neboť, kupodivu, byl klikatější a divnější, než by sám myslel; a ještě o mnohém pomlčel, zejména, nu, zejména o jistých citových záležitostech, neboť předně to nemá takový význam, a za druhé, jak známo, každý mužský má o čem mlčet. Anči byla tichá jako pěna; připadalo jí jaksi směšné a zvláštní, že Prokop byl také dítětem a chlapcem, vedle něhož se cítí taková nesvá a maličká. Nyní by se už nebála na něho i sáhnout, zavázat mu kravatu, pročísnout vlasy nebo vůbec. A poprvé viděla teď jeho tlustý nos, jeho drsná ústa a přísné, mračné, krvavě protkané oči; připadalo jí to vše nesmírně divné.

A nyní byla řada na ní, aby povídala o svém životě. Už otevřela ústa a nabírala dechu, ale dala se do smíchu. Uznejte, co se může říci o tak nepopsaném životě, a dokonce někomu, kdo už jednou byl dvanáct hodin zasypán, kdo byl ve válce, v Americe a kdoví kde ještě? „já nic nevím“ řekla upřímně. Nuže, řekněte, není takové „nic“ stejně cenné jako mužovy zkušenosti?

Je pozdě odpoledne, když spolu putují vyhřátou polní stezkou. Prokop mlčí a Anči poslouchá. Anči hladí rukou ostnaté vrcholky klasů. Anči se ho dotýká ramenem, zpomaluje krok, vážne; pak zase zrychlí chůzi, jde dva kroky před ním a rve klasy v jakési potřebě ničit. Tato slunečná samota je posléze tíží a znervózňuje; neměli jsme sem jít, myslí si oba potají, a v tísnivém rozladění soukají ze sebe plytký, potrhaný hovor. Konečně tady je cíl, kaplička mezi dvěma starými lípami; je pozdní hodina, kdy pasáci začínají zpívat. Tu je sedátko poutníků; usedli a jaksi ještě víc potichli. Nějaká žena klečela u kapličky a modlila se, jistě za svou rodinu. Sotva odešla, zvedla se Anči a klekla na její místo. Bylo v tom něco nekonečně a samozřejmě ženského; Prokop se cítil chlapcem vedle zralé prostoty tohoto pravěkého a posvátného gesta. Anči konečně vstala, zvažněla jaksi a vyspěla, o čemsi rozhodnutá, s čím si smířená; jako by něco poznala, jako by něco v sobě nesla, přetížená, zamyšlená, bůhví čím tak změněná; jen slabikami odpovídala sladkým a potemnělým hlasem, když se loudali domů cestičkou soumraku.

Nemluvila při večeři a nemluvil ani Prokop; mysleli asi na to, kdy starý pán si půjde přečíst noviny. Starý pán bručel a zkoumal je přes brejličky; holenku, něco se mu tady netento, nezdálo jaksi v pořádku. Už se to trapně táhlo, když se ozval zvonek a člověk odněkud se Sedmidolí nebo ze Lhoty prosil doktora k porodu. Starý doktor byl pramálo potěšen, zapomněl dokonce hubovat. Ještě s porodním tlumokem zaváhal ve dveřích a kázal suše: „Jdi spat, Anči.“

Beze slova se zvedla s sklízela ze stolu. Byla dlouho, velmi dlouho někde v kuchyni. Prokop nervózně kouřil a už chtěl odejít. Tu se vrátila, bledá, jako by ji mrazilo, a řekla s hrdinným přemáháním: „Nechcete si zahrát biliár?“ To znamenalo: se zahradou dnes nic nebude.

Nu, byla to prašpatná partie; zejména Anči byla zrovna toporná, šťouchala naslepo, zapomínala hrát a stěží odpovídala. A když jednou zahodila nejvyloženějšího sedáka, ukazoval jí Prokop, jak to měla sehrát: pravá faleš, vzít trochu dole, a je to; při tom — jen aby jí vedl ruku — položil svou ruku na její. Tu Anči prudce, temně mu vzhlédla do tváře, hodila tágo na zem a utekla.

Nuže, co dělat? Prokop pobíhal po salóň, kouřil a mrzel se. Eh, divné děvče; ale proč to tak mate mne sama? Její hloupá pusa, jasné blizoučké oči, líčko hladké a horoucí, nu, člověk není konečně ze dřeva. Což by bylo takovým hříchem pohladit líčko, políbit, pohladit, ach, růžové líce, a požehnat vlasy, vlasy, přejemné vlásky nad mladou šíjí (člověk není ze dřeva); políbit, pohladit, vzít do ruku, podelovat zbožně a opatrně? Hlouposti, mrzel se Prokop; jsem starý osel; což bych se nestyděl — takové dítě, které na to ani nemyslí, ani nemyslí — Dobrá; toto pokušení vyřídil Prokop sám se sebou, ale tak rychle to nešlo; mohli byste jej vidět, jak stojí před zrcadlem se rty do krve rozkousanými a mračně, hořce vyzývá a měří svá léta.

Jdi spat, starý mládenče, jdi; právě sis ušetřil ostudu, až by se ti mladá, hloupá holčička vysmála; i tenhle výsledek stojí za to. Jakžtakž odhodlán stoupal Prokop nahoru do své ložnice; jen ho tížilo, že musí tadyhle projít podle Ančina pokojíčku. Šel po špičkách: snad už spí, dítě. A najednou stanul se srdcem splašeně tlukoucím. Ty dveře... Ančiny... nejsou dovřeny. Nejsou vůbec zavřeny za nimi tma. Co je to? A tu slyšel uvnitř cosi zakvilení.

Něco ho chtělo vrhnout tam, do těch dveří; ale něco silnějšího jej tryskem srazilo ze schodů dolů a ven do zahrady. Stál v temném houští a tiskl ruku k srdci, jež bouchalo jako na poplach. Kristepane, že jsem k ní nešel! Anči jistě klečí — polosvlečena — a pláče do peřinky, proč? Nic; klekl bych vedle ní a prosil, aby neplakala; pohladil bych lehké vlasy, vlásky už rozpuštěné — Ó bože, proč nechala otevřeno?

Ejhle, světlý stín vyklouzl z domu a míří do zahrady. Je to Anči, není svlečena ani nemá vlasy rozpuštěné, ale tiskne ruce k skráním, neboť na palčivém čele ruce chladí; a štká ještě posledním dozvukem pláčem. Jde podle Prokopa, jako by ho neviděla, ale dělá mu místo po svém pravém boku; neslyší, nevidí, ale nebrání se, když ji bere pod paži a vede k lavičce. Prokop zrovna sbírá nějaká slova chlácholení (u všech všudy, o čem vlastně?), když náhle, bác, má na rameni její hlavu, ještě jednou to křečovitě zapláče, a prostřed vzlyků a smrkání to odpovídá, že „to nic není“; Prokop ji obejmě rukou, jako by jí byl rodným strýčkem, a nevěda si

jinak rady bručí cosi, že je hodná a strašně milá; načež vzlyky roztály v dlouhé vzdechy (cítil kdesi v podpaží jejich horoucích vlhkosti) a bylo dobře. Ó noci, nebešťanko, ty ulevíš sevřené hrudi a rozvážeš těžký jazyk; povzneseš, požehnáš, okřídlíš tiše tlukoucí srdce, srdce teskné a zamlklé; žíznivým dáváš pít ze své nekonečnosti. V kterémsi mizivém bodě prostoru, někde mezi Polárkou a Jižním křížkem, Centaurem a Lyrou se děje dojatá věc; nějaký muž se zničehonic cítí jediným ochráncem a tátou tady té mokré tvářičky, hladí ji po temeni a povídá — co vlastně? Že je tak šťasten, tak šťasten, že má tak rád, hrozně rád po štkající a posmrkávající na svém rameni, že nikdy odtud neodejde a kdesi cosi.

„Já nevím, co mne to napadlo,“ vzlyká a vzdychá Anči. „Já... já jsem tak chtěla s vámi ještě... mluvit...“

„A proč jste plakala?“ bručel Prokop.

„Protože jste tak dlouho nešel,“ zní překvapující odpověď.

V Prokopovi něco slábne, vůle či co. „Vy... vy mne... máte ráda?“ vysouká ze sebe, a hlas mu utuje jako čtrnáctiletému. Hlava ukrytá v jeho podpaží prudce a bez výhrady kývá.

„Snad jsem... měl za vámi přijít,“ šeptá Prokop zdrcen. Hlava rozhodně vrtí, že ne. „Tady... je mi líp,“ vydechne Anči po chvíli. „Tady je... tak krásně!“ Nikdo snad nepochopí, co je tak krásného na drsném mužském kabátě,

čpícím tabákem a tělesností; ale Anči do něho zarývá tvář a za nic na světě by ji neobrátila k hvězdičkám+: tak je šťastna v tomto tmavém a kořeněném úkrytu. Její vlasy šimrají. Prokopa pod nosem a voní přepěknou vůničkou. Prokop jí hladí schýlená ramena, hladí její mladičkou šíji a hrud', nalézá jenom chvějící se oddanost; tu zapomínaje na vše, prudký a brutální popadne její hlavu a chce jí políbit na mokré rty. A hle, Anči se divoce brání, přímo tuhne hrůzou a jektá „ne ne ne“; a už zas se zavrtala tváří do jeho kabátu a je cítit, jak v ní buchá poplašené srdce. A Prokop náhle pochopí, že měla být políbena poprvé.

Tu se zastyděl za sebe, zněžněl nesmírně a odvážil se již ničeho více než ji hladit po vlasech: to se smí, to se smí; bože, vždyť je to docela ještě dítě a úplný pitomec! A nyní již ani slova, ani slovíčka, jež by se jen dechem dotklo neslýchaného dětství této bílé, veliké jalovičky; ani myšlenky, která by chtěla hrubě vysvětlit zmatené pohnutky tohoto večera! Nevěděl věru, co povídá; mělo to medvědí melodii a pražádnou syntaxi; týkalo se to střídavě hvězd, lásky, boha, krásné oči a kterési opery, na jejíž jméno a děj si Prokop živou mocí nemohl vzpomenout; ale jejíž smyčce a hlasy v něm opojeně zvučely. Chvílemi se mu zdálo, že Anči usnula; i umlkal, až zase pocítil na rameni blažený dech o ospalé pozornosti.

Posléze se Anči vzpřímila, složila ruce v klín a zamyslela se. „Já ani nevím, já ani nevím,“ povídá sladce, „mně se to ani nezdá možné.“

Po nebi světlou proužkou padá hvězda. Pustoryl voní, tady spí zavřené koule pivoňek, jakýsi božský dech šelestí v korunách stromů. „Já bych tu tak chtěla zůstat,“ šeptá Anči.

Ještě jednou bylo Prokopovi svéstí němý boj s pokušením.

„Dobrou noc, Anči,“ dostal ze sebe. „Kdyby se vrátil váš tati...“

Anči poslušně vstala. „Dobrou noc,“ řekla a váhala; tak stáli proti sobě a nevěděli, co počít nebo skončit. Anči byla bledá, rozčileně mžikala a vypadala, jako by se chtěla odhodlat k nějakému hrdinství; ale když Prokop — už nadobro ztrácije hlavu — vztáhl ruku po jejím lokti, uhnula zbaběle a dala se na ústup. Tak šli zahradní stezičkou dobře na metr od sebe; ale když došli tam, co je ten nejčernější stín, patrně ztratili směr či co, neboť Prokop narazil zuby na nějaké čelo, políbil chvatně studený nos a našel svými ústy rty zoufale semknuté; tu je rozryl hrubou přesilou, lámaje děví šíji vypáčil jektající zuby a ukrutně líbal horoucí vláhu otevřených, sténajících úst. Pak už se mu vydrala z ruku, postavil se u zahradních vrátek a vzlykala. Tu již běží Prokop těšit, hladí ji, rozsévá hubičky do vlasů a na ucho, na šíj a na záda, ale nepomáhá to; prosí, obrací k sobě mokré líčko, mokré oči, mokrou a štkající pusu, má ústa plná slanosti slz, celuje a hladí, a náhle vidí, že ona se už ničemu nebrání, že se vzdala na milost a nemilost a snad pláče nad svou hroznou porážku. Nuže, všechno mužské rytířství rázem procítá v Prokopovi; pouští z náručí tu hromádku neštěstí a nesmírně dojat líbá jenom

zoufalé prsty smáčené slzami a třesoucí se. Tak, tak je to lépe; a tu zase ona složí tvář na jeho hrubou pracku a celuje ji vlhkou, palčivou pusou a horkým dechem a tlukotem zrosených řas, a nedá se ji vzít. A tu i on mžiká očima a tají dech, aby nevzdychl mukou něhy.

Anči zvedla hlavu. „Dobrou noc,“ povídá tiše a nastaví zcela prostě rty. Prokop se k nim skloní, vdechne na ně polibek, jak jemný jen umí, a už se ani neodváží ji doprovodit ji dál+ stojí a trne, a pak se klidí až na druhý konec zahrady, kam nepronikne ani paprsek z jejího okna: stojí a vypadá, jako by se modlili. Nikoliv, není to modlitba; je to jen nejkrásnější noc života.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Když svítalo, nemohl už vydržet doma; umínil si, že poběží natrhat květin; pak je položí na práh Ančiny ložnice, a až ona vyskočí... Okřídlen radostí vykradl se Prokop z domu málem už ve čtyři ráno. Lidi, je to krása; každý květ jiskří jako oči (ona má mírné, veliké oči kravičky) (ona má tak dlouhé řasy) (teď spí, má víčka oblá a něžná jako vajíčka holubí) (bože, znát její sny) (má-li ruce složeny na prsou, zvedají se dechem; ale má-li je pod hlavou, tu jistě se jí shrnul rukáv a je vidět loket, kolečko drsné a růžové) (onehdy říkala, že spí dosud v železné dětské postýlce) (říkala, že v říjnu jí bude už devatenáct) (má na krku mateřské znamínko) (jak jen je možno, že mne má ráda, to je tak divné), vskutku nic se nevyrovná kráse letního jitra, ale Prokop se dívá do země, usmívá se, pokud to vůbec dovede, a putuje samými

závorkami až k řece. Tam objeví — ale u druhého břehu —
poupata leknínů; tu zhrdaje vším nebezpečím se svlékne,
vrhne se do hustého slizu zátoky, pořeže si nohy o nějakou
zákeřnou ostrici a vrací se s náručí leknínů. Leknín je
květina poetická, ale pouští ošklivou vodu z tučných stvolů; i
běží Prokop s poetickou kořistí domů a přemýšlí, z čeho by
udělal na svou kytku pořádnou manžetu. Vida, na lavičce
před domem zapomněl doktor svou včerejší Politickou.
Prokop ji chutě trhá, zhola přehlíží je jakousi balkánskou
mobilizací, i to, že se houpe nějaké ministerstvo a že někdo v
černém rámečku zemřel, oplakáván ovšem celým národem, a
balí do toho mokré řapíky. Když pak se chtěl s pýchou
podívat na své dílo, hrklo v něm hrozně. Na manžetě z novin
našel totiž jedno slovo. Bylo to KRAKATIT.

Chvíli na to strnule kukal nevěře prostě svým očím. Pak
rozbalil se zimničním spěchem noviny, rozsypal celou
nádheru leknínů po zemi a našel konečně tento inzerát:
„KRAKATIT! Ing. P. Ať udá svou adresu. Carson, hl. P.“
Nic víc. Prokop si vytíral oči a četl znova. „Ing. P. Ať udá
svou adresu. Carson.“ Co může u všech všudy... Kdo je to,
ten Carson? A jak ví, hrome, jak může vědět... Popadesáté
četl Prokop záhadný inzerát: „Carson, hl. p.“ Víc už se z toho
vyčíst nedalo.

Prokop seděl jako praštěný palicí. Proč, proč jen jsem vzal ty
proklaté noviny do rukou, mihlo se mu zoufale hlavou. Jakže
to tam je? „KRAKATIT! Ing. P. ať udá svou adresu.“ Ing.
P., to znamená Prokop; a Krakatit, to je právě to zatracené

místo, to znamená místo tadyhle v mozku, ten těžký nádor, to, nač si netroufal myslet, s čím chodil tluka hlavou do zdí, to, co už nemělo jména, — jakže to tu stojí? „KRAKATIT“ Prokop vytřeštil oči vnitřním nárazem. Najednou viděl... tu jistou olovnatou sůl, a rázem se mu rozvinul zmatený film paměti: předlouhý, zuřivý zápas v laboratoři s tou těžkou, tupou, netečnou látkou; slepé sviňské pokusy, když selhávalo vše, žíravý ohmat, když vztekem ji drobil a drtil v prstech, leptavá chuť na jazyku a čpavý dým, únava, již usínal na židli, stud, zarytost a najednou — snad ve snu či jak — poslední nápad, pokus paradoxní a zatraceně jednoduchý, fyzikální tri, jehož doposud neužil. Viděl teninké bílé jehličky, jež konečně smetl do porcelánové krabice, přesvědčen, že to zítra pěkně bouchne, až to zapálí v pískové jámě tam v polích, kde byla jeho velmi protizákonná pokusná střelnice. Viděl svou laboratorní lenošku, z níž čouhá koudel a dráty; tam tehdy se stočil jako unavený pes a patrně usnul, neboť byla úplná tma, když za strašlivé exploze a řinkotu skla se skácel i s lenoškou na zem. Pak přišla ta prudká bolest na pravé ruce, neboť něco mu ji rozseklo; a přitom — potom —

Prokop vraštil čelo bolestně prudkým rozpomínáním. Pravda, tady je přes ruku ta jizva. A potom jsem chtěl rozsvítit; ale žárovky byly prasklé. Pak jsem hmatal potmě, co se to stalo; na stole plno střepů, a tuhle, kde jsem pracoval, je zinkový plech pultu roztrhán, zkroucen a seškvařen a dubová tabule rozštípnuta, jako by do ní sjel blesk. A pak jsem nahnátl tu

porcelánovou krabici, a byla celá, a tehdy jsem se zděsil. Tohle, ano, tohle tedy byl Krakatit. A potom —

Prokop už nevydržel sedět; překročil rozsypané lekníny a běhal po zahradě hryže si rozčilením prsty. Potom jsem někam běžel, přes pole, přes oranice, několikrát jsem se svalil, bože, kde to vlastně bylo? Tady byla souvislost vzpomínek rozhodně porušena; nepochybná je jenom hrozná bolest pod čelními kostmi a jakási okolnost s policií, potom jsem mluvil s Jirkou Tomšem a šli jsme k němu, ne, jel jsem tam drožkou; byl jsem nemocen a on mne ošetřoval. Jirka je hodný. Proboha, jak to bylo dál? Jirka Tomeš řekl, že jede sem, k tátovi, ale nejel; hled'me, je to divné; zatím já jsem spal či co —

Tu krátce, jemně zazněl zvonek; šel jsem otevřít, a na prahu stála dívka s tváří zastřenou závojem.

Prokop zasténal a zakryl si obličej rukama. Ani nevěděl, že sedí na lavičce, kde této noci mu bylo hladit a konejšit někoho jiného. „Bydlí tady pan Tomeš?“ ptala se udýchaně; asi běžela, kožišinku měla zrosenou deštěm, a náhle, náhle zvedla oči —

Prokop málem zavyl útrapou. Viděl ji, jako by to včera bylo: ruce, maličké ruce v těsných rukavičkách, rosička dechu na hustém závoji, pohled čistý a plný hoře; krásná, smutná a statečná. „Vy ho zachráníte, že?“ Dívá se na něho zblízka vážnýma, matoucíma očima a mačká nějaký balíček, nějakou

silnou obálku s pečetěmi, tiskne ji k prsoum rozčilenýma rukama a přemáhá se všemožně —

Prokopa jako by udeřilo do tváře. Kam jsem dal ten balíček? Ať kdokoliv je ta dívka: slíbil jsem, že jej odevzdám Tomšovi. Ve své nemoci... jsem na všechno zapomněl; nebo jsem... spíš... na to nechtěl myslet. Ale teď — Musí se teď nalézt, toť jasno.

Skokem vyběhl do svého pokoje a rozhazoval zásuvky. Není, není, není tu nikde. Podvacáté přehazoval svých pět švestek, list po listu a kus po kuse; pak usedl prostřed toho strašného nepořádku jako nad zříceninami Jeruzaléma a ždímal si čelo. Buď to vzal doktor nebo Anči nebo řehtavá Nanda; jinak to už není možno. Když toto nezvratně a detektivně zjistil, pocítil jakousi nevolnost nebo zmatek a jako ve snu šel ke kamnům, sáhl hluboko dovnitř vyňal... hledaný balíček. Přitom se mu nejasně zdálo, že jej tam kdysi uložil sám, kdysi, když ještě nebyl... docela zdrav; nějak se upomínal, že v onom stavu mrákot a blouznění jej pořád musel mít v posteli a zuřil, když mu jej brali, a že se ho přitom hrozně bál, neboť pojil se k němu mučivý neklid a stesk. Patrně jej tam se lstivostí blázna ukryl sám před sebou, aby měl od něho pokoj. Čert se ostatně vyznej v tajemstvích podvědomí; teď je to tady, ta silná převázaná obálka s pěti pečetěmi, a na ní napsáno „Pro pana Jiřího Tomše“. Snažil se vyčíst něco bližšího z toho zralého a pronikavého písma; ale místo toho viděl zastřenou dívku, jak ždímal obálku v třesoucích se

prstech; teď, teď zase zvedá oči... Přivoněl žízňivě k balíčku: voněl slabounce a vzdáleně.

Položil jej na stůl a kroužil dokola. Hrozně by chtěl vědět, co je tam uvnitř, pod pěti pečetěmi; zajisté je to těžké tajemství nějaký poměr osudný a palčivý. Říkala sice, že... že to činí pro někoho jiného; ale byla tak rozčilená — Nicméně že by ona, ona mohla milovat Tomše: toť neuvěřitelné. Tomeš je darebák, zjišťoval s temným vztekem; vždycky měl u ženských štěstí, ten cynik. Dobrá, najdu ho a odevzdám mu tu zásilku lásky; a pak ať už je konec —

Najednou se mu rozbřeslo v hlavě: oč že je nějaká souvislost mezi Tomšem a tím, jakpak se jmenuje, tím zatraceným Carsonem! Nikdo přece nevěděl a neví o Krakatitu; jen Tomeš Jirka to asi bůhvíjak vytento, vyšpehoval — Nový obrázek se sám sebou vsunul do zmateného filmu paměti: kterak tehdy on, Prokop, něco brebentil v horečce (to je asi by Tomšův), a on, Jirka, se nad ním sklání a něco si zaznamenává v notesu. Určitě a svatosvatě to byl můj vzorec! Vyžvanil jsem to, vylákal to ze mne, ukradl mi to a prodal to asi tomu Carsonovi! Prokop ustrnul nad takovou špatností. Ježíši, a tomu člověku padlo do děvče do rukou! Je-li co na světě jasno, tož je to: že je nutno ji zachránit, stůj co stůj!

Dobrá, nejprve musím nalézt Tomše, zloděje; dám mu tady ten zapečetěný balíček a mimoto mu vyrazím zuby. Dále, mám ho jednoduše v hrsti: musí mně říci jméno a pobyt toho děvčete a zavázat se — ne; žádné sliby od takového ničemy.

Ale půjdu k ní a řeknu jí vše. A potom zmizím navždy z jejích očí.

Uspokojen tímto rytířským řešením stanul Prokop nad nešťastnou obálkou. Ach, vědět jen to, jen to jediné, zda byla milenkou Tomšovou! Zase ji viděl, jak stojí, sličná a silná; ani pohledem, ani mžiknutím tehdy nezavadila o hříšné lože Tomšovo. Což bylo by možno tak lhát očima, tak lhát takovýma očima —

Tu syknuv utrpením zlomil pečetě, převal provázek a roztrhl obálku. Byly tam bankovky a dopis.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XIV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Zatím už doktor Tomeš sedí u snídaně funě a bruče po těžkém porodu; přitom vrhá na Anči pohledy zkoumavé a nespokojené. Anči sedí jako zařezaná, nejí, nepije, nevěří prostě svým očím, že se Prokop ještě neukázal; nějak se jí třesou rty, patrně užuž přijdou slzy. Tu vejde Prokop, jaksi zbytečně rázně, je bledý a nemůže si ani sednout, jak má naspěch; jen taktak že pozdraví, přeběhne Anči očima, jako by ji ani neznal, a hned se ptá s popudlivou netrpělivostí: „Kde je teď váš Jirka?“

Doktor se užasle otočil: „Cože?“

„Kde je teď váš syn,“ opakuje Prokop a sžehuje ho umíněnými očima.

„Copak já vím?“ zavrčí doktor. „Já o něm nechci vědět.“

„Je v Praze?“ naléhá Prokop zatínaje pěstě. Doktor mlčí, ale něco v něm prudce pracuje.

„Musím s ním mluvit,“ drtí Prokop. „Musím, slyšíte? Musím jet za ním, ještě teď, hned! Kde je?“

Doktor něco přemílá čelistmi a jde ke dveřím.

„Kde je? Kde bydlí?“

„Nevím,“ rozkřikl se doktor nesvým hlasem a práskl dveřmi.

Prokop se obrátil k Anči. Seděl strnulá a upírala velikánské oči nikam.

„Anči,“ drmolil Prokop zimničně, „musíte mi říci, kde váš Jirka je, Já... já musím za ním jet, víte? To je totiž... taková věc... Zkrátka jde tu o některé věci... Já... Přečtěte si to,“ řekl honem a strkal jí před oči sežmolený kus novin. Anči však viděla jenom jakési kruhy.

„To je můj vynález, rozumíte?“ vysvětloval nervózně.

„Hledají mne, nějaký Hanson — Kde je váš Jiří?“

„Nevíme,“ šeptala Anči. „Už dva... už dva roky nám nepsal —“

„Ach,“ utrhl se Prokop a vztekle zmačkal noviny. Děvče zkamenělo, jen oči jí rostly a rostly a mezi pootevřenými rty jí dýchalo něco zmateně žalostného.

Prokop by se nejraději propadl. „Anči,“ rozřízl posléze mučivé ticho, „já se vrátím. Já... za několik dní... Tohle je totiž vážná věc. Člověk... musí konečně myslet... na své povolání. A má, víte, jisté... jisté povinnosti...“ (Bože, ten to zkopal!) „Pochopte, že... Já prostě musím,“ křikl najednou. „Raději bych zemřel než nejel, rozumíte?“

Anči jen maličko kývla hlavou. Ach, kdyby byla pokývla víc, byla by jí, bum, hlava klesla na stůl v hlasitém pláči; ale takto se jí jen zalily oči a to ostatní mohla ještě spolknout.

„Anči,“ bručel Prokop v zoufalých rozpacích a zachraňoval se ke dveřím, „ani se nebudu loučit; hleďte, nestojí to za to, za týden, za měsíc tu budu zas... Nu, hleďte — “ Ani se na ni nemohl podívat; seděla jako tupá, splihlými rameny, očima nevidomýma a nosem, jenž nabíhal vnitřním pláčem; žalno ji vidět. „Anči,“ pokusil se znovu a zas toho nechal. Nekonečná se mu zdála ta poslední chvilka ve dveřích; cítil, že by měl něco ještě říci nebo něco udělat, ale místo všeho vysoukal ze sebe jakési „na shledanou“ a trapně se vytratil.

Jako zloděj, po špičkách, opouštěl dům. Zaváhal ještě u dveří, za nimiž nechal Anči. Bylo tam uvnitř ticho, jež ho sevřelo nevýslovnou trýzní. V domovních dveřích se razil jako ten, kdo na něco zapomněl, a vracel se po špičkách do

kuchyně; bohudík, Nanda tam nebyla, i zamířil k poličce. „...ATIT!... adresu. Carson, hl. p.“ To stálo na kuse novin, jež veselá Nanda cípatě nastříhala na poličku. Tu tam pro ni položil plnou hrst peněz za všechnu její službu, a zmizel.

Prokope, Prokope, tak nejedná člověk, který se chce za týden vrátit!

„To to 'de, to to 'de,“ skanduje vlak; ale lidské netrpělivosti už ani nestačí jeho lomozný, drkotavý spěch; lidská netrpělivost se zoufale vrtí, pořád vytahuje hodinky a kope kolem sebe v posunčině nervózy. Jedna, dvě, tři, čtyři: to jsou telegrafní tyče. Stromy, pole, stromy, strážní domek, stromy, břeh, břeh v modrých zástěrách, dům psisko, jež si vzalo do hlavy předhonorit vlak, pole, pole, pole. Jedenáct hodin sedmnáct. Bože, což ten čas stojí? Raději na to nemyslet; zavřít oči a počítat do tisíce+ říkat si otčenáš nebo chemické vzorce. „To to 'de, to to 'de!“ Jedenáct hodin osmnáct. Bože, co počít?

Prokop se vytrhl. „KRAKATIT,“ padlo mu odněkud do očí, až se lekl. Kde je to? Aha, to soused naproti čte noviny, a na zadní straně je zas ten inzerát. „KRAKATIT! Ing. P. ať udá svou adresu. Carson, hl. p.“ Ať mi dá pokoj ten pan Carson, myslí si Ing. P.; nicméně na nejbližší stanici shání všechny noviny, co jich plodí požehnaná vlast. Bylo to ve všech, a ve všech stejně: „KRAKATIT! Ing. P. ať udá...“ U všech rohatých, díví se Ing. P., to je po mně nějaká shánka! Nač mne potřebují, když jim to už Tomeš prodal?

Ale místo aby řešil tuto podstatnou záhadu, podíval se, není-li pozorován, a vytáhl snad už posté onu povědomou roztrženou obálku. S všelijakými okolky, jež mu působily silnou rozkoš odkladu, po různém potězkávání a otáčení vyňal z jejího nitra napěchovaného penězi zas onen dopis, onen drahocenný dopis psaný písmem zralým a energetickým. „Pane Tomši,“ četl dychtivě, „toto nedělám pro Vás, ale pro svou sestru. Šlí od té chvíle, kdy jste jí poslal svůj strašlivý dopis. Chtěla prodat všechny své šaty a šperky, aby Vám poslala peníze; musela jsem jí vší mocí zdržet, aby neprovedla něco, co by pak nemohla utajit před svým mužem. Co Vám posílám, jsou mé vlastní peníze; ví, že je přijmete bez zbytečných rozpaků, a prosím, abyste mi neděkoval. L.“ K tomu chvatně připsáno: „Pro živého boha, nechte už M. Na pokoji! Dala vše, co má; dala vám více, než bylo její; trhnu hrůzou, co bude, vyjde-li to najevo. Prosím Vás pro vše na světě, nezneužívejte svého strašného vlivu na ni! Bylo by příliš podlé, kdybyste — Zbytek věty byl přeškrtnut, a následovalo ještě jedno postskriptum. “Poděkujte za mne svému příteli, který vám toto doruč. Byl ke mně nezapomenutelně laskav ve chvíli, kdy jsem nejvíc potřebovala lidské pomoci.,,

Prokopa zrovna drtila přemíra těžkého štěstí. Nebyla tedy Tomšova! A nikoho neměla, o koho by se mohla opřít! Statečné děvče a ženerózní, čtyřicet tisíc sehnala, aby zachránila svou sestru před... patrně před nějakou ostudou! Těchto čtyřicet tisíc je z banky; jsou ještě opatřeny páskou, jak je vyzvedla, — u čerta, proč na té pásce není jméno

banky? A dalších deset tisíc vymetla kdoví kde a jak; neboť jsou mezi nimi drobné bankovky, ubohé špinavé pětikoruny, zchátralé hadříky z bůhvíjakých rukou, zmuchlané peníze ženských tobolek; bože, co rozčilující shánky ji muselo stát, než sehnala tuhle hrst peněz! “Byl ke mně nezapomenutelně laskav..., V tu chvíli by Prokop rozmlátil Tomše, bídníka nesvědomitého a mrzkého; ale zároveň mu vše jaksi odpouštěl... neboť nebyla jeho milenkou! Nebyla Tomšova: to přece přinejmenším znamená, že je to svatosvatě anděl nejčistší a nejdokonalejší; a tu mu bylo, jako by se nějaká neznámá rána zacelovala v jeho srdci prudce a zrovna bolestně.

Ano, nalézt ji; musím jí především... především vrátit tyhle její peníze (ani se nestyděl za záminku tak průhlednou) a říci jí, že... že zkrátka... že může na mne počítat, stran Tomše a vůbec... “Byl ke mně nezapomenutelně laskav., Prokop až sepjal ruce: bože, co vše jsem odhodlán učinit, abych si zasloužil tahle slova —

Ó — ó, jak ten vlak pomalu jede!

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Jakmile přistál v Praze, hnal se do Tomšova bytu. U Muzea se zarazil: Zatraceně, kde vlastně Tomeš bydlí? Šel jsem, ano, šel jsem tehdy, otrásán zimnicí, na dráhu podle Muzea; ale odkud? Z které ulice? Zuře a klna bloudil Prokop kolem Muzea, hledajě pravděpodobný směr; nenašel nic, i pustil se na policejní ředitelství, oddělení dotazy. Jiří Tomeš, listoval zaprášený oficiál v knihách, inženýr Tomeš Jiří, to je prosím na Smíchově, ulice ta a ta. Byl to patrně stará adresa. Nicméně letěl Prokop na Smíchov do ulice té a té. Domovník kroutil hlavou, když se ho ptal po Jiřím Tomši. Toť že tu ten jistý bydlel, ale už víc než před rokem; kde bydlí teď, neví nikdo; ostatně nechal tu o sobě všelijaké dlouhy —

Zdrcen zalezl Prokop do nějaké kavárny. „KRAKATIT,“ padlo mu do očí na zadní stránce novin. „Ing. P. ať udá svou adresu. Carson, hl. p.“ Nuže, jistě ví o Tomšovi ten jistý Carson: už to tak je, že je mezi nimi jakási souvislost. Dobře tedy, tady je lístek: „Carson, hlavní pošta. Přijďte zítra v poledne do kavárny té a té. Ing. Prokop.“ Jen to napsal, a už ho napadla nová myšlenka: totiž dluhy. Sebral se a utíkal k soudu, oddělení pro pohledávky. A hle, zde tuze dobře znali adresu pana Tomše: celá hromada nedoručitelných obsílek, soudních upomínek a tak dále; ale zdá se, že ten jistý Tomeš Jiří zmizel beze stopy a zejména bez udání nynějšího pobytu. Přesto se vrhl Prokop za novou adresou. Domovnice, osvěžena služnou odměnou, hned poznala Prokopa, že tu jednou přespál; i spustila přeochoťně, že pan inženýr Tomeš je šejdíř a darebák; dále, že zrovna tehdy v noci odejel a nechal tu jeho, pána, jí, domovnici, na starost; že ona třikrát přišla nahoru se optat, potřebuje-li čeho, ale že on, pán, jen pořád spal a mluvil ze spaní, a pak odpoledne zmizel. A kdeže jářku je pan Tomeš? Inu, tenkrát tedy odejel a nechal tu všechno stát a ležet a ještě se nevrátil; jen poslal peníze odněkud z ciziny, ale je už zas dlužen za nový kvartál. Prý mu prodají v soudní dražbě svršky, nepřihlásí-li se do konce měsíce. Nadělal prý dluhů asi za čtvrt miliónu, nu a utekl. Prokop podrobil výtečnou ženu křížovému výslechu: je-li jí co známo o nějaké paničce, která prý měla s panem Tomšem poměr, kdo sem chodíval a podobně. Domovnice nevěděla dohromady nic; co se týče ženských, chodilo jich sem asi dvacet, takové se závojem na hubě, i jinačí, našminkované a všelijaké; říkám vám, byla to ostuda po celé ulici. Prokop jí

tedy zaplatil dlužný kvartál ze svého, a za to dostal klíč od Tomšova bytu.

Bylo tam cítit jakousi ztuchlinu bytu dlouho neužívaného a skoro odumřelého. Teprve teď si Prokop všiml divné nádhery místa, kde zápasil s horečkou. Všude perské koberce a bucharské či jaké polštáře, na stěnách nahoty a gobelíny, orient a klubovky, toaletní stůl subrety a koupelna prvotřídní prostitutky, směs přepychu a sprostoty, smilstva a lajdáctví. A zde, uprostřed všech těch svinstev, stála tehdy ona tisknout k prsoum balíček; upírá čisté, hořepné oči k zemi, a teď, bože můj, je zvedá v statečné a ryzí důvěře... Proboha, co si musela o mně myslet, když mne potkala v tomhle pelechu! Musím ji nalézt, aspoň... aspoň proto, abych jí vrátil její peníze; i kdyby nešlo o nic jiného, o nic většího... Je naprosto nutno ji nalézt!

To se lehko řekne; ale jak? Prokop si hryzl rty v úporném přemýšlení. Kdybych aspoň věděl, kde hledat Jirku, říkal si; konečně padl na hromadu korespondence, která tu čekala na Tomše. Většinou to byly, jak zřejmo, obchodní dopisy, patrně samé účty. Pak několik soukromých listů, jež obracel a očichával váhaje. Možná, možná že v některém je nějaká stopa, adresa nebo cokoliv, co by jej vedlo za ním... nebo za ní! Hrdinně odolával pokušení otevřít aspoň jeden dopis; ale byl tu tak sám za kalnými okny, a všechno tu zrovna vydechuje nějakou mrzkou a tajnou hanebnost. A tu, rychle polykaje všechny rozparky, trhal Prokop obálky a četl list po listu. Účet za perské koberce, za květiny, za tři psací stroje;

velmi důtklivé upomínky, aby vyúčtoval zboží dané do komise; jakési záhadné transakce týkající se koní, cizích valut a dvaceti vagónů kulatého dříví kdesi u Kremnice. Prokop nevěřil svým očím; podle těchto papírů byl Tomeš buď pašerák ve velkém, nebo agent s perskými koberci, nebo valutní spekulant, nejspíš ale všechno troje; vedle toho obchodoval s automobily, vývozními certifikáty, kancelářským nábytkem a patrně vším možným. V jednom dopise je řeč o jakýchsi dvou miliónech, zatímco druhý, usmolený a psaný tužkou, hrozí žalobou pro vylákanou starožitnost (staro bili ring pod dědovi). Úhrnem to vypadalo na celou řadu podvodů, zpronevěru, falšování vývozních listin a jiné paragrafy, pokud tomu prokop vůbec rozuměl; je prostě úžasné, že to dosud neprasklo. Jeden advokát stručně sděloval, že firma ta a ta podala na pana Tomše trestní oznámení pro zpronevěru čtyřiceti tisíc korun; ať se pan Tomeš ve vlastním zájmu dostaví do kanceláře atd. Prokop se zhrozil; až tohle propukne, kam až stříkne hanba těchto špinavostí? Vzpomněl si na tichý dům v Týnici a na tu, jež tady stála, zoufale odhodlána zachránit toho člověka. I sebral celou tu obchodní korespondenci firmy Tomeš a běžel ji spálit v kamnech. Bylo tam plno zuhelnatělých papírů. Patrně sám Tomeš tímž způsobem zjednodušoval poměry, než ujel.

Dobrá, to byly obchodní papíry zbývá ještě několik zcela soukromých dopisů, jemných anebo uboze umazaných, a nad nimi Prokop váhá znovu v palčivém studu. U všech všudy, co jiného mohu udělat? Dusil se sice hanbou, ale trhal chvatně další obálky. Zde pár lepkavých důvěrností, miláčku,

vzpomínám, nová schůzka a dost. Nějaká Anna Chválová s dojemnými pravopisnými chybami sděluje, že Jeníček zemřel „na vyrážku“. Tady kdosi upozorňuje, že ví „něco, co by zajímalo na policii“, ale že by dal se sebou mluvit, a že pan Tomeš „jistě ví, jakou cenu má taková diskrétnost“; k tomu narážka na „ten dům v Břet. Ul., kde pan Tomeš ví, koho má hledat, aby to zůstalo pod pokličkou“. Zas něco o jakémsi obchodě, o prodaných dluhopisech, podepsáno „Tvá Růža“. Táž Růža sděluje, že její muž odejel. Táž ruka jako na čísle 1, dopis z lázní: nic než kravské sentimentality, rozvalená erotika zralé a tučné blondýny, ocukrovaná samými ach, výčitkami a krasocity, a k tomu „drahouši“ a „divochu“ a podobné ohavnosti; Prokopovi se z toho obracel žaludek. Německý dopis, písmeno „G“, valutní obchod, prodej ty papíry, erwarte Dich, P. S. Achtung, K aus Hamburg eingetroffen. Tář „G“, uražený a chvatný dopis, mrazivé vykání, vraťte těch deset tisíc, sonst wird K.

Dahinterkommen, hm. Prokop se k smrti styděl vnikat do navoněného přítmí těchto spodničkových záležitostí, ale teď už se nelze zastavit. Konečně čtyři dopisy signované M.: listy slzavé, horečné a trapné, z nichž dýchala těžká a vášnivá historie nějaké slepé, dusné, otrocké lásky. Byly tu úpěnlivé prosby, plazení v prachu, zoufalé inkriminace, strašné sebenabízení a ještě strašnější sebetrýzeň; zmínka o dětech, o muži, nabídka nové půjčky, nejasné narážky a přespříliš jasná zbědovanost ženy usmýkané láskou. Tohle tedy je její sestra! Prokopovi bylo, jako by viděl před sebou výsměšná a krutá ústa, pichlavé oči, panskou a zpupnou, sebevědomou, sebejistou hlavu Tomšovu: byl by do ní udeřil pěstí. Avšak

nic platno: tato žalostně obnažená láska ženina mu neřekla toho nejmenšího o... o té druhé, jež dosud nemá pro něho jména a kterou jest mu hledati.

Nezbývá tedy než nalézti Tomše.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XVI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Nalézti Tomše: lidi, jako by tohle bylo lehké! Prokop provedl znovu generální prohlídku celého bytu; řádl ve všech skříních i zásuvkách, nenacházej krom prašiviny starých účtů, milostných dopisů, fotografií a jiného mládeneckého neřádu nic, co by jakkoliv osvětlilo Tomšovu záležitost. Nu ovšem, má-li někdo tolik másla na hlavě, dovede už důkladně zmizet!

Znovu vyslechl domovnici; zvěděl sice záplavu všelijakých historek, ale nic, co by ho uvedlo na stopu. Šel na pana domácího, odkudže poslal Tomše ty peníze z ciziny. Bylo mu vyslechnouti celé kázání nevrleho a dosti nepříjemného staříka, který trpěl všemi možnými katary a nadával na zkaženost dnešních mladých pánů. Za cenu nadlidské

trpělivosti zvěděl konečně jen to, že řečené peníze neposlal pan Tomeš, nýbrž jakýsi směnárník na konto Drážďanské banky „auf Befehl des Herrn Tomes“. Rozběhl se k advokátovi, který měl, jak výše sděleno, jistou rozpracovanou záležitost s pohřešovaným. Advokát se zbytečně halil v profesionální tajemství; ale když Prokop hloupě vybleptl, že má panu Tomšovi doručit nějaké peníze, oživil advokát a žádal, aby je složil do jeho rukou; i dalo Prokopovi mnoho práce, aby se z toho vymotal. To jej poučilo, aby nepátral po Tomšovi u lidí, kteří s ním měli jakékoliv obchodní řízení.

Na nejbližším rohu zůstal stát: Co teď? Zbývá jen Carson. Neznámá veličina, jež o něčem ví a něco chce. Dobrá, tedy Carson. Prokop nahmatal v kapse lístek, jež zapomněl poslat, a rozběhl se na poštu.

Ale u poštovní schránky mu klesla ruka. Carson, Carson, — ano, ale tomu jde o cosi, co... také není maličkost. U čerta, ten chlap něco ví o Krakatitu a má za lubem — inu bůhsámví co. Proč vůbec mne shání? Patrně Tomeš neví vše; nebo nechtěl vše prodat; nebo si klade nestydaté podmínky, a já osel mám být lacinější. Tak asi to je; ale (a tu se Prokop poprvé zhrozil dosahu věcí) což je vůbec možno vyrukovat s Krakatitem ven? Především by se muselo u sta hromů pořádně vědět, co to dělá a k čemu je to dobré, jak se s tím zachází a kdesi cosi; Krakatit, holenku, to není šňupavý tabák nebo zasýpací prášek pro děti. A za druhé, za druhé snad je to vůbec... příliš silný tabák pro tento svět. Představme si, co by se s tím mohlo natropit... řekněme ve válce. Prokopovi

začalo být z celé věci až úzko. Který čert sem nese toho zatraceného Carsona? Prokristapána, musí se za každou cenu zabránit —

Prokop se chytil za hlavu tak, až se zastavovali lidé. Vždyť, proboha, zanechal tam nahoře, ve svém laboratorním baráku u Hybšmonky, v porcelánové dózi skoro patnáct deka. Krakatitu! Tedy zrovna dost, aby to mohlo rozmlátit já nevím co, celé hejtmanství! Přímo ztuhl úděsem, a tak se pustil tryskem k tramvaji: jako by teď ještě záleželo na těch několika minutách! Trpěl pekelně, než se tramvaj dovlekla na druhý břeh; pak ztekl cvalem košířskou stráň a uháněl k svému baráku. Bylo zamčeno, a Prokop marně hledal po kapsách něco podobného klíči; i rozhlédl se soumrakem jako zloděj, rozbil okenní tabulku, otevřel závory a vlezl oknem domů.

Jen rozškrtl sirku a už viděl, že je co nejmetodičtěji vyloupen. Totiž peřiny a takové krámy tu zůstaly; ale všechny lahvičky, kelímky a zkumavky, crushery, hmoždíře, misky a přístroje, lžíce a váhy, celá jeho primitivní chemická kuchyně, vše, co obsahovalo jeho pokusné hmoty, vše, na čem mohla být jen usazenina či nálet nějaké chemikálie, vše zmizelo. Pryč je pocelánová dóza s Krakatitem. Vytrhl zásuvku stolu: veškeré jeho zápisky a záznamy, každý počmáraný útržek papíru, sebemenší památka dvanáctileté pokusné práce, vše bylo to tam. Dokonce i z podlahy byly seškrabány skvrny a stopy jeho práce, a jeho pracovní hazuka, ta stará, potřísněná, lučebninami zrovna zkornatělá

halena byla pryč. Hrdlo se mu sevřelo návaem pláče. Tohle tedy, tohle mi udělali!

Dlouho do noci seděl na svém vojenském kavalci a strnule zíral do vypleněné pracovny. Chvílemi se utěšoval, že si snad vzpomene na vše, co během dvanácti let psal do svých poznámek; ale když namátkou vybral některý experiment a chtěl si jej popaměti v hlavě zopakovat, nemohl z místa přes úsilí nejzoufalejší; tu hryzal si rozbité prsty a sténal.

Náhle se probudil zarachocním klíče. Je čiročiré ráno a do pracovny jakoby nic vchází cizí člověk a rovnou ke stolu. Tam teď sedí s kloboukem na hlavě, bručí a pečlivě oškrabuje na stole zinek. Prokop se posadil na kavalci a vyhrkl: „Člověče, co tu chcete?“

Člověk se obrátil nesmírně překvapen a beze slova koukal na Prokopa.

„Co tu chcete?“ opakoval Prokop podrážděně. Chlapík ni; ještě si ke všemu nasadil skla a brejlil na Prokopa s ohromným zájmem.

Prokop zaskřípal zuby, neboť se v něm už vařila hrozná nadávka. Ale tu človíček vlídně zazářil, vymrštil se ze židle a vypadal najednou, jako by radostně vrtěl ocasem. „Carson,“ řekl honem a spustil po německu: „Bože, to jsem rád, že jste se vrátil! Četl jste můj inzerát?“

„Četl,“ odpovídal Prokop tvrdou a centovou němčinou. „A co tu hledáte?“

„Vás,“ povídal host báječně potěšen. „Víte, že vás honím už po šest neděl? Všecky noviny, všecky detektivní ústavy, haha, pane! Co tomu říkáte? Hergot, to mám radost! Jak se vede? Zdráv?“

„Proč jste mne vykradl?“ ptal se Prokop mračně.

„Jak prosím?“

„Proč jste mne vykradl!“

„Ale pane inženýre,“ sypal blažený mužík pranic nedotčen. „Co to říkáte? Vykradl! Carson! To je ohromné, hahaha!“

„Vykradl,“ opakoval Prokop umíněně.

„Tatata,“ protestoval pan Carson. „Schoval. Všecko uložil. Pane, jak jste to tu mohl nechat ležet? Někdo vám to mohl ukrást, ne? Co? Ovšem že mohl, pane. Ukrást, prodat, publikovat, že? To se rozumí, panem. Mohl. Ale já jsem vám to schoval, rozumíte? Čestné slovo. Proto jsem vás hledal. Všecko vrátím. Všecko. To jest,“ dodával váhavě, a pod zářivými brýlemi to ocelově utkvělo. „Totiž... bude-li rozumný. Vždyť my se dohodneme, co?“ dodával rychle. „Musíte se habilitovat. Ohromná kariéra. Atomové výbuchy, rozbití prvků, báječné věci. Věda, především věda! My se

dohodneme, že? Čestné slovo, dostanete všechno zpátky. Tak.“

Prokop mlčel, ohromen tímto přívalem slov, zatímco pan Carson házel rukama a kroužil po pracovně náramně rozradován. „Všecko, všecko jsem vám schoval,“ mlel jaře. „Každou třískou z podlahy. Roztříděno, uloženo, s vinětou, pod pečetí. Haha, mohl jsem se vším ujet, že? Ale já jsem poctivec, pane. Všecko vrátím. Musíme se domluvit. Ptejte se na Carsona. Rodilý Dán, dříve docent v Kodani. Taky jsem dělal vědu, božskou vědu. Jak to řekl Schiller? Dem einen ist sie — ist sie — Už nevím, ale je to něco o vědě; švanda, že? Nu, ještě mi neděkujte. Až později. Tak.“

Prokopovi sice ani nenapadlo děkovat, ale pan Carson zářil jako šťastný dobrodinec. „Na vašem místě,“ drmolil nadšeně, „na vašem místě bych si zařídil —“

„Kde je Tomeš?“ přerušil ho Prokop.

Pan Carson vysunul zkoumavý pohled. „Nu,“ vycedil obezřele, „my o něm víme. Eh co,“ obrátil hbitě. „Zařídíte si... zařídíte se největší laboratoř světa. Nejlepší přístroje. Světový ústav destruktivní chemie. Máte pravdu, katedra je hloupost. Odříkávat staré věci, no ne? Škoda času. Zaříd'te si to po ameríkánsku. Ohromný ústav, brigáda asistentů, všechno, co chcete. A o peníze se nemusíte starat. Punktum. Kde snídáte? já bych vás ohromně rád pozval.“

„Co vlastně chcete?“ vydralo se z Prokopa.

Tu sedl pan Carson na kavalec vedle něho, vzal ho nesmírně vřele za ruku a povídal najednodu docela jiným hlasem: „Jen se neplaště. Můžete vydělat celou hromadu miliónů.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XVII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Prokop s úžasem vzhlédl na pana Carsona. Kupodivu, teď už to nebyla ta mopsličí tvář lesknoucí se blahem; všecko zvážnělo a zpřísnělo na horlivém mužíkovi, oči zapadly pod těžkými víčky a jen chvílemi se zařizly matným břítem. „Nebud'te blázen,“ pronesl důrazně. „Prodejte nám Krakatit, a je to.“

„Jak vůbec víte...,“ zahučel Prokop.

„Všecko vám povím. Čestné slovo; všecko. Byl u nás pan Tomeš. Přinesl patnáct deka a formuli. Bohužel nepřinesl taky postup. Ani on, ani naši chemikové dosud na to nepřišli, jak to dostat dohromady. Nějaký tri, že?“

„Ano.“

„Hm. Třeba se na to přijde i bez vás.“

„Nepřijde.“

„Pan Tomeš... něco o tom ví, ale dělá s tím tajnosti. Pracoval u nás při zamčených dveřích. Je hrozně špatný chemik, ale je chytřejší než vy. Aspoň nežvaní o tom, co ví. Proč jste mu to říkal? Neumí nic, jen pumpovat zálohy. Měl jste přijít sám.“

„Já ho k vám neposlal,“ bručel Prokop.

„Aha,“ spustil pan Carson, „ohromně zajímavé. K nám přišel ten váš pan Tomeš —“

„Kam vlastně?“

„K nám. Továrny v Balttin. Znáte?“

„Neznám.“

„Zahraniční podnik. Báječně moderní. Pokusná laboratoř s novými třaskavinami. Děláme keranit, metylnitrát, žlutý prach a takové věci. Hlavně armádní, víte? Tajné patenty. Vy nám prodáte Krakatit, co?“

„Ne. A Tomeš je tam u vás?“

„Aha, pan Tomeš; počkejte, to je švanda. Tak tedy k nám přijde a povídá: Tohle je odkaz mého přítele, geniálního

chemika Prokopa. Umřel mně v náručí a posledním dechem, haha, mně svěřil, hahaha, ohromné, co?“

Prokop se jen křivě usmál. „A je Tomeš dosud... v Balttinu?“

„Počkejte. To se rozumí, nejdřív jsme ho zadrželi... jako špióna. K nám jich chodí spousta, víte? A ten prášek, Krakatit, jsme dali přezkoušet.“

„Výsledek?“

Pan Carson zvedl ruce k nebi. „Bá—báječný!“

„Jaká je detonační rychlost? Jaké jste našli Q? Jaké t? Číslo!“

Pan Carson spustil ruce, až to pláclo, a vyvalil užasle oči: „Člověče, jakápak čísla! První pokus... padesát procent škrobu... a crusher gague se roztrhl na střepy; jeden inženýr a dva laboranti... taky na střepy. Věřil byste? Pokus číslo dvě: Trauzlův blok, devadesát procent vazelíny, a bum! Sebralo to střechu a jeden dělník zabít; z bloku zůstal jen škvarek. Tak se do toho pustili vojáci; smáli se nám... že to umíme jako... vesnický kovář. Dali jsme jim trochu; nacpali to do dělové hlavně, s rozemletým dřevěným uhlím. Ohromný výsledek. Sedm kanonýrů i se setníkem... Jednu nohu pak našli tři kilometry daleko. Za dva dny dvanáct mrtvých, tu máte čísla, haha! Báječné, co?“

Prokop chtěl něco říci, ale spolkl to. Dvanáct mrtvých za dva, u čerta!

Pan Carson si hladil kolena a zářil. „Třetí den jsme si dali pokoj. Víte, dělá to špatný dojem, když... je mnoho takových případů. Dali jsme jen flegmatizovat Krakatit... asi tři decigramy... v glycerínu a podobně. Prase laborant nechal asi špetku volně ležet, a v noci, když byla laboratoř zamčena —“

„— to vybuchlo,“ vyhrkl Prokop.

„Ano. V deset třicet pět. Laboratoř byla na třísky, krom toho asi dva objekty... Vzalo to s sebou nějaké tři tuny metylnitránu Probst — Zkrátka si šedesát mrtvých, no. To se ví, náramné vyšetřování a kdesi cosi. Ukázalo se, že nikdo v laboratoři nebyl, že to muselo patrně vybuchnout —“

„— samo od sebe,“ doplnil Prokop dýchaje.

„Ano. Vám také?“

Prokop ponuře přikývl.

„Tak vidíte,“ řekl pan Carson rychle. „Není to k ničemu. Tuze nebezpečná věc. Prodejte nám to, a je to, máte to z krku. Co byste s tím dělal?“

„A co byste s tím dělali vy?“ vycedil Prokop.

„My už... my jsme na to zařízení. Božíčku, pár těch mrtvých — Ale vás by byla škoda.“

„Ale Krakatit v porcelánové krabici nevybuchl,“ míní Prokop úporně přemýšleje.

„Chválabohu ne. Kdepak!“

„A bylo to v noci,“ přemýšlel Prokop dál.

„V deset třicet pět. Přesně.“

„A... ta špetka Krakatitu ležel na zinkovém... na kovovém plechu,“ tvrdil Prokop dále.

„Ten na to nemá vliv,“ vybleptl mužík trochu zmaten, kousl se do rtu a jal se přecházet po laboratoři. „Bylo to... bylo to asi jen okysličování,“ zamlouval to po chvíli. „Nějaký chemický proces. Směs s glycerínem taky nevybuchla.“

„Protože není vodivá,“ zamumlal Prokop. „Nebo nemůže ionizovat, já nevím.“

Pan Carson se nad ním zastavil s rukama na zádech. „Vy jste moc chytrý,“ řekl uznale. „Musíte dostat mnoho peněz. Tady je vás škoda.“

„Je Tomeš pořád v Balttinu?“ ptal se Prokop, vši silou se přemáhaje, aby to vyznělo lhostejně.

Panu Carsonovi to nějak blýsklo pod brejlemi. „máme ho na očích,“ řekl vyhýbavě. „Sem se už jistě nevrátí. Přijed’te k nám... třeba ho najdete, když — tak — tuze — chcete,“ slabikoval důrazně.

„Kde je?“ opakoval Prokop tvrdohlavě, dávaje najevo, že jinak nemluví.

Pan Carson zamával rukama jako pták. „No, utekl,“ dodával na Prokopův nechápavý pohled.

„Utekl?“

„Vypařil se. Špatně hlídán, tuze chytrý. zavázal se, že sestrojí celý Krakatit. Zkoušel to... asi šest neděl. Stál nás hrozné peníze. Pak zmizel, lump. Nevěděl si asi rady, co? Neumí nic.“

„A kde je?“

Pan Carosn se naklonil k Prokopovi. „Lump. Teď nabízí Krakatit jinému státu. Přitom jim přinesl taky náš metylnitrát, ten taškář. Sedli mu nalep, teď dělá u nich.“

„Kde?“

„Nesmím říci. Na mou čest, nesmím. A když nám pláchl, jel jsem, haha, navštívit váš hrob. Pieta, co? Geniální chemik, a nikdo ho tady nezná. To byla práce, člověče. Musel jsem

inzerovat jako blbec. To se ví, že si toho všimli... ti druzí, víte? Rozumíte mi?“

„Ne.“

„Tak se pojd'te podívat,“ řekl Carson čile a zamířil k protější stěně. „Tady,“ řekl a ťukal na prkno.

„Co je?“

„Kulka. Někdo tu byl. “

„A kdo po něm střelil?“

„No já přece. Kdybyste byl sem lezl... oknem... takhle před čtrnácti dny, byl by vás třeba někdo... moc šeredně vzal na mušku.“

„Kdo?“

„To je jedno, ten nebo onen stát. Tady si, holenku, podávaly dveře tuze velké moci. A vy jste zatím někde, haha, chytal ryby, co? Báječný chlapík! Ale poslyšte, drahoušku,“ řekl najednou starostlivě, „neračte raději chodit sám. Nikdy a nikde, rozumíte?“

„Nesmysl!“

„Počkejte. Žádný granátník. Velmi nenápadní lidé. Dnes se to dělá... náramně diskrétně.“ Pan Carson se zastavil u okna a

bubnoval na sklo. „Nemáte poněť, co jsem na svůj inzerát dostal dopisů. Asi šest Prokopů se hlásilo... Pojd'te se honem podívat!“

Prokop přistoupil k oknu. „Co je?“

Pan Carson jen ukázal krátkým prstem na silnici. Motal se tam na velocipédu nějaký mládenec v zoufalém zápase s rovnováhou, přičemž každé kolo jevílo umíněnou náklonnost jet jiným směrem. Pan Carson tázavě pohlédl na Prokopa.

„Učí se jezdit,“ mínil Prokop nejistě.

„Náramný nešika, že?“ řekl pan Carson a otevřel okno.
„Bob!“

Mladík na kole se zastavil jako přibitý: „Yessr.“

„Go to the town for our car!“

„Yessr.“ A přišlápnuv pedály svištěl mladý cyklista k městu.

Pan Carson se obrátil od okna. „Ir. Velmi obratný hoch. Co jsem chtěl říci? Aha. Tedy asi šest Prokopů se mi hlásilo — schůzky na různých místech, zejména v noci — švanda, že? Přečtěte si tenhle lístek.“

„Přijďte zítra v deset večer do mé laboratoře, ing. Prokop,“ četl Prokop jako ve snu. „Ale vždyť je to... bezmála... mé písmo!“

„Tak vidíte,“ zubil se Carson. „Holenku, tady je horká půda. Prodejte to, ať máte pokoj!“

Prokop zavrtěl hlavu.

Pan Carson na něm spočinul těžkým, neodbytným pohledem. „Můžete žádat... řekněme... dvacet miliónů. Prodejte nám Krakatit.“

„Ne.“

„Dostanete všechno zpátky. Dvacet miliónů. Člověče, prodejte to!“

„Ne,“ řekl Prokop těžce. „Nechci mít co dělat... s vašimi válkami. Nechci.“

„Co máte tady? Geniální chemik a ... bydlí v prkenné boudě! Krajani! Já to neznám. Velký člověk nemá žádné krajany. Nekoukejte na nic! Prodejte to a —“

„Nechci.“

Pan Carson strčil ruce do kapes a zív. „Války! Myslíte, že jim zabráníte? Pche! Prodejte a nestarejte se k čemu. Vy jste učenec... co je vám po ostatním? Války! Jděte, nebuďte směšný. Pokud mají lidé nehty a zuby —“

„Neprodám,“ drtil Prokop mezi zuby.

Pan Carson pokrčil rameny. „Jak chcete. Najdeme si to sami. Nebo to najde Tomeš. Taky dobře.“

Bylo chvíli ticho. „Mně je to jedno,“ ozval se pan Carson. „Je-li vám to milejší, pojedeme s tím do Francie, do Anglie, kam chcete, třeba do Číny. My oba, víte? Tady by nám to nikdo nezaplatil. Byl byste osel, kdybyste to prodal za dvacet miliónů. Spolehněte se na Carsona. Tak co?“

Prokop rozhodně zavrtěl hlavou.

„Charakter,“ prohlásil pan Carson uznale. „Všecka čest. To se mně ohromně líbí. Poslyšte, vám to řeknu. Naprosté tajemství. Ruku na to.“

„Neptám se po vašich tajemstvích,“ bručel Prokop.

„Bravo. Diskrétní člověk. Můj typ, pane.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XVIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydáný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit.*
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Pan Carson si sedl a zapálil si velmi tlusté cigáro, načež usilovně přemítal. „Tjaja,“ řekl po chvíli. „Tak vám to taky vybuchlo. Kdy to bylo? Datum.“

„... Nevím už.“

„Den v týdnu?“

„... Nevím. “Myslím... dva dny po neděli.,,

“Tedy v úterý. A v kolik hodin?,,

“Asi... po desáté večer.,,

“Správně.,, Pan Carson zamyšleně vyfukoval kouř. “Mám to poprvé vybuchlo... jak vy se račte vyjadřovat, ,samo od sebe‘... v úterý v deset třicet pět. Viděl jste přitom něco?,,

“Ne. Já jsem spal.,,

“Aha. Taky to vybuchuje v pátek, kolem půl jedenácté. V úterý a v pátek. My jsme to zkoušeli.,, vysvětloval na Prokopův vyjevený pohled. “Nechali jsme volně ležet miligram Krakatitu a hlídali jsme to ve dne v noci. Vybuchlo to v úterý a v pátek, o půl jedenácté. Sedmkrát. Jednou taky v pondělí, v deset dvacet devět. Tak.,,

Prokop se omezil na to, že tiše žasnul.

“To proběhne Krakatitem taková modrá jiskra.,, dodával pan Carson zahloubaně, “a pak to exploduje.

Bylo tak ticho, že Prokop se omezil na to, že tiše žasnul.

„To proběhne Krakatitem taková modrá jiskra,“ dodával pan Carson zahloubaně, „a pak to exploduje.“

Bylo tak ticho, že Prokop slyšel tikání Carsonových hodinek.

„Tjaja,“ vzdychl pan Carson a projel si zoufale zrzavý kartáč vlasů.

„Co to znamená,“ vyrazil Prokop.

Pan Carson jen trhl rameny. „A co vy,“ řekl, „co vy jste si vlastně myslel, když vám to..., ‚samo od sebe‘... vybuchlo? Nu?“

„Nic,“ uhýbal Prokop. „Nepřemýšlel jsem o tom... tak dalece.“

Pan Carson zabručel něco urážlivého.

„Totiž,“ opravoval se Prokop, „tehdy mě napadlo, že to dělají... třeba... elektromagnetické vlny.“

„Aha. Elektromagnetické vlny. My jsme si to taky mysleli. Výborná myšlenka, jenže pitomá. Bohužel docela pitomá. Tak.“

Nyní si Prokop opravdu nevěděl rady.

„Předně,“ uvažoval pan Carson, „bezdrátové vlny neběhají po světě jenom v úterý a v pátek o půl jedenácté, že? A za druhé, člověče, to si můžete myslet, že jsme to s nimi hned vyzkoušeli. S krátkými, s dlouhými, se všemi možnými. A váš Krakatit si z nich nedělal tohle,“ ukazoval na nehtu něco mizivě nepatrného. „Ale v úterý a v pátek... o půl jedenácté... si umane, ‚sám od sebe‘explodovat. A víte co ještě?“

Prokop to ovšem nevěděl.

„Ještě tohle. Od nějaké doby... asi půl roku nebo tak... mají evropské bezdrátové stanice děsný dopal. Víte, něco jim ruší hovory. Docela pravidelně. Náhodou... vždycky v úterý a v pátek od půl jedenácté v noci. Pravíte?“

Prokop nepravil nic, jen si mnul čelo.

„Nu ano, v úterý a v pátek. Říkají tomu smazané hovory. začne to telegrafistům práskat do uší, a tu to máme; hoši se z toho mohou zbláznit. Trapné co?“ Pan Carson si sundal brejle a jal se je čistit s velkými okolky. „Nejdřív... nejdřív mysleli, že to jsou nějaké magnetické bouře či co. Ale když viděli, že to úřaduje... pravidelně... v úterý a v pátek... Zkrátka Marconi, TSF, Transradio a nějaká ministerstva pošt a maríny, obchodu, vnitra a já nevím čeho všeho vyplatí dvacet tisíc liber chytrákovi, který tomu přijde na kobytku.“ Pan Carson si nasadil zas brejle a vesele vykoul. „Myslí se, že existuje nějaká nezákonná stanice, která se baví tím, že v úterý a v pátek smazává hovory. Konina, že? Soukromá stanice, která by jen tak pro švandu posílala nejmíň sto kilowattů do vzduchu! Fi!“ Pan Carson si odplívl.

„V úterý a v pátek,“ ozval se Prokop, „tedy současně... zároveň...“

„Divné, že?“ šklebil se pan Carson. „Já to mám, panečku, napsáno: V úterý dne toho a toho v deset třicet pět a několik vteřin porucha na všech stanicích od Revalu a tak dále. A nám v tu samou vteřinu, ‚sama od sebe‘, jak vy rače říkat,

exploduje jistá část vašeho Krakatitu. Eh? Co? Detto příští pátek v deset dvacet sedm a několik vteřin porucha a výbuch. Item příští úterý v deset třicet výbuch a porucha. A tak dále. Výjimečně jaksi proti programu, taky jednou porucha v pondělí v deset dvacet devět třicet sekund. Detto výbuch. Klope to na vteřinu. Osmkrát v osmi případech. Špás, že? Co o tom soudíte?“

„N... nevím,“ mumlal si Prokop.

„Tak teda ještě něco,“ spustil pan Carson po delším hloubání. „Pan Tomeš u nás pracoval. Neumí nic, ale něco ví. Pan Tomeš si dal do laboratoře postavit vysokofrekvenční generátor a zamlkl nám dveře před nosem. Lump. Jakživ jsem neslyšel, že by se v obyčejné chemii pracovalo s vysokofrekvenčními mašinami, co? Co byste řekl?“

„Nu... ovšem,“ uhýbal Prokop s neklidným pohledem na svůj vlastní zánovní agregát postavený v koutě.

Pan Carson chytil čile tento pohled. „Hm,“ řekl, „taky tu máte takovou hračku, že? Pěkný transformátorek. Co vás stál.“

Prokop se zamračil, ale pan Carson počal tiše zářit. „Tak si myslím,“ povídal s rostoucí blažeností, „že by to byla báječná věc, kdyby se povedlo v nějaké hmotě... dejme tomu pomocí vysoké frekvence... v jiskrovém poli nebo jak... rozkmitat, rozviklat, uvolnit vnitřní strukturu tak, že by stačilo ťuknout z

dálky... nějakými vlnami... výboj... oscilacemi nebo čertví čím, aby se ta hmota rozpadla, co? Bum! Na dálku! Co tomu říkáte?“

Prokop neřekl nic, a pan Carson cucaje s rozkoší cigáro se na něm jen pásl.

„Já nejsem elektrikář, víte?“ začal po chvíli. „mně to vysvětloval jeden učenec, ale ať se propadnu, jestli jsem to pochopil. Ten chlap šel ne mne s elektrony, ionty, elementárními kvanty a já ani nevím, jak to jmenoval; a nakonec to katedrové světlo prohlásilo, že to zkrátka a dobře vůbec není možno. Člověče, vy jste si dal! Udělal jste něco, co podle světové autority není možno...“

„Tak já jsem si to vyložil sám,“ pokračoval, „jen tak ševcovsky. Někdo si dejme tomu vezme do hlavy... udělat vratkou sloučeninu... z jisté olovnaté soli. Dotyčná sůl je neřád; ne a ne se slučovat, že? Tak ten chemik zkouší všechno možné... jako blázen; a tu si dejme tomu vzpomene, že v lednovém čísle The Chemist bylo povídání o tom, že dotyčná flegmatická sůl je báječný koherer... detektor pro elektrické vlny. Dostane nápad. Pitomý a geniální nápad, že by snad mohl tu zatracenou sůl přivést elektrickými vlnami do lepší nálady, ne? Povzbudit ji, roztancovat ji, natřást ji jako peřinu, že? Tja, nejlepší nápady dostane člověk z blbosti. Tak tedy sežene takový komický transformátorek a dá se do toho; co prováděl, to je zatím jeho tajemství, ale koneckonců... dostane hledanou sloučeninu. Ať mne čert,

dostane ji. Nejspíš to nějak slepil tou oscilací. Člověče, já se budu muset na stará kolena učit fyzice; říkám boty, že?“

Prokop zabručel něco docela nesrozumitelného.

„To nevádí,“ prohlásil pan Carson spokojeně. „Jen když to zatím drží dohromady; já jsem pitomec, já si představuju, že to dostalo nějakou elektromagnetickou strukturu nebo co. Kdyby se nějak porušila, tak... se to rozpadne, že? Naštěstí asi deset tisíc řádných radiostanic a několik set nezákonných udržuje v naší pozemské atmosféře takové elektromagnetické klima, takovou eh eh oscilační lázeň, která jde zrovna k duchu té struktuře. A tak to drží dohromady...“

Pan Carson se maličko zamyslel. „A teď,“ začal zase, „teď si představte, že nějaký ďábel může dokonale rušit elektrické vlny. Prostě je smazat či co. Představte si, že to — bůhsámví proč — tropí pravidelně v úterý a v pátek o půl jedenácté v noci. V tu minutu a vteřinu se poruší na tomto světě bezdrátové spojení; ale v tu minutu a vteřinu se nejspíš něco stane taky v té... labilní sloučenině, pokud není zrovna izolována... dejme tomu v... v porcelánové krabici; něco se v ní poruší... jaksi v ní lupne, a ona se... ona se...“

„... rozpadne,“ vyhrkl Prokop.

„Ano, rozpadne se. Exploduje. Zajímavé, co? Jeden učený pán mně to vysvětloval — hrome, jak to říkal? Že prý —“

Prokop vyskočil a popadl pana Carsona za kabát. „Poslyšte,“ koktal hrozně rozčilen. „kdyby se tedy... Krakatit... roztrousil dejme tomu tady... nebo kdekoliv... prostě po zemi...“

„... tedy to nejbližšího úterku nebo pátku o půl jedenácté vyletí do povětří. Tja. Člověče, neuškrťte mne.“

Prokop pustil pana Carsona a přebíhal po světnici hryže si hrůzou prsty. „To je jasné,“ mručel, „to je jasné! Nikdo nesmí Krakatit vy-vyrá—“

„Krom pana Tomše,“ namítl Carson skepticky.

„Dejte mi pokoj,“ utrl se Prokop. „Ten na to nepřijde!“

„Nu,“ mínil pan Carson s pochybami, „já nevím, kolik jste mu toho řekl.“

Prokop se zastavil jako vražen do země. „Představte si,“ kázal horečně, „představte si dejme tomu... válku! Kdo má v rukou Krakatit, může... může... kdykoli chce...“

„Zatím jen v úterý a v pátek.“

„... vyhodit do povětří... celá města... celé armády... a všechno! Stačí... stačí jen roz-trousit — Dovedete si to představit?“

„Dovedu. Báječně.“

„A proto... v zájmu světa... nikdy... nedám nikdy!“

„V zájmu světa,“ bručel pan Carson, „Víte, v zájmu světa by hlavně bylo přijít na kloub té — té —“

„Čemu?“

„Té zatracené stanici anarchistů.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XIX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

„Vy tedy myslíte,“ koktal Prokop, „že... že snad...“

„My tedy víme,“ přerušil ho Carson, „že jsou na světě neznámé vysílací a přijímací stanice. Že si pravidelně v úterý a v pátek říkají nejspíš něco jiného než dobrou noc. Že disponují nějakými nám dosud neznámými silami, výboji, oscilacemi, jiskrami, paprsky nebo čím zatraceným a... a zkrátka nezachytitelným. Anebo nějakými antivlnami, antioscilacemi nebo jak to k čertu nazvat, něčím, co prostě přerušuje nebo smazává naše vlny, rozumíte?“ Pan Carson se rozhlédl po laboratoři. „Aha,“ řekl a popadl kus křídý. „Buď je to takhle,“ povídal rýsuje na podlaze ani púlloketní šipku křídou, „nebo takhle,“ a přitom pokřídoval celý ks prkna a do toho vmázal nasliněným prstem temnou čáru. „Tak nebo tak,

rozumíte? Pozitivně nebo negativně. Buď posílají nějaké nové vlny do našeho média, nebo vrhají do našeho kmitajícího, skrz naskrz protelegrafovaného prostředí umělé pauzy, chápete? Obojím způsobem se dá pracovat... bez naší kontroly. Obojí je dosud... technicky i fyzikálně... naprostá záhada. Zatraceně,“ křikl pa Carson v náhlém vzteku a praštil křídou, až se rozstříkla, „tohle je příliš! Posílat neznámými silami tajné depeše záhadnému adresátovi! Kdo tohleto dělá? Co teda myslíte?“

„Třeba Mart'ané,“ nutil se Prokop zažertovat; ale opravdu, nebylo mu do žertu.

Pan Carson po něm vražedně vykoukl, ale pak se rozřechtal přímo koňsky. „Dejme tomu, že Mart'ané. Báječně! Dejme tomu, mistře. Ale dejme tomu, že spíš někdo na zemi. Dejme tomu, že nějaká pozemská moc rozesílá své tajné instrukce. Dejme tomu, že má tuze vážné příčiny vyhnout se lidské kontrole. Dejme tomu, že nějaké... mezinárodní služba nebo organizace nebo čertví co, a že to má k dispozici neznámé síly, tajemné stanice a kdesi cosi. V každém případě... V každém případě má lidstvo právo zajímat se o ty tajemné depeše, ne? Ať jsou z pekla nebo z Marsu. Je to prostě... zájem lidské společnosti. Můžete si myslet... Nu, nejspíš, pane, nejspíš to nebudou radiodepeše o Červené karkulace. Tak.“

Pan Carson se rozběhl po světnici. „Předně je jisto,“ uvažoval nahlas, „že dotyčná vysílací stanice... je někde ve

střední Evropě, přibližně uprostřed okruhu těch poruch, že ano? Je poměrně slabá, ježto hovoří jenom v noci. Saprlot, tím hůře; Eiffelka nebo Nauen se najde lehko, že? Pane,“ zvolal náhle a stanul jako přibitý, „považte, že v samém pupku Evropy existuje a chystá se něco divného. Je to rozvětvené, má to své úřady, udržuje to tajné spojení; má to technické prostředky nám neznámé, tajemné síly, a abyste věděl,“ zařval pan Carson, „má to Krakatit! Tak!“

Prokop vyskočil jako blázen. „Jak-jakže?“

„Krakatit. Devět deka a pětatřicet decigramů. Všecko, co nám zbylo.“

„Co jste s ním dělali?“ rozzuřil se Prokop.

„Pokusy. Šetřili jsme s ním jako... jako s nějakou ctností. A jednoho večera —“

„Co?“

„Zmizel. I s porcelánovou pikslou.“

„Ukraden?“

„Ano.“

„A kdo — kdo —“

„Samozřejmě Marťané,“ šklebil se pan Carson. „Bohužel pozemským prostřednictvím jednoho laboranta, který se nám ztratil. Ovšem že s porcelánovou krabičku.“

„Kdy se to stalo?“

„Nu, zrovna než mne poslali sem, za vámi. Vzdělaný člověk, Sasík. Ani prášek nám nezůstal. Víte, proto jsem přijel.“

„A vy myslíte, že to přišlo do rukou těm... těm neznámým?“

Pan Carson jen frknul.

„Jak to víte?“

„Já to tvrdím. Poslyšte,“ řekl pan Carson houpaje se na krátkých nožkách, „vypadám jako strašpytel?“

„N-ne.“

„Tak vám řeknu, že z tohotohle mám strach. Na mou čest, plné kalhoty. Krakatit... je zatracená věc; ta neznámá stanice je ještě horší; ale kdyby přišlo obojí do jedné rukou, pak... máúcta. Pak si pan Carson složí kufřík a pojede k tasmanským lidojedům. Víte, já bych nerad viděl konec Evropy.“

Prokop si jen drtil ruce mezi koleny. „Kriste, kriste,“ šeptal pro sebe.

„Nu ano,“ mínil pan Carson. „Divím se jenom, víte, že dosud nevylítlo do vzduchu... něco velikého. Může se jen stisknout kdesi jakási páka... a pár tisíc kilometrů daleko — prásk! A je to. Nač ještě čekají?“

„To je jasné,“ ozval se Prokop zimničně. „Kratitit se nesmí dát z ruky. A Tomeš, Tomšovi se musí zabránit...“

„Pan Tomeš,“ namítl Carson rychle, „prodá Krakatit samému ďáblu, když mu to zaplatí. V této chvíli je pan Tomeš jedno z největších světových nebezpečí.“

„U čerta,“ mružel Prokop zoufale, „co tedy dělat?“

Pan Carson vydržel delší pauzu. „To je jasné,“ řekl konečně. „Kratitit se musí dát z ruky.“

„Nnne! Nikdy!“

„Dát z ruky. Prostě proto, že to je... dešifrovací klíč. Nejvyšší čas, pane. U všech všudy, dejte to, komu chcete, ale jen žádné dlouhé cavyky. Dejte to Švýcarům nebo Svazu starých panen nebo čertově babičce; budou nad tím sedět půl ruku, než pochopí, že nejste blázen. Nebo to dejte nám. V Balttinu už postavili takovou mašinku, víte, přijímací aparát. Představte si... nekonečně rychlé výbuchy mikroskopických částíček Krakatitu. Zapalovačem je neznámý proud. Jakmile jej tam někde zapnou, spustí celá věc: trrr ta ta trrr trrr ta trrr ta ta ta. A je to. Dešifrovat, a hotovo. Jen mít Krakatit!“

„Nedám?“ dostal ze sebe Prokop pokrytý studeným potem.
„Já vám nevěřím. Vy byste... dělali Krakatit sami pro sebe.“

Pan Carson jen trhl koutkem úst. „Nu,“ řekl „jde-li jen o to... Můžeme vám na to svolat Svaz národů, Světovou poštovní unii, Eucharistický kongres nebo které čerty ďábly chcete. Aby tedy měla dušička pokoj. Já jsem Dán a kašlu na politiku. Tak. A vy dáte Krakatit do rukou mezinárodní komisi. Co je vám?“

„Já... já byl dlouho nemocen,“ omlouval se Prokop bledna smrtelně. „Není mi... dosud... dobře. A... a... dva dny jsem nejedl.“

„Slabost,“ děl pan Carson, přisedl k němu a vzal jej kolem krku. „Přejde hned. Pojedete do Balttinu. Velmi zdravá krajina. Pak můžete jet za panem Tomšem. Budete mít peněz jako slupek. Budete big man. Nu?“

„Ano,“ šeptal Prokop jako malé dítě a nechal se mírně kolébat.

„Tak tak. Přílišné napětí, víte? To nic není. Hlavní... hlavní je budoucnost. Člověče, vy jste prožil bídy, co? Jste chlapík. Vida, už je líp.“ Pan Carson zamyšleně kouřil. „Hrozně ohromná budoucnost. Dostanete spoustu peněz. Mně dáte deset procent, že? Je to už tak mezinárodní zvyk. Carson taky potřebuje...“

Před barákem zatroubilo auto.

„Nu sláva,“ oddychl si pan Carson, „tady je vůz. Tak, pane, jedeme.“

„Kam?“

„Zatím najíst.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Den nato se probudil Prokop se strašně těžkou hlavou a nemohl zprvu pochopit, kde vlastně je; čekal, že uslyší kvokání slepic nebo hlaholné vyštěkávání Honzíkovo. Pomalu si uvědomoval, že už není v Týnici; že leží v hotelu, kam jej pan Carson dopravil opilého do bezvědomí, nalitého, řvoucího jako zvíře; ale teprve když si pustil na hlavu proud studené vody, upamatoval se na celý včerejšek a byl se propadl hanbou.

Už při obědě pili, ale jen málo, jen tolik, že byli oba náramně rudí a vozili se pak autem někde po sázavských či jakých lesích, aby se jim to vypařilo z hlavy; přitom Prokop bez ustání žvanil, zatímco pan Carson žmoulal cigáro a kýval. „Budete big man.“ Big man, big man dunělo Prokopovi v

hlavě jako zvon; hrome, kdyby mne v této slávě viděla... ta jistá se závojem! Nafukoval se před Carsonem k prasknutí; ale ten jenom pokyvoval hlavou jako mandarín a ještě rozdmýchoval jeho zběsilou pýchu. Prokop div nevyletěl z auta samou horečností; vykládal podle všeho, jak si představuje světový ústav destruktivní chemie, socialismus, manželství, východou dětí a jiné nesmysly. Ale večer to začalo doopravdy. Kde všude pili, to ví bůh; bylo to hrozné, Carson platil za všechny neznámé, rudý lesklý, s kloboukem naraženým, zatímco nějaké holky tancovaly, kdosi rozbíjel sklenice a Prokop vzlykaje zpovídal se Carsonovi ze své strašlivé lásky k té, již nezná. Při této vzpomínce se Prokop studem a bolestí chytal za hlavu.

Pak ho, křičícího „KraKatita“, vsadili do auta. Ďas ví, kam ho vezli; uháněli po nekonečných silnicích, vedle Prokopa poskakoval rudý ohýnek, to byl asi pan Carson se svým cigárem, a škytal „rychleji, Bobe“ či co.

Najednou v jakémsi ohybu proti nim vyjela dvě prudká světla, pá hlasů zavýlo, auto sebou smýkalo stranou a Prokop letěl hubou po trávě, čímž se vzpamatoval tak dalece, že začal vnímat. Několik hlasů se zběsile hádalo a vyčítalo se opilství, pan Carson strašlivě láteřil a bručel „teď musíme zpátky“, načež Prokopa jakožto nejtíže raněného s tisícerými ohledy naložili do toho druhého auta, pan Carson sedl k němu a jelo se zpátky, zatímco Bob zůstal u porouchaného vozu. V polou cestě začal těžce raněný zpívat a povykovat a

před Prahou pocítil novou žízeň. Museli s ním projít ještě několik lokálů, než ho umlčeli.

S mračným znechucením studoval Prokop v zrcadle svou odřenou tvář. Z té trapné podívané ho vyrušil vrátný hotelu, jenž mu — s patřičnými omluvami — přinášel k vyplnění přihlašovací list. Prokop vyplnil své nacionále a doufal, že tím je věc odbyta; ale sotva si vrátný přečetl jeho jméno a stav, oživil náramně a prosil Prokopa, aby teď neodcházel; že prý jeden pán z ciziny si vyžádal, aby mu hned z hotelu zatelefonovali, kdyby se tam pan inženýr Prokop snad ráčil ubytovat. Jestli tedy pan inženýr dovolí atd. Pan inženýr byl tak rozlícen na sebe sama, že by byl dovolil i to, aby mu uřízli krk. Sedl si tedy a čekal, trpně odevzdán ve své bolení hlavy. Za čtvrt hodiny tu byl vrátný zas a odevzdával navštívenku. Bylo na ní:

SIR REGINALD CARSON

Col. B. A., M. R. A., M. P., D. S. etc.

President of Marconi's Wireless Co

LONDON

„Sem s ním,“ kázal Prokop, a v hloubi duše se nesmírně divil, proč mu chlapík Carson neřekl už včera své hromující hodnosti a proč dnes přichází s takovými okolky; mimoto byl trochu zvědav, jak vypadá pan Carson po včerejší bohopusté noci. Ale tu již vyvalil oči neuvěřitelně překvapen. Do dveří vcházel docela neznámý pán, o dobrý loket větší než včerejší pan Carson.

„Very glad to see you,“ pronesl zvolna neznámý gentleman a poklonil se asi tak, jako by byl telegrafní tyč. „Sir Reginald Carson,“ představil se a ohlížel se po židli.

Prokop ze sebe vydal neurčit zvuk a ukázal mu na židli. Gentlemanem pravoúhle usedl a jal se obšírně svlékat velkolepé jelení rukavice. Byl to velmi dlouhý a nesmírně vážný pán s koňskou tváří nažehlenou do přísných záhybů; v kravatě ohromný indický opál, na zlatém řetízku antická kamej, ohromné nohy hráče golfu, zkrátka každým coulem lord. Prokop tiše žasnul. „Tak prosím,“ ozval se konečně, když už to trvalo nepřežitelně dlouho.

Gentleman neměl nijak naspěch. „Zajisté,“ začal posléze po anglicku, „zajisté jste se podivil, když jste našel v novinách moje anonce. Předpokládám, že jste inženýr Prokop, autor eh velmi zajímavých článků o explozivních látkách.“

Prokop mlčky přikývl.

„Velmi potěšen,“ řekl sir Carson nikterak nechvátaje. „Pátral jsem po vás v jisté záležitosti vědecky velmi zajímavé a prakticky důležité pro naši společnost, Marconi's Wireless, jejímž prezidentem mám tu čest býti, méně než pro Mezinárodní unii pro bezdrátovou telegrafii, kterážto mi prokázala nezaslouženou čest zvolivši mne svým generálním sekretářem. Zajisté se divíte,“ pokračoval neudýchán tak dlouho větou, „že tyto vážené společnosti mne vysílají k vám, ačkoli vaše vynikající práce se pohybují na zcela jiném poli.“

Dovolte.“ Na tato slova otevřel sir Carson svou krokodýlí aktovku a vyňal nějaké papíry, blok a zlatou tužku.

„Asi po tři čtvrtě roku,“ začal pomalu a nasazoval si zlatý skřípec, aby se podíval do svých papírů, „konstatují evropské bezdrátové stanice —“

„Promiňte,“ skočil mu do řeči Prokop nemoha se už ovládat, „tedy ty inzeráty jste dával vy?“

„Zajisté. Tedy konstatují jisté pravidelné poruchy —“

„— v úterý a v pátek, vím. Kdo vám řekl o Krakatitu?“

„Byl bych k tomu došel sám,“ pronesl ctihodný lord poněkud káravě. „Well, přeskočím bližší podrobnosti, předpokládaje, že jste do jisté míry informován o našich nesnázích a o eh a —“

„— o tajné světové korporaci, ne?“

Sir Carson vytřeštil bledě modré oči. „Prosím za prominutí, o jaké konspiraci?“

„Nu, o těch záhadných nočních depeších, o tajemné organizaci, která je vysílá —“

Sir Reginald Carson ho zarazil. „Fantazie,“ řekl s politováním, „čiré fantazie. Já vím, nadhodily to dokonce

Daily News, když naše společnost vypsala onu poměrně značnou odměnu —“

„Vím,“ řekl rychle Prokop, obávaje se, aby se o ní pomalý lord nerozhovořil.

„Ano. Čirý nesmysl. Celá věc má jen obchodní pozadí. Někdo má zájem na tom, aby dokázal nespolehlivost našich stanic, rozumíte? Chce podrýt veřejnou důvěru. Bohužel naše receptory a — ah — koherery nemohou zjistit zvláštní druh vln, kterými se toto rušení děje. A jelikož se nám dostalo zprávy, že jste v držení jakési substance nebo chemikálie, která velmi, velmi pozoruhodně reaguje na ony poruchy —“

„Od koho zprávy?“

„Od vašeho spolupracovníka, pana — eh — pana Tomese. Mister Tomes, že ano?“ Pomalý gentleman vylovil ze svých papírů nějaký dospi. „Dear Sir,“ četl s jakousi námahou, „nalézám v novinách vypsání odměny et cetera. Jelikož se v přítomné době nemohu vzdáliti z Balttinu, kde pracuji na jistém vynálezu, a ježto věc tak velikého dosahu se nedá písemně vyřizovat, prosím, abyste nechal v Praze vyhledat mého přítele a dlouholetého spolupracovníka Mr ing. Prokopa, který má v držení nově vynalezenou látku, Krakatit, tetrargon jisté olovnaté soli, jehož syntéza se provádí za specifických účinků vysokofrekvenčního proudu. Krakatit reaguje, jak dokazují přesné experimenty, na neznámé rušivé vlny silnou explozí; z čehož sám sebou plyne jeho rozhodující

význam pro výzkum řečených vln. Vzhledem k důležitosti věci předpokládám za sebe i za svého přítele, že vypsaná odměna bude podstatně zvý-zvýšena —“ Sir Carson se zakuckal. „To je celkem vše,“ řekl. „O odměně bychom si promluvili zvlášť. Podepsán Mr Tomes v Balttinu.“

„Hm, “ řekl Prokop jat vážným podezřením, „že by takováhle soukromá... nespolehlivá... fantastická zpráva stačila Marconiově společnosti —“

„Beg your pardon,“ namítl dlouhý pán, „dostalo se nám samozřejmě velmi přesných zpráv o jistých pokusech v Balttinu —“

„Aha. Od jakéhosi saského laboranta, že?“

„Ne. Od našeho vlastního zástupce. Hned vám to přečtu.“ Sir Carson jal se znovu lovit ve svých papírech. „Tady je to. „Dear Sir, zdejší stanicím se dosud nedaří překonat známé poruchy. Pokusy se zvýšenými vysílacími energiemi selhaly naprosto. Dostalo se mi důvěrné, ale spolehlivé zprávy, že vojenské ústav v Balttinu získal nějaké kvantum jisté látky —““

Zaklepano. „Vstupte,“ řekl Prokop, a vešel sklepník s vizitkou: „Nějaký pán prosí —“

Na vizitce stálo:

ING. CARSON, Balttin

„Ať vejde,“ kázal Prokop náhle a naprosto nedbaje znamení protestu ze strany sira Carsona.

Vzápětí vstoupil včerejší pan Carson s tváří velmi popleněnou nevyspáním a hnal se k Prokopovi zvuky radosti.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

„Počkejte,“ zarazil ho Prokop. „Dovolte, abych vás představil.
Inženýr Carson, sir Reginald Carson.“

Sir Carson sebou trhl, ale zůstal sedět s neporušenou
důstojností; zato inženýr Carson úžasem hvízdal a snesl se na
židli jako člověk, kterému nohy vypovědyl službu. Prokop se
opřel o dveře a pásl se na obou pánech s bezuzdnou
zlomyslností. „Tak co?“ zeptal se konečně.

Sir Carson jal se skládati své papíry do aktovky. „Zajisté,“
řekl pomalu, „bude lépe, navštívím-li vás jindy —“

„Jen račte zůstat,“ přerušil ho Prokop. „Prosím vás, pánové,
nejste snad spolu příbuzní?“

„Ba ne,“ ozval se inženýr Carson. „Spíš naopak.“

„Který z vás je tedy doopravdy Carson?“

Nikdo neodpověděl; bylo to trapné.

„Požádejte toho pána,“ řekl ostře sir Reginald, „aby vám ukázal své papíry.“

„Beze všeho,“ vysypal inženýr Carson, „ale až po panu předřečníkovi. Tak.“

„A kdo z vás inzeroval?“

„Já,“ prohlásil bez váhání inženýr Carson. „Můj nápad, pane. Konstatuju, že i v našem oboru je neslýchanou špinavostí svést se zadarmo na cizím nápadu. Tak.“

„Račte dovolit,“ obrátil se sir Reginald k Prokopovi se skutečnou mravní nevolí, „to už je příliš. Jak by to bylo vypadalo, kdyby vycházel ještě jeden inzerát s jiným jménem! Prostě jsem musel přijmout fakt, jak to tamten pán udělal.“

„Aha,“ dorážel bojovně pan Carson, „a proto ten pán si přisvojil taky mé jméno, víte?“

„Konstatuji prostě,“ ohradil se sir Reginald, „že tamten pán se naprosto nejmenuje Carson.“

„Jak se tedy jmenuje?“ tázal se Prokop chvatně.

„... Přesně to nevím,“ vycedil opovržlivě lord.

„Carstone,“ obrátil se Prokop k inženýrovi, „a kdo je tenhle pán?“

„Konkurence,“ řekl s hořkým humorem pan Carson. „Je to ten pán, co mne podvrženými listy chtěl vylákat na všelijaká místa. Nejspíš mne tam chtěl seznámit s moc milými lidmi.“

„Se zdejší vojenskou policií, prosím,“ zamručel sir Reginald.

Inženýr Carson zle blýskl očima a varovně zakašlal: Prosím, o tomhle nemluvit! sic —

„Chtějí si pánové navzájem ještě něco vysvětlit?“ šklebil se Prokop u dveří.

„Ne, nic už,“ řekl důstojně sir Reginald; doposud neuznal druhého Carstone ani za hodna pohledu.

„Tak tedy,“ začal Prokop, „především vám děkuji za návštěvu. Za druhé mám velikou radost, že Krakatit je v dobrých rukou, totiž v mých vlastních; neboť kdybyste měli nejmenší naději dostat jej jinak, nebyl bych asi tak tuze hledaná osoba, že? Za tuhle nedobrovolnou informaci jsem vám náramně vděčen.“

„Ještě nejásejte,“ bručel pan Carson. „Zbývá —“

„— on?“ řekl Prokop ukazuje na sira Reginalda.

„Odpusťte,“ mínil Prokop skoro uražen, „snad si nemyslíte, že vám něco věřím z toho, co jste mi včera napovídal.“

Pan Carson s politováním pokrčil rameny. „Nu, jak chcete.“

„Dále a za třetí,“ pokračoval Prokop, „bych vás prosil, abyste mi řekli, kde je teď Tomeš.“

„Ale vždyť jsem vám povídal,“ vyskočil pan Carson, „že tohle nesmím — Přijed'te do Balttinu, a je to.“

„Tak vy, pane,“ obrátil se Prokop k siru Reginaldovi.

„Beg your pardon,“ pronesl dlouhý gentleman, „ale tohle nechám pro sebe.“

„Tedy za čtvrté vám kladu na srdce, abyste se tady navzájem nesnědli. Já zatím půjdu —“

„— na policii,“ mínil si Reginald. „Velmi správně.“

„Těší mne, že s tím souhlasíte. Odpusťte, že vás tu zatím zamknu.“

„Oh, prosím,“ řekl lord zdvořile, zatímco pan Carson se pokoušel zoufale protestovat.

S velkou úlevou zamkl Prokop za sebe dvěře a ještě k nim postavil dva sklepníky, načež běžel na blízké komisařství; neboť považoval za vhodno poskytnout tam jakés takés vysvětlení. Ukázalo se, že věc neí tak lehká; poněvadž nemohl oba cizince nařknout aspoň z krádeže stříbrných lžiček nebo z hraní makaa, měl velkou práci překonat pochybnosti policejního úředníka, který ho patrně pokládal za blázna. Konečně — snad aby už měl pokoj — přidělil Prokopovi civilního strážníka, osobnost velmi ošoupanou a mlčenlivou. Když dorazili do hotelu, našli oba sklepníky statečně vzepřené o dvěře za ohromnou shonu veškerého personálu. Prokop odemkl a civilní strážník zafrkav nosem vstoupil klidně dovnitř, jako by si šel kupovat šle. Pokoj byl prázdný. Oba páni Carsonové zmizeli.

Mlčenlivá osobnost se jen omrkla a rovnou se ubírala ke koupelně, na kterou Prokop dočista zapomněl. Bylo tam okno dokořán otevřené do světlíku, a v protější straně vyražené okénko k záchodu. Mlčelivá osoba zamířila k záchodu. Ten ústil do jiné chodby, byl zamčen a klíč zmizel. Strážník zakroutil v zámku paklíčem a otevřel: bylo tam prázdnó, jen na sedadle klozetu byly stopy nohou. Nemluvná osobnost vše zase zamkla a řekla, že sem pošle pana komisaře.

Pan komisař, človíček velmi pohyblivý a slavný kriminalista se dostavil velmi brzo; ždímal z Prokopa dobré dvě hodiny, chtěje se mermomocí dozvědět, o čem měl co jednat s oběma pány; zdálo se, že má velikou chuť zatknout aspoň Prokopa,

který upadal přes tu chvíli do hrozných rozporů ve vlastních výpovědích, pokud se týkaly jeho styků s oběma cizinci. Potom vyslechl vrátného a sklepníky a důtklivě vyzval Prokopa, aby se o šesté hodině dostavil na policejní ředitelství; do té doby aby se raději z hotelu nehnul.

Zbytek dne strávil Prokop běhaje po pokoji a mysle s hrůzou na to, že bude asi zavřen; neboť jaké může dát vysvětlení, když o Krakatitu pro živého boha nic neřekne? Čertví jak dlouho může taková vyšetřovací vazba trvat; a tak místo aby mohl hledat ji, tu neznámou v závoji... Prokop měl oči plné slz; cítil se sláb a měkký, že se až styděl. Před šestou se však vyzbrojil vši svou statečností a pustil se na policejní ředitelství.

Uvedli ho hned do kanceláře, kde byly tlusté koberce, kožená křesla a velká krabice s doutníky (byla to kancelář policejního prezidenta). U psacího stolu objevil Prokop obrovská, boxerská záda nakloněná nad papíry, záda, jež v něm na prvý pohled budila hrůzu a pokoru. „Posaďte se, pane inženýre,“ řekla záda přívětivě, osušila něco a obrátila se k Prokopovi tváří neméně monumentální, vhodně umístěnou na tuří šiji. Mohutný pán vteřinku studoval Prokopa a řekl: „Pane inženýre, nebudu vás nutit, abyste mně povídal, co z příčin jistě uvážených hodláte nechat pro sebe. Znam vaši práci. Myslím, že v té záležitosti šlo o nějakou vaši třaskavinu.“

„Ano.“

„Věc má asi větší význam... řekněme vojenský.“

„Ano.“

Mohutný pán se zvedl a podával Prokopovi ruku: „Chtěl jsem vám jenom, pane inženýre, poděkovat, že jste ji neprodal zahraničním agentům.“

„To je všechno?“ vydechl Prokop.

„Ano.“

„Chytli jste je?“ vyhrkl Prokop.

„Proč?“ usmál se pán. „K tomu nemáme práva. Pokud jde o tajemství jenom vaše, a nikoliv o tajemství naší armády...“

Prokop pochytil jemnou výtku a upadl do rozpaků. „Ta věc... není dosud zralá...“

„Věřím. Spoléhám na vás,“ řekl mocný muž a znovu mu podal ruku.

To bylo vše.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

„Musím postupovat metodicky,“ umiňoval si Prokop. Dobrá, tedy po předlouhém rozvažování a nejpodivnějších nápadech ustanovil se na tomto postupu:

Především dával obden do všech větších novin inzerát: „Pan Jiří Tomeš. Dámu v závoji prosí doručitel s poraněnou rukou o udání adresy. Velmi důležité. P. zn., 40 000 do inz. K. Grégr.“ Tato formulace se mu zdála velmi chytrá; není sice jisto, že by mladá dáma četla noviny vůbec a inzertní část zvláště, nu ale kdoví? Náhoda je mocná. Avšak místo náhody dostavily se okolnosti, jež bylo možno předvídat, ale na něž Prokop předem nepomyslel. Na udanou značku došla totiž celá spousta korespondence, jenže byly to většinou účty, upomínky, hrozby a hrubosti na adresu nezvěstného Tomše;

nebo „pan Jiří Tomeš nechť ve vlastním zájmu udá svůj pobyt pod zn...“ A podobně. Mimoto očumoval v inzertní kanceláři jakýsi hubený člověk, který, když Prokop si vyzvedl korespondenci, k němu přistoupil a ptal se ho, kde bydlí pan Jiří Tomeš. Prokop si na něho vyjel tak hrubě, jak okolnosti dovolovaly, a tu hubený pán se vytasil s policejní legitimací a vyzval Prokopa důrazně, aby nedělal hlouposti. Šlo tu totiž o onu jistou zpronevěru a jiné ošklivé věci. Prokopovi se podařilo přesvědčit hubeného pána, že především on sám by nesmírně potřeboval vědět, kde pan Tomeš je; nicméně po této příhodě a prostudování došlé korespondence jeho důvěra v úspěch inzerce valně ochabla. Skutečně také na další anonce docházelo odpovědí stále méně, zato však byly pořád hrozivější.

Za druhé navštívil soukromou detektivní kancelář. Vyložil tam, že hledá neznámou dívku v závoji, a pokoušel se ji popsat. Byli ochotni opatřit mu o ní diskrétní informace, udá-li buď její bydliště, nebo její jméno. I nezbylo mu než odejít s nepořízenou.

Za třetí dostal geniální nápad. V řečené obálce, která ho neopouštěla ve dne v noci, bylo – krom menších bankovek – třicet tisícovek opatřených páskou, jak je bankách zvykem při vyplácení větších peněz. Nebylo tam jméno banky; ale aspoň to je nejvýš pravděpodobno, že dívka je vybrala v některém peněžním ústavě téhož dne, kdy on, Prokop, s nimi odejel do Týnice. Nuže, nyní jen vědět přesné datum, a pak stačí obejít všechny banky v Praze a vyprosit si, aby mu udali

jméno osoby, která toho dne vyzvedla třicet tisíc nebo o něco více korun. Ano, vědět přesné datum; Prokop si byl sice neurčitě vědom, že Krakatit mu vybuchl v úterý nebo kdy (dva dny předtím byla neděle či svátek), takže dívka vyzvedla peníze pravděpodobně kteréśi středy; avšak týdnem ani měsícem si nebyl Prokop jist, mohlo to být v březnu nebo v únoru. Se strašnou námahou hleděl se upomenout nebo si vypočítat, kdy to asi bylo; avšak každý kalkul se zastavil u toho, že nevěděl, jak dlouho stonal. Dobrá, jistě však vědí u Tomšů v Týnici, kterého týdne jsem k nim vpadl! Oslněn touto nadějí depešoval starému doktoru Tomši: „Telegrafujte datum, kdy jsem k vám přijel. Prokop.“ Sotva depeši odeslal, zamrzelo ho to; neboť cítil zrovna palčivě, že se k nim nezachoval pěkně. Skutečně také odpověď nedocházela. Když už chtěl tuto nitku pustit z ruky, napadlo ho, že snad si onen dne vzpomene domovnice od Jirky Tomše. Letěl k ní; však domovnice tvrdila, že to bylo někdy v sobotu. Prokop si zoufal; ale tu ho došel dopis napsaný velkými a pečlivými písmenami vzorné školačky, že do Týnice přijel dne toho a toho, ale „tati nesmí vědět, že jsem Vám psala“. Nic víc. Podepsána Anči. V Prokopovi bůhvíproč krvácelo srdce nad těmi dvěma řádky.

Nuže, se šťastně získaným datem běžel do první banky: mohou-li mu říci, kdo si toho a toho dne vybral tady v ústavě řekněme třicet tisíc korun. Kroutili na tím hlavou, že prý to není zvykem ani vůbec přípustno; ale když viděli, jak je zdrcen, šli se s někým poradit a pak se ho ptali, na jaký účel byly peníze vybrány; nebo aspoň zda byly vyzvednuty na

knížku, na běžný účet, na šek či akreditiv. Prokop to ovšem nevěděl. Dále, pravili mu, snad ten dotyčný tu prodal jen cenné papíry; pak jeho jméno ani nemusí být v knihách. A když jim posléze Prokop doznal, že naprosto neví, zda ty peníze byly vyplacený v téhle bance nebo v kterékoliv jiné, dali se mu do smíchu a ptali se, chce-li s takovýmto dotazem zběhat všech dvě stě padesát či kolik peněžních ústavů, filiálek a směnárů v Praze. Tak Prokopův geniální nápad selhal naprosto.

Zbývala už jen čtvrtá možnost, totiž náhoda, že ji potká. I do té náhody se pokoušel Prokop vpravit jakousi metodu; rozdělil si plán Prahy na sektory a propátrával jeden úsek po druhém běhaje od rána do večera. Jednoho dne spočítal, s kolika lidmi se takto za celý den setká, a došel k číslu skoro čtyřiceti tisíc; tedy vzhledem k úhrnnému počtu obyvatelstva veškeré Prahy je tu pravděpodobnost asi jedna ku dvanácti, že uvidí tu, již hledá. Ale i tato malá pravděpodobnost je velkou nadějí. Jsou ulice a místa, která se už předem zdají nad jiné hodna toho, aby ona tu bydlela nebo tudy prošla; ulice s akáty kvetoucími, důstojná stará náměstí, intimní kouty hlubokého a vážného života. Rozhodně není možno, že by přebývala v této hlučné a ponuré ulici, kudy se jenom spěchá; ani v pravoúhlé suchosti těch činžáků bez tváře, ani ve rmutné špině staroby; proč by však nemohla žít zrovna za těmihle velkými okny, za nimiž tají dech stinné stinné a jemné ticho? Divě se, bloudě jako v snách objevoval Prokop poprvé v životě, co vše je v tomto městě, kde strávil tolik let;

bože, tolik krásných míst, kde uplývá život pokojný a zralý a vábí tě, člověče roztěkaný: ohraň, ohraň sebe sama.

Bezpočtukrát hnal se Prokop za mladými ženami, jež mu z dálky bůhvíčím připomněly tu, již viděl jen dvakrát; běžel za nimi s divě tlukoucím srdcem: což kdyby to byla ona! A kdo nám poví, jaká to byla divinace nebo čich: vždy to byly ženy neznámé sice, ale krásné a smutné, uzavřené v sebe a zaštitěné nevímjakou nedostupností. Jednou pak už si byl skoro jist, že to je ona; hrdlo se mu sevřelo tak, že musel stanout, aby vydechl; tu dotyčná vstoupila do tramvaje a ujela. Po tři dny potom hlídkoval u oné stanice, ale už jí neviděl.

Nejhorší pak byly večery, když na smrt unaven tiskl ruce mezi kolena a namáhal se zkombinovat nějaký nový detektivní plán. Bože, nikdy se nevzdám toho, nalézt ji; jsem posedlý, budiž; jsem blázen, blbec a maniak; ale nikdy se toho nevzdám. Čím víc mi uniká, tím je to silnější; prostě... je to... osud či co.

Jednou se probudil uprostřed noci, a bylo mu náhle neodvratně jasno, že takhle jí jakživ nenajde; že musí vstát a vyhledat Jírku Tomše, který o ní ví a musí mu o ní říci. I ustrojil se uprostřed noci a nemohl se dočkat rána. Nebyl připraven na nepochopitelné potíže a průtahy s opatřením pasu; nerozuměl ani, co všechno na něm chtějí, a zuřil i tesknil horečnou netrpělivostí. Konečně, konečně jedné noci ho nesl rychlík za hranice. A tedy nejprve do Balttinu!

Tedř se do to rozhodne, cítil Prokop.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Rozhodlo se to bohužel jinak, než mínil.

Měl totiž plán vyhledat v Balttinu toho jistého, co se mu vydával za Carsona, a říci mu asi tolik: něco za něco, já vám kašlu na peníze; vy mne dovedete ihned k Jiřímu Tomši, se kterým mám co jednat, a za to dostanete dobrou třaskavinu, dejme tomu fulminát jodu se zaručenou detonací nějakých jedenácti tisíc sekundometrů, nebo pro mne a za mne ten jistý azid s celými třinácti tisíci, pane, a dělejte si s tím, co chcete. – Byli by ovšem blázni, kdyby na takových obchod nepřistoupili.

Továrna Balttinu se mu zdála zvenčí nehrubě veliká; trochu v něm hrklo, když místo na portýra narazil na vojenskou hlídku. Ptal se jí na pana Carsona (- u čerta, vždyť se ten

člověk tak nejmenuje!); ale vojáček neřekl a ani b a s bajonetem ho vedl šikovateli. Ten neřekl o mnoho víc a dovedl Prokopa k důstojníkovi. Inženýr Carson je tu neznám, řekl důstojník, a co prý s ním pán chce? Prokop prohlásil, že chce vlastně mluvit s panem Tomšem. To na důstojníka mělo tak dalece účinek, že poslal pro pana obrsta. Pan obrst, velmi tlustý astmatický člověk, jal se Prokopa důtklivě vyslýchat, kdo je a co tu chce; to už bylo v kanceláři asi pět vojenských pánů a prohlíželi si Prokopa tak, až se potil. Bylo zřejmo, že čekají na někoho, pro koho zatím telefonovali. Když se ten něco přihnul jako vítr, ukázalo se, že je to pan Carson; titulovali ho direktorem, ale jeho skutečné jméno Prokop nezvěděl nikdy. Křičel radostí, když spatřil Prokopa, a tvrdil, že na něho už čekali a kdesi cosi; hned nařídil telefonovat „do zámku“, aby připravili „kavalírské“ hostinské pokoje, chytil Prokopa pod paží a vedl jej balttinským závodem. Ukázalo se, že to, co Prokop považoval za továrnu, je jenom vojenská a hasičská ubikace u vchodu; odtud vede dlouhá cahussée tunelem v porostlé, asi deset metrů vysoké hrázi. Pan Carson uvedl Prokopa nahoru, a teprve nyní si Prokop jakžtakž uvědomil, co to jsou balttinské závody: celé město muničních baráků označených číslicemi a písmenami, kopečky pokryté trávou, což prý jsou skaldy, o kus dál nádražní park s rampami a jeřáby a za ním nějaké docela černé budovy a prkenné boudy. „Vidíte tamten les?“ ukazoval pan Carson k obzoru. „Za ním jsou teprve ty pokusné laboratoře, víte? A tamhle, co jsou ty pískové vršky, je střelnice. Tak. A tadyhle v parku je zámek. Budete mrkat, až vám ukážu laboratoře. Ef ef, to nejmodernější. A teď půjdeme do zámku.“

Pan Carson vesele žvanil, ale nic o tom, co bylo nebo má být; šli zrovna parkem, i ukazoval mu tuhle vzácný druh *Amorphophallus* a tamhle jakousi japonskou varietu třešničky; a tady už je balttinský zámek, celý zarostlý břečťanem. U vchodu čeká tichý a jemňoučký stařík v bílých rukavicích, jménem Paul, a vede Prokopa rovnou do „kavalírského pokoje“. Jakživ nebyl Prokop v něčem podobném; vykládané parkety, anglický empir, vše staroučké a drahocenné, že se bál na to sednout. A než se mohl opláchnout, už je tu Paul s vajíčky, láhví vína a třesoucí se sklenicí a staví vše na stůl tak něžně, jako by posluhoval princezničce. Pod okny je dvůr vysypaný plavým pískem; štolba v ohrnutých holinkách tam na dlouhé oprati lonžíruje vysokého grošovaného koně; vedle něho stojí hubená hnědá dívka, přimhouřenýma očima sleduje koňův cval a dává krátce jakési rozkazy, načež přiklekne a ohmatává koňovy kotníky.

Pan Carson se přiznává zase jako vítr, a že prý teď Prokopa musí představit generálnímu řediteli. Vede ho dlouhou bílou chodbou ověšenou samými parohy a vroubenou černými vyřezávanými židlemi. Růžový panák s bílými rukavicemi otevře před nimi dveře, pan Carson všoupne. Prokopa dovnitř, do jakéhosi rytířského sálu, a dveře se zavrou. U psacího stolu stojí vysoký stařec, podivně vzpřímen, jako by ho právě vytáhli ze skříně a připravili k uvítání.

„Pan inženýr Prokop, Jasnosti,“ řekl pan Carson. „Kníže Hagen-Balttin.“

Prokop se zamračil a trhl zlobně hlavou; patrně tento pohyb považoval za poklonu.

„Buďte – nám – vítán,“ pronesl kníže Hagen a podal mu předlouhou ruku. Prokop znovu trhl hlavou.

„Doufám, že – budete u nás – spokojen,“ pokračoval kníže, a Prokop si všiml, že je na půli těla ochrnut.

„Račte – nás poctít – u stolu,“ mluvil kníže s patrnou úzkostí, aby mu nevypadl umělý chrup.

Prokop nervózně přešlapoval. „Račte dopustit, kníže,“ začal konečně, „ale já se tu nemohu zdržet; já – já musím ještě dnes –“

„Nemožno, naprosto nemožno,“ vyhrkl pan Carson vzadu.

„Ještě dnes se musím poroučet,“ opakoval Prokop tvrdohlavě. „Chtěl jsem jenom... poprosit, abyste mi řekli, kde je Tomeš. Byl bych... eventuelně ochoten poskytnout za to... eventuelně...“

„Jak?“ zvolal kníže a vytřeštil na pana Carsona oči v absolutní nechápavosti. „Co – chce?“

„Nechte to zatím,“ zahučel pan Carson Prokopovi do ucha. „Pan Prokop jenom míní, Jasnosti, že nebyl na vaše pozvání připraven. To nevadí,“ obrátil se čile k Prokopovi. „Já jsem to zařídil. Dnes bude déjeuner na trávníku, tedy... žádné

černé šaty; můžete jít, jak jste. Telegrafoval jsem pro krejčího; žádné starosti, pane. Zítra. Je to v pořádku. Tak.“

Nyní zas Prokop vytřeštil oči. „Jaký krejčí? Co to znamená?“

„Bude – nám – zvláštní ctí,“ zakončil kníže a podal Prokopovi umrlčí prsty.

„Co to znamená?“ zuřil Prokop na chodbě a chytil Carsona za rameno. „Člověče, teď mluvte, nebo –“

Pan Carson se rozřehtal a vysmekl se mu jako uličník. „Nebo, jaképak nebo?“ smál se a poskakuje jako míc. „Jestli mne chytíte, řeknu vám všeho. Na mou čest.“

„Vy kašpare,“ zahromoval Prokop rozzuřen a pustil se za ním. Pan Carson řehtaje se letěl po schodech a vyklouzl podle plechových rytířů do parku; tam panáčkoval na trávníku dělaje si zřejmě z Prokopa tatrmany. „Tak co,“ křičel, „co mně uděláte?“

„Zmlátím vás,“ soptil Prokop řítě se na něho celou svou těžkou vahou. Carson kvičel radostí a skákal po trávníku kličkuje jako zajíc. „Honem,“ jásal, „tady jsem,“ a už zase uklouzl Prokopovi pod rukou a dělal na něho kukuč za pněm stromu.

Prokop mlčky uháněl za ním s pěstmi zaťatými, vážný a hrozný jako Aias. Supěl už bez dechu, když najednou zahlédl, že ze zámeckých schodů přimhouřenýma očima

sleduje jejich běh hnědá amazonka. Zastyděl se nesmírně, stanul a jaksi se lekl, že teď snad dívka mu přijde ochmatat kotníky.

Pan Carson, najednou zase docela vážný, coural se k němu s rukama v kapsách a povídal přátelsky: „Málo tréninku. Nesmíte pořád sedět. Cvičit srdce. Tak. Aá,“ zahlaholil rozzářen, „naše velitelka, haholiho! Dcera starého,“ dodával tiše. „Princezna Wille, totiž Wilhelmina Adelhaida Maud a tak dále. Zajímavá holka, osmadvacet let, ohromná jezdka. Musím vás představit,“ řekl nahlas a vlekl vzpourajícího se Prokopa k dívce. „Nejjasnější princezno,“ volal zdálky, „tady vám – do jisté míry proti jeho vůli – představuji našeho hosta. Inženýr Prokop. Strašně zuřivý člověk. Chce mne zabít.“

„Dobrý den,“ řekla princezna a obrátila se k panu Carsonovi: „Víte, že Whirwind má zpuchlý kotník?“

„I proboha,“ děsil se pan Carson. „Ubohá princezno!“

„Hrajete tenis?“

Prokop se mračil a nevěděl ani, že tohle platilo jemu.

„Nehraje,“ odpověděl Carson za něho a šťouchl ho do žeber.

„To musíte hrát. Princezna prohrála s Lenglenovou jen o jeden set, že?“

„Protože jsem hrála proti slunci,“ namítla princezna poněkud dotčena. „Co hrajete?“

Prokop zas nevěděl, že to patřilo jemu.

„Pan inženýr je učenec,“ spustil Carson horlivě. „Našel atomové výbuchy a takové věci. Ohromný duch, vážně. My jsme proti němu kuchyňské ficky. Takhle strouhat brambory a podobně. Ale tuhle on,“ a pan Carson podivem hvízdal. „Jednoduše kouzelník. Jestli chcete, vyrazí z vizmitu vodík. Tak, panečku.“

Šedivé oči štěrbinou sklouzly po Prokopovi, jenž tu stál zrovna uzavřen v rozpacích a vztekaje se na Carsona.

„Velmi zajímavé,“ řekla princezna a už zas se dívala jinam.

„Řekněte mu, aby mne někdy poučil. Tedy v poledne na shledanou, že ano?“

Prokop se uklonil téměř včas, a pan Carson jej vlekl do parku. „Rasa,“ povídal uznale. „Ta ženská má rasu. Pyšná, co? Počkejte, až ji poznáte blíž.“

Prokop se zastavil. „Poslyšte, Carsona, abyste si to nepletl. Nikoho nemíním poznat blíž. Dnes nebo zítra odjedu, rozumíte?“

Pan Carson kousal nějaký list, jakoby nic. „Škoda,“ řekl. „Tady je moc pěkně. Nu co dělat.“

„Zkrátka mi povězte, kde je Tomeš –“

„Až pojedete odtud. Jak se vám líbil starý?“

„Co mi je po něm,“ hučel Prokop.

„Nu ano. Antikní kus, pro reprezentaci. Bohužel ho pravidelně jednou týdně ranní mrtvice. Ale Wille je báječné děvče. Pak je to Egon, klacek, osmnáct let. Oba sirotci. Potom hosti, nějaký bratránek princ Suwalski, všelijací oficíři, Rohlauf, von Graun, víte, Jockey Club, a doktor Krafft, vychovatel, a taková společnost. Dnes večer musíte přijít mezi nás. Pivní večer, žádná šlechta, naši inženýři a podobně, víte? Tahle v mé vile. Je to na vaši počest.“

„Carsone,“ řekl Prokop přísně. „Chci s vámi vážně mluvit, než odjedu.“

„To nespěchá. Odpočiňte si, a je to. Nu, já musím po své práci. Můžete dělat, co vám je libo. Žádné formality. Chcete-li se vykoupat, tak tamhle je rybník. Nic nic, až později. Udělejte si pohodlí. Tak.“

A byl pryč.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXIV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Prokop se coural po parku mrze se na cosi a nevyspale zívaje. Divil se, co s ním vlastně chtějí, a měřil s nelibostí své boty podobné vojenským bagančatům i své unošené nohavice. Ponořen v tyto myšlenky divže nevlezl až doprostřed tenisového hřiště, kde princezna hrála se dvěma panáky v bílých šatech. Uhnul rychle a pustil se směrem, kde předpokládal konec parku. Nu, na této straně končil se pak park jakousi terasou: kamenná balustrádka a kolmo dolů zeď nějakých dvanáct metrů vysoká. Možno se pokochat vyhlídkou na borové lesíky a na vojáčka, který dole přechází s nasazeným bajonetem.

Prokop zamířil v tu stranu, kde se park svažoval dolů; našel tam rybník s koupelnami, ale přemáhaje chuť vykoupat se

vešel do pěkného březového hájku. Tak vida, tady je jenom laťový plot a u polozarostlé cestičky vrátka; nejsou dokonce zavřena a lze vyjít ven, do borového lesa. Putoval tiše po klouzavém jehličí až na kraj lesa. A sakra, tady je dobré čtyři metry vysoký plot z ostnatého drátu. Jakkpak, řekněme, je takový drát pevný? Zkoušel to opatrně rukou i nohou, až shledal, že k jeho počínání se zájmem přihlíží vojáček s bajonetem na druhé straně plotu.

„To je horko, že?“ řekl Prokop, aby to zamluvil.

„Tudy se nesmí,“ povídal vojáček; i otočil se Prokop na patě a ubíral se podle ostnatého plotu dál. Borový les přešel v mlází, a za ním jsou nějaké kůlny a chlěvy, patrně panský dvůr; nakoukl tam plotem, a tu se uvnitř rozlehl strašný řev, chroptění a štěkot, a dobrý tucet dog, bloodhoundů a vlčáků se sápal na plot. Čtyři páry nedůvěřivých očí vykoukly z čtverých dveří. Prokop pro jistotu pozdravil a chtěl jít dál; ale jeden čeledín vyběhl za ním a povídal, že „tudy se nesmí“, načež ho dovedl zpátky až k vrátkům do březového háje.

To vše Prokopa velmi rozlaďovalo. Carson mně musí říci, kudy se jde ven, umiňoval si; nejsem přece kanár, aby mne drželi v kleci. Vyhnul se obloukem tenisovému hřišti a zamířil k parkové cestě, kudy ho Carson vedl nahoru do zámku. Jenže teď se mu postavil do cesty filmový chlapík v placaté čepici, a kam prý pán ráčí.

„Ven,“ řekl Prokop zkrátka. Ale „tudy se nesmí,“ vysvětloval mu člověk v čepici; tudy prý se jde k rnuničním barákům, a kdo tam chce jít, musí mít laissez-passer od ředitelství. Ostatně vrata ze zámku přímo ven jsou tuhle zpátky, po hlavní cestě a vlevo prosím.

Prokop se tedy pustil po hlavní cestě a vlevo prosím, až přišel k velikým mřížovým vratům. Děda vrátný mu šel otevřít.

„Račte mít lístek?“

„Jaký lístek?“

„Pasírku.“

„Jakou pasírku?“

„Lístek, že smíte ven.“

Prokop se rozlítil. „Copak jsem v kriminále?“

Děda krčil lítostivě rameny: „Prosím, dneska mi dali rozkaz.“

Chudáku, myslel si Prokop, ty bys tak někoho mohl zadržet! Jen udělat rukou takhle –

Z okna vrátného domku vyhlédla povědomá tvář, náramně podobná jistému Bobovi. Prokop tedy ani nedokončil svou myšlenku, otočil se na patě a loudal se zpátky k zámku. U všech rohatých, řekl si, to jsou divné okolky; skoro to vypadá, jako by tu někdo měl být zavřen. Dobrá, promluvím

si o tom s Carsonem. Především vůbec nestojím o jejich pohostinství a nepůjdu k obědu; nebudu sedět s panáky, kteří se tam na tenisovém hřišti chechtali za mými zády. – Rozhořčen nesmírně odebral se Prokop do pokojů, které mu byly vykázaný, a vrhl se na staroučkou chaise longue, až to zapraskalo, a hněval se. Za chvíli zaklepal pan Paul a ptal se vlídně a starostlivě, půjde-li pán k déjeuner.

„Nepůjdu,“ vrčel Prokop.

Pan Paul se poklonil a zmizel. Za chvílku tu byl zas a strkal před sebou stůl na kolečkách, pokrytý sklenicemi, křehoučkým porcelánem a stříbrem. „Prosím, jaké víno?“ ptal se něžně. Prokop zamručel cosi jako aby mu dali pokoj.

Pan Paul šel po špičkách ke dveřím a vzal tam z dvou bílých pracek velikou mísu. „Consommé de tortues,“ šeptal pozorně a naléval Prokopovi, načež mísa opět zmizela v bílých tlapách. Toutéž cestou přišla ryba, pečeně, saláty, věci, které Prokop jakživ nejedl, a ani dobře nevěděl, jak se jedí; než ostýchal se dát před panem Paulem najevo jakékoliv rozpaky. Kupodivu, jeho hněv se nějak rozplýval. „Sedněte si,“ kázal Paulovi, ochutnávaje nosem a patrem nahořklé bled'oučké víno. Pan Paul se šetrně uklonil a zůstal ovšem stát.

„Poslyšte, Paul,“ pokračoval Prokop, „myslíte, že tu jsem zavřen?“

Pan Paul pokrčil uctivě rameny: „Prosím, nemohu vědět.“

„Kudy se odtud dostanu ven?“

Pan Paul chvilinku přemýšlel. „Prosím, po hlavní cestě a pak nalevo. Poroučí milostpán kávu?“

„No třeba.“ Prokop si opařil krk skvostným moka, zatímco pan Paul mu podával všechny vůně Arábie v cigárové krabici a stříbrný hořák. „Poslyšte, Paul,“ začal zas Prokop kousaje špičku doutníku, „děkuju vám. Neznal jste tady nějakého Tomše?“

Pan Paul obrátil oči k nebi samým usilovným vzpomínáním. „Neznal, prosím.“

„Kolik je tu vojáků?“

Pan Paul uvažoval a počítal. „Na hlavní stráži asi dvě stě. To je infanterie. Potom polní četníci, to nevím kolik. V Balttin-Dortum škardona husarů. Na střelnici v Balttin-Dikkeln kanonýři, to se mění.“

„Proč tu jsou polní četníci?“

„Prosím, tady je válečný stav. Kvůli muniční továrně.“

„Aha. A to se hlídá jen tady kolem?“

„Tady jsou jen patroly, prosím. Řetěz je až dál, za lesem.“

„Jaký řetěz?“

„Hlídková zóna, prosím. Tam nikdo nesmí.“

„A kdyby chtěl člověk odejet –“

„To musí mít povolení od staničního komanda. Přeje si pán ještě něco?“

„Ne, děkuju vám.“

Prokop se natáhl na chaise longue rozkošnický jako sytý bej. Nu uvidíme, řekl si; až potud to není tak zlé. Chtěl vše uvážit, ale místo toho si vzpomněl, jak před ním Carson poskakoval. Že bych ho nedohonil? napadlo ho a pustil se za ním. Stačil jediný pětimetrový skok; ale tu se Carson vznesl jako kobyłka a hladce přelétl přes skupinu keřů. Prokop dupnul nohou a vzlétl za ním, a jen zvedl nohy, když letěl nad vrcholky křoví. Nový odraz, a již letěl bůhvíkam, nestaraje se dále o Carsona. Vznášel se mezi stromy, lehýnký a volný jako pták; zkusil několik plaveckých rázů nohama, a vida, stoupal výš. To se mu nesmírně zalíbilo. Mocnými tempy se šrouboval kolmo nahoru. Pod nohama se mu jako pěkně narýsovaný plán otevíral zámecký park se svými altány, trávníky a vinutými cestami; lze rozeznat tenisové hřiště, rybník, střechu zámku, březový hájek; tam je ten dvůr se psy a borový les a ostnatý plot, a napravo už začínají muniční baráky, a za nimi vysoká zeď. Prokop zamířil vzduchem nad tu stranu parku, kde dosud nebyl. Cestou zjistil, že to, co považoval za terasu, je vlastně bývalé opevnění zámku, mohutná bašta s podsebitím a příkopem, druhdy patrně

napájeným z rybníka. Hlavně mu šlo o tu část parku mezi hlavním východem a baštou; jsou tam zarostlé cestičky a divoké křoví, hradba vysoká už jen asi tři metry a pod ní jakési smetiště nebo kompost; dále zelinářská zahrada a kolem řádková zeď hodně chatrná a v ní zelená vrátka; za vrátky silnice. Tam se podívám, řekl si Prokop a snášel se pomalu dolů. Tu však vyrazila na silnici škadrona jízdy s tasenými šavlemi, a rovnou na něho. Prokop přitáhl nohy až k bradě, aby mu je neusekli; ale tím dostal takový kolmý rozmach, že vylétl do výše jako šíp. Když se zas podíval dolů, viděl vše maličké jako na mapě; dole na silnici předjíždí malinká baterie děl, lesklá hlaveň se obrací nahoru, vyrazil bílý obláček, a bum! první granát přeletěl Prokopovi nad hlavou. Zastřelují se, mínil Prokop, a rychle vesloval rukama, aby se dostal dál. Bum! druhý granát zafíčel Prokopovi před nosem. Prokop se dal na ústup tak rychle, jak to šlo. Bum! třetí rána mu rázem přerazila křídla a Prokop se řítí hlavou k zemi, a procitl. Někdo klepal na dveře.

„Vstupte,“ křikl Prokop a vyskočil, nechápaje, kde vůbec je.

Vešel bělovlasý, ušlechtilý pán v černém a hluboce se uklonil.

Prokop zůstal stát a čekal, až ho vznešený pán osloví.

„Drehbein,“ řekl ministr (nejméně!) a znovu se uklonil.

Prokop se uklonil stejně hluboko. „Prokop,“ představil se.
„Čím mohu sloužit?“

„Kdybyste ráčil chvilku stát.“

„Prosím,“ vydechl Prokop, žasna, co se s ním bude dít.

Bělovlasý pán studoval Prokopa s přimhouřenýma očima;
dokonce si ho obešel a pohřížil se do pozorování jeho zad.

„Kdybyste se ráčil trochu narovnat.“

Prokop se vztyčil jako voják; co to u všech všudy –

„Račte dovolit,“ řekl pán a poklekl před Prokopem.

„Co chcete?“ vyhrkl Prokop couvaje.

„Vzít míru.“ A už vytáhl ze šosu svinutý metr a jal se měřit
Prokopovu nohavici.

Prokop ustoupil až k oknu. „Nechte toho, ano?“ spustil
podrážděně. „Já jsem s žádné šaty neobjednal.“

„Už jsem dostal rozkazy,“ podotkl pán uctivě.

„Poslyšte,“ řekl Prokop přemáhaje se, „jděte mi ke všem –
Nechci žádné šaty a dost! Rozuměl jste?“

„Prosím,“ souhlasil pan Drehbein, dřepł před Prokopem,
nadzvedl mu vestu a zatahal za dolejší kraj kalhot. „O dva

centimetry víc,“ poznamenal vstávaje. „Račte dovolit.“
Přitom mu znalecky zajel rukou do podpaží. „Příliš volné.“

„To je dobře,“ zabručel Prokop a obrátil se k němu zády.

„Děkuju,“ mínil pán a uhlazoval mu na zádech nějaký záhyb.

Prokop se rozlíceně otočil. „Člověče, ruce pryč, nebo –“

„Promiňte,“ omlouval se pán a objal ho měkce kolem pasu; a než ho Prokop mohl přinejmenším skolit, stáhl mu pásek u vesty, ustoupil a s nakloněnou hlavou zpytoval Prokopovu tailli. „Tak je to,“ podotkl zcela uspokojen a hluboce se uklonil. „Mám tu čest se vám poroučet.“

„Jdi ke všem kozlům,“ křičel za ním Prokop, a „však už tu zítra nebudu,“ zakončil pro sebe, načež popuzen měřil pokoj z rohu do rohu. Hrom do toho, copak si ti lidé myslí, že tu zůstanu půl roku?

Tu zaklepal a vešel pan Carson s tváří nevinátka. Prokop se zastavil s rukama za zády a měřil ho ponurýma očima. „Člověče,“ řekl ostře, „kdo vlastně jste?“

Pan Carson ani nemrkl, zkřížil ruce na prsou a klaněl se jako Turek. „Princi Alaaddine,“ pravil, „jsem džin, tvůj otrok. Kaž, a vyplním každé tvé přání. Ráčil jste spinkat, že? Nu, blahorodí, jak se vám tu líbí?“

„Ohromně,“ mínil Prokop hořce. „Jen bych rád věděl, jsem-li tady zavřen, a jakým právem.“

„Zavřen?“ žasl pan Carson, „propána, copak vás někdo nechtěl pustit do parku?“

„Ne, ale z parku ven.“

Pan Carson potřásl účastně hlavou: „Nemilé, že? To mne hrozně mrzí, že jste nespokojen. Koupal jste se v rybníce?“

„Ne. Kudy se dostanu ven?“

„Božítku, hlavním vchodem. Jdete rovně a potom vlevo –“

„A tam ukážete pasírku, ne? Jenže já žádné nemám.“

„To je škoda,“ mínil pan Carson. „Tady je moc hezké okolí.“

„Hlavně moc hlídané.“

„Moc hlídané,“ souhlasil pan Carson. „Výborně řečeno.“

„Poslyšte,“ vybuchl Prokop, a čelo mu nabíhalo hněvem, „myslíte, že je příjemné narazit každým desátým krokem na bajonet nebo ostnatý plot?“

„Kde to?“ divil se pan Carson.

„Všude v pomezí parku.“

„A co vás čerti nesou do pomezí parku? Můžete chodit uvnitř, a je to.“

„Tedy jsem zavřen?“

„Bůh uchovej! Abych nezapomněl, tady je pro vás legitimace. Laissez-passer do závodu, víte? Kdybyste se tam náhodou chtěl podívat.“

Prokop vzal do rukou legitimaci a podívil se; byla na ní fotografie vzatá patrně téhož dne. „A s tímhle se mohu dostat ven?“

„To ne,“ řekl honem pan Carson. „To bych vám neradil. Vůbec, dejte si na sebe trochu pozor, co? Rozumíte? Pojděte se podívat,“ řekl od okna.

„Co je?“

„Egon se učí boxovat. Heč, dostal ji! To je von Graun, víte? Haha, ten kluk má kuráž!“

Prokop se s odporem díval na dvůr, kde polonahý chlapec, krvácející z úst i nosu, vzlykaje bolestí a vztekem se vrhal znovu a znovu na staršího odpůrce, aby za okamžik odletěl zkrvácenější a bědnější než předtím. Co se mu obzvláště přičilo, bylo, že k tomu přihlížel starý kníže ve vozičkovém křesle, směje se z plna hrdla, i princezna Wille bavící se přitom klidně se skvělým krasavcem. Konečně Egon padl do písku úplně zpitomělý a nechal si odkapávati krev z nosu.

„Dobytek,“ zahučel Prokop na neznámou adresu a zatíнал
pěstě.

„Tady nesmíte být tak citlivý,“ prohlásil pan Carson. „Tvrdá
kázeň. Život... jako na vojně. Nemazlíme se s nikým,“
pointoval tak důrazně, že to vypadalo jako hrozba.

„Carsone,“ řekl Prokop vážně, „jsem tedy... jaksí... ve
vězení?“

„Ale kdepak! Jste jenom v střeženém podniku. V prachárně
to není jako u holiče, co? Tomu se musíte přizpůsobit.“

„Zítra odjedu,“ vyrazil Prokop.

„Haha,“ smál se pan Carson a třepal ho po břicho. „Báječný
šprýmař! Tedy přijdete dnes večer mezi nás, že?“

„Nikam nepříjdu! Kde je Tomeš?“

„Co? Aha, váš Tomeš. Nu, zatím tuze daleko. Tohle je klíč
od vaší laboratoře. Nikdo vás tam nebude rušit. Škoda že
nemám pokdy.“

„Carsone,“ chtěl ho zadržet Prokop, ale zarazil se před
posuňkem tak velitelským, že se neodvážil ničeho dál; a pan
Carson vyklouzl ven hvízdaje si jako cvičený špaček.

Prokop se svou legitimací se pustil k hlavním vratům. Děda
vrátný ji studoval a vrtěl hlavou; tenhle lístek prý platí jen

pro východ C, tamhle, co se jde k laboratořím. Prokop putoval k východu C; filmový chlapík s placatou čepicí prohlédl legitimaci a ukazoval: tady rovně, pak třetí příčná severní cesta. Prokop se ovšem dal první cestou k jihu; ale po pěti krocích ho zadržel polní četník: zpátky a třetí cesta vlevo. Prokop si odplívl na třetí cestu vlevo a nabral to rovnou přes louku: za okamžik ho honili tři lidé, tudy že se nesmí. Šel tedy poslušně třetí severní cestou, a když si myslel, že už na něho nekoukají, zamířil mezi muniční sklady. Tam ho sebral voják s bajonetem a poučil ho, že má jít tamhle, na rozcestí VII, cesta N 6. Prokop zkoušel své štěstí na každé křižovatce; všude ho zadrželi a posílali na cestu VII, N 6; i umoudřil se konečně a pochopil, že legitimace popsaná písmenami „C 3 n. w. F. H. A. VII, N 6. Bar. V, 7. S. b.!“ má smysl tajemný a nevyhnutelný, jemuž jest se slepě podříditi. Šel tedy, kam mu ukazovali cestu. Tady už nebyly muniční baráky, ale malé betonové stavbičky všelijak číslované, patrně pokusné laboratoře či co, roztroušené mezi písčivými násypy a borovými lesíky. Jeho cesta se stočila k docela osamělému domku V, 7, i zamířil k němu. Na dveřích byla mosazná tabulka „Ing. Prokop“. Prokop odemkl klíčem, který mu dal Carson, a vešel dovnitř.

Byla tam vzorně zařízená laboratoř pro chemii třaskavin – tak moderní a úplná, že se v Prokopovi zatajil dech radostí odborníka. Na hřebíku visela jeho stará halena, v rohu vojenský kavalec tak jako v Praze, a v přihrádkách velkolepě vybaveného psacího stolu ležely pečlivě spořádány a

zkatalogizovány veškeré jeho tištěné články a rukopisné poznámky.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Půl roku neměl Prokop v rukou milované nádobíčko chemika.

Prohlížel nástroj po nástroji; bylo tu vše, o čem kdy mohl snít, lesklé, zbrusu nové a zrovna výstavní ve své pedantické uspořádanosti. Byla tu příruční a odborná knihovna, ohromný regál s chemikáliemi, skříně s citlivými nástroji, tlumicí kabina na pokusné exploze, komora s transformátory, zkušební aparáty, které ani neznal; prohlédl sotva polovinu těch divů divoucích, když poslušen okamžitého nápadu se hnal k regálu pro nějakou sůl barya, kyselinu dusičnou a ještě cosi a zahájil pokus, při němž se mu povedlo ožehnout si prst, přivést zkumavku k prasknutí a propálit si díru do

kabátu; tu uspokojen usedl k psacímu stolu a načmáral dvě tři poznámky.

Potom jal se znovu okukovat laboratoř. Trochu mu to připomínalo nově zařízenou parfumerii; bylo to příliš uspořádané, ale stačilo sáhnout na to a ono, aby to rozházel po své chuti; tak, teď to tu vypadá intimněji. Uprostřed nejhrošlivější práce se zarazil: Aha, řekl si, tímhle tedy mne chtějí dostat na lep! Za chvíli přijde Carson a začne hučet: budete big man a kdesi cosi.

Sedl si mračně na kavalec a čekal. Když nikdo nepřicházel, šel jako zloděj k pultu a hrál si znovu s barnatou solí. Beztoho jsem tu naposledy, chlácholil sebe sama. Pokus se podařil dokonale: prsklo to s dlouhým plamenem a skleněný zvon na citlivých váhách praskl. „Teď dostanu,“ hrklo v něm provinile, když uviděl dosah škody, a vytratil se z laboratoře jako školák, který rozbil okno. Venku byl už soumrak a drobně přšelo. Deset kroků před barákem stála vojenská hlídka.

Prokop zamířil pomalu k zámku cestou, po které byl přišel. V parku nebylo živé duše; jemný déšť šuměl v korunách stromů, v zámku svítily a klavír bouřil do šera vítěznou písni. Prokop se pustil do oné pusté části parku mezi hlavním východem a terasou. Zarůstalo to tu bezcestně, i zaryl se do vlhkého křoví jako kanec, naslouchaje chvílemi a opět si raze cestu praskajícím houštím. Tady je konečně kraj džungle, kde křoví se překlání přes starou hradbu ne vyšší v těchto

místech než tři metry. Prokop se chytil převislých větví, aby se po nich spustil dolů; ale pod jeho solidní tíhou větve se zlomily s ostrým třeskem, jako když z pistole střelí, a Prokop dopadl s těžkým žuchnutím na jakési smetiště. Zůstal sedět s tlukoucím srdcem: teď někdo na mne přijde. Nebylo slyšet nic než šustění deště. I sebral se a hledal zed' se zelenými vrátky, jak ji byl viděl ve snu.

Bylo to tak, až na jednu okolnost: že vrátka byla pootevřena. Znepokojil se velmi: buď jimi někdo právě vyšel, nebo se tudy vrátí; v obojím případě je někde nablízku. Co tedy činit? Rychle rozhodnut kopl Prokop do vrátek a vyšel rázně na silnici; a opravdu, potloukal se tam nevelký člověk v gumáku a pokušoval lulkou. Tak stáli oba proti sobě v jistém zmatku, kdo začne a s čím. Začal ovšem agilnější Prokop. Zvoliv bleskově mezi několika možnostmi cestu násilí, vrhl se na muže s lulkou a beraním nárazem své hrubé síly jej okamžitě položil do bláta. Nyní ho tiskne hrudí a lokty k zemi trochu udiven a nevěda, co s ním teď; neboť nemůže ho přece zaškrtnout jako slepici. Člověk pod ním ani nepouští faječku z úst a patrně vyčkává. „Vzdej se,“ supí Prokop, ale v tom okamžiku dostal ránu kolenem do břicha a pěstí pod čelist, a skutálel se do příkopu.

Když se počal sbírat, čekal novou ránu; ale muž s faječkou stál klidně na silnici a pozoroval ho. „Ještě?“ vycedil. Prokop zavrtěl hlavou. Tu jal se mu ten chlapík ohromně špinavým kapesníkem čistit šaty. „Bláto,“ poznamenal a třel co nejradikálněji.

„Zpátky?“ řekl konečně a ukazoval na zelená vrátka. Prokop chabě souhlasil. Člověk s lulkou ho tedy vedl zpět až k staré hradbě a sklonil se, opřen rukama o kolena. „Lezte,“ kázal suše. Prokop se mu postavil na ramena, člověk se vztyčil a děl: „Hop!“ Prokop se zachytil převislého křoví a vydrápál se na hradbu. Bylo mu skoro do pláce hanbou.

A ještě to, ještě to ke všemu: Když poškrabán a zpuchlý, uválen v blátě, strašný a ponížený se kradl po zámeckých schodech do svého „kavalírskeho“ pokoje, potkala ho princezna Wille. Prokop se chtěl tvářit, jako by to nebyl on nebo jako by jí neznal či co, zkrátka nepozdravil a hnál se nahoru jako monument z bláta; a jak uháněl podle ní, zachytil její udivený, povýšený, vskutku velmi urážlivý pohled. Prokop stanul jako udeřen. „Počkat,“ křikl a seběhl k ní, a čelo mu zrovna praskalo náběhem vzteku. „Jděte,“ křičel, „a řekněte jim, řekněte jim, že... že na ně kašlu a... že se nedám zavřít, rozumíte? Nedám,“ zařval a uhodil pěstí do zábradlí, až zadrnčelo; načež se vyřítil zase do parku nechávaje za sebou princeznu bledou a přímo ztuhlou.

Několik okamžiků nato vpadl kdosi k nepoznání zablácený do domku vrátného, převrhl dubový stůl na večerícího stařečka, popadl Boba za krk a škrtl mu hlavou o zeď tak, že ho napolo skalpoval a nadobro omráčil; načež se zmocnil klíče, odemkl vrata a běžel ven. Tam narazil na hlídkujícího vojáčka, jenž ihned vykřikl výstrahu a strhl pušku; ale než mohl střelit, začal se s ním ten kdosi cloumat, vyrval mu pušku z ruky a zlomil mu pažbou klíční kost. Tu však

přibíhaly dvě nejbližší hlídky; temná postava hodila po nich puškou a vrhla se zpět do parku.

Skoro v témž okamžiku byl přepaden noční hlídač u východu C: kdosi černý a veliký ho začal zčistajasna častovat strašnými ranami do spodní čelisti. Hlídač, plavý obr, nadmíru překvapen chvíli držel, než ho napadlo zahvívdat; tu ho ten někdo hrozně klna pustil a běžel zpět do černého parku. Pak byly zalarmovány posily a četné patroly procházely parkem.

Asi o půlnoci demoloval kdosi balustrádu na parkové terase a vrhal desetikilové kameny po strážci, jež přecházela dole v hloubi deseti metrů. Voják vystřelil, načež shora se vychrlila spousta politických urážek, a bylo ticho. V tu chvíli přijížděli z Dikkeln přivolaní kavaleristé, zatímco veškerá balttinská posádka šťouchala bajonety do křovin. V zámku už dávno nikdo nespál. V jednu hodinu našli u tenisového hřiště omráčeného vojáka bez pušky. Brzo nato se v březovém lesíku strhla krátká, ale vydatná přestřelka; raněn nebyl bohudík nikdo. Pan Carson s tváří ustaranou důtklivě posílal domů princeznu Wille, jež chvějíc se nejspíš nočním chladem bůhvíproč se odvažovala na bojiště; ale princezna s očima podivně velikýma řekla, aby ji laskavě opustil. Pan Carson pokrčil rameny a nechal ji bláznit.

Ač kolem zámku bylo lidí jako much, jal se někdo z houští metodicky vytloukat zámecká okna. Nastal zmatek, neboť

současně padly dvě tři rány z pušky až na silnici. Pan Carson vypadal náramně znepokojeně.

Zatím princezna ani nedutajíc putovala cestičkou červených buků. Najednou se proti ní řítila ohromná černá postava, stanula před ní, zahrozila pěstí a drtila cosi, že je to hanba a skandál; pak se ponořila do houští, jež praskalo a střásalo těžkou vláhu deště. Princezna se vrátila a zadržela patrolu: že prý tam nikdo není. Její oči byly rozšířené a lesklé, jako by měla horečku. Po chvíli se rozlehla střelba z křovin za rybníkem; podle zvuku to byly brokovnice. Pan Carson huboval, aby se ti pacholci ze dvora do toho nepletli, nebo že je vytahá za uši. V té chvíli ještě nevěděl, že tam kdosi utloukl kamenem skvostnou dánskou dogu.

Za úsvitu našli Prokopa tvrdě spícího na lehátku v japonském altánu. Byl úžasně rozdrásán a zablácen a šaty na něm visely v cárech; na čele měl bouli jako pěst a vlasy spečené krví. Pan Carson potřásl hlavou nad spícím hrdinou noci. Potom se přišoural pan Paul a pečlivě přikryl chrupajícího spáče teplou houní; pak přinesl i umyvadlo s vodou a ručník, čisté prádlo a zbrusu nové sportovní šaty od pana Drehbeina, a po špičkách odešel.

Jen dva nenápadní muži v civilu, s revolvery v zadní kapse, se procházeli až do rána v blízkosti japonského altánu s nenucenou tváří lidí, kteří dohlízejí na východ slunce.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXVI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Prokop čekal, kdoví co že bude následovat po oné noci; nenásledovalo nic, či spíše následoval ho onen člověk s lulkou – jediný, kterého se Prokop jaksi bál. Ten člověk se jmenoval Holz, – jméno, jež povídalo velmi málo o jeho tiché a bdělé podstatě. Kamkoliv se Prokop hnul, pohyboval se svých pět kroků za nim; Prokopa to divoce dráždilo a týral ho po celý den způsobem nejrafinovanějším: například pobíhal sem tam, sem tam po krátké cestičce padesátkrát a stokrát, čekaje, že pana Holze omrzí udělat vždycky po dvaceti krocích čelem vzad; pana Holze to však neomrzelo. I jal se Prokop utíkat a běžel třikrát round celým parkem; pan Holz mlčky uháněl za ním a ani nepřestal pouštět obláčky kouře, zatímco Prokop se udýchal, až to v něm hvízdalo.

Pan Carson se toho dne ani neukázal; patrně se hněval. Kvečeru se Prokop sebral a putoval k své laboratoři, provázen ovšem svým mlčelivým stínem. V laboratorním baráku chtěl za sebou zamknout; ale pan Holz vstrčil nohu mezi dveře a vešel za ním. A protože byla v předsíni přichystána lenoška, bylo zřejmo, že se pan Holz odtud nehne. Nu, taky dobře. Prokop kutil v laboratoři něco tajemného, zatímco pan Holz v předsíni suše a krátce chrápal. Ke druhé hodině zrána napouštěl Prokop jakýsi motouz petrolejem, zapálil jej a uháněl ven, jak rychle jen dovedl. Pan Holz vyletěl okamžitě z lenošky a pustil se za ním. Po stu krocích vrhl se Prokop do příkopu tváří k zemi; pan Holz zůstal nad ním stát a rozžíhal si lulku. Prokop zvedl hlavu a chtěl mu něco říci, ale spolkl to, neboť si vzpomněl, že s Holzem zásadně nemluví; zato vztáhl ruku a podrazil mu nohy. „Pozor,“ zahučel, a v tom okamžiku zarachotil v baráku důkladný výbuch a tříšť kamení i skla jim letěla nad hlavou, jen to svištělo. Prokop vstal, tak tak se očistil a rychle běžel odtud, sledován panem Holzem. V tu chvíli již se sbíhaly stráže a najíždělo auto s hasiči.

To byla první výstraha adresovaná panu Carsonovi. Nepřijde-li teď vyjednávat, nastanou věci horší.

Pan Carson nepřišel; místo návštěvy došla nová legitimace patrně pro jiný pokusný barák. Prokop se rozlítil. Dobrá, řekl si, tentokrát jim ukážu, co dovedu. Poklusem běžel do své nové laboratoře, vybíraje v mysli pádnější projev svého protestu; rozhodl se pro třaskavé draslo, jež se zanítí vodou.

Avšak u nového baráku mu klesly bezmocně ruce: Zatraceně, je ten Carson ďábel!

Hned s laboratoří totiž sousedily domky patrně pro závodní hlídače; na zahrádce se popelil dobrý tucet dětí a mladá maminka tam konejšila řvoucího červeného živočicha. Když viděla zuřivý pohled Prokopův, zarazila se a přestala zpívat. „Dobrá večer,“ zabručel Prokop a loudal se zpátky s pěstmi zaťatými. Pan Holz pět kroků za ním.

Cestou do zámku potkal princeznu na koni s celou kavalkádou důstojníků. Uhnul na postranní cestu, ale princezna v trysku stočila koně za ním. „Chcete-li si vyjet,“ řekla rychle, a její tmavou lící prokmitla vlna krve, „je vám k dispozici Premier.“

Prokop couval před tančícím Whirlwindem. Jakživ neseděl na koni, ale nepřiznal by se k tomu za nic na světě. „Děkuji,“ řekl, „není třeba... oslazovat... mé vězení.“

Princezna se zakabonila; bylo ovšem nemístné mluvit právě s ní o této stránce věci; avšak přemohla se a děla, hladce shrnujíc výtku i pozvání: „Nezapomínejte, že na zámku jste hostem u mne.“

„Myslím, že o to nestojím,“ mručel Prokop tvrdohlavě, dávaje pozor na každý pohyb nervózního koně.

Princezna podrážděně trhla nohou; Whirlwind zafrkal a počal se vzpínat. „Nebojte se ho,“ hodila Wille s úsměškem.

Prokop se zamračil a uhodil koně po hubě; princezna vzala bičík, jako by ho chtěla švihnout přes ruku. Všechna krev valila se Prokopovi do hlavy. „Pozor,“ zaskřípěl a zahryzl se rudýma očima do princezniných jiskřících. Ale tu již zpozorovali důstojníci trapný případ a cválali k princezně. „Halloh, co se děje?“ volal ten, který jel v čele na černé klisně a hnal svého koně rovnou na Prokopa. Prokop viděl nad sebou koňskou hlavu, i popadl ji za udidlo a vši silou ji strhl stranou. Kůň zařičel bolestí a vzepjal se tanče na zadních nohou, zatímco důstojník letěl do náručí klidného pana Holze. Dvě šavle zaplály ve slunci; ale vtom tu byla princezna na třesoucím se Whirlwindu a tlačila jeho bokem důstojníky nazpátek.

„Nechat,“ kázala, „je to můj host!“ Přitom šlehla po Prokopovi temným pohledem a dodala: „Ostatně se bojí koní. Pánové se spolu seznámí. Poručík Rohlauf. Inženýr Prokop. Kníže Suwalski. Von Graun. Případ je vyřízen, že ano? Rohlauf na koně a jedeme. Premier je vám k dispozici, pane. Tedy pamatujte, že tady jste jen hostem. Na shledanou!“ Bičík mnohoslibně zasvištěl vzduchem, Whirlwind se zatočil, až písek tryskal, a kavalkáda zmizela v ohybu cesty; jen pan Rohlauf obtancoval na koni Prokopa, spaloval ho zuřivýma očima a vypravil ze sebe hlasem vztekle zajiklým: „Bude mne těšit, pane!“

Prokop se otočil na patě, šel do svého pokoje a zamkl se; po dvou hodinách putoval po staříčkových nohou Paulových jakýsi dlouhý dopis z „kavalírského pokoje“ na ředitelství. Vzápětí

běžel pan Carson s čelem přísně svráštělým k Prokopovi; velitelským posunkem vyhnal pana Holze, který pokojně dřímал na židli před pokojem, a vnikl dovnitř.

Pan Holz si tedy sedl před zámkem a zapálil si lulku. Uvnitř se strhl strašný řev, ale to se Holze pranic netýkalo; protože mu faječka netáhla, rozšrouboval ji a znalecky ji protahoval stéblem. Z „kavalírského pokoje“ se ozývalo chroptění dvou tygrů do sebe zakousnutých; jeden řval a druhý soptil, bouchl nějaký nábytek, byl okamžik ticha a opět zatřeskl strašlivý křik Prokopův. Sbíhali se zahradníci, ale pan Holz je zahnal pokynem ruky a jal se profoukávat troubel. Burácení nahoře rostlo, oba tygři ryčeli a doráželi na sebe chraptíce zběsilostí. Pan Paul vyběhl ze zámku bled jako stěna a zvedal uděšené oči k nebi. V tu chvíli klusala tudy princezna se svým průvodem; když uslyšela boží dopuštění v hostinském křídle zámku, zasmála se nervózně a docela zbytečně švihla Whirlwinda bičem. Pak se křik poměrně utiřil; bylo slyšeti hromování Prokopovo, jenž něčím vyhrožuje a bouchá pěstí do stolu. Do toho mu vpadá ostrý hlas, jenž hrozí a poroučí; Prokop řve horečné protesty, ale břitký hlas odpovídá tiše a rozhodně.

„Jakým právem?“ křičí hlas Prokopův. Velitelský hlas cosi vysvětluje s příšernou a tichou důtklivostí. „Ale pak, rozumíte, pak vyletíte všichni do povětří,“ burácí Prokop, a vřava se rozpoutává nanovo tak hrozně, že pan Holz rázem stopil lulku do kapsy a rozběhl se k zámku. Ale opět to utichlo, jen ostrý hlas kázal a odsekával věty, doprovázen

temným a hrozivým mručením; bylo to, jako když se diktují podmínky příměří. Ještě dvakrát se rozkatil divý řev Prokopův, ale ostrý hlas už se nerozčiloval; zdálo se, že si je jist svou věcí.

Po půldruhé hodině vyrazil pan Carson z pokoje Prokopova, fialový a lesklý potem, funicí a nachmuřený, a běžel poklusem k pokojům princezniným. Deset minut nato pan Paul, třesa se úctou, hlásil Prokopovi, jenž hryzl si rty a prsty ve svém pokoji: „Její Jasnost.“

Vešla princezna ve večerních šatech, popelavě bledá a s obočím palčivě staženým. Prokop jí pokročil vstříc a chtěl, jak se zdálo, něco říci; ale princezna jej zadržela pohybem ruky, pohybem, jenž byl pln výsosti a odporu, a řekla zadrhlým hlasem: „Jdu se vám... pane... omluvit za onen výstup. Nemínila jsem vás šlehnout. Lituji toho nesmírně.“

Prokop zrudl a chtěl opět něco říci; ale princezna pokračovala: „Poručík Rohlauf dnes odjede. Kníže prosí, abyste někdy přišel k našemu stolu. Zapomeňte na tu příhodu. Na shledanou.“ Rychle mu podala ruku; Prokop se sotva dotkl jejích prstů. Byly velmi chladné a jako mrtvé.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXVII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Nuže, po bouřce s Carsonem jako by se vyčistil vzduch. Prokop sice prohlásil, že při nejbližší příležitosti uteče, ale zavázal se čestným slovem, že až do té doby se zdrží všech násilností a výstrah; za to byl pan Holz odsunut do vzdálenosti patnácti kroků a Prokopovi dovoleno v jeho průvodu se volně pohybovat v okruhu čtyř kilometrů od sedmi ráno do sedmi večer, spát v laboratoři a stravovat se, kde mu libo. Naproti tomu však nasadil mu Carson přímo do laboratoře ženu s dvěma dětmi, náhodou zrovna vdovu po dělníkovi zabitém při výbuchu Krakatitu, jako jisté morální rukojemství proti jakékoliv (řekněme) neopatrnosti. Krom toho vysazen Prokopovi znamenitý plat ve zlatě a necháno mu na vůli, aby se prozatím bavil nebo zaměstnával, jak mu libo.

První dny po této dohodě strávil Prokop tím, že všemožně prostudoval terén v okruhu čtyř kilometrů co do možnosti útěku. Byla prašpatná vzhledem k hlídkové zóně, jež fungovala přímo výtečně. Prokop vymyslel několik způsobů, jak zabít Holze; naneštěstí shledal, že tento suchý a houževnatý patron živí pět dětí a krom toho matku a chromou sestru, a že má ještě ke všemu za sebou tři léta káznice pro zabití člověka. Tyto okolnosti nebyly příliš povzbuzující.

Jistou útěchou Prokopovi bylo, že se do něho oddaně, přímo náruživě zamiloval pan Paul, klíčník na penzi, dokonale šťastný, že má komu sloužit; neboť jemného stařečka tuze trápilo, že byl shledán příliš pomalým, aby posluhoval při knížecí tabuli. Prokop si někdy až zoufal pro jeho obtížné a uctivé pozornosti. Mimoto náramně přilnul k Prokopovi doktor Krafft, Egonův vychovatel, člověk zrzavý jako liška a hrozně nešťastný v životě; byl přímo neobyčejně vzdělaný, trochu teozof a k tomu nejpošetilejší idealista, jakého si lze představit. K Prokopovi se blížil pln ostychu a obdivoval se mu bezuzdně, neboť jej považoval přinejmenším za génia. Skutečně znal už dávno Prokopovy odborné články, a dokonce na nich budoval teozofický výklad nejnižšího okruhu, čili abych tak po sprostu řekl, hmoty. Nadto byl pacifista a otrava jako všichni lidé příliš ušlechtilých názorů.

Prokopa konečně omrzelo bezcílné potloukání podle hlídkové zóny, a vracel se stále častěji do laboratoře, aby pracoval na svých věcech. Studoval své staré poznámky a

doplňoval mnohé mezery; sestrojil a opět zničil dlouhou řadu třaskavin, jež potvrzovaly jeho nejodvážnější hypotézy. Byl téměř šťasten v těchto dnech; avšak večer, večer se vyhýbal lidem a tesknil pod klidným dohledem pana Holze, dívaje se na oblaka, na hvězdy a na volný obzor.

Ještě jedna věc ho kupodivu zaměstnávala: jakmile zaslechl dupot koňských kopyt, přistoupil k oknu a pozoroval jezdce, ať to byl štolba nebo některý důstojník nebo princezna (s níž nemluvil od onoho dne), a s očima nachmuřenýma samou pozorností zkoumal, jak se to dělá. Shledával, že jezdec vlastně nesedí jen tak v sedle, nýbrž do jisté míry stojí ve třmenech; že nepracuje zadkem, nýbrž koleny; že není trpně jako pytel brambor natřásán koňským cvałem, nýbrž aktivně vystihuje jeho periodicitu. To vše je prakticky snad velmi jednoduché, ale pro inženýrského pozorovatele je to mechanismus náramně spleťtý, jmenovitě jakmile kůň začne vzpínat se nebo vyhazovat nebo tančit třesa se ušlechtilou a nedůtklivou plachostí. To vše studoval Prokop dlouhé hodiny skryt za okenní záclonou; a jednoho pěkného rána nařídil Paulovi, aby mu dal osedlat Premiera.

Pan Paul byl velmi zaražen; vysvětloval, že Premier je ohnivý a málo oježděný rap hrozně nesnášenlivý, avšak Prokop krátce opakoval rozkaz. Jízdecké šaty měl připraveny ve skříni; oblékl je se slabým pocitem ješitnosti a hnál se na dvůr. Tam už tancoval Premier tahaje za sebou štolbu, jenž ho držel u huby. Jako to viděl u jiných, chlácholil Prokop koně hladě mu nozdry a lysinu. Valach se trochu utišil, jen

nohy mu hrály v plavém písku. Prokop se k němu obmyslně blížil z boku; užuž zvedal nohu ke třmenu, když Premier bleskově po něm sekl zadní nohou a uhnul zadkem, že Prokop stěží měl čas uskočit. Štolba vyprskl v krátký smích; to stačilo; Prokop se útokem vrhl na koňův bok, neznámo jak dostal špičku nohy do třmene a vymrštil se. V nejbližších okamžicích nevěděl, co se děje; všecko se zatočilo, někdo vykřikl, Prokop měl jednu nohu ve vzduchu, zatímco druhá nemožně uvázla ve třmenu; nyní Prokop těžce dopadl do sedla a sevřel kolena vší silou. To mu vrátilo vědomí právě ve chvíli, kdy Premier vyhodil zadkem jako střelen; Prokop se honem položil nazad, znovu dopadl a křečovitě přitáhl uzdu. Následkem toho se bestie postavila na zadní nohy jako svíce; Prokop svíral kolena jako kleště a položil se tváří až mezi rapovy uši, úzkostlivě dbaje, aby ho neobjal kolem krku, neboť se bál, že by to vypadalo směšně. Visel vlastně jen na kolenou. Premier se postavil zase na všechny čtyři a počal se točit jako vlček; toho použil Prokop k tomu, aby dostal špičku druhé nohy do třmene. „Netiskněte ho tak,“ volal štolba, ale Prokop byl rád, že má koně mezi koleny. Valach se spíš zoufale než zlomyslně snažil shodit svého divného jezdce; točil se a vyhazoval, až písek tryskal, a celý kuchyňský personál vyběhl na dvůr podívat se na tento divoký cirkus. Prokop zahlédl pana Paula, jenž úzkostí tiskl ubrousek k ústům, a dr. Krafft se vyřítil, svítě na slunci svou zrzavou hlavou, a s nasazením vlastního života chtěl zadržet Premiera za udidla. „Nechte ho,“ křikl Prokop v bezuzdné pýše, a bodl valacha do slabin. Pane na nebi! Premier, kterému se tohle ještě nestalo, vyrazil jako šíp a letěl ze

dvora do parku; Prokop stáhl hlavu mezi ramena, počítaje s tím, aby spadl okrouhleji, až poletí; jinak stál ve třmenech nakloněn kupředu, mimovolně napodobuje závodní žokeje. Když se takto řítíl podle tenisového hřiště, zahlédl tam několik bílých figurek; tu ho popadlo furiantství a začal traktovat bičem Premierovu kýtu. Nyní zdivočelý rap ztratil hlavu nadobro; po několika nepříjemných skocích na bok sedl na zadek a zdálo se, že se překotí; ale místo toho vyrazil přes záhony jako ztřeštěný. Prokop chápal, že nyní záleží vše na tom, udržet mu hlavu nahoře, nemají-li oba udělat kotrmelec na terénu tak nespolehlivém, i visel na uzdě a táhl. Premier se vzepjal, náraz pokryt potem, a zničehonic začal rozumně cválat. Bylo to vítězství.

Prokopovi se nesmírně ulevilo; teprve nyní mohl vyzkoušet, co studoval tak důkladně, totiž akademickou školu jezdce v sedle. Třesoucí se kůň poslouchal uzdy jedna radost, a Prokop, pyšný jako bůh, točil jej po vinutých cestách parku míře zpátky k tenisovému hřišti. Už viděl za křovím princeznu s raketou v ruce, i pobodl Premiera do galopu. Vtom princezna mlaskla jazykem, Premier se vznesl do vzduchu a letěl k ní přes křoví jako šíp; a Prokop naprosto nepřipraven na tuhle vysokou školu vyletěl ze třmenů a poroučel se přes koňovu hlavu do trávy. V tu chvíli cítil, že něco zapraskalo, a na vteřinu se mu bolestí obestřely smysly.

Když procítl, viděl princeznu a tři pány v onom zaraženém postoji lidí, kteří nevědí, mají-li se smát povedené švandě, nebo přiběhnout na pomoc. Prokop se opřel o lokty a pokusil

se pohnout levou nohou, jež ležela pod ním divně stočena. Princezna pokročila s tázavým a trochu již ulekaným pohledem.

„Tak,“ řekl Prokop tvrdě, „teď jste mi zlomila nohu.“ Trpěl hrozně a vědomí se mu mátlo otřesem; přesto se pokoušel vstát. Když zase přišel k sobě, ležel v princeznině klíně a Wille mu utírala zpocené čelo pronikavě vonícím kapesníkem. Přes strašlivou bolest v noze byl napolo jako v snách. „Kde je... kůň,“ blábolil a počal sténati, když jej dva zahradníci kladli na přinesenou lavici a nesli do zámku. Pan Paul se změnil ve všecko na světě: v anděla, milosrdnou sestru a rodnou matku, pobíhal, rovnal Prokopovi pod hlavou podušky a kapal mu na rty koňak; pak si musel sednout vedle postele, a Prokop mu mačkal ruku v poryvech bolesti, posilován dotykem té měkké a stařecky lehýnké ruky. Dr. Krafft stál u nohou s očima plnýma slz, a i pan Holz zřejmě dojat rozstříhoval Prokopovi jezdecké nohavice a máčel mu stehno studenými obklady. Prokop tiše sténal a chvílemi se modrými rty usmíval na Kraffta nebo na pana Paula. A tu již se přivalil plukovní lékař, takový lepší řezník, provázen asistentem, a bez dlouhých okolků se pustil do Prokopovy nohy. „Hmjo,“ řekl, „komplikovaná fraktura femoris a tak dále; nejmíň šest neděl postele, člověče.“ Vybral dvě dyhy, a nyní se počala trapná věc. „Natahujte mu nohu,“ kázal řezník asistentovi; ale pan Holz uctivě odstrčil rozčileného nováčka a chopil se sám zlomeného údu celou svou tvrdou, šlachovitou silou. Prokop se zahryzl do podušky, aby neřval bolestí jako zvíře, a vyhledal očima utrápenou tvář pana Paula, na níž se

zrcadlila všechna jeho vlastní muka. „Ještě kousek,“ basoval doktor ohmatávaje frakturu; Holz mlčky a pevně táhl. Krafft prchl koktaje cosi v úplném zoufalství. Nyní řezník rychle a obratně utahoval dyhy; přitom bručel, že zítra zaleje tu sakramentskou nohu do sádry. Konečně je po všem; bolí to sice příšerně a natažená noha leží jako mrtvá, ale aspoň ten řezník je pryč; jenom pan Paul přechází po špičkách a žbrblaje měkkými rty se stará, jak by trpiteli ulevil.

Tu se přiřzene pan Carson autem a bera najednou čtyři schody letí k Prokopovi. Pokoj se naplní jeho třesknou účastí, hned je tu veseleji a jaksi chlapácky; pan Carson žvaní pro útěchu páté přes deváté, a najednou pohladí Prokopa nesměle a přátelsky po zježené hlavě; v tu chvíli odpouští Prokop svému zvilému nepříteli a tyranu devět desetin jeho špatností. Pan Carson se přehnal jako vítr; a nyní se posunuje po chodbě cosi těžkého, dveře se rozletí a dva lokajové s bílými prackami vedou dovnitř ochromeného knížete. Kníže už ode dveří kývá úžasně vyschlou a dlouhou ručkou, aby snad Prokop ze samé úcty zázračně nevstal a nevykročil vstříc Jeho Jasnosti; pak se nechá posadit a vypraví ze sebe několik vět nejblahovolejší účasti.

Sotva zmizelo toto zjevení, ťuká někdo na dveře a pan Paul šeptá s nějakou komornou. Hned nato vchází princezna, má ještě bílé tenisové šaty a v hnědé tváři vzdor a kajícnost; neboť se přichází dobrovolně omluvit ze svého hrozného uličnictví. Ale než může promluvit, rozzáří se drsný, hrubě

omítnutý Prokopův obličej dětským úsměvem. „Tak co,“ praví pyšně pacient, „bojím se koně nebo ne?“

Princezna se zarděla tak, že by to nikdo do ní neřekl; až ji to samu zamrzelo a uvedlo do rozpaků. Nicméně se přemohla, a rázem je z ní vznešená hostitelka; hlásí, že přijede chirurg profesor, a ptá se, co si Prokop žádá k jídlu, ke čtení a podobně; ještě nařídí Paulovi, aby dvakrát denně jí podával zdravotní zprávu, jaksi z dálky urovná cosi na polštáři a s malým kývnutím hlavy odejde.

Když zanedlouho přijel slavný chirurg autem, bylo mu několik hodin čekati, byť nad tím sebevíc kroutil hlavou. Pan inženýr Prokop totiž ráčil hluboce usnout.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXVIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

To se rozumí, slavný chirurg neuznal práci vojenského řezníka, roztahoval znovu Prokopovy zlomeniny a nakonec to vše zalil do sádry a řekl, že levá extremita zůstane podle všeho chromá.

Prokopovi nastaly dny slavné a ležácké. Krafft mu předčítal Swedenborga a pan Paul rodinné kalendáře, zatímco princezna dala obklopit lůžko trpitele všemi nádhernými vazbami světové literatury. Nakonec Prokopa omrzely i kalendáře a jal se Krafftovi diktovat soustavné dílo o destruktivní chemii. Nejvíc si – kupodivu – oblíbil Carsona, jehož drzost a bezohlednost mu imponovala; neboť našel pod ní veliké plány a potrhlou fanatičnost zásadního, mezinárodního militaristy. Pan Paul byl na vrcholu

blaženství; nyní byl nepostrádatelný od noci do noci a mohl sloužiti každým dechem a každým krůčkem svých šouravých nohou.

Ležíš sevřen hmotou, podoben poraženému pni; ale což necítíš jiskření strašlivých a neznámých sil v té nehybné hmotě, jež tě poutá? Hovíš si na prachových poduškách nabitých větší silou než sud dynamitu; tvé tělo je spící třaskavina, a i třesoucí se, zvadlá ručička Paulova skrývá v sobě větší možnou brizanci než melinitová kapsle. Spočíváš nehnutě v oceánu nezměřitelných, nerozložených, nevypáčených sil; co je kolem tebe, nejsou pokojné zdi, tiší lidé a hučící koruny stromů, nýbrž muniční sklad, kosmická prachárna připravená k strašlivému výkonu; ťukáš kloubem na hmoty, jako bys přehlížel sudy ekrazitu, zkoumaje, jak jsou plné.

Prokopovy ruce zprůhledněly nehybností, ale nabyly zato podivného hmatu: cítily zrovna a odhadovaly detonační potenciál všeho, čehokoliv se dotkly. Mladé tělo má ohromné brizantní napětí; ale opět dr. Krafft, nadšenec a idealista, obsahuje poměrně slabou výbušnou kvalitu, kdežto Carsonovo detonační číslo se blíží tetranitranilinu; a Prokop se zachvěním vzpomínal na chladný dotek princezniny ruky, jenž mu vyzradil příšernou brizanci toho zpupného amazonského tvora. Prokop si lámal hlavu, závisí-li potenciální třaskavá energie organismu na přítomnosti nějakých enzymových či jakých látek, nebo na chemické stavbě samotných buněčných jader, jež jsou náboji par

excellence. Ať je tomu jakkoliv: rád bych viděl, jak by ta černá, nadutá holka explodovala.

Ted' už pan Paul vozí Prokopa v lenošce po parku; pan Holz je nyní zbytečný, ale činí se, neboť byl v něm objeven veliký talent masérský, a Prokop cítí z jeho tuhých prstů zrovna prýštit blahodárnou explozivní sílu. Potká-li někdy princezna pacienta v parku, promluví něco s dokonalou a přesně odměřenou zdvořilostí, a Prokop k svému vzteku nikdy nepochopí, jak se to dělá; neboť sám je buď příliš hrubý, nebo příliš sdílný. Ostatní společnost vidí v Prokopovi podivína; to jim dává právo nebrat ho vážně a jemu volnost býti k nim nezdvorný jako drvoštěp. Jednou se princezna ráčila u něho zastavit s celým průvodem; nechala pány stát, usedla vedle Prokopa a ptala se ho po jeho práci. Prokop, chtěje jí co nejvíce vyhovět, upadl do tak odborného výkladu, jako by měl přednášku na mezinárodním kongresu chemiků; kníže Suwalski a jakýsi cousin se začali šťouchat a smát, a tu se Prokop rozvzteklil a utrl se na ně, jim že to nepovídá. Všechny oči se obrátily na Její Jasnost, neboť na ní bylo usadit nesrstného plebejce; ale princezna se trpělivě usmála a poslala pány hrát tenis. Zatímco se za nimi dívala očima jako kmín přimhouřenýma, zpytoval ji Prokop úkosem; vlastně poprvé si jí pořádně všiml. Byla tuhá, tenká, s nadbytkem pigmentu v pleti, vlastně ne zrovna hezká; maličká ňadra, nohy přehozeny, skvostné rasové ruce; na pyšném čele jizva, oči skryté a prudké, pod ostrým nosem temné chmýří, zpupné a tvrdé rty; nu ano, vlastně téměř hezká. Jaké má opravdu oči?

Tu je k němu plně obrátila, a Prokop se zmátl. „Prý umíte hmatem poznat povahu,“ řekla honem. „Vypravoval o tom Krafft.“ Prokop se zasmál tomuto ženskému výkladu své zvláštní chemotaxe. „Nu ano,“ povídal, „člověk cítí, kolik má která věc síly; to nic není.“ Princezna pohlédla rychle na jeho ruku a potom kolem dokola; nebyl tam nikdo.

„Ukažte,“ zabručel Prokop a nastavil rozjizvenou dlaň. Položila na ni hladké konečky prstů; nějaký blesk proběhl Prokopem, srdce mu zabouchalo a hlavou mu nesmyslně kmitlo: „Což kdybych sevřel!“ A již hnětl a drtil v hrubé tlapě tuhé, palčivé maso její ruky. Opilá závrať mu zaplavila hlavu; viděl ještě, že princezna zavírá oči a syká rozchlípenými rty, sám pak semkl oči a zatínaje zuby propadal se do kroužící tmy; jeho ruka se horce a divoce rvala s tenkými, přísavnými prsty, které se mu chtěly vyrvat, které se hadovitě svíjely, které se zarývaly nehty do jeho kůže a opět naze, křečovitě přilnuly k jeho masu. Prokop jekal zuby rozkoší; chvějivé prsty pekelně dráždily jeho zápěstí, začal vidět rudá kola, náhle prudký a žhavý stisk, a úzká ruka se mu vydrala z dlaně. Omámen zvedl Prokop opilá víčka; v hlavě mu hučelo těžkými tepy; s úžasem viděl opět zelenou a zlatou zahradu a musel přivřít oči oslněn denním světlem. Princezna zrovna zpopelavěla a hryzla se do rtů ostrými zuby; v šterbinách očí jí žířil bezmezný odpor či co.

„Nu?“ řekla ostře.

„Panenská, bezcitná, vilná, vzteklá a pyšná, – vypráhlá jako troud, jako troud – a zlá; vy jste zlá; vy jste palčivá samou krutostí a nenávisť a bez srdce; vy jste zlá a k prasknutí nabitá náruživostí; nedotknutelná, chtivá, tvrdá, tvrdá k sobě, led a oheň, oheň a led –“

Princezna mlčky pokývla: ano.

„– k nikomu dobrá, k ničemu dobrá; nadutá, vznětlivá jako lunt, neschopná milovat, otrávená a planoucí – řeřavá – speklá žárem, a všechno kolem vás mrzne.“

„Musím být tvrdá k sobě,“ šeptala princezna. „Vy nevíte – vy nevíte –“ Mávla rukou a vstala. „Děkuju vám. Pošlu vám Paula.“

Vyliv takto svou osobní, uraženou hořkost, začal Prokop o princezně smýšlet laskavěji; dokonce ho tuze mrzelo, že se mu nyní zřejmě vyhýbá. Chystal se říci jí při nejbližší příležitosti něco hodně přívětivého, ale příležitost se už nenaskytla.

Na zámek přijel kníže Rohn, zvaný mon oncle Charles, bratr nebožky kněžny, takový vzdělaný a jemný světoběžník, amatér všeho možného, tres grand artiste, jak se říkalo, který dokonce napsal několik historických románů, ale jinak byl nadmíru milý člověk; k Prokopovi pojal zvláštní náklonnost a trávil u něho celé hodiny. Prokop mnoho profitoval od jemného pána, obrousil se jaksi a pochopil, že jsou na světě

také jiné věci než destruktivní chemie. Uncle Charles byl vtělená anekdotická kronika; Prokop rád stočil hovor na princeznu a naslouchal se zájmem, jaké to bývalo zlé, ztřeštěné, pyšné a velkodušné děvčátko, jež kdysi střelilo po svém maître de danse a jindy si chtělo dát vyříznout kus kůže na transplantaci pro popálenou chůvu; když jí to zakázali, porazila ze vzteku une vitrine s nejvzácnějším sklem. Le bon oncle také přivlekl k Prokopovi klacka Egona a dával jej (Prokopa) chlapci za příklad s takovými elóžemi, že se chudák Prokop červenal stejně jako Egonek.

Po pěti nedělích už běhal o holi; vracel se stále častěji do laboratoře a pracoval jako morovatý, až mu zas procitla bolest v noze, takže cestou domů zrovna visel na ruce pozorného Holze. Pan Carson zářil, když viděl Prokopa tak mírného a pracovitého, a ťukal chvílemi na onu stranu, kde v Pánu odpočíval Krakatit; než to byla věc, o níž Prokop nechtěl ani slyšet.

Jednoho večera bylo na zámku nějaké slavné soirée; nuže, na tento večer připravil Prokop svůj coup. Princezna zrovna stála ve skupině generálů a diplomatů, když se otevřely dveře a vešel – bez hole – vzdorovitý vězeň, poprvé poctívaje knížecí křídlo svou návštěvou. Uncle Charles a Carson mu běželi vstříc, kdežto princezna na něho jen rychle, zkoumavě pohlédla přes hlavu čínského vyslance. Prokop si myslel, že ho přijde uvítat; ale když viděl, že se zastavila s dvěma staršími, až po pupek dekoletovanými paničkami, zamračil se a couval do kouta, neochotně se ukláněje náramným

osobnostem, kterým ho pan Carson představoval pod titulem „slavného učence“, „našeho slavného hosta“ a tak dále; jak se zdálo, převzal tu pan Carson roli Holzovu, neboť nehnul se od Prokopa na krok. Čím dál, tím se Prokop nudil zoufaleji; vtlačil se už docela do kouta a škaredil na celý svět. Teď mluví princezna s nějakými arcihodnostáři, jeden z nich je dokonce admirál a druhý veliké zahraniční zvíře; princezna se kvapně podívá stranou, kde se kaboní Prokop, ale v tu chvíli k ní přistupuje претенdent jistého zrušeného trůnu a odvádí ji na opačnou stranu. „Nu, já půjdu domů,“ bručí Prokop a rozhoduje se v hloubi své černé duše, že do tří dnů udělá nový pokus o útěk. V tom okamžiku stojí před ním princezna a podává mu ruku. „Jsem ráda, že jste zdrav.“

Prokopa zradila veškera dobrá výchova oncle Charlesa. Udělal masívní pohyb rameny (míněný jako poklona) a řekl medvědí hlasem. „Myslel jsem, že mne ani nevidíte.“ Pan Carson zmizel, jako by se propadl.

Princezna je ohromně vystřižena, což uvádí Prokopa ve zmatek; neví, kam se má dívat, ale vidí její tuhé snědé maso s popraškem pudru a cítí pronikavou vůni.

„Slyšela jsem, že zase pracujete,“ mluví princezna. „Co zrovna děláte?“

„Nu, to a ono,“ plave Prokop, „většinou nic valného.“ Hola, teď je tu příležitost napravit onu surovost... nu, tehdy ten insult s tou rukou; ale co u všech všudy lze říci zvláště

přívětivého? „Kdybyste chtěla,“ mručí, „udělal bych... nějaký pokus... s vaším pudrem.“

„Jaký pokus?“

„Třaskavinu. Máte toho na sobě... že by se tím dal vypálit kanón.“

Princezna se zasmála. „Já nevěděla, že pudr je třaskavina!“

„Všecko je třaskavina... když se to vezme pořádně do ruky. Vy sama –“

„Co?“

„Nic. Ztajený výbuch. Vy jste strašně brizantní.“

„Když mne někdo vezme pořádně do ruky,“ zasmála se princezna, a náhle zvážněla. „Zlá, bezcitná, vzteklá, chtivá a pyšná, že ano?“

„Děvčátko, které se chce nechat stáhnout z kůže... pro starou bábu...“

Princezna se zapálila. „Kdo vám to řekl?“

„Mon oncle Charles,“ pleskl Prokop.

Princezna ztuhla a byla najednou sto mil daleko. „Ah, kníže Rohn,“ opravila ho suše. „Kníže Rohn mnoho mluví. Těší

mne, že jste all right.“ Malé kývnutí hlavy, a Wille plovala sálem po boku kavalíra v uniformě nechávajíc Prokopa zuřit v koutě.

Nicméně ráno nato donesl pan Paul Prokopovi cosi jako svátost, a že prý to přinesla princeznina komorná.

Byla to krabička pronikavě vonného nahnědlého pudru.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXIX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Prokopa dráždila a znepokojovala ta silná ženská vůně, když pracoval skloněn nad krabičkou pudru; bylo mu, jako by sama princezna byla v laboratoři a nahýbala se nad jeho ramenem.

Ve své mládenecké nevědomosti dříve netušil, že pudr je vlastně jen škrobový prášek; považoval jej patrně za zemitou barvu. Nuže, škrob je výborná věc dejme tomu na flegmatizování příliš ofenzivních třaskavin, protože je sám o sobě netečný a tupý; tím hůře, má-li se sám stát třaskavinou. Nyní si s ním naprosto nevěděl rady; drtil si čelo v dlaních, hrozně pronásledován pronikavou vůní princezninou, a neopouštěl laboratoř ani v noci.

Ti, kdo ho měli rádi, přestali za ním chodit, neboť schovával před nimi svou práci a netrpělivě si na ně vyjížděl pořád mysle na zlořečený pudr. U všech všudy, co ještě zkusit? Po pěti dnech mu začalo svítat; horečně studoval aromatické nitroaminy, načež se pustil do syntetické páračky, jakou jakživ nedělal. A pak jedné noci to leželo před ním, nezměněné ve vzhledu a pronikavě vonící: hnědavý prášek, z něhož dýše zralá ženská pleť.

Natáhl se na kavalci zmořen únavou. Zdálo se mu, že vidí plakát s nápisem „Powderit, nejlepší třaskavý poudre na pleť“, a na plakátě je vymalována princezna a vyplazuje na něj jazyk. Chce se odvrátit, ale z plakátu se vysunou dvě nahé snědé paže a medúzovitě ho táhnou k sobě. Tu vytáhl z kapsy křivák a přeřízl je jako salám. Pak se zděsil, že se dopustil vraždy, a prchal ulicí, ve které před léty bydlel. Stálo tam hrčící auto, i skočil do něho křiče „jed'te rychle“. Auto se rozjelo, a tu teprve shledal, že u volantu sedí princezna a má na hlavě koženou přilbici, v níž ji dosud neviděl. V ohybu cesty někdo se vrhá před auto, patrně aby zastavilo; nelidský řev, kolo se přehouplo přes cosi měkkého, a Prokop se probudil.

Nahmatal, že má horečku, i vstal a hledal v laboratoři něco léčivého. Nenašel nic než absolutní alkohol; přihnul si pořádně, spálil si ústa i požerák a šel znovu lehnout s motající se hlavou. Zdály se mu ještě nějaké vzorce, květiny, Anči a zmatená jízda vlakem; pak se vše rozplynulo v hlubokém spánku.

Ráno si sehnal povolení podniknout na střelnici pokusnou explozi, z čehož měl Carson nezřízenou radost. Prokop si zakázal účast jakéhokoliv laboranta a sám dohlížel, aby pokusná chodba byla vydlabána v pískovém kameni co nejdále od zámku, v té části střelnice, kde ani nebylo elektrické vedení, takže bylo nutno přiložit obyčejný doutnák. Když bylo vše připraveno, vzkázal princezně, že přesně ve čtyři hodiny vyletí do povětří její krabička pudru. Osobně pak doporučil Carsonovi, aby vyklidil nejbližší baráky a naprosto zamezil komukoliv přístup v okruhu jednoho kilometru; dále si vyžádal, aby pro tentokrát byl na čestné slovo zbaven Holze. Pan Carson sice mínil, že je to příliš hluku pro omeletu, ale celkem vyhověl Prokopovi ve všem.

Před čtvrtou hodinou nesl Prokop vlastnoručně krabičku pudru k výbušné štole, čichl naposledy s jistou lačností k princeznině vůni a ponořil krabičku do jámy; tam ji pak podložil rtuťovou kapslí a navázal Bickfordovu šňůru vyměřenou na pět minut; načež se uvelebil vedle a čekal s hodinkami v ruce, až budou za pět minut čtyři.

Ahaha, teď jí ukáže, teď ukáže té zpupné slečince, co dovede. Nu, tohle bude jednou exploze jak se patří, něco jiného než pokusné bouchačky tam na Bílé hoře, kde se musel ke všemu schovávat před strážníkem; bude to výbuch slavný a svobodný, ohnivý sloup až k nebi, nádherná síla, veliké udeření hromu; rozštípnou se nebesa mocí ohňovou, a jiskra vykřísnutá rukou člověka –

Za pět minut čtyři. Prokop rychle zapálil šňůru a upaloval odtud s hodinkami v ruce, slabě pokulháváje. Za tři minuty; hrome, teď rychleji. Za dvě minuty. A tu zahlédl napravo princeznu provázenou panem Carsonem, jak míří k výbušné jámě. Strnul na okamžik hrůzou a zařval na ně výstrahu; pan Carson se zarazil, ale princezna ani se neohlížeje šla dál; Carson klusal za ní, patrně ji přemlouvaje, aby se vrátila. Přemáhaje prudkou bolest v noze řítil se Prokop za nimi. „Lehněte,“ ryčel, „u všech čertů lehněte!“ Jeho obličej byl tak hrozný a zběsilý, že pan Carson zbledl, udělal dva veliké skoky a položil se do hlubokého příkopu. Princezna šla pořád; nebyla už dále od výbušné jámy než dvě stě kroků. Prokop praštil hodinkami o zem a pádl za ní. „Lehnout,“ zařval a chytil ji za rameno. Princezna se prudce obrátila a měřila ho užaslým pohledem, co si to jako dovoluje; a tu ji Prokop oběma pěstmi srazil na zem a padl na ni celou svou tíhou.

Tuhé, tenké tělo se zoufale pod ním zazmítalo. „Hade,“ sykl Prokop, a těžce dýchaje tiskl princeznu vši silou hrudníku k zemi. Tělo pod ním se vzepjalo obloukem a smýklo sebou stranou; avšak kupodivu, ze sevřených úst princezniných se nevydral ani hlásek, jen krátce, rychle dýchala v horečném zápasu. Prokop vtiskl koleno mezi její kolena, aby se mu nevysmekla, a zacpával jí dlaněmi uši, mysle bleskově na to, že by jí explozí mohly prasknout bubínky. Ostré nehty se mu zaryly do šíje a v tváři pocítil vzteklé hryznutí čtyř lasiččích špičáků. „Bestie,“ supěl Prokop a hleděl setřást zakousnuté zvíře; avšak nepovolila, jako přisátá, a z hrdla se jí vydral

vrkavý zvuk; její tělo se vlnivě vzpínalo a převracelo se jako v křeči. Znamá pronikavá vůně omámila Prokopa; srdce se v něm splašeně rozbouchalo, a v tom chtěl vyskočit, nemysle už na explozi, jež musí vyletět v nejbližší vteřině. Tu však cítil, že jektající kolena obemkla a svírají jeho nohu a dvě paže mu křečovitě opínají hlavu i šíji; a na tváři pocítil vlhký, palčivý, třesoucí se dotyk úst a jazyka. Zaúpěl hrůzou a hledal svými rty ústa princeznina. Vtom třesla strašlivá exploze, sloup hlíny a kamení se vyryl ze země, něco prudce udeřilo Prokopa do temene, ale ani o tom nevěděl; neboť v tom okamžiku se zaryl do horoucí vláhý bezdechých úst a líbal rty, jazyk, zuby, ústa otevřená a vrkající; pružné tělo pod ním rázem ochablo a chvělo se dlouhými vlnami. Zahlédl nebo se mu jen zdálo, že pan Carson vstal a vykoul, ale horempádem se zase položil na zem. Třesoucí se prsty šimrají Prokopovu šíji nesnesitelnou a divou rozkoší; chraptivá ústa celují jeho tváře a oči drobnými, rozechvěnými polibky, zatímco Prokop se žíznivě vpíjí do tlukoucí palčivosti vonného hrdla. „Drahý, drahý,“ lechtá a pálí ho v uše horký, vlhký šepot, jemné prsty se mu zarývají do vlasů, plihé tělo se napíná a dlouze k němu přilne celou délkou; a Prokop se přísál k prýštícím rtům nekonečným sténajícím polibkem.

Sss! Odstrčen loktem Prokop vyskočil a mnul si čelo jako opilý. Princezna usedla a rovnala si vlasy. „Podejte mi ruku,“ kázala suše, kvapně se rozhlédla a přitiskla honem jeho podanou ruku k planoucí líci; náhle ji prudce odstrčila, zvedla se, ztuhla a širokýma očima se dívala někam do

prázdná. Prokopovi bylo z ní až úzko, chtěl se k ní vrhnout; trhla nervózně ramenem, jako by něco shazovala; viděl, že se strašně hryže do rtů. Teprve teď si vzpomněl na Carsona; našel ho opodál, jak leží na zádech – ale ne už v příkopě – a vesele mrká k modrému nebi. „Už je po tom?“ spustil leže a zatočil palci na břicho mlýnek. „Já se totiž hrozně bojím takových věcí. Mám už vstát?“ Vyskočil a otřepal se jako pes. „Báječná exploze,“ povídal nadšen, a jen tak jakoby nic mrkl po princezně.

Princezna se obrátila; byla olivově bledá, ale kompaktní a zvládnutá. „To bylo všechno?“ ptala se ledabyly.

„Můj ty kryste,“ repetil Carson, „jako by toho nebylo dost! Propána, jediná krabička pudru! Člověče, vy jste čaroděj zapsaný ďáblu, král pekel či kdo. Co? Baže. Král hmoty. Princezno, ejhle král,“ hodil s patrnou narážkou, a už zas uháněl dále: „Geniální, že? Jedinečný člověk. My jsme jen hadráři, na mou čest. Jaké jste tomu dal jméno?“

Omámenému Prokopovi se vracela rozvaha. „Ať to princezna pokřtí,“ řekl, rád, že se na tolik vzmoohl. „Je to... její.“

Princezna se zachvěla. „Nazvete to třeba Vicit,“ sykla ostře.

„Co?“ chytil se toho pan Carson. „Aha, Vicit. Znamená ‚vítězil‘, že? Princezno, vy jste geniální! Vicit! Ohromné, haha! Hurá!“

Než Prokopovi se mihla hlavou etymologie jiná a strašlivá.
Vitium. Le vice. Neřest. Pohlédl s hrůzou na princeznu; ale
na její upjaté tváři nebylo lze čísti žádné odpovědi.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Pan Carson běžel napřed k místu výbuchu. Princezna – patrně schválně – se opozdila; Prokop myslel, že mu chce něco říci, ale ona jen ukázala prstem na tváři: pozor, tady – Prokop si rychle sáhl na tvář; našel tam krvavé stopy jejího kousnutí, i zvedl hrst hlíny a rozmazal si ji po líci, jako by ho při výbuchu zasáhla hrouda.

Výbušná jáma byla vyryta jako kráter v průměru asi pěti metrů; bylo těžko odhadnouti brizanci, ale Carson páčil výkon na pětinasobek oxiliquitu. Krásná látečka, mínil, ale pro praktické užití trochu moc silná. Vůbec pan Carson obstarával celý hovor hravě klouzaje přes povážlivé trhliny konverzace; a když se na cestě zpátky s poněkud okatou horlivostí poroučel, že prý musí ještě to a ono, padla na

Prokopa ukrutná tíha: o čem mám nyní mluvit? Bůhví proč se mu zdálo, že se ani slovem nesmí dotknout oné divé a temné události, když nastala exploze a „nebesa se rozštípla mocí ohňovou“; kvasil v něm hořký a nechutný pocit, že by ho princezna mrazivě odbyla jako lokaje, se kterým – se kterým – Zatínal pěstě ošklivostí a přežvykoval cosi naprosto vedlejšího, nejspíš o koních; slova mu vázla v krku, a princezna zřejmě zrychlovala krok, aby už co nejdříve byla v zámku. Prokop silně kulhal, ale nedával to znát. V parku se chtěl poroučet, avšak princezna zabočila na postranní cestu. Následoval ji váhavě; tu se k němu přimkla ramenem, zvrátila hlavu nazad a nastavila žíznlivé rty.

Princeznin čínský ratlík Toy zavětril odněkud svou velitelku a piště radostí letěl k ní přes záhony a křovím. A tu je, haha! ale co to? Ratlík ustrnul: ten Velký Nevlídný jí cloumá, jsou do sebe zakousnutí, potácejí se v němém a zuřivém zápase; oho, Paní to projela, ruce jí klesly a leží sténajíc v loktech Velkého; teď ji zadává. A Toy začal řvát „pomoc! pomoc!“ ve svém psím nebo čínském jazyce.

Princezna se vyrvala z náručí Prokopova. „I ten pes, i ten pes,“ zasmála se nervózně. „Pojďme!“ Prokopovi se motala hlava, byl stěží s to udělat několik kroků. Princezna se do něho zavěsila (šílená! což kdyby někdo –), vleče jej, ale nohy jí váznou; zarývá prsty do jeho paže, má chuť drásat či co, syká, vraští obočí, v očích se jí to temně propadá; a náhle s chraptivým vzlyknutím letí Prokopovi na krk, až zavrával, a hledá jeho ústa. Prokop ji drtí pažemi i zuby; předlouhé

bezdeché sevření, a tělo napjaté jako luk plihne, hroutí se, poklesá měkce a bezvládně; se zavřenýma očima leží princezna na jeho prsou a blábolí slabiky sladké a beze smyslu, nechává si plenit tváře i hrdlo prudkými polibky a vrací je opile a jakoby ani nevědouc o sobě: do vlasů, na ucho, na ramena, omámená, poddajná, omdlávající, bez konce něžná, pokorná jako onučka a snad, bože, snad v tuto vteřinu šťastná nějakým nevýslovným a bezbranným štěstím; ó bože, jaký úsměv, jaký rozechvěný a přesličný úsměv na tiše srkajících rtech.

Otevřela, vytréštila oči a prudce se vyvinula z jeho rukou. Stáli na dva kroky od hlavní aleje. Přejela si obličej dlaněmi jako ten, kdo procítá ze sna; odstoupila vratce a opřela se čelem o peň dubový. Sotva ji Prokop pustil z tlap, rozpáčilo se mu srdce ohavnými, ponižujícími pochybnostmi: jsem, kriste, jsem pro ni sluha, na kterém se... patrně... jen tak rozněcuje ve... v... v nepříčetné chvíli, kdy... kdy ji přemohla její samota či co; nyní mne odkopne jako psa, aby jindy zas... někdo jiný... Přistoupil k ní a neurvale jí položil tlapu na rameno. Obrátila se krotce s plachým, téměř bázlivým a poníženým úsměvem. „Ne ne,“ zašeptala spínajíc ruce, „prosím, již ne –“

Prokopovi pukalo srdce náhlou přemírou něžnosti. „Kdy,“ bručel, „kdy vás zas uvidím?“

„Zítřa, zítřa,“ šeptala úzkostně a couvala k zámku. „Musíme jít. Tady nelze –“

„Zítra, kde?“ naléhal Prokop.

„Až zítra,“ opakovala nervózně, zima se choulila do sebe a spěchala beze slova. Před zámkem mu podala ruku:

„Sbohem.“

Jejich prsty se palčivě spletly; nevěda o tom táhl ji k sobě.

„Nesmíš, teď nesmíš,“ zasykla a ožehla ho plamenným pohledem.

Jinaké větší škody pokusný výbuch Vicitu nezpůsobil. Shodilo to jen několik komínů na blízkých barácích a vyrazily se tlakem vzduchu nějaké okenní tabulky. Také velké vitráže v pokoji knížete Hagena pukly; v tu chvíli se chromý pán namáhavě vztyčil a stoje, jako voják, očekával další katastrofu.

Společnost v panském křídle seděla po večeři u černé kávy, když vešel Prokop rovnou hledaje očima princeznu; nemohl už snést řeřavá muka pochybností. Princezna zbledla; ale žoviální strýček Rohn se hned Prokopa ujal a gratuloval mu k skvělému výkonu a kdesi cosi. Dokonce nadutý Suwalski se vyptával se zájmem, je-li to pravda, že pán může každou věc obrátit v třaskavinu. „Dejme tomu takový cukr,“ opakoval pořád, a žasl, když Prokop zabručel, že cukrem se střílelo už dávno za Veliké války. Po jistou dobu byl Prokop vůbec středem zájmu; ale koktal, odbýval všechny otázky a za živého boha nerozuměl povzbuzujícím pohledům

princezniným; jen je chytal svýma krvavýma očima s děsnou pozorností. Princezna byla jako na trní.

Nu, pak se hovor stočil jinam, a Prokopovi se zdálo, že si ho nikdo nevšímá; ti lidé si rozuměli tak dobře, mluvili velice lehce, v narážkách a s ohromným zájmem o věcech, kterým on vůbec nerozuměl nebo na kterých zhola nic neviděl. I princezna celá ožila; tak vidíš, má tisíckrát víc společného s těmi panáky než s tebou. Mračil se, nevěděl co s rukama, zavařilo to v něm slepým vztekem; tu postavil číšku s kávou tak prudce, že se roztříštila.

Princezna upřela na něho hrozné oči; ale šarmantní oncle Charles zachránil situaci tím, že začal povídat o lodním kapitánovi, který rozmačkal v prstech pivní láhev. Jakýsi tlustý cousin tvrdil, že by to dovedl také. Tu tedy dali přinést prázdné pivní láhve, a jeden po druhém za hlučného haló zkoušel, rozdrťí-li některou z nich. Byly to těžké láhve z černého skla: nepraskla žádná.

„Teď vy,“ kázala princezna s rychlým pohledem na Prokopa.

„To nesvedu,“ bručel Prokop, ale princezna pošklubla obočím tak – tak velitelsky – – Prokop vstal a popadl láhev kolem hrdla; stál nehnutě, nekroutil se úsilím jako ti ostatní, jen svalstvo v obličeji mu k prasknutí nabíhalo; vypadal jako pračlověk, který se chystá někoho zabít krátkým kyjem: nasupený, s ústy námahou zkřivenými a tváří jakoby přeseknutou hrubými svaly, s plecí šikmo schýlenou, jako by

chtěl zamávat lahví v gorilím útoku, upřel krví zalité oči na princeznu. Nastalo ticho. Princezna se zvedla s očima zrovna vzepřenýma do jeho; rty se jí stáhly nad zaťatými zuby, v olivové líci jí vystoupily šlašité provazce, svraštila obočí a prudce oddychovala jakoby děsnou tělesnou námahou. Tak stáli proti sobě s očima do sebe zakleslýma a svrašťenou tváří, jako dva zuřiví zápasníci; konvulsivní záchvěvy probíhaly souběžně jejich těly od pat až k šíji. Nikdo ani nedýchal; bylo slyšet jen sípavé chroptění dvou lidí. Tu něco chrustlo, třesklo sklo a spodek láhve řinkl v střepech na podlahu.

První se vzpamatoval mon oncle Charles; udělal zmatený krok vpravo a vlevo, ale pak se vrhl k princezně. „Minko, ale Minko,“ zašeptal chvatně a spustil ji, udýchanou a téměř klesající, do lenošky; klekl před ní a vší silou rozvíral její křečovitě zaťaté pěstě; měla dlaně plné krve, jak si zaryla nehty do masa. „Vemte mu tu láhev z ruky,“ kázal honem le bon prince a páčil princezně prst za prstem.

Princ Suwalski se vzpamatoval. „Bravo,“ zařval a začal hlučně tleskat; ale tu již von Graun popadl Prokopovu pravici, jež dosud drtila chrastící střepy, a zrovna vylamoval jeho křečí sevřené prsty. „Vodu,“ křikl, a tlustý cousin, zmateně něco hledaje, popadl jakousi dečku, polil ji vodou a hodil Prokopovi na hlavu.

„Ahahah,“ vydralo se z Prokopa úlevou; křeč povolila, ale v hlavě mu ještě vířil mrtvičný nával krve; a nohy se mu tak

třáslы slabostí, že se jen svezl na židli.

Oncle Charles masíroval na koleně zkřivlé, zpocené a třesoucí se prsty princezniny. „To jsou nebezpečné hry,“ bručel, zatímco princezna, úplně vyčerpána, stěží popadala dechu; ale na rtech se jí chvěl uchvácený, blouznivě vítězný úsměv.

„Vy jste mu pomáhala,“ vyhrkl tlustý cousin, „to je to.“

Princezna vstala sotva vlekouc nohy. „Pánové prominou,“ děla chabě, pohlédla plnýma, zářivýma očima na Prokopa, až se zhroutil, že si toho kdekdo všimne, a odešla podpírána strýčkem Rohnem.

Nu, pak bylo nutno oslavit nějak Prokopův výkon; koneckonců byli to dobromyslní mládenci, kteří se jen hrozně rádi chvástali svými hrdinskými kousky. Prokop u nich ohromně stoupl v ceně tím, že rozmačkal láhev a dovedl pak vypít neuvěřitelné množství vína a kořalek, aniž spadl pod stůl. Ve tři hodiny ráno jej princ Suwalski slavnostně líbal a tlustý cousin téměř se slzami v očích mu nabízel tykání; pak skákali přes židle a dělali strašný rámus. Prokop se usmíval a měl hlavu jako v oblacích; ale když ho chtěli dovést k jediné balttinské holce, vytrhl se jim a prohlásil, že jsou opilá hovada a on že jde spat.

Avšak místo aby tak zcela rozumně učinil, pustil se do černého parku a dlouho, nesmírně dlouho měřil očima

temnou frontu zámku hledaje jakési okno. Pan Holz držel
patnáct kroků dále, opřen o strom.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Den nato přšlo. Prokop běhal po parku vztekaje se, že takhle princeznu asi vůbec neuvidí. Avšak vyběhla prostovlasá do deště a utíkala k němu. „Jen na pět minut, jen na pět minut,“ šeptala udýchaně a nastavila mu rty k políbení. Tu však zahlédla pana Holze. „Kdo je ten člověk?“

Prokop se kvapně ohlédl. „Kdo?“ Byl už tak zvyklý na svůj stín, že si ani neuvědomoval jeho stálou blízkost. „To je... jen můj hlídač, víte?“

Princezna jen obrátila na Holze velitelské oči; pan Holz ihned zastrčil lulku a uklidil se o kus dál. „Pojď,“ šeptala princezna a vlekla Prokopa k altánu. Teď tam sedí a netroufají si políbit se; neboť pan Holz mokne někde poblíž altánu. „Ruku,“ káže potichu princezna a provívá svými

horečnými prsty uzlovité, rozmlácené pahýly Prokopovy. „Milý, milý,“ lichotí se, ale hned přísně spouští: „Nesmíš se tak na mne dívat před lidmi. Já pak nevím, co dělám. Počkej, počkej, jednou ti skočím kolem krku a bude ostuda, oh bože!“ Princezna zrovna ustrnula. „Šli jste včera k holkám?“ ptá se najednou. „Nesmíš, teď jsi můj. Milý, milý, pro mne je to tak těžké – Proč nemluvíš? Jdu ti říci, abys byl opatrný. Mon oncle Charles už slídí – Včera jsi byl skvělý!“ Mluvil z ní překotný neklid. „Hlídají tě pořád? Všude? I v laboratoři? Ah, c'est bête! Když jsi včera rozbil ten šálek, byla bych tě šla políbit. Tak skvostně jsi se vztekal. Pamatuješ se, jak jsi se tenkrát v noci utrhł z řetězu? Tehdy jsem šla za tebou jako slepá, jako slepá –“

„Princezno,“ přerušil ji Prokop chraptivě, „něco mně musíte říci. Buď je to... všechno... rozmar vznešené dámy, nebo...“

Princezna pustila jeho ruku. „Nebo co?“

Prokop k ní stočil zoufalé oči. „Buď si se mnou jenom hrajete –“

„Nebo?“ protáhla se zřejmou rozkoší trýznit ho.

„Nebo mne – do jisté míry –“

„– milujete, ne? Poslyš,“ řekla, založila ruce za hlavou a dívala se na něho zúženými očima, „když se mi v jednu chvíli zdálo, že... že jsem se do tebe zamilovala, víš? opravdu zamilovala, na smrt, jako blázen, tedy tenkrát jsem

se pokusila... zmařit tě.“ Přitom luskla jazykem jako tehdy na Premiera. „Nikdy bych ti nemohla odpustit, kdybych se do tebe zamilovala.“

„Lžete,“ křikl Prokop rozlícen, „teď lžete! Nesnesl bych... nesnesl bych pomyšlení, že je to... jenom... flirt. Nejste tak zkažená! Není to pravda!“

„Když to tedy víš,“ řekla princezna tiše a vážně, „pročpak se mne ptáš?“

„Chci to slyšet,“ drtil Prokop, „chci, abys to řekla... přímo... mně řekla, co ti jsem. To, to chci slyšet!“

Princezna zavrtěla hlavou.

„Musím to vědět,“ zaskřípal Prokop, „jinak – jinak –“

Princezna se mdle usmála a vložila svou ruku na jeho pěst'. „Ne, prosím tě, nechtěj, nechtěj, abych ti to řekla.“

„Proč?“

„Pak bys měl nade mnou příliš moci,“ děla tichounce, a Prokop se zachvěl radostí.

Pana Holze venku přepadl zákeřný kašel, a zdáli mihla se mezi keři silueta strýčka Rohna. „Vidíš, už hledá,“ zašeptala princezna. „Večer k nám nesmíš.“ Ztichli tisknouce si ruce; jenom déšť šelestil na střeše altánu a prochvíval je rosným

chladem. „Milý, milý,“ šeptala princezna a přiblížila se líčkem k Prokopovi. „Jaký ty jsi? Nosatý, zlostný, celý zježený – Říkají, že jsi velký učenec. Proč nejsi kníže?“

Prokop sebou trhl.

Otřela se lící o jeho rameno. „Už se zas zlobíš. A mně, mně jsi řekl bestie a ještě horší věci. Vidiš, ty mi to neosladiš, to, co dělám... a budu dělat... Milý,“ skončila nehlasně a vztáhla ruku k jeho tváři.

Sklonil se k jejím rtům; chutnaly kajícím steskem.

V šumění deště se blížily kroky pana Holze.

Nemožno, nemožno! po celý den se Prokop trdil a špehoval, kde by ji zahlédl. „Večer k nám nesmíš.“ Nu ovšem, nejsi z její společnosti; je jí volněji mezi urozenými klacky. Bylo to prapodivné: v hloubi srdce se Prokop ujišťoval, že ji vlastně nemá rád, ale žárlil zběsile, umučeně, pln vzteku a pokoření. Večer se potloukal v dešti po parku a myslel na to, že teď sedí princezna u večeře, že září, že je tam veselo a volno; připadal si jako prašivý pes vykopnutý do deště. Nejstrašnější útrapa života je pohana.

A teď tomu udělám konec, rozhodl se; běžel domů, hodil na sebe černé šaty a vpadl do kužárny jako včera. Princezna seděla jako nesvá; sotva zahlédla Prokopa, zabouchalo to v ní a rty jí zvláčněly šťastným úsměvem. Ostatní mládež ho vítala s kamarádkým haló, jen oncle Charles byl o nuanci

příliš zdvořilý. Princezniny oči varovaly: měj se na pozoru! Nemluvila skorem, zaražená jaksi a nehybná; a přece našla příležitost, aby vtiskla Prokopovi do ruky zmuchlaný lístek. „Milý, milý,“ bylo tam načmáráno tužkou velikým písmem, „co jsi to učinil? Odejdi.“ Zmačkal lístek. Ne, princezno, zůstanu tady; dělá mi tuze dobře pozorovat vaše důvěrné svazky s těmi navoněnými idioty. Za tu žárlivou paličatost ho princezna odměnila zářivým pohledem; začala si tropit šašky ze Suwalského, Grauna, všech svých kavalírů, byla zlomyslná, krutá, impertinentní a vysmívala se jim bez milosti; chvílemi chvatně pohlédla na Prokopa, ráčí-li být spokojen s touto hekatombou galánů, které mu kladla k nohous. Milostpán nebyl spokojen; chmuřil se a žádal očima o pět minut důvěrné rozmluvy. Tu tedy vstala a vedla ho k nějakému obrazu. „Měj rozum, měj přece rozum,“ zašeptala horečně, stoupla na špičky a políbila ho vlaze na ono jisté místo na tváři. Prokop ztuhl leknutím nad touto příšernou ztřeštěností; ale nikdo to neviděl, dokonce ani oncle Rohn, který jinak vše pozoroval rozumnýma, smutnýma očima.

Nic víc, nic víc se nestalo toho dne. A přece se Prokop zmítal na svém lůžku kousaje do podušek; a v druhém křídle zámku nespal někdo po celou noc.

Ráno pan Paul přinesl ostře vonící dopis; neřekl od koho. „Drahý člověče,“ stálo tam, „dnes Tě neuvidím; nevím, co si počnu. Jsme hrozně nápadni; prosím Tě, buď rozumnější než já. (Několik řádků přeškrtnuto.) Nesmíš chodit před zámkem, nebo za Tebou vyběhnu. Prosím, učiň něco, aby Tě zbavili

toho protivného hlídače. Měla jsem špatnou noc; vypadám hrozně, nechci, abys mne dnes viděl. Nechoď k nám, mon oncle Charles už dělá narážky; křičela jsem na něho a nemluvím s ním; mne rozčiluje, že má tak nesnesitelně pravdu. – Milý, porad' mi: Teď právě jsem vyhnala svou komornou, donesli mi, že má poměr se štolbou a chodí k němu. Nesnesu to; byla bych ji tloukla do tváře, když se mi přiznala. Byla krásná a plakala, a já jsem se pásla na tom, jak jí tekou slzy; představ si, nikdy jsem tak zblízka neviděla, jak se dělá slza, vyhrkne, kane rychle, zastaví se a pak ji dohoní druhá. Já plakat neumím; když jsem byla malá, křičela jsem, až jsem zmodrala, ale slzy mi netekly. Vyhnala jsem ji na hodinu; nenáviděla jsem ji, mrazilo mne, když stála přede mnou. Máš pravdu, jsem zlá a pukám vztekem; ale proč ona smí všechno? Drahy, prosím tě, přimluv se za ni; povolám ji zpět a udělám s ní, co budeš chtít, jen když budu vidět, že dovedeš takové věci ženám odpouštět. Vidíš, jsem zlá a ke všemu ještě závistivá. Nevím si rady steskem; chtěla bych Tě vidět, ale teď nemohu. Nesmíš mi psát. Líbám Tě.“

Když toto četl, bouřil v druhém křídle zámku klavír divokými slapy tónů; a Prokop psal: „Nemilujete mne, to vidím; vymýšlíte si nesmyslné překážky, nechcete se kompromitovat, omrzelo Vás trýznit člověka, který se Vám nevnucoval. Rozuměl jsem tomu jinak; stydím se za to a chápu, že chcete učiniti konec. Nepřijdete-li odpoledne do japonského altánu, dovtipím se toho dokonale a učiním vše, abych Vás dále neobtěžoval.“

Prokop si oddychl; nebyl zvyklý psát milostné dopisy, a toto se mu zdálo býti napsáno důkladně a dosti srdečně. Pan Paul to běžel odevzdat; klavír v druhém křídle uryl, a bylo ticho.

Zatím se Prokop rozběhl za Carsonem; potkal ho u skladů a šel rovnou do toho: aby ho na čestné slovo nechal chodit bez Holze, a že je ochoten složit jakoukoliv přísahu, že až do dalšího ohlášení odtud neuteče. Pan Carson se významně šklebil: ale ano, proč ne? bude chodit volně jako pták, haha, kam chce a kdy chce, udělá-li totiž jednu maličkost: vydá-li Krakatit. Prokop se rozzuřil: „Dal jsem vám Vicit, co ještě chcete? Člověče, řekl jsem vám, že Krakatit nedostanete, ani kdybyste mi hlavu uřízli!“

Pan Carson krčil rameny a litoval, že v takovém případě se nedá nic dělat; neboť kdo má pod kloboukem Krakatit, je osobnost veřejně nebezpečná, strašnější než stonásobný vrah a krátce klasický případ pro zajišťovací vazbu. „Zbavte se Krakatitu, a je to,“ mínil. „Bude vám to stát za to. Jinak... jinak se bude přemýšlet o tom, dopravit vás někam jinam.“

Prokop, který chtěl užuž spustit válečný křik, se zarazil; zamumlal, že si to ještě rozmyslí, a běžel domů. Snad je tam odpověď, těšil se; ale nebylo tam nic.

Odpoledne zahájil Prokop své veliké Čekání v japonském altánu. Až do čtyř hodin v něm bobtnala nedočkavá, udýchaná naděje: teď, teď už musí každým okamžikem přijít, princeznička. Ve čtyři už nevydržel sedět; pobíhal po altánu

jako jaguár v kleci, chystal se, že jí obejmě kolena, třásl se nadšením a strachem. Pan Holz diskrétně ustoupil do houští. K páté hodině počal našeho pána přemáhat ohavný útlak zklamání; tu však jej napadlo: snad přijde až za šera; to se rozumí, že za šera! Usmíval se a šeptal něžná slova. Za zámkem zapadá slunce v podzimním zlatě; prořídle stromy se rýsují ostře a nepohnutě, je slyšet i šelestění brouka ve spadaném listí; a nežli se nadáš, měkne jasná hodina zlatovým soumrakem. Na zelené obloze zajiskří večernice; toť klekání ve vesmíru. Země se ztemňuje pod bledými nebesy, netopýr křivolace zakličkuje, někde za parkem cinkají potemnělé zvonky stáda; to krávy se vracejí voníce teplým mlékem. V zámku jedno dvě okna proskočí světlem. Jak, již je šero? Nebeské hvězdy, málo-li se na vás nahleděl žasnoucí chlapec na mezi mateřídouškové, málo-li se k vám obracel muž, málo-li trpěl a čekal, a zda někdy nevzlykl pod svým křížem?

Pan Holz vystoupil ze tmy. „Můžeme jít?“

„Ne.“

Dopít, až do dna dopít své ponížení; neboť, hle, je jisto, že nepřijde. Staniž se; ale nyní je nutno dopít hořkost, na jejímž dně je jistota; ožrat se bolestí; navalit, navršit utrpení a hanbu, aby ses svíjel jako červ a zpitoměl mukou. Chvěl jsi se před štěstím; oddej se bolesti, neboť ona je narkotikum trpícího. Je noc, již noc; a ona nepřichází.

Strašná radost prošlehla srdcem Prokopovým: Ona ví, že tu čekám (neboť musí to vědět); vykrade se v noci, až vše bude spát, a poletí ke mně s náručí otevřenou a ústy plnými mízy polibků; semknem se němi a nepromluvíme, pijíce si ze rtů nevýslovná doznání. A ona přijde, bledá i potmě, chvějící se mrazivou hrůzou radosti, a podá mi své hořké rty; a ona vystoupí z černočerné noci –

Na zámku zhasínají.

Pan Holz trčí přímo před altánem s rukama v kapsách. Jeho unavený obrys praví „už by toho mohlo být dost“. Ale ten, který v altánu se zběsilým, nenávistným smíchem udupává poslední jiskřičku naděje, protahuje čas o zoufalé minuty; neboť poslední minuta čekání bude znamenat Konec Všem.

V dalekém městečku bije půlnoc. Tedy konec všemu.

Černým parkem uhání Prokop domů, bůhví proč teď má tak naspěch. Běží schýlen, a pět kroků za ním zívá a kluše pan Holz.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Konec všemu: byla to skoro úleva, nebo alespoň něco jistého a bez pochyb; a Prokop se do toho zahryzl s buldočí houževnatostí. Dobrá, je konec, není se již tedy čeho bát. Nepřišla schválně; stačí, tenhle políček stačí; je tedy konec. Seděl v lenošce neschopen vstát, znovu a znovu se opíjeje svým ponížením. Odkopnutý sluha. Nestoudná, nadutá, bez citu. Jistě mne dávala k lepšímu svým galánům. Nuže, dohráno; tím lépe.

Při každém kroku na chodbě zvedl Prokop hlavu v nepřiznaném a horečném očekávání: snad nesou dopis – Ne, nic. Ani za to jí nestojím, aby se omluvila. Je konec.

Pan Paul se desetkrát přišourá s ustaranou otázkou v bledých očích: Poroučí pán něco? Ne, Paule, docela nic. „Počkat,

nemáte pro mne nějaký dopis?“ Pan Paul vrtí hlavou.
„Dobře, můžete jít.“

Ledový hrot kamení v Prokopových prsou. Tahle prázdnota, to je konec. I kdyby dveře se otevřely a stála v nich ona sama, řekl bych: konec. „Milý, milý,“ slyší ji Prokop šeptati, a tu propuká v zoufalství: „Proč jste mne tak ponížila? Kdybyste byla komorná, odpustil bych vám vaši zpupnost; ale princezně se neodpouští. Slyšíte? Je konec, konec!“

Pan Paul vrazil do dveří: „Poroučí pán něco?“

Prokop se zarazil; poslední slova opravdu křičel nahlas. „Ne, Paule. Nemáte pro mne nějaký dopis?“

Pan Paul vrtí hlavou.

Den houstne jako ošklivá pavučina, je už večer. Tu šeptají na chodbě nějaké hlasy, a pan Paul se přišoupe v radostném spěchu: „Dopis, tady je dopis,“ šeptá vítězně, „mám rozsvítit?“

„Ne.“ Prokop mačká v prstech tenkou obálku a čichá její známou pronikavou vůni: jako by chtěl poznat čichem, co je uvnitř. Ledový hrot v jeho srdci se zaryl hlouběji. Proč píše až večer? Protože mi jen poroučí: nesmíte k nám přijít, a je to. Dobrá, princezno, staniž se; když konec, tedy konec. Prokop vyskočil, našel potmě čistou obálku a zalepil do ní její dopis neotevřený. „Paul, Paul! doneste to ihned Její Jasnosti.“

Sotva se Paul vytratil, chtěl ho zavolat zpátky; ale bylo již pozdě; a Prokop si zdrcen uvědomil, že to, co právě učinil, je bez návratu Konec Všemu. Tu vrhl se na postel duše v poduškách cosi, co se mu nezvládnutelně dralo z úst.

Přišel pan Krafft, nejspíše zalarmován Paulem, a namáhal se čímkoliv utěšit nebo rozptýlit palčivě rozrytého člověka. Prokop kázal přinést whisky, pil a násilně se rozjařil; Krafft cucal sodovku a přisvědčoval mu ke všemu, ačkoliv to byly věci naprosto nesrovnatelné s jeho zrzavým idealismem. Prokop klnul, rouhal se, válel se v surových a nejnižších výrazech; jako by mu dělalo dobře pokálet vše, poplivat a pošlapat a zneuctít. Vyvrhoval ze sebe celé balvany kleteb a ohavností; překypoval oplzlostmi, tahal z žen zrovna vnitřnosti a častoval je nejstrašnějšími věcmi, jaké lze vůbec vyslovit. Pan Krafft potě se hrůzou mlčky přisvědčoval rozlícenému géniu; ale i Prokop se vydal ze své vehemence, umlkl, chmuřil se a pil, až toho bylo dost; pak ulehl oblečen do postele hourající se jako loď a hleděl vytřeštěně do vířící tmy.

Ráno vstal rozklížený a zhnusený a odstěhoval se nadobro do laboratoře. Nedělal nic, jen coural po světnici a kopal před sebou mycí houbu. Pak ho něco napadlo: namíchal strašnou a labilní třaskavinu a poslal ji na ředitelství, doufaje, že z toho povstane nějaká lepší katastrofa. Nestalo se nic; Prokop se vrhl na kavalec a spal nepřetržitě třicet šest hodin.

Probudil se jako jiný člověk: ledový, střízlivý, ztuhlý; bylo mu jaksi na smrt jedno, co se dalo předtím. Začal zas pracovat tvrdošíjně a metodicky na explozivních rozpadech atomů; teoreticky docházel k tak strašlivým vyčísleným brizancím, že mu vstávaly vlasy nad úžasností sil, mezi nimiž žijeme.

Jednou uprostřed počítání jej stísnil letmý nepokoj. Jsem asi unaven, řekl si, a šel bez klobouku trochu na vzduch. Ani o tom nevěda zamířil k zámku; mechanicky vyběhl po schodech a putoval chodbou k svému bývalému „kavalírskému“ pokoji. Paul nebyl na své obvyklé židli. Prokop vešel dovnitř. Vše bylo, jak to opustil; ale ve vzduchu vála známá, silná vůně princezny. Nesmysl, mínil Prokop, nějaká sugesce či co; čichal jsem příliš dlouho ostré zápachy laboratoře. A přece ho to trýznivě rozčilovalo.

Usedl na chvíli a divil se: jak už je to vše daleko. Bylo ticho, odpolední ticho v zámku; zdalipak se tu něco změnilo? Slyšel tlumené kroky na chodbě, snad je to Paul; i vyšel ven. Byla to princezna.

Překvapení a skoro hrůza ji vrhly ke stěně; teď tu stojí zsinálá, oči takhle široké, a rty se jí křiví jako v bolesti, až je vidět korálové maso jejích dásní. Co hledá v hostinském křídle? Jde asi k Suwalskému, napadlo Prokopa zčistajasna, a něco se v něm utrhl; udělal krok, jako by se na ni chtěl vrhnout, ale vydal jen hrdelní zařičení a ubíhal ven. Byly to

ruce, co se za ním vztáhlo? Nesmíš se ohlédnout! A pryč, pryč odtud!

Až daleko za zámek, na úhorové půdě střelnice, zaryl Prokop tvář do hlíny a kamení. Neboť jediné jest horší než bolest ponížení: muka nenávisti.

Deset kroků stranou seděl vážný a soustředěný pan Holz.

Noc, která nastala, byla dusná a tíživá, neobyčejně černá; chýlilo se k bouři. V takové chvíli jsou lidé divně podrážděni a nemají se nijak rozhodovat o svém osudu; neboť nedobrý je to čas.

K jedenácté vyrazil Prokop ze dveří laboratoře a omráčil židlí dřímajícího pana Holze natolik, že mu unikl a zmizel v noční tmě. Chvíli nato padly dva výstřely u závodního nádraží. Nízko na horizontě se ošklivě blýskalo; pak bylo tím černěji. Ale z vysoké hráze u vchodu vyletěl ostrý pruh siného světla a posunoval se kolem nádraží; zachycoval vagóny, rampy, hromady uhlí, a nyní popadl černou postavu, která uhání, kličkuje, padá k zemi a opět mizí ve stínu. Nyní utíká mezi baráky k parku; několik postav se vrhá za ní. Reflektor se otáčí k zámku; opět dva poplašné výstřely, a běžící postava se zarývá do houští.

Krátce nato zadrnčelo okno ložnice princezniny; princezna vyskočila a otevřela, a tu vletěl dovnitř zmuchlaný list papíru zatížený kamínkem. Na jedné straně bylo něco naprosto

nečitelně naškrabáno přelomenou tužkou; na druhé straně byly hustě a drobně psané výpočty. Princezna na sebe házela šaty, ale tu již padl výstřel za rybníkem; podle zvuku to bylo naostro. Ztuhlými prsty princezna zadrhovala háčky šatů, zatímco komorná, potřeštěná koza, se třásla pod peřinou strachy ze střelení. Ale než mohla princezna vyjít, viděla oknem, jak dva vojáci vlekou někoho černého; burácel jako lev a hleděl je setrást; nebyl tedy raněn.

Jen na obzoru se blýská širokými žlutými plameny; ale ulevující bouře se ještě nespustila.

Vystřízlivělý Prokop se vrhl střemhlav do laboratorní práce, nebo aspoň se k tomu nutil. Před chvílí odešel od něho Carson; byl studeně popuzen a prohlásil zřetelně, že podle všeho bude pan Prokop co nejdříve transferován jinam, na místo bezpečnější; když prý to nejde po dobrém, tedy to půjde po zlém. Nu, vše jedno; na ničem už nezáleží. Zkumavka praskla Prokopovi v prstech.

V předsíni odpočívá pan Holz s hlavou ofáčovanou. Prokop mu strkal pár tisíc bolestného, nevzal je. Ach co, ať dělá, co chce. Být transferován jinam – Staniž se. Zlořečené zkumavky! praská jedna po druhé –

V předsíni šramot, jako když někdo vyletí z dřímoty. Zas asi návštěva, Krafft či kdo; Prokop se ani neobrátil od kahanu, když zaskřípěly dveře. „Milý, milý,“ zašeptalo to ode dveří. Prokop zavrával, zachytil se stolu a otočil se jako v snách.

Princezna stála opřena o veřeje, bledá, s očima temně utkvělýma, a tiskla pěstě k prsoum, snad aby přemohla tlučení srdce.

Šel k ní chvěje se na celém těle, a dotkl se prsty jejích lící a ramen, jako by nemohl uvěřit, že je to ona. Položila mu studené, třesoucí se prsty na ústa. Tu vytrhl dveře a nahlédl do předsíně. Pan Holz zmizel.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Seděla na kavalci jako ztuhlá, s koleny až pod bradou, změtené vlasy proudem vrženy přes tvář a ruce stočeny kolem šíje jako v křeči. Hroze se toho, co učinil, páčil jí hlavu nazad, líbal kolena, ruce, vlasy, smýkal se po zemi, drtil prosby a laskání; neviděla a neslyšela. Zdálo se mu, že se otrásá odporem při každém jeho doteku; vlasy se mu lepily k čelu potem úzkosti, i běžel k hydrantu a pustil si na hlavu proud studené vody.

Potichu vyskočila a přiblížila se k zrcadlu. Šel k ní po špičkách chtěje ji překvapit; ale tu viděl v zrcadle, jak měří sebe samu s výrazem tak divoké, hrůzné, zoufalé ošklivosti, že ustrnul. Zahlédla ho za sebou a vrhla se k němu. „Nejsem ošklivá? Nehnusím se ti? Co jsem udělala, co jsem udělala!“

Přilnula lící k jeho prsoum, jako by se chtěla ukrýt. „Jsem hloupá, víd’? Já vím... já vím, že jsi zklamán. Ale nesmíš mnou pohrdat, víš?“ Zarávala se do něho tváří jako kající děvčátko. „Že, již neutečeš? Já udělám všechno, nauč mne všemu, co chceš, víš? jako bych byla tvá žena. Milý, milý, nenechávej mne teď myslet; budu zas protivná, když budu myslet, budu jako zkamenělá; nemáš ponětí, nač myslím. Ne, nenech mne teď –“ Zaryla rozechvělé prsty do jeho šije; zvedl jí hlavu a líbal ji mumlaje nadšením vše možné. Zrůžověla nyní a zkrásněla. „Nejsem ošklivá?“ šeptala mezi polibky šťastná a omámená. „Chtěla bych být krásná jen pro tebe. Víš, proč jsem přišla? Čekala jsem, že mne zabiješ.“

„A kdybys ty,“ šeptal Prokop kolébaje ji v náruči, „kdybys tušila to... to, co se stalo, byla bys přišla?“

Princezna kývla hlavou. „Jsem hrozná, víd’? Co si tak o mně myslíš! Ale já tě nenechám myslet.“ Prudce ji sevřel a zvedl. „Ne, ne,“ prosila a bránila se mu; ale pak spočívala s očima vlaze tonoucíma a sladkými prsty se probírala v čupřině jeho těžké lbi. „Milý, milý,“ dýchala mu vlhce do tváře, „jak jsi mne trápil ty poslední dny! Máš mne –?“ Slovo „rád“ neřekla. Horlivě přisvědčil: „A ty?“

„Mám. Už bys to mohl vědět. Víš, jaký jsi? Jsi nejkrásnější nosatý a šeredný člověk. Máš krvavé oči jako bernardýn. To je od práce? Snad bys nebyl tak milý, kdybys byl kníže. Ach, pusť už!“

Vyvinula se mu a šla se k zrcadlu česat. Dívala se tam zkoumavě a pak provedla před zrcadlem hlubokou dvorskou poklonu. „To je princezna,“ řekla ukazujíc na svůj obraz, „a tohle,“ dodala bezbarvě a obrátila prst k svým prsoum, „je jen tvá holka. Tak vidíš. Snad sis nemyslel, že máš princeznu?“

Prokop sebou trhl jako udeřen. „Co to znamená?“ vyhrkl a uhodil pěstí do stolu, až zařinčelo rozbité sklo.

„To si musíš vybrat, buď princeznu, nebo holku. Princeznu ty nemůžeš mít; můžeš ji zbožňovat zdálky, ale ruky jí nepolíbíš; a nebudeš se ptát jejích očí, má-li tě ráda. Princezna nesmí; má za sebou tisíc let čisté krve. Nevíš, že jsme bývali suverény? Ach, ty nevíš nic; ale musíš vědět aspoň to, že princezna je na skleněné hoře; tam se nedostaneš. Ale obyčejnou ženskou, tuhle ordinární hnědou holku můžeš mít; sáhni, je tvá, jako nějaká věc. Nu, tak si vyber, co z toho dvojího chceš.“

Prokopa z ní zrovna mrazilo. „Princeznu,“ vypravil těžce ze sebe.

Přistoupila k němu a vážně ho políbila na tvář. „Jsi můj, vid’? Ty milý! Tak vidíš, máš princeznu. Tedy přece jsi pyšný na to, že to je princezna? Vidíš, jak strašnou věc musí princezna udělat, aby se někdo pár dní nadýmal! Pár dní, pár týdnů; princezna ani nemůže žádat, aby to bylo navždycky. Já vím, já to vím: od první chvíle, co jsi mne viděl, jsi chtěl

princeznu; ze vzteku, z mužského velikášství nebo proč, víd? Proto jsi mne tak nenáviděl, že jsi mne chtěl; a já jsem ti naběhla. Myslíš, že mne to mrzí? Naopak, já jsem na to pyšná, že jsem to provedla. Je to veliký kousek, že? tak se horempádem zahodit; být princezna, být panna, a přijít... přijít sama...“

Prokop se děsil jejích řečí. „Mlč,“ prosil a vzal ji do chvějících se rukou. „Nejsem-li vám... roven... rodem...“

„Jak jsi to řekl? Roven? Copak si myslíš, kdybys byl kníže, že bych k tobě přišla? Oh, kdybys chtěl, abych s tebou jednala jako se sobě rovným, nemohla bych... být u tebe... takhle,“ vykřikla rozpínajíc nahé paže. „To je ten hrozný rozdíl, chápeš to?“

Prokopovi klesly ruce. „Tohle jste neměla říkat,“ zaskřípěl couvaje.

Vrhla se mu kolem krku. „Milý, milý, nenechávej mne mluvit! Copak ti něco vyčítám? Přišla jsem... sama... protožes chtěl utéci nebo se dát zabít, já nevím; to by přec každé děvče... Myslíš, že jsem to neměla udělat? Řekni! Udělala jsem špatně? – – Vidíš,“ zašeptala trnouc, „vidíš, ty to také nevíš!“

„Počkej,“ křikl Prokop, vyvinul se jí a velkými kroky měřil pokoj; náhlá naděje ho zrovna oslňovala. „Věříš ve mne? Věříš, že něco dovedu? Umím strašlivě pracovat. Nikdy jsem

nemyslel na slávu; ale kdybys chtěla... Pracoval bych ze všech sil! Víš, že... Darwina nesli k hrobu vévodové? Kdybys chtěla, udělal bych... udělal bych ohromné věci. Umím pracovat – Mohu změnit povrch země. Nech mi deset let, a uvidíš, uvidíš –“

Zdálo se, že ho ani neposlouchá. „Kdybys byl kníže, stačilo by ti, abych se na tebe podívala, abych ti ruku podala, a věděl bys, věřil bys, nemusel pochybovat – Nemuselo by se ti dokazovat... tak hrozně jako já, víš? Deset let! Dovedl bys mně věřit deset dní? Kdežpak deset dní! Za deset minut ti bude to všechno málo; za deset minut se budeš mračit, ty milý, a vztekat se, že princezna tě už nechce... protože to je princezna a ty nejsi kníže, vid’? A tož dokazuj, ty ztřeštěná, ubohá, přesvědči ho, můžeš-li; žádný tvůj důkaz není dost veliký, žádné ponížení dost nelidské – Běhej za ním, nabízej se, dělej víc než každá jiná holka, já nevím co, já nevím už co! Co si mám s tebou počít?“ Přistoupila k němu a nabídla mu rty. „Tak co, budeš mi věřit deset let?“

Popadl ji drsně vzlykaje. „Už je to tak,“ šeptala a hladila mu vlasy. „Také sebou trháš na řetěze, vid’? A přece bych neměnila... neměnila s tím, jaká jsem byla. Milý, milý, já vím, že ty mne opustíš.“ Zlomila se mu v rukou; zvedl ji a rozrýval násilnými polibky její semknutá ústa.

Odpočívala s očima zavřenýma, sotva dýchajíc; a Prokop, nakloněn nad ní, se srdcem stísněným zkoumal nevyzpytatelný mír té palčivé, napjaté tváře. Vytrhla se mu

jako ze sna. „Co tu všechno máš v těch lahvích? Je to jedovaté?“ Prohlížela jeho regály a nástroje. „Dej mi nějaký jed.“

„Proč?“

„Kdyby mne odtud chtěli odvézt.“

Znepokojil se její vážnou lící, a aby ji podvedl, odměřoval do malé dózičky plavenou křídu; než vtom již padla sama na krystalinický arzenik. „Neber to,“ křikl, ale už s tím byla v kabelce.

„Tak ty můžeš být slavný,“ vydechla. „Vidíš, na to jsem ani nemyslela. Povídáš, že Darwina nesli vévodové? Kterí to byli?“

„Nu, na tom snad nezáleží.“

Políbila ho na tvář. „Ty jsi milý! Jakpak by na tom nezáleželo?“

„Tak tedy... vévoda z Argyllu a... a vévoda z Devonshiru,“ bručel.

„Skutečně!“ Přemýšlela o tom, až vraštila čelo. „To bych nikdy neřekla, že učenci jsou tak... A tys mi to řekl jen tak vedle, jdi!“ Sáhla mu na prsa a ramena, jako by byl novou věcí. „A ty, ty bys také mohl –? Jistě?“

„Nu, počkej na můj pohřeb.“

„Ach, kdyby to bylo hodně brzo,“ dělá roztržitě a s naivní krutostí. „Ty bys byl hrozně krásný, kdybys byl slavný. Víš, co se mi na tobě nejvíc líbí?“

„Nevím.“

„Já také ne,“ řekla zamyšleně a vracela se k němu s polibkem. „Teď už to nevím. Teď, kdybys byl kdo chtěl a jaký chtěl –“ Udělala bezmocný pohyb rameny. „To je prostě provždycky, víš?“

Prokop žasl nad touto monogamní přísností. Stála před ním, až po oči zahalená v modré lišce, a dívala se na něho třpytivýma, měkkýma očima v hodince soumraku. „Oh,“ vzdychla náhle a svezla se na kraj židle, „třesou se mi nohy.“ Hladila a třela je s naivní nestoudností. „Jak budu potom jezdit? Půjď, milý, přijď se mi dnes ukázat. Mon oncle Charles tu dnes není, a i kdyby – Mně už je to jedno.“ Vstala a políbila ho. „Sbohem.“

Ve dveřích stanula, zaváhala a vrátila se k němu. „Zab mne, prosím tě,“ dělá s rukama svislýma, „zab mne!“

Přitáhl ji dlaněmi: „Proč?“

„Abych nemusela odtud... a abych už nikdy, nikdy už nemusela sem.“

Zašeptal jí do ucha: „... Zítřa?“

Pohlédla na něho, a sklonila trpně hlavu; bylo to... přece jen přitakání.

Vyšel až dlouho po ní do vlčího soumraku. Někdo se sto kroků dále zvedl se země a čistil si rukávem šaty. Mlčelivý pan Holz.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXIV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Když přišel po večeři, nevěřící už a celý ve střehu, stěží ji poznal, jak byla krásná. Cítila jeho užaslý a žárlivý pohled, pohled, který ji obléval od hlavy k patě; i zazářila a oddávala se mu očima tak bez ohledu k ostatním, že trnul. Byl tam nějaký nový host, d'Hémon se jmenoval, diplomat či co: člověk mongolského typu s fialovými pysky a krátkými černými vousy kolem. Tenhle pán tedy byl patrně znalý fyzikální chemie; Becquerel, Planck, Niels Bohr, Millikan a taková jména mu jen lítala od huby; znal Prokopa z literatury a ohromně se interestoval o jeho práci. Prokop se dal strhnout, rozpovídal se, zapomněl na okamžik dívat se na princeznu; za to utržil pod stolem takové kopnutí do bérce, že sykl a byl by jí to málem vrátil; nádavkem dostal planoucí pohled žárlivosti. V té chvíli musel zodpovědět hloupou

otázku prince Suwalského, co je to vlastně ta energie, o které tu pořád povídají; i popadl cukřenku, vrhl na princeznu pohled tak rozhořčený, jako by jí to chtěl hodit na hlavu, a vysvětloval, kdyby se podařilo naráz vyvinout a vybít všecku energii obsaženou v tomhle, že by to vyhodilo do povětří Montblank i s Chamonix; ale to že se nepodaří.

„Vy to uděláte,“ prohlásil d'Hémon určitě a vážně.

Princezna se celým tělem naklonila přes stůl: „Co jste to řekl?“

„Že on to udělá,“ opakoval pan d'Hémon s naprostou jistotou.

„Tak vidíš,“ řekla princezna docela nahlas, a vítězně si sedla. Prokop zrudl a netroufal si na ni pohlédnout.

„A když to udělá,“ ptala se dychtivě, „bude hrozně slavný? Jako Darwin?“

„Když to udělá,“ děl pan d'Hémon bez váhání, „budou si králové pokládat za čest nést cíp jeho pohřební pokrývky. Budou-li ještě nějakí králové.“

„Nesmysl,“ bručel Prokop, ale princezna zaplála nevýslovným štěstím. Za nic na světě by na ni nepohlédl; brumlal celý rudý a v rozpacích drtil mezi prsty kostky cukru. Konečně se odvážil zvednout oči; dívala se na něj přímo a plně, se strašlivou láskou. „Máš?“ hodila mu polohlasně přes stůl.

Rozuměl předobře: máš mne rád? – ale dělal, jako by neslyšel, a začal se honem dívat na ubrus. Proboha, to děvče šílí, nebo chce naschvál – „Máš?“ doletělo přes stůl hlasitěji a naléhavěji. Kývl rychle a podíval se na ni očima opilýma radostí. Naštěstí v obecném hovoru to všichni přeslechli; jenom pan d'Hémon měl výraz příliš diskrétní a nepřítomný.

Hovor se stočil sem tam, a najednou pan d'Hémon, člověk patrně znalý všeho, vykládal von Graunovi jeho rodokmen do třináctého století. Princezna se do toho vmísila s nesmírným zájmem; a tu nový host vypočítával její předky, jako když bičem mrská. „Dost,“ zvolala princezna, když došel k roku 1007, kdy první Hagen založil pečorský baronát v Estonsku, kohosi tam zavraždil; neboť dále se genealogové ovšem nedostali. Ale pan d'Hémon pokračoval: tento Hagen čili Agn Jednoruký byl dokázatelně tatarský kníže, zajatý při nájezdu na Kamskou oblast; perská historie ví o chánu Aganovi, který byl syn Giw-khana, krále Turkmenů, Uzbeků, Sartů a Kirgizů, který byl syn Weiwuše, který byl syn Litaj-khana Dobývatele. Tento „císař“ Li-Taj je dokázán v čínských pramenech jako vládce Turkmenska, Dzungarska, Altaje a západního Tibetu až po Kašgar, jež spálil povraždil na padesát tisíc lidí, mezi nimi čínského vladaře, kterému dal utahovat namočený provaz kolem hlavy tak dlouho, až praskla jako ořech. O dalších předcích Litajových není nic známo, pokud snad nebudou přístupny archívy ve Lhase. Jeho syn Weiwuš, i na mongolské pojmy trochu divoký, byl v Kara Butaku umlácen stanovými tyčemi. Jeho syn Giw-khan vyplnil Chivu a řádl až po Itil čili Astrachan, kde se

proslavil tím, že dal dvěma tisícům lidí vyloupat oči, uvázal je na provaz a vyhnal do kubánských stepí. Agan-khan pokračoval v jeho stopách čině nájezdy až po Bolgar neboli dnešní Simbirsk, kde někde byl zajat, uťata mu pravá ruka a držán jako rukojmí až do té doby, kdy se mu povedlo utéci k Baltu mezi tamní čudské Livy. Tam byl pokřtěn od německého biskupa Gotilly nebo Gutilly a nejspíš z náboženského roznícení zapíchl ve Verro na hřbitově šestnáctiletého dědice pečorského, načež si vzal jeho sestru za ženu; dokázanou bigamií pak zaokrouhlil své panství až po jezero Pejpus. Viz o tom letopisy Nikiforovy, kde již je nazýván „knjaz Agen“, kdežto öselský zápis jej tituluje „rex Aagen“. Jeho potomci, dokončil pan d'Hémon tiše, byli vypuzeni, ale nikoliv sesazeni; načež vstal, uklonil se a zůstal stát.

Nemůžete si představit, jakou tohle udělalo senzaci. Princezna přímo pila každé slovo d'Hémonovo, jako by ta řada tatarských hrdlořezů byla tím nejohromnějším zjevením světa; Prokop na ni hleděl s úžasem: ani nemrkla při dvou tisících párech vyloupaných očí; mimovolně hledal na její tváři tatarské rysy. Byla překrásná, vytáhla se jaksi a skoro veličensky se uzavřela v sebe; najednou byla taková distance mezi ní a všemi ostatními, že všichni se narovnali jako na dvorním dîner a již se ani nepohnuli s očima upřenýma k ní. Prokop měl tisíc chutí praštit do stolu, říci něco hrubého, porušit tu strnulou a jaksi bezradnou scénu. Seděla s očima sklopenýma, jako by na něco čekala, a na jejím hladkém čele kmitlo cosi jako netrpělivost: nu tak, bude to? Pánové

pohlédli tázavě na sebe, na vztyčeného pana d'Hémona, a počali jeden po druhém vstávat. Prokop se zvedl také, nechápaje, oč jde. U všech všudy, co to znamená? všichni stojí jako svíce s rukama na švech kalhot a hledí k princezně; teprve teď zvedá princezna oči a kyne hlavou jako ten, kdo děkuje na pozdrav nebo dává svolení usednout. Skutečně všichni usedají; a teprve když zase seděl, pochopil Prokop s úžasem: tohle byl hold panovnicí osobě. Naráz se zapotil trapným vztekem. Kriste, a tu komedii jsem dělal s sebou! Což je to vůbec možno, což se nedají do smíchu povedené legraci, což je myslitelné, aby někdo bral vážně takové tatrmanství?

Už nabíral do plic homérický smích, aby spustil hned s prvními (proboha, je to přec jenom pro švandu?), když se princezna zvedla. Všichni rázem vstali, i Prokop, pevně přesvědčený, že teď to praskne. Rozhlédla se a utkvěla očima na tlustém cousinovi; pokročil dva tři kroky k ní, ruce svisle dolů, trochu nakloněn vpřed, děsně směšný; bohudík, je to tedy přece jen švanda. Princezna s ním chvíli hovoří a kyne hlavou; tlustý cousin se klaní a pozpátku couvá. Princezna pohlédne na Suwalského; princ se blíží, odpovídá, poví nějaký uctivý vtip; princezna se zasměje a kyne hlavou. Což je to tedy vážné? Nyní utkvívá princezna očima lehce na Prokopovi; ale Prokop se nehnul. Pánové se staví na špičky a hledí napjatě k němu. Princezna mu dává očima znamení; nehnul se. Princezna míří k starému, jednorukému majoru od artilerie, který je pokryt medailemi jako Kybelé cecíky.

Major se už narovnává, až to na něm řinčí, ale tu malým půlobratem stojí princezna těsně u Prokopa.

„Milý, milý,“ povídá tiše a jasně, „máš –? Už se zas mračíš. Já bych tě chtěla políbit.“

„Princezno,“ bručel Prokop, „co znamená tahle fraška?“

„Nekřič tak. To je vážnější, než si můžeš představit. Víš, že mne teď budou chtít vdát?“ Zachvěla se hrůzou. „Milý, ztrať se teď odtud. Jdi z chodby do třetího pokoje a počkej tam na mne. Musím tě vidět.“

„Poslyšte,“ chtěl Prokop něco říci, ale tu již kynula hlavou a mířila plavně k starému majorovi.

Prokop nevěřil svým očím. Dějí se takovéhle věci, není to smluvená produkce pro smích, berou ti lidé vážně své role? Tlustý cousin jej vzal pod paží a táhl diskrétně stranou. „Víte, co to znamená?“ šeptal rozčilen. „Starého Hageny raní mrtvice, až se to dozví. Panovnický rod! Viděl jste tady ondyno toho následníka? Měla být svatba a rozešlo se to. Ten člověk, ten je sem jistě poslán – Jezus, taková linie!“

Prokop se mu vymknul. „Odpusťte,“ mumlal, vysoukal se co možná nejneobratněji na chodbu a vešel do třetího pokoje. Bylo to jakési čajové zákoutí se zastřenými světly, samy lak, červený porcelán, kakemona a podobné hlouposti. Prokop pobíhal s rukama na zádech a bručel v miniaturním pokojíku jako moucha masařka narážející hlavou na okenní tabule.

Sakra, něco se změnilo; pro pár všivých tatarských rasů, za které by se slušný člověk styděl... Pěkný původ, děkuju nechci! A pro pár takových Hunů ti idioti zrovna trnou, padají na břicho, a ona, ona sama – Moucha masařka se bezdeše zarazila. Teď přijde... tatarská kněžna a řekne: Milý, milý, je mezi námi konec; považ přece, že pravnučka Litajchána se nemůže milovat se synem ševcovým. Klep, klep, slyšel v hlavě tatínkovo kladívko, a zdálo se mu, že čichá těžký, tříslový pach kůže a trapné čpění ševcovského mazu; a maminka v modré zástěře stojí, chudák, celá rudá nad plotýnkou –

Moucha masařka divoce zabzučela. To se ví, kněžna! Kam, kam jsi dal hlavu, člověče! Teď klekneš, přijde-li, uhoďš čelem o zem a řekneš: Smilování, tatarská kněžno; já už se víckrát neukážu.

Čajový pokojík slabě voní kdoulemi a září matně a měkce; zoufalá moucha naráží hlavou o skla a úpí hlasem téměř lidským. Kam jsi dal hlavu, ty hlupče?

Princezna rychle, tiše vklouzla do pokoje. U dveří sáhla po vypínači a zhasla; a potmě cítil Prokop ruku, jež se lehýnce dotýká jeho tváře a klade se mu kolem krku. Sevřel princeznu v dlaních; je tak útlá a skoro netělesná, že se jí dotýká s bázní jako něčeho křehoučkého a pavučinového. Dýchá mu do tváře vzdušné polibky a šeptá něco nesrozumitelně; nehmotné hlazení mrazí Prokopovy vlasy. Così zalomcuje křehoučkým tělem, ruka na jeho šíji se

přimyká těsněji a vlahé rty se pohybují na jeho ústech, jako by bezhlase a naléhavě mluvily. Nekonečnou vlnou, celým přílivem záchvěvů zmocňuje se Prokopa silněji a silněji; táhne k sobě jeho hlavu, tiskne se k němu hrudí a koleny, ovíjí ho oběma pažema, vrhá se ústy do jeho úst; strašné, bolestné sevření drtící a němé, náraz zubů o sebe, sténání člověka, který se dusí; vrávorají v křečovitém, nepřítčném objetí, nepustit! zalknout se! srůst nebo zemřít! Vzlykla a zalomila se bezvládně; uvolnil děsné kleště svých rukou, vymkla se, zakolísala se jako opilá, vyňala ze záňadří šáteček a osušila na rtech sliny nebo krev; a aniž řekla slova, vešla do sousedního osvětleného pokoje.

S hlavou praskající zůstal Prokop potmě. Toto poslední objetí mu připadlo jako rozloučení.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Thlusty cousin měl pravdu: starého Hagena ranila z radosti mrtvice, ale nedorazila ho ještě; ležel bez vlády obklopen doktory a namáhal se otevřít levé oko. Narychlo byl přivolán oncle Rohn a jiné příbuzenstvo; starý kníže se stále pokoušel zvednout levé víčko, aby pohleděl na svou dceru a řekl jí cosi svým jediným živým okem.

Vyběhla prostovlasá, jak byla u jeho lůžka, a utíkala k Prokopovi, jenž od rána hlídal v parku. Ani za mák nedbajíc Holze políbila ho rychle a zavěsila se do něho; jen tak mimochodem se zmínila o otci a oncle Charlesovi, zaujatá něčím, roztržitá a něžná. Tiskla mu paži a líkala se k němu, hned zase nepřítomná a zamyšlená. Začal rýpat a žertovat o tatarské dynastii... tak trochu nahroceně; šlehla po něm

očima a zavedla řeč jinam, dejme tomu na včerejší odpoledne. „Do poslední chvíle jsem myslela, že k tobě nepřijdu. Víš, že mně je skoro třicet let? Když mně bylo patnáct, zamilovala jsem se do našeho kaplana, ale strašně. Šla jsem se mu zpovídat, abych ho viděla zblízka; a protože jsem se styděla říci, že jsem kradla nebo lhala, zpovídala jsem se mu, že jsem zesmilnila; nevěděla jsem, co to je, měl chudák mnoho práce vymluvit mně to. Teď už bych se mu nemohla zpovídat,“ dokončila tiše, a na rtech se jí škubla nějaká hořkost.

Prokopa znepokojovala její stálá sebeanalýza, v níž tušil palčivou sebetrýzeň. Hleděl nalézt jakékoliv jiné téma, ale shledával s hrůzou, že nemluví-li o lásce, nemají vlastně o čem mluvit. Stáli na baště; princezně jaksi ulevovalo vracet se zpátky, vzpomínat, povídat o sobě malé a důvěrné věci. „Brzo po té zpovědi byl ti u nás učitel tance, a ten se miloval s mou guvernankou, takovou tlustou ženskou. Já jsem na to přišla a... viděla jsem je, víš? Mně se to ošklivilo, oh! ale hlídala jsem je a... Já to nemohla pochopit. Ale pak jednou při tanci jsem to zničehonic pochopila, když mne k sobě přitlačil. Pak už na mne nesměl vůbec sáhnout; dokonce jsem... po něm... střelila z floberty. Museli je dát oba pryč.

V té době... v té době mě hrozně trápili matematikou. Mně vůbec nešla do hlavy, víš? Učil mě takový zlý profesor, slavný učenec; vy učenci jste všichni divní. Dal mi úkol a díval se na hodinky; za hodinu to muselo být vypočítáno. A když už mně zbývalo jenom pět minut, čtyři minuty, tři

minuty, a já neměla ještě nic, tu mi... zabouchalo srdce, a já měla... takový strašný pocit –“ Zaťala prsty do Prokopovy paže a zasykla. „Pak už jsem se na ty hodiny i těšila.

V devatenácti mne zasnoubili; to ani nevíš, vid’? A protože jsem už věděla všechno, musel mně můj ženich přísahat, že se mne nikdy nedotkne. Za dvě léta padl v Africe. Vyváděla jsem – z romantiky nebo proč – tak, že mne pak už nikdy nenutili vdát se. Myslela jsem, že tím mám všecko odbyto.

A vidíš, tehdy jsem se do toho vlastně jen nutila, nutila jsem se věřit, že jsem mu zůstala něco dlužna a že mu i po smrti musím stát v slově; až se mi nakonec z toho všeho zdálo, že jsem ho milovala. Ted’ vidím, že jsem to všechno jen hrála sama před sebou; a že jsem necítila nic víc, nic víc než hloupé zklamání.

Vid’, je to divné, že ti musím o sobě říkat takové věci? Víš, to je tak příjemně nestydaté říci na sebe všechno; člověka přitom až mrazí, jako by něco svlékal.

Když jsi sem přišel, napadlo mě na první pohled, že jsi jako ten profesor matematiky. Já se tě až bála, ty milý. Ted’ mi zas dá takový úkol, lekla jsem se, a už mi začalo bouchat srdce.

Koně, koně, to mne zrovna opíjelo. Když mám koně, myslela jsem, že nepotřebuju lásku. A jezdila jsem jako divá.

Vždycky se mi zdálo, že láska, víš, je něco sprostého a... hrozně ošklivého. Vidíš, ted’ se mi to už nezdá; a to mne

právě tak děsí a pokořuje. A zas mne až těší, že jsem jako každá jiná. Když jsem byla malá, bála jsem se vody. Učili mne plavat na suchu, ale do rybníka jsem nešla; vymyslíla jsem si, že tam jsou pavouci. A jednou to na mne přišlo, taková odvaha nebo zoufalství: zavřela jsem oči, udělala křížek a skočila. Neptej se, jak jsem byla potom pyšná; jako bych ve zkoušce obstála, jako bych všechno poznala, jako bych se celá změnila. Jako bych teprv teď vyspěla... Milý, milý, zapomněla jsem udělat křížek.“

Kvečeru přišla do laboratoře, neklidná a zaražená. Když ji vzal do náruče, koktala s hrůzou: „Otevřel oko, otevřel oko, oh!“ Myslela tím starého Hageny; odpoledne (neboť Prokop číhal jako blázen) měla dlouhý hovor s oncle Rohnem, ale nechtěla o tom mluvit. Vůbec zdálo se, že dychtí něčemu uniknout; vrhala se do Prokopova objetí tak žíznivě a oddaně, jako by se chtěla za každou cenu omámit do bezvědomí. Konečně strnula s očima zavřenýma, chabá jako věchýtek; myslel, že spí, ale tu počala šeptat: „Milý, nejmilejší, já něco provedu, já provedu něco hrozného; ale pak, pak mne už nesmíš opustit. Přísahěj, přísahěj mi,“ drtila divoce a vyskočila, ale hned to zas přemohla. „Ach ne. Co bys mi mohl přísahat? V kartách mně vyšlo, že odejdeš. Chceš-li to udělat, udělej to, udělej to ještě teď, dokud není pozdě.“

Prokop, to se rozumí, vyletěl jako raketa: že ona se ho chce zbavit, že jí stoupla do hlavy tatarská pýcha a kdesi cosi. Rozčilila se a křičela na něho, že je nízký a surový, že si to zapovídá, že... že...; ale jen to z ní vylítlo, už mu s výkřikem

visela na krku zdrcená a kající: „Jsem zvíře, vid’? Já to tak nemyslela. Vidíš, princezna nikdy nekřičí; zamračí se, odvrátí se, a dost, stačí to; ale na tebe křičím jako... jako bych byla tvá žena. Bij mne, prosím tě. Počkej, ukážu ti, že i já bych dovedla... Pustila ho a zničehonic, tak jak byla, jala se poklízet laboratoř; dokonce namočila pod hydrantem hadr a pustila se kolenačky do utírání celé podlahy. Mělo to být patrně pokání; ale nějak se jí to zalíbilo, rozjařila se, oháněla se hadrem po podlaze a bzučela si písničku, kterou pochytila někde od služek, „až půjdeš spat,, či něco podobného. Chtěl ji zvednout. „Ne, počkej,, bránila se, „ještě tamhle,, A již vlezla s hadrem pod stůl.

“Prosím tě, pojď sem,, ozvalo se za chvíli zpod stolu udiveně. Brumlaje jistými rozpaky vsoukal se za ní. Seděla v dřepu, objímajíc kolena rukama. “Ne, jen se podívej, jak vypadá stůl zespoda. Já to ještě nikdy neviděla. Nač to tak je?” Položila mu na tvář ruku prokřehlou od mokrého hadru. „Hu, studím, vid’? Ty jsi celý tak hrubě udělaný jako stůl zespoda; to je na tobě to nejkrásnější. Jiní... jiné lidi jsem viděla jen tak, víš? po té hladké, ohoblované straně; ale ty, ty jsi na první pohled samý takovýhle trám a šterbina a všechno to, víš, čím drží lidský tvor pohromadě. Když se po tobě jede prstem, zadře si člověk třísku; ale přitom je to tak krásně a poctivě uděláno – Člověk to začne vidět jinak a... vážněji než po té hladké straně. To jsi ty.“

Schoulila se vedle něho jako starý kamarád. „Mysli si, člověče, že jsme třeba ve stanu, nebo v takovém srubu,“

šeptala vyjeveně. „Já jsem si nikdy nesměla hrát s kluky; ale někdy jsem... tajně... šla za zahradníkovými hochy, a lezla s nimi po stromech a přes ploty... Pak se doma divili, proč mám roztrhané kalhoty. A když jsem se tak ztratila a letěla za nimi, to mi tak krásně tlouklo srdce strachem – Když jdu za tebou, mám ti docela ten krásný strach jako tehdy.“

„Teď jsem tak dobře schovaná,“ bzučela šťastně, ležíc mu hlavou na kolenou. „Sem za mnou nemůže nic. I já jsem po rubu, jako ten stůl; obyčejná ženská, která nemyslí na nic a jenom se kolébá – Proč je člověku tak dobře v úkrytu? Tak vidíš, teď vím, co je štěstí; to se musejí zavřít oči... a udělat se malý... docela maličký a k nenalezení...“

Kolébal ji mírně a hladil jí rozpoutanou hřívu; ale jeho oči se vytřeštily přes její hlavu do prázdna.

Prudce k němu obrátila tvář. „Nač jsi teď myslel?“

Uhnul plaše očima. Nemohl jí přece říci, že viděl před sebou tatarskou princeznu v její slávě, tvora veličenského a ztuhlého pýchou, a to že je ta, kterou i teď... kterou v muce a touze...

„Nic, nic,“ zabručel nad pokorným a šťastným uzlíčkem na svých kolenou, a pohladil snědé líčko. Zapálilo se milostnou vášnivostí.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXVI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Lépe by byl učinil, kdyby byl toho večera nepřišel; ale přihnal se právě proto, že mu to zakazovala. Uncle Charles byl k němu velmi, velmi přívětivý; naneštěstí viděl, jak si ti dva při docela nevhodné a okaté příležitosti tisknou ruce, vzal si na to dokonce monokl, aby to lépe viděl; pak teprve princezna utrhla ruku a začervenala se jako školačka. Uncle k ní přistoupil a něco jí pošeptal odváděje ji pryč. Pak se již nevrátila; jen Rohn přišel a tvářil se jakoby nic a mluvil s Prokopem, velmi diskrétně sonduje po citlivých místech. Prokop se držel neobyčejně hrdinně, nevyzradil nic, což milého strýčka uspokojilo, i když ne co do věci, tedy aspoň co do formy. „Ve společnosti je nutno být velice, velice obezřelý,“ řekl posléze, udíleje takto zároveň důtku i radu; a

Prokopovi se velmi ulevilo, když ho hned potom opustil a nechal přemýšlet o dosahu posledních slov.

Horší ještě bylo, že se podle všech známek něco vařilo pod pokličkou; zejména starší příbuzné zrovna pukaly důležitostí.

Když pak ráno Prokop obíhal kolem zámku, přišla k němu komorná a udýchaně vyřizovala, že prý má pán jít do březového hájku. Pustil se tam a čekal předlouho. Konečně běží princezna dlouhými, krásnými skoky Diany. „Schovej se,“ šeptá rychle, „oncle jde za mnou.“ Uhánějí držíce se za ruce a zmizí v hustém lupení černého bezu; pan Holz, marně se ohlížeje po jiné houštině, se položí obětavě do kopřiv. A tu již je vidět světlý klobouk oncle Rohna; jde bystře a kouká napravo nalevo. Princezně jiskří oči radostí jako mladé faunce; v keři to voní vlhkostí a ztuchlinou, tajemný hmyzí život opřádá větvičky a kořání, jsou jako v džungli; a nečekajíc ani, až nebezpečí přejde, táhne k sobě princezna Prokopovu hlavu. Ochutnává mezi zuby polibky, jako by to byly bobulky jeřabin či dřínu, ovoce trpké a milé; je to vábení, hra, uhýbání, rozkoš tak nová a překvapující, že jim je, jako by se viděli poprvé.

A toho dne k němu nepřišla; bez sebe všemožným podezřením pustil se k zámku; čekala na něho, vodíc se s Egonkem kolem krku. Sotva ho uviděla, nechala Egona stát a šla k němu, bledá, zaražená, přemáhající nějaké zoufalství. „Oncle už ví, že jsem byla u tebe,“ řekla. „Bože, co se stane! Myslím, že tě odtud odvezou. Nehýbej se teď, dívá se na nás

z okna. Mluvil odpoledne s tím... s tím..." Zachvěla se. „S ředitelem, víš? Hádali se... Oncle chtěl, aby tě prostě pustili, aby tě nechali utéci či co. Ředitel zuřil, nechce o tom slyšet. Prý tě odvezou někam jinam... Milý, buď tady v noci; přijdu ven, uteču, uteču –“

Přišla skutečně; přiběhla bez dechu, vzlykajíc se suchýma a rozzelýma očima. „Zítra, zítra,“ chtěla ze sebe něco vypravit, ale tu se jí položila na rameno silná a laskavá ruka. Byl to oncle Rohn. „Jdi domů, Minko,“ kázal neodmluvně. „A vy tu počkáte,“ obrátil se k Prokopovi, a ovinuv jí ruku kolem ramen vedl ji mocí domů. Po chvíli vyšel a vzal Prokopa pod paží. „Můj milý,“ řekl bez hněvu, překusuje jakýsi smutek, „chápu až příliš dobře vás mladé lidi; a... cítím s vámi.“ Mávl nad tím beznadějně rukou. „Stalo se, co se stát nemělo. Nechci ovšem a... ani nemohu vás kárat. Naopak uznávám, že... samozřejmě...“ Samozřejmě to byl špatný začátek, a le bon prince tápal po jiném. „Milý příteli, vážím si vás a... mám vás opravdu... velice rád. Jste člověk čestný... a geniální, což se zřídka najde spojeno. K málokomu jsem pojal takové sympatie – Vím, že to přivedete nesmírně daleko,“ vyhrkl s úlevou. „Věříte, že to s vámi dobře myslím?“

„Naprosto ne,“ mínil Prokop mírně, střeha se sednout na nějakou vějičku.

Le bon oncle se zmátl. „To je mi líto, neobyčejně líto,“ koktal. „K tomu, co jsem vám chtěl říci, by bylo třeba – ano

– plné vzájemné důvěry –“

„Mon prince,“ přerušil ho Prokop uctivě, „jak víte, nejsem tu v záviděníhodné situaci volného člověka. Myslím, že za těch okolností nemám důvodů tak příliš důvěřovat –“

„Aáno,“ oddychl si oncle Rohn potěšen tímto obratem. „Máte zcela pravdu. Narážíte na své – eh, na trapný fakt, že jste tady střežen? Vidíte, právě o tom jsem chtěl s vámi mluvit. Milý příteli, co mne se týče... Prostě od začátku... a rozhořčeně... jsem odsuzoval tento způsob... vás držet v závodě. Je to nezákonné, brutální a... vzhledem k vašemu významu přímo neslýchané. Podnikl jsem řadu kroků... Rozumíte, už dříve,“ dodával rychle. „Intervenoval jsem dokonce na vyšších místech, ale... úřady jsou vzhledem k jistému mezinárodnímu napětí... v panice. Jste tu... konfinován pod inkulpací špionáže. Nedá se nic dělat, leda,“ a mon prince se naklonil k Prokopovu uchu, „leda že by se vám podařilo utéci. Svěřte se mi, já vám opatřím prostředky. Čestné slovo.“

„Jaké prostředky?“ nadhodil Prokop nezávazně.

„Prostě... udělám to sám. Vezmu vás na své auto a – mne tady nemohou zadržet, rozumíte? Ostatní později. Kdy chcete?“

„Odpusťte, já vůbec nechci,“ odpověděl Prokop určitě.

„Proč?“ vyhrkl oncle Charles.

„Předně... nechci, abyste vy, mon prince, něco takového riskoval. Osobnost jako vy –“

„A za druhé?“

„Za druhé se mi tu začíná líbit.“

„A dál, dál?“

„Nic dál,“ usmál se Prokop, a snesl pátravý, vážný pohled princův.

„Poslyšte,“ ozval se oncle Rohn po chvíli, „nechtěl jsem vám to říci. Jde o to, že za den, za dva dny máte být převezen jinam, do pevnosti. Stále pod obviněním ze špionáže. Nemůžete si představit – Milý příteli, uprchněte, uprchněte rychle, pokud je čas!“

„Je to pravda?“

„Čestné slovo.“

„Pak... pak vám děkuju, že jste mne včas upozornil.“

„Co uděláte?“

„Nu, připravím se na to,“ prohlásil Prokop krvelačně. „Mon prince, mohl byste JE upozornit, že to... tak lehkou... nepůjde.“

„Co – co – jak to, prosím?“ koktal oncle Charles.

Prokop zatočil rukou ve vzduchu, až to svištělo, a vrhl něco imaginárně před sebe. „Bum,“ udělal.

Oncle Rohn ustrnul. „Vy se chcete bránit?“

Prokop neřekl nic; stál s rukama v kapsách, mračil se hrozně a uvažoval.

Oncle Charles, celý světloučký a vetchý v noční tmě, k němu přistoupil. „Vy... vy ji tak milujete?“ řekl skoro se zájímaje dojetím nebo obdivem.

Prokop neodpověděl. „Milujete ji,“ opakoval Rohn a objal ho. „Buďte silný. Opusťte ji, odjeďte! Nemůže to takhle zůstat, pochopte to, pochopte to přece! Kam by to vedlo? Prosím vás proboha, mějte s ní slitování; uchraňte ji skandálu; což si myslíte, že by mohla být vaší ženou? Snad vás miluje, ale – je příliš pyšná; kdyby se měla zříci titulu princezny... Oh, to je nemožno, nemožno! Nechci vědět, co mezi vámi bylo; ale odjeďte, máte-li ji rád! odjeďte rychle, odjeďte ještě této noci! Ve jménu lásky odjeď, příteli; zapřísahám tě, prosím tě na jejím místě; učinils ji ženou nejnešťastnější, – nemáš dost na tom? Chraň ji, nedovede-li už ona sebe chránit! Ty ji miluješ? Tedy se obětuj!“

Prokop stál nehnutě, s čelem skloněným jako beran; ale bon prince cítil, jak se tenhle černý, hrubý špalek v nitru štípe a

praská bolestí. Soucit mu škrtil srdce, ale ještě měl v záloze jednu zbraň; nedalo mu to, musel s ní vyrukovat.

„Je pyšná, fantastická, šíleně ctižádostivá; od dětství byla taková. Nyní nám byly doručeny doklady nesmírné ceny; je kněžnou rovnorodou kterékoliv panovnické rodině. Ty nechápeš, co to pro ni je. Pro ni i pro nás. Snad to jsou předsudky, ale... my v nich žijeme. Prokope, princezna se provdá. Vezme si velkovévodu bez trůnu; je to hodný a pasívní člověk, ale ona, ona bude bojovat o korunu; neboť bojovat, to je její povaha, její poslání, její pýcha – Teď se před ní otvírá, o čem snila. Ještě ty se stavíš mezi ni a... její budoucnost; ale již se rozhodla, už jenom se trápí výčitkami –“

„Ahaha,“ rozkřikl se Prokop, „tohle tedy? A – a ty si myslíš, že teď, teď ustoupím? Tak si jen počkej!“

A nežli se oncle Rohn vzpamatoval, zmizel mu ve tmě uháněje k laboratoři. Pan Holz mlčky za ním.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXVII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit.*
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Když doběhl k laboratoři, chtěl zavřít Holzovi dveře před
nosem, aby se uvnitř opevnil; ale panu Holzovi se povedlo
ještě včas zašeptat: „Princezna.“

„Co je?“ obrátil se k němu Prokop chvatně.

„Ráčila mně nařídit, abych byl s vámi.“

Prokop nebyl s to potlačit radostné překvapení. „Podplatila
tě?“

Pan Holz zavrtěl hlavou a jeho pergamenová tvář se poprvé
zasmála. „Podala mně ruku,“ řekl uctivě. „Slíbil jsem jí, že se
vám nic nestane.“

„Dobře. Máš bouchačku? Tedy budeš hlídat dveře. Nikdo ke mně nesmí, rozumíš?“

Pan Holz kývl; a Prokop provedl důkladnou strategickou prohlídku celé laboratoře co do její nedobytnosti. Poněkud uspokojen nastavil na stůl různé plechovky, dóze a kovové krabičky, co kde mohl sehnat, a objevil s nemalou radostí celou spoustu hřebíků; nato se pustil do práce.

Ráno se pan Carson jakoby nic coural k Prokopově laboratoři; už zdálky ho uviděl, jak se před barákem bez kabátu patrně pocvičuje ve vrhání kamenů. „Moc zdravý sport,“ křikl zdálky vesele.

Prokop si honem oblékal kabát. „Zdravý a užitečný,“ odpovídal ochotně. „Tak co mi jdete říci?“

Kapsy jeho kabátu ohromně odstávaly a harašilo to v nich. „Co to máte v kapsách?“ ptal se pan Carson ledabyle.

„Takový chlorazid,“ povídal Prokop. „Třaskavý a dusivý chlor.“

„Hm. Proč to nosíte po kapsách?“

„Jen tak, pro špás. Chcete mi něco říci?“

„Ted' už nic. Zatím raději nic,“ řekl pan Carson znepokojen a drže se poměrně daleko. „A co ještě máte v těch – v těch škatulkách?“

„Hřebíky. A tohle,“ ukazoval vytahuje z kapsy u kalhot krabičku od vazelíny, „je benzoltetraoxozonid, novinka dernier cri. He?“

„Nemusel byste tím tak mávat,“ mínil pan Carson ustupuje ještě dál. „Máte snad nějaké přání?“

„Mé přání?“ řekl Prokop přívětivě. „Rád bych, abyste JIM něco vyřídil. Že odtud především nepůjdu.“

„Dobře, rozumí se. A dál?“

„A že kdyby někdo na mne neopatrně sáhnul... nebo mně chtěl jít zbytečně na tělo... Doufám, že mne nemíníte nechat zavraždit.“

„Naprosto ne. Čestné slovo.“

„Můžete jít blíž.“

„Nevyletíte do povětří?“

„Dám pozor. Chtěl jsem vám ještě říci, aby nikdo nevlezl tady do mé pevnosti, když tam nebudu. Na dveřích je třaskavá šňůra. Pozor, člověče; za vámi je past.“

„Výbušná?“

„Jenom s diazobenzolperchlorátem. Musíte dát lidem výstrahu. Tady nemá nikdo co hledat, že? Dále, mám jisté

důvody... cítit se ohrožen. Rád bych, abyste nařídil tuhle Holzovi, že mne má osobně chránit... před každým zásahem. Se zbraní v ruce.“

„To ne,“ bzučel Carson. „Holz bude přeložen.“

„Kdepak,“ protestoval Prokop, „já se bojím být sám, víte? Poručte mu to laskavě.“ Přitom se blížil mnohoslíbně ke Carsonovi, chrastě přitom, jako by byl celý z plechu a hřebíků.

„Nu budiž,“ řekl honem Carson. „Holzi, budete střežit pana inženýra. Kdyby mu někdo chtěl ublížit – K sakru, dělejte si už, co chcete. Přál byste si ještě něco?“

„Zatím nic. Kdybych něco chtěl, přijdu za vámi.“

„Děkuju uctivě,“ zahučel pan Carson a honem se zachránil z nebezpečné oblasti. Ale jen doběhl do své kanceláře a telefonoval na všechny strany ty nejnutnější rozkazy, když to zachřestilo na chodbě a do dveří vrazil Prokop, nadtíh pumami z plechovek, že na něm praskaly švy.

„Poslyšte,“ spustil Prokop bledý vztekem, „kdopak dal rozkaz nevpustit mne do parku? Buď ten rozkaz hned odvoláte, nebo –“

„Zůstaňte kousek dál, ano?“ vyhrkl Carson drže se za psacím stolem. „Co mně je u čerta po vaší – po vašem parku? Jděte si –“

„Počkat,“ zarazil ho Prokop a nutil se vysvětlit mu to trpělivě: „Dejme tomu, jsou okolnosti, kdy... kdy je někomu docela jedno, co se stane,“ zařval náhle, „rozumíte?“ Haraše a chrastě vrhl se k nástěnnému kalendáři. „Úterý, dnes je úterý! A tuhle, tuhle mám –“ Hrabal se horečně v kapsách, až vylovil porcelánovou schránku na mýdlo dosti chatrně ovázanou provázkem. „Zatím pět deka. Víte, co to je?“

„Kratit? Vy nám jej nesete?“ vydechl pan Carson ozářen náhlou nadějí. „Pak – pak ovšem –“

„Nic pak,“ šklebil se Prokop a stopil schránku do kapsy. „Ale dopálíte-li mne, pak... pak to mohu rozsypat, kde budu chtít, že? Tak co?“

„Tak co?“ opakoval Carson mechanicky, úplně zdrcen.

„Nu, zaříd'te to, aby zmizel ten pacholek u vchodu. Já se rozhodně chci projít v parku.“

Pan Carson přezkoumal rychle Prokopa, a pak si naplil pod nohy. „Fi,“ prohlásil přesvědčeně, „to jsem to provedl pitomě!“

„Provedl,“ souhlasil Prokop. „Ale mne taky dřív nenapadlo, že mám tuhle barvu v listě. Tak co?“

Carson potrl rameny. „Zatím... Božíčku, to je maličkost! Já jsem hrozně rád, že vám to mohu udělat. Na mou čest, ohromně rád. A co vy? Dáte nám těch pět deka?“

„Nedám. Zruším je sám; ale... dřív chci vidět, že platí naše stará smlouva. Volný pohyb a tak dále, co? Pamatujete se?“

„Stará smlouva,“ bručel pan Carson. „Čert vem starou smlouvu. Tehdy jste ještě nebyl – tehdy jste ještě neměl poměr –“

Prokop k němu skočil, až to zařinčelo. „Co jste to řekl? Cože jsem neměl?“

„Nic, nic,“ pospíšil si pan Carson rychle mrkaje. „Já nic nevím. Mně nic není do vašich soukromých věcí. Chcete-li se procházet po parku, je to vaše věc, no ne? Jen spánembohem už jděte a –“

„Poslyšte,“ řekl Prokop podezíravě, „ne aby vás napadlo přerušit elektrické vedení do mé laboratoře. Sic bych –“

„Dobře, dobře,“ ujišťoval pan Carson. „Status quo, že? Mnoho štěstí. – Uf, zatracený člověk,“ doložil zdrceně, když už byl Prokop za dveřmi.

Řinče železem pustil se Prokop do parku, těžký a masívní jako houfnice. Před zámkem stála skupina pánů; sotva ho zdálky zahlédli, dali se poněkud zmateně na ústup, patrně už informováni o brizantním a nabitém zuřivci; a jejich záda vyjadřovala nejsilnější pohoršení, že se „něco takového trpí“. Tamhle jde pan Krafft s Egonem, konaje peripatetické vyučování; jak vidí Prokopa, nechá Egona stát a běží k němu. „Můžete mi podat ruku?“ ptá se a zardívá se nad vlastním

hrdinstvím. „Ted' dostanu jistě výpověď,“ praví s hrdostí. Od Kraffta tedy zvěděl, že v zámku se rychlostí blesku rozeslo, že prý on, Prokop, je anarchista; a ježto zrovna dnes večer má sem zavítat jistý následník trůnu... Zkrátka chtějí Jeho Výsosti telegrafovat, aby svůj příjezd odložil; zrovna se o tom koná velká rodinná rada.

Prokop se obrací na patě a jde do zámku. Dva komorníci na chodbě se před ním rozletí a s hrůzou se tisknou ke zdi, nechávající beze slova projít chřestícího, naditého útočníka. Ve velkém salóně zasedá porada; oncle Rohn ustaraně přechází, starší příbuzné se děsně rozčilují nad zvrhlostí anarchistů, tlustý cousin mlčí a jakýsi jiný pán rozhorleně navrhuje poslat na toho šíleného chlapa jednoduše vojáky: buď se vzdá, nebo bude zastřelen. V tu chvíli se otevřely dveře a chrastě valí se Prokop do salónu. Hledá očima princeznu; není tu, a zatímco všichni tuhnou strachem a vstávají v očekávání toho nejhoršího, povídá chraptivě k Rohnovi: „Jdu vám jenom říci, že se následníkovi nic nestane. Ted' to víš.“ Pokynul hlavou a mocně se vzdálil jako socha komtura.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXVIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Chodba byla prázdná. Kradl se, jak tiše to vůbec šlo, k pokojům princezniným a čekal přede dveřmi, nepohnutý jako plechový rytíř tam dole ve vestibulu. Vyběhla komorná, vykřikla strašně, jako by viděla bubáka, a zmizela ve dveřích. Po chvíli je otevřela, docela vytřeštěná, a couvajíc mu ukázala beze slova dovnitř, načež se co nejrychleji ztratila. Princezna se mu vlekla vstříc; halila se v dlouhý plášť, patrně jen tak vyskočila z postele, a vlasy nad čelem měla spleené a zmáčené, jako by právě odhodila chladivý obklad, a byla šedivě bledá a nehezká. Pověsila se mu na krk a zvedla k němu rty rozpukané horkostí. „To jsi hodný,“ šeptala mátožně. „Mně hlava třeští migrénou, oh bože! Prý máš samé pumy po kapsách? Já se tě nebojím. Jdi teď, nejsem hezká. Přijdu k tobě v poledne, nepůjdu jíst, řeknu, že mi není

dobře. Jdi.“ Dotkla se jeho úst obolenými, loupajícími se rty a zakryla si tváře, aby ji ani neviděl.

Provázen panem Holzem vracel se do laboratoře; každý před ním stanul, uhnul, uskočil raději až za příkop. Pustil se znovu do práce jako posedlý; mísil látky, jež by nikoho nenapadlo mísit, slepě a bezpečně jist, že tohle je třaskavina; plnil tím lahvičky, škatulky od sirek, plechové konzervy, všecko, co mu padlo do rukou; měl toho plný stůl, okenní rámy i podlahu, překračoval to, neměl se už kde postavit. Po poledni vklouzla k němu princezna zastřená závojem a zahalená v plášti až po nos. Běžel k ní a chtěl ji obejmout, odstrčila ho. „Ne, ne, nejsem dnes hezká. Prosím tě, pracuj; budu se na tebe dívat.“

Usedla na krajíček židle zrovna uprostřed strašného arzenálu oxozonidových třaskavin. Prokop rychle, se sevřenými rty něco vážil a mísil, zasyčelo to, kysele začpělo, načež to s neskonalou pozorností filtroval. Dívala se na jeho ruce nehnutýma, palčivýma očima. Oba mysleli na to, že dnes přijede následník.

Prokop hledal něco očima na regálu s lučebninami. Vstala, pozvedla závoj, vzala ho kolem krku a přimkla se pevně k jeho ústům sevřenými suchými rty. Potáceli se mezi lahvemi s vratkým oxozobenzolem a děsnými fulmináty, dvojice němá a křečovitá; ale opět ho odstrčila a usedla zastírajíc si obličej. Ještě rychleji, sledován jejíma očima, dal se Prokop do práce jako pekař mísící chléb; a toto bude látka z

nejďábelštějších, jaké kdy člověk vyrobil; nedůtklivá hmota, vztekly a hrůzně citlivý olej, prchlost a náruživost sama. A toto, průhledné jako voda, těkavé jako éter, to tedy je ono: děsná věc trhavá a nevypočítatelná, divost nejvýbušnější. Ohlížel se, kam postavit láhev naplněnou tímto nepojmenovaným. Usmála se, vzala mu ji z ruky a chovala ji na klíně mezi sepnutýma rukama.

Venku pan Holz křikl na někoho: „Stůj!“ Prokop vyběhl ven. Byl to oncle Rohn stojící povážlivě blízko třaskavé pasti.

Prokop šel až k němu. „Co tu hledáte?“

„Minku,“ řekl oncle Charles krotce, „není jí dobře, a proto —“

Prokopovi to šklublo ústy. „Pojďte si pro ni,“ řekl a dovedl — ho dovnitř.

„Ach, oncle Charles,“ vítala ho princezna přívětivě. „Pojď se dívat, je to hrozně zajímavé.“

Ouncle Rohn se podíval pátravě po ní a po světnici, a ulevilo se mu. „To bys neměla, Minko,“ pronesl káravě.

„Proč ne?“ namítla nevinně.

Bezradně pohlédl na Prokopa. „Protože... protože máš horečku.“

„Tady mi je líp,“ děla klidně.

„Vůbec bys neměla...“, vzdychl le bon prince vážně se kaboně.

„Mon oncle, víš, že vždycky dělám, co chci,“ ukončila neodvolatelně rodinný výstup, zatímco Prokop odklízěl ze židle krabičky s fudroajantní diazosloučeninou. „Posaďte se,“ zval Rohna zdvořile.

Oncle Charles nezdál se nadšen celou situací. „Nezdržujeme vás... nezdržujeme tě v práci?“ ptal se Prokopa bezcílně.

„Naprosto ne,“ řekl Prokop drtě mezi prsty infuzorní hlinku.

„Co to děláš?“

„Třaskaviny. Prosím, tu láhev,“ obrátil se k princezně.

Podala mu ji a „Tumáš,“ řekla provokativně a naplno. Oncle Rohn sebou trhl, jako by ho píchl; ale tu již ho upoutala rychlá sice, ale nekonečně opatrná pečlivost, s níž Prokop odkapával čirou tekutinu na hromádku hlinky.

Odkašlal a ptal se: „Čím se to může zanítit?“

„Otřesem,“ odpověděl Prokop dále odpočítávaje kapky.

Oncle Charles se otočil po princezně. „Bojíš-li se, oncle,“ řekla suše, „nemusíš na mne čekat.“

Usadil se rezignovaně a zaklepal holí na plechovou krabici od kalifornských broskví. „Co je v tomhle?“

„To je ruční granát,“ vysvětloval Prokop.
„Hexanitrofenylmetylnitramin a šroubové matičky. Potěžkej to.“

Uncle Rohn upadl v rozpaky. „Nebylo by snad... na místě... trochu víc opatrnosti?“ ptal se toče mezi prsty krabičkou od sirek, kterou sebral na pultě.

„Zajisté,“ souhlasil Prokop a vzal mu krabičku z rukou. „To je chlorargonát. S tím si nehraj.“

Uncle Charles se zamračil. „Mám z toho všeho... trochu nepříjemný dojem zastrašování,“ podotkl ostře.

Prokop hodil krabičku na stůl: „Tak? A já zas měl dojem zastrašování, když jste mi hrozili pevností.“

„... Mohu říci,“ pravil Rohn spolknuv tu námitku, „že na mne to celé počínání... zůstává bez vlivu.“

„Ale na mne má ohromný vliv,“ prohlásila princezna.

„Bojíš se, že něco provede?“ obrátil se k ní le bon prince.

„Já doufám, že něco provede,“ řekla nadějně. „Myslíš, že by to nedovedl?“

„O tom nepochybuji,“ vyhrkl Rohn. „Půjdeme už?“

„Ne. Já bych mu chtěla pomáhat.“

Zatím Prokop přelamoval v prstech kovovou lžičku. „K čemu je to?“ ptala se zvědavě.

„Došly mně hřebíky,“ bručel. „Nemám čím plnit bomby.“ Rozhlížel se hledaje něco kovového. Tu princezna vstala, zarděla se, strhla si chvatně rukavičku a smekla s prstu zlatý prsten. „Vezmi si to,“ dělá tiše, zalita ruměncem a s očima sklopenýma. Přijal jej trna; bylo to téměř slavnostní... jako zasnoubení. Váhal potězkáváje prsten v dlani; zvedla k němu oči v naléhavé a horoucí otázce; i pokývl vážně a položil prsten na dno plechové krabičky.

Oncle Rohn starostlivě, přesmutně mrkal ptačíma očima poety.

„Teď můžeme jít,“ zašeptala princezna.

Kvečeru přijel dotyčný následník bývalého trůnu. U vchodu čestná rota, hlášení, špalír služebnictva a takové ty okolky; park i zámek slavnostně osvětleny. Prokop seděl na návršíčku před laboratoří a díval se mračnýma očima k zámku. Nikdo tudy nešel; bylo ticho a temno, jen zámek zářil prudkými snopy paprsků.

Prokop vzdychl ode dna a vstal. „Do zámku?“ ptal se pan Holz a přendal revolver z kapsy u kalhot do kapsy svého

věčného gumáku.

Jdou parkem už zhaslým; dvakrát nebo třikrát ustoupí před nimi nějaká postava do houští, asi padesát kroků za nimi je pořád slyšet něčí chůzi ve spadaném listí, ale jinak je tu pusto, syrově pusto. Jen v zámku plane celé křídlo velkými zlatými okny.

Je podzim, je už podzim. Zda ještě v Týnici stříbrně odkapává studna? Ani vítr nevane, a přece to zebavě šustí, na zemi nebo ve stromech? Na nebi rudou proužkou padá hvězda.

Několik pánů ve fracích, hle, jak jsou skvělí a šťastní, vycházejí na plošinu zámeckých schodů, žvaní, pokuřují, smějí se a už se zas vracejí. Prokop nehnutě sedí na lavičce, otáčeje v roztráskaných prstech plechovou krabičkou. Někdy si zachrastí jako dítě svým chřestítkem. Je tam rozlámaná lžička, prsten a bezejmenná látka.

Pan Holz se ostýchavě přiblížil. „Dnes nemůže přijít,“ povídá šetrně.

„Já vím.“

V hostinském křídle se rozžihají okna. Tato řada, to jsou „knížecí pokoje“. Nyní svítí celý zámek, vzdušný a prolamovaný jako sen. Všechno tam je: bohatství neslýchané, krása, ctižádost a sláva a hodnosti, plíšky na prsou, požitky,

umění žít, jemnost a duchaplnost a sebevědomí; jako by to byli jiní lidé – jiní lidé než my –

Jako umíněné dítě řinčí Prokop svým chřestítkem. Ponenáhlu okna zhasínají; ještě svítí tamto, jež je Rohnovo, a toto červené, kde je ložnice princeznina. Uncle Rohn otvírá okenice a vdechuje noční chlad; a potom přechází ode dveří k oknu, ode dveří k oknu, pořád a pořád. Za zastřeným oknem princezniným se nehýbe ani stín.

I uncle Rohn už zhasil; nyní svítí jediné zardělé okno. Zda najde lidská myšlenka cestu, zda si prorazí a mocí provrtá dráhu těmi sto či kolika metry němého prostoru, aby zasáhla bdící mozek druhého člověka? Co ti mám vzkázat, tatarská kněžno? Spi, je už podzim; a je-li nějaký Bůh, ať ti hladí palčivé čelo.

Červené okno zhaslo.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XXXIX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Ráno se rozhodl nejít do parku; měl právem za to, že by tam překážel. Umístil se v poměrně úzké a polopusté končině, kde byla přímá cesta od zámku k laboratořím, proražená skrze starý zarostlý val. Vydrápal se na val, odkud, jakžtakž skryt, mohl vidět roh zámku a malou část parku. Místo se mu zalíbilo; zahrabal si tam několik svých ručních granátů a pozoroval střídavě park, chvátajícího střevlíka a vrabce na rozhoupaných větvíčkách. Jednou tam slétla dokonce červenka, a Prokop bez dechu pozoroval její brunátné hrdélko; tíkla něco, mžikla ocasem a frr, pryč.

Dole v parku jde princezna provázena dlouhým, mladým člověkem; v uctivé vzdálenosti za nimi skupina pánů.

Princezna se dívá stranou a hází rukou, jako by v ní měla prut a švihala jím do písku. Víc není vidět.

O hodně později se ukáže oncle Rohn s tlustým cousinem. Pak zase nic. Stojí-li pak za to tady sedět?

Je skoro poledne. Najednou za rohem zámku se vynoří princezna a míří rovnou sem. „Jsi tady?“ volá polohlasně. „Pojď dolů a vlevo.“

Svezl se po svahu a prodíral se houštinou vlevo. Bylo tam při zdi smetiště všeho možného: rezavých obručí, dřevných plecháčů, rozbitých cylindrů, všivých a ohavných trosek; bůhví kde se takových věcí vůbec nabere v knížecím zámku. A před tou bídou hromadou stojí princezna svěží a pěkná a kouše se dětsky do prstu. „Sem jsem se chodila zlobit, když jsem byla malá,“ povídá. „Nikdo to místo nezná. Líbí se ti tu?“

Viděl, že by ji mrzelo, kdyby to tu nepochválil. „Líbí,“ řekl honem.

Zazářila a vzala ho kolem krku. „Ty milý! Dávala jsem si tu na hlavu nějaký plecháč, víš, jako korunu, a hrála jsem si sama pro sebe na panující kněžnu. „Jasnost nejmilostivější kněžna ráčí poroučet?“ „Zapřáhní šestispřeží, pojedu do Zahur.“ Víš, Zahur, to bylo mé vymyšlené místo. Zahur, Zahur! Milý, je něco takového na světě? Pojď, ujedeme do Zahur! Najdi mi to, ty tolik znáš –“

Nikdy nebyla tak svěží a oživená jako dnes; až na to zažáril, až v něm zakvasilo vášnivé podezření; popadl ji a chtěl ji sevřít. „Ne,“ bránila se, „nech; buď rozumný. Ty jsi Prospero, princ zahurský; a jen jsi se převlékl za kouzelníka, abys mne unesl nebo vyzkoušel, já nevím. Ale za mnou přijede princ Rhizopod z říše Alicuri-Filicuri-Tintili-Rhododendron, takový protivný, protivný člověk, co má místo nosu kostelní svíci a studené ruce, hu! A už mne má dostat za ženu, když ty vstoupíš a řekneš: ‚Já jsem kouzelník Prospero, dědičný princ zahurský.‘ A mon oncle Metastasio ti padne kolem krku, a začnou zvonit, troubit a střílet –“

Prokop příliš dobře pochopil, že její líbezná tlachání povídá něco velmi, velmi vážného; střežil se ji vyrušit. Držela ho kolem krku a třela se vonným líčkem i rty o jeho drsnou tvář. „Nebo počkej; já jsem princezna zahurská a ty jsi Velký Prokopokopak, král duchů. Ale já jsem zakletá, řekli nade mnou ‚ore ore baléne, magot malista manigoléne‘, a proto mne má dostat ryba, ryba s rybíma očima a rybíma rukama a celým rybím tělem, a má mne odvést na rybí hrad. Ale tu přiletí Velký Prokopokopak na svém větrném plášti a unese mne – Sbohem,“ skončila znenadání a políbila ho na ústa. Ještě se usmála, jasná a růžová jako nikdy, a nechala ho zamračeného nad rzivými troskami Zahuru. U všech všudy, co tohle znamená? Žádá, abych jí pomohl, toť jasno; podléhá nátlaku a čeká ode mne, že... že snad ji nějak zachráním! Bože, co učinit?

Hluboce zamyšlen se loudal Prokop k laboratoři. Patrně... už nezbyvá než Veliký Útok; ale kde jej zahájit? Už byl u dveří a sahal do kapsy po klíči; vtom ustrnul a strašlivě zaklel. Zevní vrata jeho baráku byla zatarasena příčnými železnými tyčemi na způsob závor. Zalomcoval jimi zběsile; vůbec se to nehnulo.

Na dveřích byl list papíru a na něm vyklepáno: „Na rozkaz civilních úřadů se tento objekt uzavírá pro nepřípustné nahromadění třaskavých látek bez zákonných bezpečnostních opatření, §§ 216 a 217d, lit. F tr. z. a nař. 63 507, M 1889.“ Podpis nečitelný. Pod tím napsáno perem: „Panu ing. Prokopovi se až na další příkazuje k pobytu pokoj u hlídače Gerstensena, strážní barák III.“

Pan Holz odborně zkoumal závory, ale nakonec jen hvízdal a strčil ruce do kapes; nedalo se naprosto nic dělat. Prokop, rozpálený vztekem do běla, oběhl celý barák; explozivní pasti byly zákopnický odstraněny, na všech oknech od dřívější mříže. Honem spočítal své válečné prostředky: pět slabších pumiček po kapsách, čtyři větší granáty zahrabány na zahurském valu; je to málo na slušnou akci. Bez sebe hněvem uháněl ke kanceláři zlořečeného Carsona; počkej, všiváku, s tebou si to vyřídím! Ale jen tam doběhl, hlásil mu sluha: pan ředitel tu není a nepříjde. Prokop ho odstrčil a vnikl do kanceláře. Carson tam nebyl. Prošel rychle všemi kancelářemi, uváděje v úděl veškero úřednictvo závodu až po poslední slečinku u telefonu. Carson nikde.

Prokop tryskem běžel k zahurskému valu, aby zachránil aspoň svou municí. A tumáš: celý val i s křovinatou džunglí a zahurským smetištěm je dokola obtočen kozami s ostnatým drátem: hotový zásek válečného řádu. Pokusil se rozmotat dráty; ruce mu krvácely, ale nepořídil zhola nic. Vzlykaje vztekem a nedbaje už ničeho, propletl se zásekem dovnitř; našel, že jeho čtyři velké granáty jsou vyhrabány a pryč. Skoro plakal bezmocí. Ke všemu počalo slizce mžít. Prodral se zpět, potrhán na cáry a krvácející z rukou i tváří, a hnál se do zámku, snad aby tam našel princeznu, Rohna, následníka nebo koho. Ve vestibulu se mu postavil do cesty onen plavý obr, odhodlán nechat se třeba i na kusy roztrhat. Prokop vyňal jednu ze svých třaskavých plechovek a výstražně zachrastil. Obr zamrkal, ale neustoupil; najednou se vrhl vpřed a sevřel Prokopa kolem ramen. Holz ho vši silou praštil revolverem do prstů; obr zařval a pustil, tři lidé, kteří se hrnuli na Prokopa, jako by ze země vyvstali, zaváhali maličko, a tu se ti dva honem přitočili zády ke zdi, Prokop s krabičkou ve zdvižené ruce, aby ji hodil pod nohy prvním, kdo se hne, a Holz (nyní už neodvolatelně zrevolucionovaný) s nastraženým ústím revolveru; a proti nim čtyři bledí muži, trochu nachýlení vpřed, tři s revolvéry v ruce; to bude mela. Prokop nalíčil strategickou diverzi ke schodům; čtyři muži se začali přetáčet v tu stranu, někdo vzadu se dal na útěk, bylo hrozně тихо. „Nestřílet,“ zašeptal kdosi ostře. Prokop slyší tikat své hodinky. Nahoře v patře hlaholí veselé hlasy, nikdo tam o ničem neví; a protože nyní je východ volný, točí se Prokop pozpátku ke dveřím, kryt Holzem. Čtyři muži u

schodů se nehýbají, jako by byli vyřezáni ze dřeva. A Prokop vyrazil ven.

Mží chladně a protivně; co nyní? Rychle přezkoumal situaci; napadlo ho zařídit si vodní pevnost v plovárně na rybníce; ale odtamtud není vidět na zámek. Náhle rozhodnut pádil Prokop k domku vrátného; Holz za ním. Vrazili dovnitř, když děda vrátný zrovna obědval; naprosto nemohl pochopit, že ho „násilím a pod vyhrůžkami smrti“ odtud vyhánějí; vrtěl nad tím hlavou a šel to žalovat na zámek. Prokop byl svrchovaně spokojen dobytou pozicí; důkladně zamknul mřížová vrata z parku ven a dojedl s notnou chutí staříkův oběd; pak snesl všechno, co se v domečku podobalo chemikálii, jako uhlí, sůl, cukr, kliš, zaslou olejovou barvu a jiné takové poklady, a uvažoval, co se z toho dá udělat. Zatím Holz chvílemi hlídal, chvílemi přeměňoval okna ve střílny, což vzhledem k jeho čtyřem ostrým šestimilimetrovým patronám bylo trochu přepjaté. Prokop na kuchyňských kamínkách zařídil svou laboratoř; páchlo to hrozně, a přece z toho nakonec byla trochu těžkopádná třaskavina.

Nepřátelská strana nepodnikla žádný útok; patrně nechtěla, aby došlo k skandálu za přítomnosti vznešeného hosta. Prokop si lámal hlavu, jak by mohl zámek vyhladovět; přeřízl sice telefonní vedení, ale zbývala ještě trojí vrátka, nepočítajíc cestu zahurským valem k závodům. Vzdal se tedy – byť nerad – plánu oblehnout zámek ze všech stran.

Pršelo ustavičně. Princeznino okno se otevřelo, a světlá postavička psala rukou do vzduchu veliká písmena. Prokop nebyl s to je rozluštit, přesto však se postavil před domek a psal rovněž do vzduchu povzbuzující vzkazy, máchaje rukama jako větrník. Kvečeru přeběhl k povstalcům dr. Krafft; ve svém ušlechtilém zápalu zapomněl s sebou přinést jakoukoliv zbraň, takže tato posila byla spíše jen mravní. Večer se přišoural pan Paul a nesl v koši nádhernou studenou večeři a množství rudého a šampaňského vína; tvrdil, že ho nikdo s tím neposlal. Nicméně Prokop po něm naléhavě – neříkaje komu – vzkázal, „že děkuje a že se nevzdá“. Při bohatýrské večeři se dr. Krafft poprvé odhodlal pít víno, snad aby dokázal svou mužnost; následek toho byla na jeho místě blažená lunatická němota, zatímco Prokop a pan Holz se pustili do zpěvu válečných písní. Každý sice zpíval jiným jazykem a docela jinou písničku, ale zdálky, zejména potmě za šelestění drobného deště, to splývalo v souzvuk dosti strašlivý a chmurný. Někdo v zámku dokonce otevřel okno, aby poslouchal; pak se pokusil je zdálky doprovázet na klavíru, ale zvrhlo se to v Eroiku a potom v nesmyslné bouchání do kláves. Když zámek pohasl, zatarasil Holz dvěře nesmírnou barikádou, a tři bohatýři pokojně usnuli. Probudil je teprve důtklivým boucháním pan Paul, když jim ráno nesl tři kávy pečlivě je rozlévaje po táce.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XL.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Pršelo. S bílým šátkem parlamentáře přišel tlustý cousin navrhnout Prokopovi, aby toho nechal; že zase dostane svou laboratoř a kdesi cosi. Prokop prohlásil, že odtud nepůjde, ledaže by ho vyhodili do povětří; ale dřív že on něco udělá, to budete koukat! S touto temnou hrozbou se cousin vracel; v zámku patrně nesli velmi těžce, že vlastní vjezd do zámku je blokován, ale nechtěli s věcí dělat žádný hluk.

Dr. Krafft, pacifista, přetékal bojovnými a divokými návrhy: přerušit elektrické vedení do zámku; zastavit jím vodovod; vyrobit nějaký dusivý plyn a pustit jej na zámek. Holz našel staré noviny; ze svých tajemných kapes vylovil skřípec a četl po celý den, nesmírně podoben univerzitnímu docentovi. Prokop se nezkrotně nudil; hořel touhou po nějakém velikém

činu, ale nevěděl, jak do toho. Konečně nechal Holze hlídat domek a pustil se s Kraffttem do parku.

V parku nebylo vidět nikoho; nepřátelské síly byly asi soustředěny v zámku. Obešel zámek až na tu stranu, kde byly kůlny a stáje. „Kde je Whirlwind?“ ptal se najednou. Krafft mu ukázal okénko ve výši asi tří metrů. „Opřete se,“ šeptal Prokop, vylezl mu na záda a postavil se mu na ramena, aby se podíval dovnitř. Krafft div nepadl pod jeho tíhou; a teď mu ještě ke všemu jaksi tancuje po ramenou – co to tam dělá? Nějaký těžký rám letí na zem, ze stěny se drolí písek; a náhle se břemeno vyhouplo, užaslý Krafft zvedl hlavu a div nevykřikl: nahoře se třepají dvě dlouhé nohy a mizí v okénku.

Princezna zrovna podávala Whirlwindovi krajíc chleba a dívala se zamyšleně na jeho krásné temné oko, když slyšela šramot v okně; a v pološeru teplé konírny vidí známou potlučenou ruku, jak vyndává drátěnou mřížku v okénku stáje. Přitiskla ruce k ústům, aby nevykřikla.

Rukama a hlavou napřed sváží se Prokop do Whirlwindovy žebřiny; již seskakuje a tady je, odřený sice, ale celý; a udýchán se pokouší o úsměv. „Tiše,“ děsí se princezna, neboť štolba je za dveřmi; a už mu visí na krku: „Prokopokopak!“ Ukázal na okénko: tudy, a rychle ven! „Kam?“ šeptá princezna a mazlivě ho celuje.

„K vrátnému.“

„Ty hloupý! Kolik vás tam je?“

„Tři.“

„Tak vidíš, to přece nejde!“ Hladí ho po tváři. „Nic si z toho nedělej.“

Prokop rychle uvažuje, jak tedy jinak ji unést; ale je tu šero, a koňský zápach je jaksi vzrušující; zasvítily jim oči a vpili se do sebe žádostivým polibkem. Zlomila se ve vteřině; ucouvla rychle dýchajíc: „Jdi pryč! Jdi!“ Stáli proti sobě třesouce se; cítili, že vášeň, která je popadá, je nečistá. Odvrátil se a ukroutil příčku v žebřině; teprve tím se jakžtakž ovládl. Otočil se k ní; viděl, že rozkousala a roztrhala na cáry svůj kapesník; přitiskla jej prudce ke rtům a beze slova mu jej podala odměnou nebo na památku. Za to on políbil pažení na místě, kde právě spočívala její rozčilená ruka. Nikdy se neměli tak divoce rádi jako v tuto chvíli, kdy nemohli ani promluvit a báli se sebe dotknout. Na dvoře skřípaly v písku něčí kroky; princezna mu kynula, Prokop se vyšvihl na žebřinu, chytil se jakýchsi háků u stropu a nohama napřed se vysmekl z okénka. Když dopadl na zem, objal ho dr. Krafft radostí. „Vy jste přeřezal koním šlachy, že?“ šeptal krvežíznivě; nejspíš to považoval za oprávněné válečné opatření.

Prokop mlčky uháněl k vrátnici, bodán starostí o Holze. Už zdálky viděl hroznou skutečnost: dva chlapi stáli ve fortně, zahradník zahrabával v rozrytém písku stopy zápasu, mřížová

vrata byla pootevřena a Holz pryč; a jeden z chlapů měl ruku ovázanou šátkem, protože ho Holz patrně pokousal.

Prokop se stáhl do parku zachmuřený a němý. Dr. Krafft si myslel, že jeho velitel kuje nový válečný plán, a nerušil ho; a Prokop s těžkým vzdechem usedl na pařez a ponořil se do pozorování jakýchsi rozškubaných krajkových hadříků. Na cestičce se vynořil dělník strkající trakař se smeteným listím. Krafft, popaden podezřením, se do něho pustil a namlátil mu strašně; při tom ztratil skřípec a nemohl jej bez skřípce nalézt; vzal tedy trakař jakožto kořist zůstavenou na bojišti a spěchal s ním k náčelníkovi. „Utekl,“ hlásil, a krátkozraké oči mu vítězně plály. Prokop jen zabručel a probíral se dál v tom měkkém běloučkém, co mu vlálo v prstech. Krafft se zaměstnával trakařem, nevěda, k čemu je tahle trofej dobrá; konečně ho napadlo obrátit jej dnem vzhůru, a zazářil: „Dá se na tom sedět!“

Prokop se zvedl a zamířil k rybníku; dr. Krafft za ním i s trakařem, snad pro transport příštích raněných. Obsadili plovárnu vestavěnou na kůlech ve vodě. Prokop obešel kabiny; ta největší byla princeznina, zůstalo tam ještě zrcadlo a hřeben s několika vytrhanými vlasy, pár vlásniček a huňatý koupací plášť a sandálky, věcičky důvěrné a opuštěné; zamezil sem Krafftovi přístup a obsadil s ním pánskou kabinu na druhé straně. Krafft zářil: nyní měli dokonce loďstvo skládající se ze dvou maňásků, kanoe a bachratého člunu, který představoval jaksi jejich naddreadnought. Prokop dlouho mlčky přecházel po palubě plovárny nad

šedivým rybníkem; potom se ztratil v kabině princezny, usedl na její lehátko, vzal do náručí její huňatý plášť a zaryl se do něho tváří. Dr. Krafft, který přes svou neuvěřitelnou pozorovací neschopnost měl nějaké tušení o jeho tajemství, šetřil jeho citů; točil se po špičkách po koupelně, vyléval hrncem vodu z baňaté bitevní lodi a sháněl příslušná vesla. Objevil v sobě velký bojový talent; odvážil se na břeh a nanesl do plovárny kamení všeho kalibru, až po desetakilové balvany vytržené z hráze; pak se jal odbourávat prkno po prknu můstek, jenž vedl z pevniny do koupaliště; posléze byli spojeni se souší jen dvěma holými trámy. Z vytrhaných prken získal materiál pro zabezení vchodu a krom toho drahocenné rezavé hřebíky, jež natloukl do lopat vesel hroty ven. Tím vznikla zbraň strašná a vsutku vražedná. Pořídil to vše a shledává, že dobré jest, byl by se rád tím pochlubil náčelníkovi; ten však byl zamčen v kabině princezny a snad ani nedýchal, jak tam bylo ticho. Tu stanul dr. Krafft nad šedivou plochou rybníka, jenž chladně a tichounce šplounal; někdy to zažbluňklo, jak se vymrštila ryba, někdy zašelestilo rákosí; a dr. Krafftovi začalo být úzko z té samoty.

Pokašlával před vůdcovou kabinou a chvílemi něco polohlasně povídal, aby upoutal jeho pozornost. Konečně Prokop vyšel se rty sevřenými a divnými očima. Krafft ho provedl po nové pevnosti, ukazoval mu všechno, předváděl dokonce, jak daleko dohodí kamenem po nepříteli; přitom by byl málem sletěl do vody. Prokop neřekl nic, ale vzal ho kolem krku a políbil na tvář; a dr. Krafft, celý rudý radostí, by udělal s chutí desetkrát tolik co dosud.

Sedli si na lavičce u vody, kde se slunívala hnědá princezna. Na západě se zvedly mraky a ukázala se nesmírně daleká, churavě nazlátlá nebesa; celý rybník se rozžehl, roztřpytil, rozněžnil bledým a tklivým jasem. Dr. Krafft rozvíjel zbrusu novou teorii o věčné válce, o nadprávi síly, o spáse světa skrze hrdinství; bylo to v ukrutném rozporu s mučivou melancholií tohoto podzimního soumraku, ale našťastí dr. Krafft byl krátkozraký a mimoto idealista, a následkem toho naprosto nezávislý na nahodilém okolí. Nehledíc ke kosmické kráse této chvíle cítili oba zimu a hlad.

A tamhle na souši krátkými, spěchavými krůčky jde pan Paul s košem na lokti, rozhlíží se vpravo vlevo a chvílemi volá stařeckým hláskem: „Kuku! Kuku!“ Prokop jel k němu na bitevní lodi; mermomocí chtěl vědět, kdo ho s tím posílá. „Prosím, nikdo,“ tvrdil stařík; „ale má dcera, jako Alžběta, je klíčnice.“ Byl by se málem rozmluvil o své dceři Alžbětě; ale Prokop ho pohladil po bílých vláscích a vzkázal někomu nejmenovanému, že je zdrav a při síle.

Dnes pil dr. Krafft skoro sám, žvanil, filozofoval a opět kašlal na všechnu filozofii: čin prý, čin je všechno. Prokop se chvěl na princeznině lavičce a díval se pořád na jednu hvězdu, bůhví proč si vybral zrovna tu, byla to oranžová Betelgeuse ve hlavách Oriona. Nebyla to pravda, že je zdrav; píchalo ho divně v těch místech, kde to v něm harašilo a šelestilo kdysi v Týnici, motala se mu hlava a třásl se láman zimnicí. Když pak chtěl něco říci, mátl se mu jazyk a jektal tak, že dr. Krafft vystřízlivěl a tuze se znepokojil. Honem uložil Prokopa

na lehátko v kabině a přikryl ho vším možným, i řasnatým pláštěm princezniným, a vyměňoval mu na čele namočený ubrousek. Prokop tvrdil, že je to rýma; k půlnoci usnul a blábolil, pronásledován děsnými sny.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Ráno se Krafft probudil teprve Paulovým kukáním; chtěl vyskočit, ale byl úplně zdřevěnělý, neboť celou noc mrzl a spal stočen jako pes. Když se konečně jakžtakž sebral, shledal, že je Prokop pryč; a jedna lodička z jejich flotily se kolébala u břehu. Měl velikou úzkost o svého vůdce, byl by ho šel hledat, ale bál se opustit pevnost tak dobře vybudovanou. I zlepšoval na ní, co ještě mohl, a vyhlížel krátkozrakýma očima Prokopa.

Zatím Prokop, který se probudil jako rozlámaný a s blátivou chutí v ústech, zimomřivý a trochu omámený, byl už dávno v parku vysoko v koruně starého dubiska, odkud bylo vidět celou frontu zámku. Točila se mu hlava, držel se pevně větve, nesměl se podívat rovně dolů, nebo by se svalil závratí.

Tato strana parku už zřejmě platila za bezpečnou; i staré příbuzné se odvažovaly aspoň na zámecké schody, páni se procházeli po dvou nebo po třech, kavalkáda kavalírů se proháněla po hlavní cestě; u vrat zas se točí děda vrátný. Po desáté hodině vyšla sama princezna provázena následníkem trůnu a zamířila někam k japonskému pavilónu. V Prokopovi hrklo, zdálo se mu, že letí hlavou dolů; křečovitě se chytil větve a třásl se jako list. Nikdo nešel za nimi; naopak všichni honem vyklidili park a zdržovali se na prostranství před zámkem. Asi rozhodující rozmluva nebo co. Prokop se kousal do rtů, aby nevykřikl. Trvalo to nesmírně dlouho, snad hodinu nebo pět hodin. A teď běží odtamtud následník sám, je rudý a zatíná pěstě. Panstvo před zámkem se rozprsklo a počalo ustupovat, jako by mu dělalo místo. Následník nehledě napravo ani nalevo běží po schodech; tam mu jde vstříc prostovlasý oncle Rohn, chvilku spolu hovoří, le bon prince si přejede dlaní čelo a oba zajdou. Panstvo před zámkem se přeskupuje, strká k sobě hlavy a kouskovitě se vytrácí. Před zámek předjíždí pět automobilů.

Prokop chytaje se větví svezl se z koruny dubiska, až se zaryl do země; chtěl tryskem běžet k japonskému altánu, ale bylo mu až směšné, jak nevládl nohama; motal se, jako by šel mlhovým těstem, a nemohl jaksi nalézt ten altán, neboť věci se mu před očima mátly a prostupovaly. Konečně to našel: tady sedí princezna, šeptá něco před sebe přísnými rty a švihá do vzduchu proutkem. Sebral všechny své síly, aby k ní junácky došel. Vstala a pokročila mu vstříc: „Čekala jsem na tebe.“ Šel k ní a málem by do ní vrazil, neboť viděl ji pořád

jaksi daleko. Položil jí ruku na rameno, divně a násilně napřímen a trochu se komihaje, a hýbal rtoma; myslel si, že mluví. Také ona něco povídá, ale není jí rozumět; všechno se odehrává jako pod vodou. Tu zazněly sirény a houkačky vyjíždějících aut.

Princezna sebou trhla, jako by jí kolena poklesla. Prokop vidí smazaný bledý obličej, v němž plavou dva temné otvory. „To je konec,“ slyší jasně a zblízka, „je konec. Milý, milý, já ho poslala pryč!“ Kdyby byl mocen smyslů, viděl by, že je jako vyřezána ze sloni, ztuhlá a mučednický krásná ve svrchovanosti své oběti; ale jen mžikal přemáhaje mdlobný třas víček, a zdálo se mu, že se podlaha pod ním zvedá, aby se překloupila. Princezna si přitiskla ruce k čelu a zakolísala; právě se mu chtěla složit do loktů, aby ji nesl, aby ji podepřel vyčerpanou skutkem příliš velikým; ale předešel ji a složil se bez hlesu u jejích nohou; zhroutil se beztvaře, jako by byl jen z hader a provazů.

Neztratil vědomí; bloudil očima, naprosto nechápaje, kde vlastně je a co se s ním děje. Zdálo se mu, že ho někdo zvedá jíkaje úděsem; chtěl sám napomoci, ale nešlo to. „To je jen... entropie,“ řekl; zdálo se mu, že tím vystihuje situaci, a opakoval to několikrát. Pak se mu něco rozlilo v hlavě s hukotem jako jez; jeho hlava těžce vyklouzla z třesoucích se prstů princezniných a bouchla o zem. Princezna vyskočila jako šílená a běžela pro pomoc.

Věděl nejasně o všem, co se děje; cítil, že ho zvedají tři lidé a vlekou ho pomalu, jako by byl z olova; slyšel jejich těžké šoupavé kroky a rychlý dech, a divil se, že ho nemohou unést jen tak v prstech jako onučku. Někdo ho po tu celou dobu držel za ruku; obrátil se a poznal princeznu. „To jste hodný, Paul,“ řekl jí vděčně. Pak nastala nějaká zmatená, udýchaná strkanice; to ho nesli po schodech, ale Prokopovi se zdálo, že s ním padají kroužice do propasti. „Netlačte se tak,“ bručel, a hlava se mu zatočila tak, že přestal vnímat.

Když otevřel oči, viděl, že leží zase v kavalírském pokoji a že ho Paul svléká rozčilenýma rukama. U hlav stojí princezna s takhle velkýma očima, jako kola. Prokop si všechno spletl. „Já jsem spadl s koně, že?“ breptal namáhavě. „Vy – vy jste – vy jste byla při tom, že? Bum, vy-výbuch. Litrogly – nitrogry – mikro – Cé há dvě o en o dvě. Kom-ply-kovaná fraktura. Kovaná, jako kůň.“ Umlkl, když pocítil na čele studenou úzkou ruku. Pak zahlédl toho řezníka doktora a zaťal nehty do něčích chladných prstů. „Já nechci,“ úpěl, neboť se bál, že to začne bolet; ale řezník jen položil hlavu na jeho prsa a dusil, dusil jako cent. V úzkostech našel nad sebou temné a rozzelé oči, jež ho fascinovaly. Řezník se zvedl a povídal někomu vzadu: „Chřipková pneumonie. Odved'te Její Jasnost, to je nakažlivé.“ Někdo mluví pod vodou, a doktor odpovídá: „Dojde-li k zpěnění plic, pak – pak –“ Prokop pochopil, že je ztracen a že umře; ale bylo mu to svrchovaně lhostejno: tak jednoduché si to nikdy nepředstavoval. „Čtyřicet celých sedm,“ povídá doktor. Prokop má jediné přání: aby ho nechali vyspat, dokud

neumře; ale místo toho ho balili do něčeho studeného, ohoh! Konečně si tam šeptají; a Prokop zavřel oči a nevěděl dál o ničem.

Když se probudil, stáli nad ním dva staří černí páni. Bylo mu neobyčejně lehké. „Dobrý den,“ řekl a chtěl se pozvednout. „Nesmíte se hýbat,“ povídá jeden pán a mírně ho tlačí do podušek. Prokop tedy poslušně leží. „Ale je mi už lépe, že?“ ptá se spokojen. „To se rozumí,“ bručí druhý pán pochybovačně, „ale nesmíte se vrtět. Klid, rozumíte?“

„Kde je Holz?“ napadlo Prokopa najednou.

„Zde,“ ozvalo se z kouta, a u nohou postele stojí pan Holz s hrozným škrábancem a modřinou na tváři, ale jinak suchý a kožnatý jako vždy. A za ním, propána, to je Krafft, Krafft zapomenutý v plovárně; má oči zpuchlé a rudé, jako by tři dny brečel. Co se mu stalo? Prokop se na něho usmál, aby ho potěšil. Také pan Paul jde po špičkách k posteli a drží si ubrousek na ústech. Prokop má radost, že tu jsou všichni; bloudí očima po pokoji, a za zády obou černých pánů objeví princeznu. Je na smrt bledá a hledí na Prokopa ostrýma, zachmuřenýma očima, jež ho nepochopitelně děsí. „Mně už nic není,“ šeptá, jako by se omlouval. Optala se očima jednoho z pánů, který rezignovaně pokývl. Přistoupila tedy k posteli. „Je ti lépe?“ ptá se tiše. „Milý, milý, je ti skutečně lépe?“

„Ano,“ řekl nejistě, trochu tísněn zaraženým chováním všech. „Skoro docela dobře, jen – jen –“ Její upřené oči ho plnily zmatkem a téměř úzkostí; bylo mu nevolno a svěřavě.

„Přál by sis něco?“ ptala se naklánějíc se nad ním.

Pocítil divou hrůzu z jejího pohledu. „Spát,“ zašeptal, aby mu unikl.

Pohlédla tázavě na oba pány. Jeden maličko pokývl a podíval se na ni tak – tak divně vážně. Pochopila a zesinala ještě víc. „Spi tedy,“ vypravila ze sebe seškraceně a obrátila se ke zdi. Prokop se s podivením rozhlédl. Pan Paul měl ubrousek nacpaný v ústech, Holz stál jako voják mrkaje očima a Krafft jednoduše brečel opřen čelem o skříň a hlučně posmrkával jako uřvané dítě.

„Ale copak –,“ vyhrkl Prokop a chtěl se zvednout; ale jeden pán mu položil na čelo ruku, jež byla tak měkká a dobrá, tak ujišťující a zrovna svatá na hmat, že se rázem uklidnil a blaženě vzdychl. Usnul téměř okamžitě.

Probudil se teninkou nitkou polovědomí. Svítí jen lampička na nočním stolku, a vedle postele sedí princezna v černých šatech a dívá se na něj lesklýma, uhrančivýma očima. Rychle zavřel víčka, aby je už neviděl; tak úzko mu z nich bylo.

„Drahý, jak je ti?“

„Kolik je hodin?“ zeptal se mátožně.

„Dvě.“

„Poledne?“

„V noci“

„Už,“ podivil se sám nevěda proč a snoval dál matnou nit spánku. Chvilími pootevřel štěrbinkou oči a vyhlédl po princezně, aby zas usnul. Proč se tak pořád dívá? Někdy mu svlačila rty lžičkou vína; spolkl to a zamumlal něco. Posléze zapadl do tupého a nevědomého spánku.

Procitl teprve tím, že jeden z černých pánů opatrně poslouchal na jeho prsou. Pět jiných stálo kolem.

„Neuvěřitelně,“ bručel černý pán. „To je zrovna kovové srdce.“

„Musím zemřít?“ zeptal se Prokop znenadání. Černý pán málem vyskočil překvapením.

„Uvidíme,“ řekl. „Když jste přečkal tuhle noc – Jak dlouho jste s tím chodil?“

„S čím?“ divil se Prokop.

Černý pán mávl rukou. „Klid,“ řekl, „jenom klid.“ Prokop, třeba mu bylo nekonečně bídne, se ušklíbl; když si doktoři nevědí rady, vždycky předpisují klid. Ale ten s dobrýma

rukama mu povídal: „Musíte věřit, že se uzdravíte. Víra dělá zázraky.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Vytřeštil se ze spánku zalit a promočen hrozným potem. Kde – kde to je? Strop nad ním se kymácí a hourá; nenene, padá, šroubuje se dolů, sváží se pomalu jako ohromný hydraulický lis. Prokop chtěl zařvat, ale nemohl; a strop už je tak nízký, že na něm rozeznává sedící průsvitnou mušku, zrnéčko písku v omítce, každou nepravidelnost nátěru; a pořád to klesá níž, a Prokop se na to dívá s bezdechou hrůzou a jen sípe, nemoha ze sebe dostati hlasu. Světlo zhaslo, je černá tma; teď ho to rozmačká. Prokop už cítí, jak se strop dotýká jeho zježených vlasů, a bezhlase piští. Ahaha, teď nahmatl dveře, vyrazil je a vrhl se ven; i tam je taková tma, ale není to tma, je to mlha, vlčí mlha, mlha tak hustá, že nemohl dýchat a dusil se škytaje děsem. Teď mne to udusí, zhrozil se a dal se na útěk, šlapaje popopo po nějakých ži-živých tělech, jež se

ještě kroutí. Sklonil se tedy a sáhl, a cítil pod rukou mladé široké ňadro. To – to – to je Anči, lekl se, a hmatal jí po hlavě; ale místo hlavy to mělo mísu, por-ce-lánovou mísu s něčím slizkým a houbovitým jako hovězí plíce. Bylo mu k zvracení děsno a chtěl od toho odtrhnout ruce; ale ono to k nim lne, třese se to, přisává se to a plazí se mu to po pažích nahoru. A ona je to krakatice, mokrá a rosolovitá sépie s lesklýma očima princezny, jež se na něho upírají náruživě a zamilovaně; sune se mu po holém těle a hledá, kam usadí svou ohavnou, prýšticí řiť. Prokop nemůže vydechnout, rve se s ní, zarývá prsty do povolné klišovité hmoty; a procítl.

Byl nad ním nakloněn pan Paul a dával mu na prsa studený obkladek.

„Kde – kde – kde je Anči,“ zamumlal Prokop s úlevou a zavřel oči. Buch buch buch běží urřícen přes oranice; neví, kam má tak naspěch, ale pádí, až mu srdce taktaktak třesťí, a chtěl by vyrazit jek úzkosti, že dorazí pozdě. A tady je ten dům, jenže nemá dveří ani oken, jen nahoře hodiny a na nich za pět minut čtyři. A Prokop rázem ví, že až bude rafije na dvanáctce, vyletí celá Praha do povětří. „Kdo mně vzal Krakatit,“ ryčí Prokop; pokouší se vylézt po stěně, aby zastavil ručičku hodin v poslední minutě; vyskakuje a zarývá nehty do omítky, ale klouže dolů nechávaje ve zdi dlouhé škrábance. Vyje hrůzou a letí někam pro pomoc. Vrazil do konírny; tam stojí princezna s Carsonem a milují se trhanými, mechanickými pohyby jako panáčci na kamnech

pohánění teplým vzduchem. Když ho spatřili, vzali se za ruce a poskakovali rychle, rychle, pořád rychleji.

Prokop vzhlédl a viděl nad sebou schýlenou princeznu se sevřenými rty a palčivýma očima. „Zvíře,“ zamručel s chmurnou nenávistí a zavřel rychle oči. Srdce mu tlouklo tak šíleně rychle, jako ti dva křepčili. V očích ho štípal pot a v ústech cítil jeho slanost; jazyk měl připečený k patru a hrdlo slepené suchou žízní. „Chceš něco?“ ptá se princezna zblizoučka. Zavrtěl hlavou. Myslela si, že opět spí; ale ozval se po chvíli chraptivě: „Kde je ta obálka?“

Měla za to, že jen blábolí; neodpověděla. „Kde je ta obálka?“ opakoval vraště panovačně čelo. „Tady je, tady,“ řekla honem a vsunula mu mezi prsty první kousek papíru, který měla po ruce. Smačkal jej prudce a zahodil. „To není ona. Já – já chci svou obálku. Já – já – já chci svou obálku.“

Opakoval to ustavičně, začal zuřit, i zavolala Paula. Paul se rozpomněl na jakousi silnou, usmolenou a převázanou obálku; kde honem je? Našel ji v nočním stolku: tady je, nu vida! Prokop ji sevřel v obou rukou a přitiskl k prsoum; utišil se a usnul jako zabitý. Po třech hodinách se zarosil novým vydatným potem; byl tak zesláblý, že sotva dýchal. Princezna zalarmovala lékařské konzilium. Teplota povážlivě poklesla, tep sto sedm, puls nitkovitý; chtěli mu dát ihned kafrovou injekci, ale místní venkovský doktor, zeselštělý a ostýchavý mezi takovými kapacitami, mínil, že on nikdy pacienta

nebudí. „Aspoň zaspí svůj exitus, že?“ bručel slavný odborník. „Máte dobře.“

Princezna, úplně vysílená, si šla na hodinku lehnout, když ji ujistili, že bezprostředně a tak dále; a u pacienta zůstal dr. Krafft, slibiv, že za hodinu jí vzkáže, jak a co je. Nevzkázal nic, a znepokojená princezna se šla podívat. Našla Kraffta, jak stojí uprostřed pokoje, máchá rukou a z plných plic káže o telepatii dovolávaje se Richeta, Jamese a kdekoho; a Prokop ho s jasnými očima poslouchá a sem tam ho popichuje námitkami vědeckého a omezeného nevěrce, „Já ho vzkřísil, princezno,“ křičel Krafft zapomínaje na vše, „já jsem upnul svou vůli na to, aby se uzdravil; já... já jsem nad ním dělal takhle rukama, víte? Vyzařování ódu. Ale to člověka vyčerpá, uf! Jsem jako moucha,“ prohlásil a vypil naráz plnou sklenici benzínu na koupání pravazek, pokládaje to nejspíš za víno; tak byl rozčilen svým úspěchem. „Řekněte,“ křičel, „uzdravil jsem vás nebo ne?“

„Uzdravil,“ řekl Prokop s přívětivou ironií.

Dr. Krafft se zhroutil do lenošky. „To jsem si sám nemyslel, že mám tak silnou auru,“ oddychl si spokojeně. „Mám na vás ještě vzkládat ruce?“

Princezna pohlížela užasle z jednoho na druhého, zruměnila celá, zasmála se, najednou se jí zamžily oči, pohladila Kraffta po zrzavé lbi a utekla.

„Ženská nic nevydrží,“ konstatoval Krafft pyšně. „Vidíte, já jsem docela klidný. Cítil jsem, jak mně to fluidum vyvěrá z prstů. Jistě by se to dalo fotografovat, víte? jako ultrazáření.“

Přišly kapacity, vyhodily především Kraffta přes jeho protesty a znovu měřily teplotu, puls a všechno možné. Teplota vyšší, puls devadesát šest, pacient jeví chuť k jídlu; nu, to už je slušný obrat. Načež se kapacity odebraly do druhého křídla zámku, kde jich bylo také třeba; neboť princezna hořela skoro čtyřiceti stupni horečky, nadobro sesutá po šedesáti hodinách bdění; mimoto silná anémie a celá řada jiných nemocí až po zanedbané tuberkulózní ložisko.

Den nato už Prokop v posteli seděl a slavně přijímal návštěvy. Veškeré panstvo se sice rozjelo, jen tlustý cousin tu ještě otálel nudě se a vzdychaje. Přihnal se Carson trochu rozpačitý, ale dopadlo do dobře; Prokop se o ničem minulém nezmínil, a konečně Carson vyhrkl, že ty hrozné třaskaviny, které Prokop vyráběl v posledních dnech, se při zkoušce ukázaly asi tak výbušné jako piliny; zkrátka – zkrátka musel mít Prokop už pořádnou horečku, když je dělal. I to přijal pacient klidně, a dal se teprve po chvíli do smíchu. „No víte,“ řekl dobromyslně, „ale přesto jsem vám nahnal pořádně strachu.“

„Nahnal,“ přiznával se Carson ochotně. „Jakživ jsem se tolik nebál o sebe a o fabriku.“

Krafft se přivlekl zsinalý a zkroušený. Oslavoval v noci své zázračné fluidum velkými úlitbami vína, a nyní mu bylo prábídně. Bědoval, že navždycky utopil svou ódickou sílu, a umiňoval si od nynějška indickou askezi podle jógy.

Přišel i oncle Charles, byl trčs aimable a jemně zdrženlivý; Prokop mu byl vděčen, že le bon prince našel pěkný tón jako před měsícem, znovu mu vykaje a zábavně povídaje o svých zkušenostech. Jen když se hovor vzdáleně dotkl princezny, padala na ně jistá rozpačitost.

Zatím princezna v druhém křídle suše, bolestně pokašlávala a přijímala každé půl hodiny Paula, který musel povídat, co dělá Prokop, co jedl, kdo je u něho.

Ještě se mu vracely horečky s děsnými sny. Viděl temnou kůlnu a nekonečné řady sudů s Krakatitem; před kůlnou chodí vojáček se zbraní sem a tam, sem a tam; nic víc, ale bylo to hrůzné. Zdálo se mu, že je zase ve válce; před ním nesmírné pole s mrtvými, všichni jsou mrtvi, i on je mrtvý a přimrzlý ledem k zemi; jen pan Carson klopýtá přes mrtvoly, sakruje mezi zuby a dívá se netrpělivě na hodinky. Z druhé strany se šubavými, posunčivými pohyby blíží chromý Hagen; jde kupodivu rychle, skáče jako polní kobylka a vrže při každém křečovitém pohybu. Carson nedbale pozdraví a něco mu povídá; Prokop marně napíná uši, neslyší ani slova, snad to odnáší vítr; Hagen ukazuje předlouhou vychrtlou rukou k obzoru; co si to povídají? Hagen se odvrátí, sáhne si k ústům a vyjme odtamtud žlutý koňský chrup i s čelistmi;

místo úst má nyní propadlou černou díru, jež se bezhlase chechtá. Druhou rukou si vydloubne z očnice ohromnou bulvu oka a drže ji mezi prsty nastavuje ji zblízka k tváři padlým; a žlutý chrup v jeho druhé ruce skřehotavě počítá: „Sedmnáct tisíc sto dvacet jedna, sto dvacet dvě, sto dvacet tři.“ Prokop se nemůže odvrátit, neboť je mrtev; děsná krvavá bulva utkví nad jeho lící, a koňský chrup zaskřehotá „sedmnáct tisíc sto dvacet devět“ a cvakne. Nyní se již Hagen ztrácí v dálce, pořád počítaje; a přes mrtvolu skáče princezna se sukněmi nestoudně vyhrnutými vysoko nad kraj kalhot, blíží se k Prokopovi a mává v ruce tatarským bunčukem, jako by to byl bičík. Stane nad Prokopem, zalechtá ho bunčukem pod nosem a šťouchá ho špičkou nohy do hlavy, jako by zkoušela, je-li mrtev. Tryskla mu krev do tváří, ač byl skutečně mrtev, tak mrtev, že cítil v sobě srdce zmrzlé na kost; avšak nemohl snést pohled na její ztepilé nohy. „Milý, milý,“ zašeptala a pomalým pohybem spustila sukně, klekla mu u hlav a sahala dlaní lehýnce po jeho prsou. Najednou mu vytrhla z kapsy tu silnou převázanou obálku a vyskočila, roztrhala ji zuřivě na kousky a hodila do větru. Pak se s rukama rozpráženýma roztočila a vířila, vířila šlapajíc po mrtvých, až zmizela v noční tmě.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Neviděl princeznu od té doby, co ulehla; jen mu psala několikrát denně kratičké a horoucí dopisy, jež víc tajily než povídaly. Od Paula slyšel, že polehává a opět přechází po pokojích; nemohl pochopit, že k němu nepřijde, sám již vstával z postele a čekal, že ho aspoň na minutku zavolá. Nevěděl, že ona zatím plivá krev z tuberkulózní kaverny, která se v ní akutně otevřela; nenapsala mu to, patrně se děsila, že by se mu jaksi ošklivěla, že by ho pálily na rtech stopy jejích někdejších polibků nebo co; a hlavně, hlavně se hrozila toho, že by se nezdržela a i nyní ho pocalovala horečnými rty. Neměl tušení, že v jeho vlastních chrchlech našli doktoři stopy infekce, což uvádělo princeznu v zoufalství sebeobviňování a úzkosti; nevěděl prostě nic, vztekal se, že s ním dělají takové okolky, když už se cítí

skoro zdrav, a trnul studeným děsem, když opět uplynul den, aniž princezna projevila přání vidět ho. Omrzel jsem se jí, napadlo ho; nikdy jsem pro ni nebyl víc než chvilkový rozmar. Podezřívá ji ze všeho možného; nechtěl se ponížit k tomu, aby sám naléhal na schůzku, nepsal jí skorem a jen čekal v lenošce s rukama a nohama ledovějícíma, že ona přijde, že vzkáže, že se něco vůbec stane.

Za slunečných dnů smí už ven do podzimního parku, smí posedět na výsluní obalen plédy; chtěl by je shodit a potloukat se někde u rybníka se svými černými myšlenkami, ale vždycky je tu Krafft, Paul nebo Holz nebo i sám Rohn, vlídný a zamyšlený poeta Charles, který má pořád něco na jazyku, ale nikdy to neřekne; místo toho rozjímá o vědě, osobní zdatnosti, úspěchu a hrdinství a já nevím o čem ještě. Prokop poslouchá jedním uchem; má dojem, že le bon prince se neobyčejně namáhá zajímat jej bůhvíproč na vysoké ctižádosti. Zničehonic dostal od princezny zmatenou bumagu, aby se držel a nebyl ostýchavý; a hned nato k němu Rohn přivedl úsečného starého pána, na kterém vše prozrazovalo oficíra převlečeného do civilu. Úsečný pán se vyptával Prokopa, co hodlá podnikat v budoucnosti. Prokop, trochu dopálen jeho tónem, odpovídal bryskně a velkopansky, že hodlá vytěžit své vynálezy.

„Vojenské vynálezy?“

„Nejsem voják.“

„Váš věk?“

„Třicet osm.“

„Služba?“

„Žádná. A vaše?“

Úsečný pán se trochu zmátl. „Míníte své vynálezy prodat?“

„Ne.“ Cítil, že je vyslýchán a potězkáván vysoce oficiálně; nudilo ho to, odrýval stručné odpovědi a jen tu a tam ráčil utrousit špetku své učenosti nebo hrst balistických čísel, vida, že tím dělá Rohnovi zvláštní radost. Skutečně, le bon prince zářil a pořád pokukoval na úsečného pána, jako by se ho ptal: Nu tak, co říkáte tomu zázraku? Úsečný pán však neřekl nic a konečně se vlídně poroučel.

Den nato přiletěl Carson hned ráno, mnul si nadšeně ruce a vypadal nesmírně důležitě. Tlachal páté přes deváté a pořád sondoval; nadhazoval neurčitá slovíčka, jako „budoucnost“ a „kariéra“ a „báječný úspěch“; víc nechtěl říci, zatímco Prokop se nechtěl vůbec ptát. A pak přišlo psaní od princezny, bylo velmi vážné a divné: „Prokope, dnes bude na Tobě učinit rozhodnutí. Já je učinila a nelituji toho. Prokope, v této poslední chvíli Ti pravím, že Tě miluji a budu na Tebe čekat, jak dlouho bude třeba. I kdybychom se museli načas odloučit – a musí to být, neboť Tvá žena nemůže být Tvou milenkou –, kdyby nás na léta rozloučili, budu Ti pokornou nevěstou; už to, už to mi je takovým štěstím, že Ti to

nemohu říci; chodím po pokoji omámená a koktám Tvé jméno; milý, milý, nedovedeš si představit, jak jsem byla nešťastna od té chvíle, co se to s námi stalo. A nyní učin, abych se mohla opravdu jmenovati Tvou W.“

Prokop tomu dobře nerozuměl; četl to bezpočtukrát a nemohl prostě uvěřit, že princezna míní zkrátka a dobře... Chtěl se k ní rozběhnout, ale nevěděl kudy kam ukrutnými rozpaky. Snad je to jen nějaký ženský nebo citový výbuch, který se nesmí brát doslova a kterému vůbec nerozumím; což se v ní vyznáš? Zatímco takto rozjímal, přišel k němu oncle Charles provázený Carsonem. Oba vypadali tak... oficiálně a slavnostně, že v Prokopovi hrklo: Jdou mně říci, že teď mne odvezou na pevnost; princezna něco zavařila, a je zle. Hledal očima nějakou zbraň, kdyby snad došlo k násilí; vybral si mramorové těžítka a usedl přemáhaje tlučení srdce.

Oncle Rohn se podíval na Carsona a Carson na Rohna s něhou otázkou, kdo má začít. Začal tedy oncle Rohn: „To, co vám jdeme říci, je... do jisté míry... nepochybně...“ Bylo to známé Rohnovo plavání; ale náhle se sebral a dal se do toho odvázněji: „Můj milý, co ti jdeme říci, je věc velmi vážná a... diskrétní. Není to jenom v tvém zájmu, abys učinil... nýbrž naopak... Zkrátka byla to nejprve její myšlenka a... co mne se týče, tu po zralé úvaze... Ostatně jí nelze klást mezí; je umíněná... a vášnivá. Mimoto vskutku, jak se zdá, si vzala do hlavy... Zkrátka je na všechny strany lépe najít slušné východisko,“ vyhrkl s úlevou. „Pan ředitel ti to vysvětlí.“

Carson, čili pan ředitel, si nasadil pomalu a důstojně brejle; vypadal až znepokojivě vážně, docela jinak než kdy dosud. „Je mi ctí,“ začal, „tlumočit vám přání... našich nejvyšších vojenských kruhů, abyste vstoupil do svazku naší armády. Totiž samozřejmě jen do vyšší technické služby, která leží ve směru vaší práce, a to hned v hodnosti abych tak řekl... Chci říci, že není sice naprosto zvykem vojensky aktivovati – krom případu války – civilní odborníky, ale v našem případě – vzhledem k tomu, že přítomná situace si nezadá mnoho s válkou – se zvláštním zřením k vašemu vsutku mimořádnému, přítomnými poměry ještě více pointovanému významu, a... se zcela ojedinělým ohledem k vašemu výjimečnému postavení, nebo přesněji řečeno k vašim... v nejvyšší míře soukromým závazkům –“

„K jakým závazkům?“ přerušil ho Prokop chraptivě.

„Nu,“ zabreptal Carson trochu zmaten, „myslím... váš zájem, váš poměr...“

„Já jsem se vám z žádného zájmu nezpovídal,“ odbyl ho Prokop příkře.

„Haha,“ spustil pan Carson jaksi osvěžen touto hrubostí, „to se ví že ne; nebylo taky třeba. Holenku, s tím jsme se taky tam nahoře neoháněli, co? To se rozumí že ne. Prostě osobní ohledy a tečka. Vlivná intervence, víte? Ke všemu jste dokonce cizozemec – Ostatně i to je vyřízeno,“ dodal honem.

„Stačí, když podáte žádost o udělení našeho státního občanství.“

„Aha.“

„Chtěl jste říci?“

„Nic, jen aha.“

„Aha. Tak to je všechno, ne? Stačí tedy podat formální žádost a... mimoto... Nu, chápete přece, že... že je třeba jisté záruky, ne? Prostě si něčím vysloužíte hodnost, která se vám udělí... za mimořádné zásluhy, že ano? Předpokládá se, že... že vydáte armádní správě... rozumíte, že vydáte...“

Bylo hrozné ticho. Le bon prince se díval z okna, Carsonovy oči zmizely za blýskavými skly; a Prokopovi se svíralo srdce úzkostí.

„... že totiž vydáte... prostě vydáte...“ koktal Carson stěží dýchaje napětím.

„Co?“

Carson napsal prstem do vzduchu veliké K. „Nic víc,“ vydechl odlehčen. „Den nato dostanete dekret... jmenován extra statum setníkem-inženýrem sapérů... přidělen do Balttinu. Hotovo. Tak.“

„Totiž jen prozatím setníkem,“ ozval se oncle Charles. „Víc jsme nedocílili. Ale dostalo se nám záruky, že jakmile dojde neočekávaně k válce –“

„Tedy do roka,“ vyhrkl Carson, „nanejvýš do roka.“

„– jakmile dojde k válce – ať je to kdy chce a s kým chce –, budeš jmenován generál-inženýrem zákopnictví... v hodnosti generála jízdy, a změní-li se snad – po výsledku války – vládní forma, bude s tím spojen titul Excellence a... zkrátka nejprve baronie. I v tom směru... se nám dostalo... nejvyššího ujištění,“ dokončil Rohn nehlasně.

„A kdo vám řekl, že bych to chtěl?“ ozval se Prokop ledově.

„Ale můj bože,“ vysypal Carson, „kdo by to nechtěl? Mně slíbili titul rytíře; já na to sic kašlu, ale není to pro mne, je to pro svět. Ostatně pro vás by to mělo docela zvláštní význam.“

„Tak vy tedy myslíte,“ děl Prokop pomalu, „že vám přece jen vydám Krakatit?“

Pan Carson chtěl vylétnout, ale oncle Charles jej zadržel.

„Máme za to,“ začal vážně, „že učiníš vše nebo že... případně... přineseš každou oběť, abys zachránil princeznu Hagenovou z jejího nelegálního a... nesnesitelného postavení. Za zvláštních okolností... může princezna podat ruku vojákovi. Jakmile budeš setníkem, upraví se váš poměr... přísně tajným zasnoubením; princezna ovšem odjede a vrátí se, až... až bude moci požádati člena panujícího domu, aby

byl jejím svědkem při svatbě. Do té doby... do té doby je na tobě, aby sis vysloužil manželství, jakého jsi hoden a jakého je hodna princezna. Podej mi ruku. Nemusíš se ještě rozhodovat; rozvaž dobře, co činíš, co je tvá povinnost a co máš za ni dát. Mohl bych se dovolávat tvé ctižádosti; ale mluvím jen k tvému srdci. Prokope, ona trpí nad své síly a přinesla lásce větší oběť než kdy která žena. I ty jsi trpěl; Prokope, ty trpíš ve svém svědomí; ale nedělám na tebe nátlak, protože ti věřím. Važ dobře, a potom mně povíš...”

Pan Carson pokyvoval hlavou skutečně a hluboce dojat. „Je to tak,“ řekl. „Jsem sic sprostá kůže, taková stará hovězí juchta, ale musím říci, že... že... Já vám to říkal, ta ženská má rasu. Kristepane, to člověk teprve vidí...” Uhodil se pěstí do srdeční krajiny a pohnutě mrkal. „Človče, já bych vás zaškrtil, kdybyste... kdybyste nebyl hoden...”

Prokop už neposlouchal; vyskočil a pobíhal po pokoji s tváří svraštělou a rozlícenou. „Já... já tedy musím, že?“ drtil chraptivě. „Tak tedy já musím? Dobře, když musím... Vy jste mne zaskočili! Já přece nechtěl –“

Uncle Rohn vstal a položil mu mírně ruku na rameno. „Prokope,“ řekl, „rozhodneš se sám. Nepospícháme na tebe; porad' se s tím nejlepším, co v tobě je; dotaž se Boha, lásky nebo svědomí nebo cti nebo já nevím čeho. Jen pamatuj, že nejde jen o tebe, ale i o tu, která tě miluje tak, že je s to... učinit...” Mávl bezmocně rukou. „Pojďme!”

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLIV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Ten den byl podmračný a sychravý. Princezna pokašlávala, mrazilo ji a opět hořela, ale nevydržela v posteli: čekala odpověď Prokopovu. Vyhlížela oknem, nevyjde-li ven, a zase zavolala Paula. Stále totéž: pan inženýr přechází po pokoji. A neříká nic? Ne, nic neříká. Vlekla se od stěny ke stěně, jako by ho chtěla provázet; a zas usedla a kolébala se celým tělem, aby opila svůj zimničný nepokoj. Oh, ani to už nelze snést! Zničehonic mu začala psát dlouhý dopis; zapřísahala ho, aby si ji vzal za ženu; že nemusí vydat nic, žádné své tajemství, žádný Krakatit; že ona za ním půjde do jeho života a bude mu sloužit, děj se co děj. „Miluji Tě tak,“ psala, „že mně už žádná oběť nestačí, abych Ti ji přinesla. Podrob mne zkoušce, zůstaň chudý a neznámý; půjdu s Tebou jako Tvá žena, a nikdy již se nebudu moci vrátit do světa, který

opustím. Víím, že mne miluješ málo a jen roztržitým koutkem srdce; ale zvykneš si na mne. Byla jsem pyšná, zlá a vášnivá; změnila jsem se, chodím mezi starými věcmi jako cizí, přestala jsem být –“ Přečtla to a roztrhala to na kousky tiše sténajíc. Byl večer, a od Prokopa zpráva nepřicházela.

Snad se ohlásí sám, napadlo ji, a v netrpělivém chvatu se dala oblékat do večerních šatů. Rozčilená stála před velikým zrcadlem a zkoumala se palčivýma očima, děsně nespokojena s účesem, se šaty, se vším možným; pokrývala rozpálené líce novými a novými vrstvami pudru, mrazilo ji na nahých pažích, ověšovala se šperky; připadala si ošklivá, nemožná a nemotorná. „Nepřišel Paul?“ ptala se každou chvíli. Konečně přišel: nic nového, pan Prokop sedí potmě a nedovolí rozsvítit.

Je už pozdě; princezna nesmírně unavena sedí před zrcadlem, pudr jí odprýskává s rozžhavených lící, je zrovna šedivá a ruce má ztuhlé. „Odstroj mne,“ káže chabě komorné. Svěží, telátkovité děvče snímá s ní šperk za šperkem, rozpíná šaty a navléká jí průsvitný peignoir; a právě když se chystá pročesat její rozpoutanou hřívu, vrazí do dveří Prokop neohlášen.

Princezna strnula a zbledla ještě víc. „Jdi, Marieke,“ vydechla a sevřela na hubených prsou peignoir. „Proč... jsi... přišel?“

Prokop se opíral o skříň, velmi bledý a s očima načisto krvavýma. „Tak tedy,“ vyrazil zaškrčeně, „to byl váš plán,

že? To jste na mne dobře nastrojili!“

Vstala jako udeřena: „Co – co – co to mluvíš?“

Prokop zaskřípal zuby. „Já vím, co mluvím. Tedy o to tady šlo: abych... abych vám vydal Krakatit, že? Oni chystají válku, a vy, vy,“ zařval tlumeně, „vy jste jejich nástroj! Vy i s vaší láskou! Vy i s vaším manželstvím, vy špiónko! A já, já měl být chycen na lep, abyste zabíjeli, abyste se mstili –“

Svezla se na kraj židle s očima úděsně vytřeštěnýma; celým tělem jí zalomcoval strašný suchý vzlyk; chtěl se k ní vrhnout, ale zadržela ho posuňkem ztuhlé ruky.

„Kdo vůbec jste?“ drtil Prokop. „Jste princezna? Kdo vás zjednal? Považ, ničemná, žes chtěla povraždit tisíce tisíců; žes pomáhala tomu, aby byla rozmetena města a aby náš svět, náš, a ne váš, svět nás lidí byl rozbit! Rozbit, roztříštěn, zavražděn! Proč jsi to učinila?“ křičel a svezl se na kolena plaze se k ní. „Co jsi to chtěla učinit?“

Zvedla se s tváří plnou hrůzy a odporu a couvla před ním. Položil tvář na místo, kde seděla, a rozplakal se těžkým, hrubým chlapským vzlykáním. Už už by klekla vedle něho; ale přemohla se a ustoupila ještě dál, tisknouc k prsoum ruce zkřivené křečí. „Tedy tohle,“ šeptala, „tohle ty myslíš!“

Prokop se dusil lítou bolestí. „Víš ty,“ křičel, „co je to válka? Víš, co je Krakatit? Nikdy tě nenapadlo, že já jsem člověk? A – a – já vás nenávidím! Proto tedy jsem vám byl dobrý! A

kdybych byl Krakatit vydal, bylo by najednou po všem; princezna by ujela a já, já –“ Vyskočil tluka se pěstmi do hlavy. „A já to už chtěl udělat! Milión životů za – za – za – Co, ještě málo? Dva milióny mrtvých! Deset miliónů mrtvých! to – to – to už je partie i pro princeznu, že? To už stojí za to se trochu zahodit! Já blázen! Aaá,“ zavyl, „fuj! Já se vás děším!“

Byl hrozný a netvorný s pěnou kolem úst, tváří naběhlou a očima jako šílenec, těkajícíma v nystagmu nepřičetnosti. Tiskla se ke zdi zsinalá a vytřeštěná, se rty zkřivenými děsem. „Jdi,“ zaúpěla, „jdi odtud!“

„Neboj se,“ chraptěl, „já tě nezabiju. Vždycky jsem se tě děsil; a i když – i když jsi byla má, hrozil jsem se a nevěřil jsem ti – ani po vteřinu. A přece, přece jsem tě – Já tě nezabiju. Já – já vím dobře, co dělám. Já – já –“ Hledal něco, popadl láhev s kolínskou vodou, nalil si celou záplavu na ruce a myl si čelo. „Ahah,“ vydechl, „ahaha. Ne-boj se! Ne – ne –“

Uklidnil se jaksi, klesl na židli a položil hlavu do dlaní. „Tedy,“ začal chraptivě, „tedy – tedy si můžeme pohovořit, že? Vidíte, jsem klidný. Ani... ani prsty se mi netřesou...“ Vztáhl ruku, aby to ukázal; třásla se, až hrozno se podívat. „Můžeme... nerušeně, že? Jsem už docela klidný. Můžete se ustrojit. Tedy... váš strýček mi řekl, že... že jsem povinen... že je věc cti, abych vám umožnil... napravit... napravit

poklese, a tedy že musím... prostě musím... si vysloužit titul... prodat se, a tím zaplatit... oběť, kterou jste –“

Vzchopila se smrtelně bledá, aby něco řekla. „Počkejte,“ zarazil ji. „Ještě jsem ne – Vy všichni jste mysleli... a máte své pojmy o cti. Tedy jste se strašně mýlili. Já nejsem kavalír. Já jsem... syn ševce. Na tom nezáleží, ale... já jsem pária, rozumíte? Nízký a ničemný chlap. Já nemám žádnou čest. Můžete mne vyhnat jako zloděje, nebo mne odvézt na pevnost. Já to neudělám. Nedám Krakatit. Můžete si myslet... že jsem třeba tak podlý. Mohl bych vám povídat... co si myslím o válce. Já byl ve válce... a viděl jsem dusivé plyny... a vím, co lidé dovedou. Já nedám Krakatit. Nač bych vám to vykládal? Tomu vy nerozumíte; jste prostě tatarská princezna, a příliš nahoře... Chci vám jenom říci, že to neudělám, a že poníženě děkuju za čest – Ostatně jsem i zasnouben; neznám jí sice, ale zasnoubil jsem se jí – To je má další ničemnost. Lituji, že jsem... vůbec nebyl hoden vaší oběti.“

Stála jako zkamenělá, zarývající nehty do zdi. Bylo kruté ticho, jen škrabání jejích nehtů skřípělo v nesnesitelném mlčení.

Zvedl se těžce a pomalu: „Chcete něco říci?“

„Ne,“ vydechla a její ohromné oči úporně tkvěly v prázdnu. Byla chlapecky útlá v rozevřeném peignoiru; byl by se svezl na zem, aby políbil její drkotající kolena.

Přiblížil se k ní spínaje ruce. „Princezno,“ řekl sevřeně, „ted’ mne odvezou... pod titulem špióna nebo jak. Nebudu se už bránit. Děj se co děj; jsem připraven. Vím, že vás už neuvidím. Neřeknete mně nic na cestu?“

Rty se jí chvěly, ale nepromluvila; ó bože, nač se to dívá tam do prázdna?

Přistoupil až k ní. „Miloval jsem vás,“ vypravil ze sebe, „miloval jsem vás víc, než jsem dovedl říci. Jsem nízký a hrubý člověk; ale ted’ vám mohu říci, že... že jsem vás miloval jinak... a víc. Bral jsem vás... svíral jsem vás z úzkosti, že nejste má, že mi uniknete; chtěl jsem se ujistit... Nikdy jsem tomu nemohl věřit; a proto jsem –“ Nevěda, co činí, položil jí ruku na rameno; zachvěla se pod teninkou látkou peignoiru. „Miloval jsem vás... jako zoufalec...“

Obrátila k němu oči. „Milý,“ zašeptala, a bledou lící jí prokmitla matná vlna krve. Sklonil se rychle a políbil její prýskající rty; nebránila se.

„Jak to, jak to,“ zaskřípěl zuby, „že tě i ted’ miluju?“ Divými tlapami ji odtrhl od stěny a sevřel; zasmíkala sebou tak zběsile, že kdyby povolil, skácela by se na zem; i zachytil ji pevněji sám kolísaje jejím zdivočelým odporem. Svíjela se se zuby zařatými a rukama křečovitě vzepřenýma o jeho prsa; vlasy jí padly přes tvář, hryzala se do nich, aby potlačila křik, odstrkovala ho od sebe zlomena v pase a převalujíc se jako v padoucnici. Bylo to nesmyslné a ohavné; měl jediné vědomí,

že ji nesmí pustit na zem a že nesmí porazit židli; a že... že... co by si počal, kdyby se mu vymkla? – že by se pak hanbou musel propadnout. Strhl ji k sobě a zaryl se rty do její rozpoutané kštice; našel rozpálené čelo; odvracela odporem hlavu a zoufale se snažila uvolnit svěrák jeho paží.

„Dám, dám Krakatit,“ slyšel trna svůj vlastní hlas. „Ddám, slyšíš? Všecko dám! Válku, novou válku, nové milióny mrtvých. Mně – mně – mně je vše jedno. Chceš? Řekni jen slovo – Říkám ti přece, že dám Krakatit! Přísahám, já – já ti pří-sss – Miluju tě, slyšíš? Ať – ať – ať už se děje co chce! A – a – kdyby měl zajít celý svět – Já tě miluju!“

„Pust’“, zakvílela lomcujíc sebou.

„Nemohu,“ sténal ponořen tváří v její vlasy. „Jsem nejbídnější člověk. Zra-zradil jsem celý svět, celý lidský svět. Naplij mně do tváře, ale ne-vy-háněj mne! Proč tě nemohu pustit? Dám Krakatit, slyšíš? přísahal jsem to; ale teď, teď mne nech zapomenout! Kde – kde – kde máš ústa? Jsem podlec, ale lllíbej mne! Jsem ztra-ztra–“

Zakolísal, jako by měl padnout; nyní se mu mohla vymknout, tápal rukama do prázdna; tu zvrátila hlavu, přehodila vlasy nazad a nastavila mu rty. Vzal ji do rukou, ztuhlou a pasívní; líbal její sevřená ústa, palčivé líce, krk, oči; vzlykal chraptivě, nebránila se, nechala se přímo nést. Zděsil se její nehybné trpnosti a pustil ji couvaje. Zapotácela se, přejela si

dlaní čelo, usmála se uboze – byl to strašlivě žalný pokus o úsměv – a vzala ho kolem krku.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Bděli přimknuti k sobě a s očima vytřeštěnýma do polotmy. Cítil její srdce horečně bít; nepromluvila slova za ty hodiny, líbala ho nenasytně a opět se odtrhla, kladla šáteček mezi své a jeho rty, jako by se bála na něho dechnout; i nyní odvrací tvář a zírá horečně do tmy –

Posadil se objímaje si kolena. Ano, ztracen; chycen na vějičku, spoután, upadl v ruce Filištínů. A nyní se děj, co se dítí musí. Vydáš zbraň v ruce těch, kdo jí užijí. Tisíce tisíců zahynou. Tak tedy pohled', není-li to před tebou nesmírné pole trosek? Toto byl kostel a toto dům; toto byl člověk. Strašná je síla a všechno zlé je z ní. Buď' zlořečena síla, duše zlá a nevykoupená. Jako Krakatit, jako já, jako já sám.

Tvořivá, pilná slabosti lidská, z tebe je všechno dobré a poctivé dílo; tvá práce je vázat a spojovat, slučovat části a udržovat, co je spojeno. Ať je prokleta ruka, která rozpoutá sílu! Ať je zlořečen, kdo poruší svazky živlů! Všecko lidské je jenom lodička na oceánu sil; a ty, ty rozpoutáš bouři, jaké dosud nebylo –

Ano, já rozpoutám bouři, jaké dosud nebylo; vydám Krakatit, živel rozvázaný, a roztříští se lodička lidstva. Tisíce tisíců zahynou. Budou vyhlazeny národy a smetena města; nebude mezi tomu, kdo má v ruce zbraň a zkázu v srdci. Ty jsi to učinil. Strašná je vášně, Krakatit lidských srdcí; a všechno zlé je z ní.

Pohlédl na princeznu – bez nenávisti, rván neklidnou láskou a soucitem. Nač nyní myslí, ztuhlá a vyjevená? Sklonil se a políbil ji na rameno. Za tohle tedy vydám Krakatit; vydám jej a odejdu odtud, abych už neviděl hrůzu a hanbu své porážky. Zaplatím strašlivou cenu za svou lásku, a odejdu –

Bezmocně sebou trhl: Cožpak mě nechají odejít? Co by jim byl platen Krakatit, pokud jej mohu vyzradit jiným? Aá, proto mne chtějí navěky svázat! Aá, proto jim musím vydat duši i tělo! Tady, tady zůstaneš, spoután vášní, a věčně se budeš hroziti této ženy; budeš sebou zmítat v zlořečené lásce, a vymýšlet budeš pekelné zbraně... a sloužit jim budeš...

Obrátila se k němu bezdechým pohledem. Seděl bez hnutí a po hrubé, těžkotvaré líci mu stékaly slzy. Zvedla se na lokty a

pohlížela na něho utkvělýma, bolestně zkoumavýma očima; nevěděl o tom, přivíral oči a trnul v tuposti porážky. Tu vstala tichounce, rozsvítila u toaletního stolku a počala se strojit.

Vytrhl se teprve cvaknutím odloženého hřebene. Pohlížel na ni s údivem, jak oběma rukama zvedá a stáčí rozhozenou kšticí. „Zítra... zítra to odevzdám,“ šeptal. Neodpověděla, měla vlásničky mezi rty a rychle svíjela vlasy v tuhou přilbu. Sledoval každé její hnutí; spěchala zimničně, opět se zarážela a hleděla k zemi, pak zase přikývla hlavou a strojila se tím rychleji. Nyní se zvedá, pohlíží na sebe zblízka, pozorně do zrcadla, přejede tvář pudrem: jako by tu nikdo nebyl. Odchází do vedlejšího pokoje a vrací se oblékajíc si přes hlavu sukni. Opět usedá a přemýšlí komihajíc trupem; pak přikývne hlavou a zajde do vedlejší garderoby.

Vstal a šel potichu k jejímu toaletnímu stolku. Bože, co je tu věcí divných a něžných! Flakónky, tyčinky, pouzdra, krémy, hraček bezpočtu; to tedy je řemeslo žen; oči, úsměv, vůně, vůně ostrá a lichotná – Pahýly jeho prstů se trásly na těch křehkých a tajemných věcíčkách, podrážděny, jako by se dotýkaly něčeho zakázaného.

Vstoupila do dveří v koženém kabátci a kožené přilbě na hlavě a oblékala veliké rukavice. „Připrav se,“ řekla bezbarvě, „pojedeme.“

„Kam?“

„Kam chceš. Připrav si, co potřebuješ, ale pspěš, pspěš!“

„Co to znamená?“

„Nptej se dlouho. Tady už zůstat nemůžeš, víš? Oni tě jen tak nepustí. Pojedeš?“

„Na... na jak dlouho?“

„Navždycky.“

Srdce mu zabouchalo. „Ne – ne – já nepojedu!“

Přistoupila k němu a políbila ho na tvář. „Musíš,“ řekla tiše. „Já ti to povím, až budeme venku. Přijď před zámek, ale brzo, dokud je tma. Jdi, jdi teď!“

Jako ve snách šel do svého pokoje; shrábl své papíry, své drahocenné a nedokončené zápisy, a rychle se rozhlédl: Je to všecko? Ne, nepojedu, blesklo mu hlavou, i nechal papíry ležet a běžel ven. Stálo tam veliké, nerozsvícené, tlumeně hrčící auto; princezna už seděla u volantů. „Rychle, rychle,“ šeptala. „Jsou vrata otevřena?“

„Jsou,“ bručel rozespalý šofér zavíraje kapot vozu.

Nějaký stín obcházel zpovzdálí automobil a stanul ve tmě.

Prokop přistoupil k otevřeným dvířkám vozu. „Princezno,“ mručel, „já... jsem se rozhodl, že... vydám vše... a...“

zůstanu.“

Neposlouchala ho; nakloněna kupředu zírала upřeně na místo, kde onen stín splynul s tmou. „Rychle,“ vydechla najednou, chopila Prokopa za ruku a vtáhla ho do vozu vedle sebe; a již se jediným pohybem páky auto rozjelo. V tu chvíli se rozsvítilo v zámku nějaké okno, a onen stín se vyřítil ze tmy. „Stát,“ křikl a vrhl se před vůz; byl to Holz.

„Z cesty,“ vykřikla princezna, zavřela oči a zapnula na plnou rychlost. Prokop zvedl ruce zděšením; tu již zařičel nelidský řev, kolo se přehouplo přes něco měkkého, Prokop chtěl vyskočit, ale vtom sebou auto smýklo stranou v ohybu vrat, až se dvířka sama zabouchla, a šíleně letělo do tmy. S hrůzou se otočil k princezně; stěží ji rozeznal v kožené přilbě, skloněnou tvář až nad volant. „Co jste to udělala?“ vyrazil.

„Buď tiše,“ sykla ostře a stále se tak nakláněla vpřed. Rozeznal v dálce tři postavy na bledé silnici; zpomalila a zastavila těsně u nich. Byla to vojenská hlídka. „Proč nemáte rozsvíceno?“ huboval jeden voják. „Kdo je?“

„Princezna.“

Vojáci zvedli ruce k čepicím a ustoupili. „Heslo?“

„Krakatit.“

„Račte rozsvítit. Koho račte mít s sebou? Prosím, povolení.“

„Hned,“ řekla princezna klidně a zasunula na prvou. Auto vyrazilo přímo skokem; vojáci stěží uskočili. „Nestřílet,“ křikl jeden, a vůz letěl do tmy. Na zatáčce rychle zahнула a jela skoro zpátečním směrem. Zastavila hladce před šraňky zavírajícími silnici. Dva vojáci se blížili k vozu.

„Kdo má službu?“ ptala se suše.

„Poručík Rohlauf,“ hlásil voják.

„Zavolat!“

Poručík Rohlauf vyběhl ze strážnice zapínaje se.

„Dobrý večer, Rohlaufe,“ řekla přívětivě. „Jak se máte? Prosím, nechte mi otevřít.“

Stál tu uctivě, ale nedůvěřivě měřil Prokopa: „Velmi rád, ale... má pán povolení?“

Princezna se zasmála. „To je jen sázka, Rohlaufe. Za pětatřicet minut na Brogel a zpátky. Nevěříte? Přece mi nezkazíte sázku.“ Podala mu z vozu ruku, strhnuvši rychle rukavici. „Na shledanou, ano? Ukažte se zas někdy.“ Srazil paty a políbil jí ruku hluboce se klaně; vojáci otvírali šraňky a vůz se rozjel. „Na shledanou!“ volala nazpět.

Řítily se nekonečnou alejí silnice. Tu a tam mihlo se lidské světélko, ve vsi zaplakalo dítě, pes za plotem běsnil za temným letícím vozem. „Co jste učinila,“ křičel Prokop.

„Víte, že Holz má pět dětí a sestru mrzáčka? Jeho život... je desetkrát víc než můj i váš! Co jsi učinila?“

Neodpovídala; se svraštělým čelem a zuby zaťatými dávala pozor na cestu, pozvedajíc se chvílemi, aby lépe viděla.

„Kam chceš?“ zeptala se najednou na rozcestí vysoko nad spícím krajem.

„Do pekla,“ zaskřípěl.

Zastavila vůz a obrátila se k němu vážně: „Neříkej to! Copak myslíš, že jsem neměla už stokrát chuť nás oba rozbít na nějaké zdi? Nemysli si, šli bychom oba do pekla. Já teď vím dobře, že je peklo. Kam chceš jet?“

„Chci... být s tebou.“

Zavrtěla hlavou. „To nejde. Nevíš už, co jsi říkal? Jsi zasnouben a... chceš zachránit svět před něčím hrozným. Tak to udělej. Ty musíš mít čisto sám v sobě; jinak... jinak jsi zlý. A já už nemohu...“ Hladila rukou volant. „Kam chceš jet? Kde vůbec jsi doma?“

Sevřel ji vši silou v zápěstí. „Za-zabílas Holze! Copak nevíš —“

„Vím,“ řekla tiše. „Myslíš, že jsem to necítila? To ve mně tak zachrustěly kosti; a pořád ho vidím před sebou, a já pořád, pořád vozem do něho, a zas mně běží do cesty —“ Zachvěla se. „Tak kudy? Vpravo nebo vlevo?“

„Tedy je konec?“ ptal se tiše.

Pokývla hlavou. „Tedy je konec.“

Otevřel dvířka, vyskočil z vozu a postavil se před kola. „Jed’“, řekl chraptivě. „Pojedeš přese mne.“

Ujela s vozem dva kroky zpět. „Pojd’, musíme dál. Dovezu tě aspoň blíž k hranicím. Kam chceš?“

„Zpátky“, skřípěl zuby, „zpátky s tebou.“

„Se mnou není... ani dopředu, ani zpátky. Copak mi nerozumíš? Musím to udělat, abys viděl, aby bylo jisto, že jsem tě měla ráda. Myslíš, že bych mohla ještě jednou slyšet, cos mi řekl? Zpátky nemůžeš; buď bys musel vydat to... co nechceš a nesmíš, nebo by tě odvezli, a já –“ Spustila ruce do klína. „Vidíš, i na to jsem myslela, že bych šla s tebou... dopředu. Dovedla bych to, dovedla bych to jistě; ale – Ty jsi tam někde zasnouben; jdi k ní. Hled’, nikdy mě nenapadlo ptát se tě na to. Když je člověk princezna, myslí si, že je na světě sám. Máš ji rád?“

Pohlédl na ni utrýzněnýma očima; přece jen nedovedl zapřít

—

„Tak vidíš“, vydechla. „Ty neumíš ani lhát, ty milý! Ale pochop, když jsem si to pak srovnala v hlavě – Co jsem ti byla? Co jsem to dělala? Myslel jsi na ni, když jsi mne

miloval? Jak ses mne musel hrozit! Ne, neříkej nic; neber mi sílu říci ti to poslední.“

Zalomila rukama. „Já tě milovala! Já jsem tě milovala, člověče, že – že jsem mohla cokoliv – a ještě víc – Ale ty, tys o tom pochyboval tak děsně, žeš nakonec zlomil i mou víru. Miluju tě? Já nevím. Mohla bych si rýt nožem v prsou, když tě tu vidím, a zemřít bych chtěla a já nevím co, ale miluju tě? Já – já už nevím. A když jsi mne... naposledy... vzal do rukou, cítila jsem... něco nedobrého v sobě... i v tobě. Setři mé polibky; byly... byly... nečisté,“ vydechla bezhlase. „Musíme se rozejít.“

Nedívala se na něho, neslyšela, co odpovídá; a hle, nyní se jí chvějí víčka, pod nimi se dělá slza, vyhrkne, kane rychle, zastaví se, a pak ji dohoní druhá. Plakala beze zvuku, s rukama na volantu; a když se chtěl přiblížit, popojela kousek zpět.

„Už nejsi Prokopokopak,“ šeptala, „jsi nešťastný, nešťastný člověk. Vid', trháš sebou na řetěze... jako já. Bylo to... nedobré pouto, co nás svázalo; a přece, když to člověk přetrhává, je mu... je mu, jako by celé nitro šlo s sebou, i srdce, i duše... Bude v člověku čisto, když zůstane tak prázdný a pustý?“ Slzy jí vyhrkly prudčeji. „Milovala jsem tě, a teď už tě neuvidím. Jdi, jdi mi z cesty, já otočím.“

Nehnul se, jako zkamenělý. Pojela těsně k němu. „Sbohem, Prokope,“ řekla tiše, a počala pozpátku sjíždět po silnici.

Rozběhl se za ní; tu sjížděla couvajíc vozem rychleji, rychleji, stále rychleji; bylo to, jako by se propadala.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLVI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Stanul a naslouchal trna hrůzou, zda nezaslechne praskot vozu roztržitého někde v zákrutu silnice. Není to výbušné hučení motoru z dálky? Není to děsné a smrtelné ticho konce? Bez sebe uháněl Prokop po silnici za ní. Seběhl serpentinou dolů, k patě svahu; ani památky po voze. Utíkal opět nahoru, pátral po úbočích, slézal drásaje si ruce, kde rozeznával něco temného nebo světlého; bylo to hloží nebo kamení, a tu opět klopýtal a drápal se na silnici a zarýval se očima do tmy, zda... zda není někde hromada trosek, a pod ní...

Byl opět nahoře u rozcestí; právě tady se začala propadat do tmy. Usedl na milník. Ticho, nesmírné ticho. Studené hvězdy popůlnoční, letí teď někde temný meteor vozu? Což se nic

neozve, nezavolá pták, neštěkne ve vsi pes, nedá nic znamení života? Vše ustrnulo slavnostním mlčením smrti. A toto je tedy konec, tichý a mrazivý a temný konec všeho; prázdnota vykroužená tmou a tichem; prázdnota stojatá a ledová. Do kterého kouta se mám skrýt, abych jej vyplnil svou bolestí? Kéž byste se zamžily, kéž by byl konec světa! Rozštípne se země, a v rachotu síly promluví Pán: Beru tě zpět, tvore bolestný a slabý; nebylo čisto v tobě, a nedobré síly jsi rozpoutal. Milý, milý, ustelu ti lůžko z nicoty.

Prokop se počal třásti pod trnovou korunou vesmíru. A tedy ničím není utrpení člověka a nemá ceny; je maličké a schoulené, třesoucí se bublinka na dně prázdnoty. Dobře, dobře, pravíš, že svět je nesmírný; ale já kéž zemru!

Na východě pobledla nebesa, chladně prosvítá silnice a bílé kameny; hled', stopy kol, stopy v mrtvém prachu. Prokop se zvedá ztuhlý a omámený, a dává se na pochod. Tam dolů, směrem k Balttinu.

Putoval bez zastávky. Tady je vesnice, alej jeřabin, můstek přes tichou a temnou řeku; zvedá se mlha a zastře slunce; a opět je šedý a chladný den, červené střechy, červená stáda krav. Jak může být daleko do Balttinu? Šedesát sedmdesát kilometrů. Suché listí, samé suché listí.

Po poledni usedl na hromádku šterku; nemohl již dále. Jede tudy selský vozík; sedlák zastavil a koukal na zhrouceného člověka. „Nechcete se svézt?“ Prokop vděčně přikývl a beze

slova usedl k němu. A pak vozík zastavil v městečku. „Tak, tady jsme,“ řekl sedlák. „Kam vlastně jdete?“ Prokop slezl a putoval dál. Jak může být do Balttinu daleko?

Začíná pršet; ale Prokop již nemůže dál a usedá na pažení mostu; dole se vzteká a pění studený potok. Z protější strany letí auto, zpomalí na mostě a zastaví; z něho vyskočí pán v kozím kožiše a míří k Prokopovi. „Kde se tu berete?“ Je to pan d’Hémon, na tatarských očích má automobilové brýle, vypadá jako obrovský huňatý brouk. „Jedu z Balttinu, hledají vás.“

„Jak je daleko do Balttinu?“ šeptá Prokop.

„Čtyřicet kilometrů. Co tam chcete? Vydali na vás zatykač. Pojd’te, odvezu vás.“

Prokop zavrtěl hlavou.

„Princezna odjela,“ povídá pan d’Hémon tiše. „Dnes ráno, s oncle Rohnem. Především, aby se zapomněla... jistá... nepříjemná věc s přejetým člověkem –“

„Je mrtev?“ vydechl Prokop.

„Dosud ne. A za druhé je princezna, jak snad víte, vážně tuberkulózní. Odvázejí ji někam do Itálie.“

„Kam?“

„To nevím. Nikdo to neví.“

Prokop vstal a zavrával. „Tak tedy – tak tedy –“

„Pojedete se mnou?“

„Ne-nevím. Kam?“

„Kam chcete.“

„Já – já bych chtěl – do Itálie.“

„Pojďte.“ Pan d’Hémon pomohl Prokopovi do vozu, hodil na něho kožišinu a zabouchl dvířka. Vůz se rozjel.

A zas se rozvíjí krajina, ale divně, jakoby ve snu a pozpátku: městečko, topolová alej, šterk, můstek, korálové jeřabiny, vesnice. Vůz supaje stoupá serpentínami do svahu, a zde je rozcestí, kde se rozloučili. Prokop se zvedá a chce vyskočit z vozu; ale pan d’Hémon jej strhl zpět, přišlápl pedál a zasunul na čtvrtou. Prokop zavřel oči; nyní již nejedou po cestě, ale vznesli se do vzduchu a letí; vítr ho pere do tváří, cítí mokré, hadrovité úder mračen, výbuchy motoru splývají v táhlý a hluboký řev, dole se asi prohýbá země, ale Prokop se bojí otevřít oči, aby zas neviděl letící aleje. Rychleji! zalknout se! ještě rychleji! Obruč hrůzy a závratí mu stahuje prsa, nedýchá už a jektá rozkoší šíleného řízení prostorem. Vůz klouže nahoru a dolů, někde pod nohama se ozve křik lidí a zavytí psa, někdy se točí ležící skoro na boku, jako by jimi

zakroužila smršť; a zas, zase rovný let, čirá rychlost, strašné a lomozné tetelení drnčící tětiny dále.

Otevřel oči. Je mlhavý soumrak, řady světel se protlačují šerem, tryskají tovární světla. Pan d'Hémon províjí vůz klubkem ulic, klouže předměstím podobným zřícenině a opět vyrazí do polí. Vůz smýká před sebou dlouhá tykadla světla, ohmatává trus, bláto, kameny, svistí v ohybech, vybuchuje bubnovou palbou a vrhá se na dlouhý pás silnice, jako by jej navíjel. Vpravo a vlevo se klikatí úzké údolí mezi horami, vůz se do něho zavrtává, zapadá v lesích, šroubuje se s rachotem nahoru a střemhlav se spouští do nového údolí. Vesnice vydechuje kotouče světla do husté mlhy, vůz proletí říče a vrhaje za sebe chuchvalce jisker, naklání se, klouže, krouží ve spirále nahoru, nahoru, nahoru, přeskakuje něco a padá. Stop! zastavili v černé tmě; ne, je tu domek, pan d'Hémon bruče vystupuje, tluče na dvěře a hovoří s lidmi; po chvíli se vrací s konví vody a nalévá ji do syčícího chladiče; v prudkém světle reflektorů vypadá ve svém kožiše jako čert z dětské pohádky. Nyní obchází vůz, ohmatává pneumatiky, zvedá kapot a něco povídá; a Prokop zdřímnul nesmírnou únavou. Pak opět ho chopilo nekonečné rytmické otřásání; spal v koutě vozu a nevěděl o ničem, po celé hodiny o ničem než o zmítavém kolébání; a procitl teprve, když vůz zastavil před zářícím hotelem v ostrém horském vzduchu mezi plochami sněhu.

Vzchopil se, zcela zdřevěnělý a rozlámaný. „To... to není Itálie,“ koktal udiven.

„Ještě ne,“ řekl pan d'Hémon. „Ale teď se pojd'te najíst.“ Vedl Prokopa oslepeného tolika světly do oddělené jídelničky; bělostný ubrus, stříbro, teplo, sklepník podobný velvyslanci. Pan d'Hémon ani neusedl; přecházel po jídelně a díval se na špičky prstů. Prokop tupě a rozespale se svezl na židli; bylo mu k smrti jedno jíst nebo nejíst. Nicméně vypil horký bujón, porýpal se v nějakých jídlech stěží vládna vidličkou, točil mezi prsty sklenkou vína a spálil si útroby horoucí hořkostí kávy. Pan d'Hémon vůbec neusedl; stále přecházel po pokoji a v chůzi požil několik soust; a když byl Prokop hotov, podal mu doutník a zapálil. „Tak,“ řekl, „a nyní k věci.“

„Od této chvíle,“ začal přecházeje, „budu pro vás prostě... kamarád Daimon. Uvedu vás mezi naše lidi, není to daleko odtud. Nesmíte je brát příliš vážně; jsou to zčásti desperados, štvanci a běženci smetení ze všech koutů světa, zčásti fantasti, tluchubové, diletanti spasitelství a doktrináři. Na jejich program se nemusíte ptát; jsou jenom materiál, který nasadíme do naší hry. Hlavní je, že vám můžeme dát k dispozici rozvětvenou a doposud tajnou mezinárodní organizaci, která má všude své buňky. Jediný program je přímá akce; na tu dostaneme všechny bez výjimky, beztoho po ní křičí jako po nové hračce. Ostatně ‚nová akční linie‘ a ‚destrukce v hlavách‘ bude mít pro ně neodolatelné kouzlo; po prvních úspěších půjdou za vámi jako ovce, zejména odstraní-li z vedení ty, které vám označím.“

Mluvil hladce jako zkušený řečník, totiž mysle přitom na něco jiného, a se samozřejmou jistotou, jež vylučuje odpor a pochybnosti; Prokopovi se zdálo, že už ho někdy slyšel.

„Vaše situace je jedinečná,“ pokračoval pořád chodě po pokoji. „Odmítl jste nabídku jisté vlády; jednal jste jako rozumný člověk. Co vám mohou dát proti tomu, co si můžete vzít sám? Byl byste blázen, abyste svou věc pustil z rukou. Máte v hrsti prostředek, kterým můžete rozmetat všechny mocnosti světa. Já vám poskytnu neomezený úvěr. Chcete padesát nebo sto miliónů liber? Můžete je mít do týdne. Mně stačí, že jste dosud jediným majitelem Krakatitu. Devět a půl deka je zatím v držení našich lidí, donesl jim to saský kamarád z Balttinu; ale ti pitomci nemají ani ponětí o vaší chemii. Chovají to jako svátost v porcelánové piksele a třikrát týdně se div neseperou o to, kterou vládní budovu světa tím mají vyhodit do povětří. Ostatně je uslyšíte. Z té strany vám tedy nehrozí nic. V Balttinu není ani špetky Krakatitu. Pan Tomeš je patrně v koncích se svými pokusy –“

„Kde je Jirka – Jirka Tomeš?“ vypravil ze sebe Prokop.

„Prachárny Grottup. Už ho tam mají dost s jeho věčnými sliby. A kdyby se mu to náhodou přece jen podařilo sestrojít, nebude mít z toho dlouho radost. Za to vám stojím já. Zkrátka vy jediný máte Krakatit v moci a nevydáte jej nikomu. Budete mít k dispozici lidský materiál a všechny naše organizační nitky. Já vám dám tisk, který si platím. A

konečně k vašim službám bude to, čemu se v novinách říká ‚tajemná rádiová stanice‘, totiž naše ilegální bezdrátové spojení, které takřečenými antivlnami nebo extinkčními jiskrami přivádí váš Krakatit k rozpadu do dálky dvou až tří tisíc kilometrů. To jsou vaše trumfy. Dáte se do hry?“

„Co – co – co tím myslíte?“ ozval se Prokop. „Co s tím mám dělat?“

Kamarád Daimon stanul a hleděl upřeně na Prokopa. „Budete dělat, co chcete. Budete dělat veliké věci. Kdo vám ještě může poroučet?“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLVII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Daimon přitáhl židli k Prokopovi a usedl.

„Ano,“ začal zamyšleně, „je to až nemožno chápat. Prostě v dějinách není analogie moci, kterou vy máte v rukou. Budete dobývat světa s hrstkou lidí, jako Cortez dobýval Mexika. Ne, ani to není pravý obraz. S Krakatitem a stanicí držíte v šachu celý svět. Je to podivné, ale je to tak. Stačí hrst bílého prášku, a v určenou vteřinu vyletí do povětří, co poručíte. Kdo tomu může zabránit? Fakticky jste neobmezeným pánem světa. Budete udílet rozkazy, aniž vás kdo viděl. Je to směšné: můžete odtud ostřelovat pro mne a za mne Portugalsko nebo Švédsko; za tři za čtyři dny budou prosit o mír, a vy budete diktovat kontribuce, zákony, hranice, co vás napadne. V tuto chvíli je jediná velmoc; tou jste vy sám.

Myslíte, že přeháním? Mám tu velmi obratné chlapíky schopné všeho. Vyhlaste pro švandu válku Francii. Někdy o půlnoci vyletí ministerstva, Banque de France, pošta, elektrárna, nádraží a několik kasáren. Příští noci letiště, arzenály, železniční mosty, muniční továrny, přístavy, majáky a silnice. Mám zatím jen sedm letadel; můžete trousit Krakatit, kde vám libo; pak se zapne stanice, a je to. Tak co, zkusíte to?“

Prokopovi bylo jako ve snu. „Ne! Proč bych to dělal?“

Daimon pokrčil rameny: „Protože můžete. Síla... se musí vybit. Má to za vás udělat nějaký stát, když to můžete vykonat sám? Já nevím, co všechno můžete provést; musí se začít, aby se to zkusilo; ručím vám za to, že tomu přijdete na chuť. Chcete být samovládcem světa? Dobrá. Chcete svět vyhladit? Budiž. Chcete jej obšťastnit tím, že mu vnutíte věčný mír, Boha, nový řád, revoluci či co? Proč ne? Jen začněte, na programu nezáleží; nakonec budete dělat jen to, co vám vnutí skutečnosti vámi vytvořené. Můžete rozbít banky, krále, industrialism, vojska, věčné bezpráví nebo co je vám libo; však se pak ukáže, co s tím bude dál. Začněte s čímkoliv; pak už to poběží samo. Jen nehledejte analogie v dějinách, neptejte se, co smíte; vaše postavení je bezpříkladné; žádný Čingischán nebo Napoleon vám nepovědí, co máte dělat a kde jsou vaše meze. Nikdo vám nemůže poradit; nikdo se nemůže vžít do bezuzdnosti vaší moci. Musíte být sám, chcete-li dojít až na kraj. Nikoho k sobě nepouštějte, kdo by vám chtěl klást hranice nebo směr.“

„Ani vás, Daimone?“ ozval se Prokop ostře.

„Ani mne ne. Já stojím na straně síly. Jsem starý, zkušený a bohatý; nepotřebuju nic, než aby se něco dělo a řítilo směrem, který určuje člověk. Mé staré srdce se bude těšit tím, co budete provádět. Vymyslete si to nejkrásnější, nejsmělejší a nejrajdější a uložte to světu právem své moci: ta podívaná mne odmění za to, že vám sloužím.“

„Podejte mi ruku, Daimone,“ děl Prokop pln podezření.

„Ne, spálil bych vás,“ usmál se Daimon. „Mám starou, prastarou horečku. Co jsem chtěl říci? Ano, jediná možnost síly je násilí. Síla je schopnost vnutit věcem pohyb; neujdete nakonec tomu, aby se všechno netočilo kolem vás. Zvykejte si na to předem; oceňujte lidi jen jako své nástroje nebo jako nástroje myšlenky, kterou si vezmete do hlavy. Vy chcete nemožné dobro; následkem toho budete asi velmi krutý. Nezastavujte se před ničím, chcete-li prosadit veliké ideály. Ostatně i to přijde samo sebou. Zdá se vám nyní, že je nad vaše síly, abyste – já nevím v jaké formě – vladařil na zemi. Budiž, ale není to nad sílu vašich nástrojů; vaše moc dosahuje dále než každá střízlivá rozvaha.

Zařídíte si své věci tak, abyste byl nezávislý na komkoliv. Ještě dnes vás dám zvolit za předsedu zpravodajské komise; tím budete mít prakticky v rukou extinkční stanici; ostatně je zařízena v objektu, jenž je mým soukromým majetkem. Za chvíli uvidíte naše směšné kamarády; nepoplašte je žádnými

velkými plány. Jsou na vás připraveni a přijmou vás s nadšením. Promluvíte k nim několik frází o blahu lidstva nebo co chcete; beztoho to zanikne v chaosu názorů, kterému se říká politické přesvědčení.

Rozhodnete se sám, povedete-li první rány směrem politickým nebo hospodářským: tedy budete-li nejdřív bombardovat vojanské objekty nebo továrny a trati. První je efektnější, druhé zasahuje hlouběji. Můžete zahájit generální, kruhový útok nebo si vyberete radiální sektor; zvolíte anonymní rozvrat nebo veřejné a napohled šílené vyhlášení boje. Neznám vašeho vkusu; ostatně na formě nezáleží, jen když projevíte svou moc. Jste nejvyšším soudcem světa; odsuďte kohokoliv, naši lidé provedou váš rozsudek. Nepočítejte životů; pracujete ve velkém, a celý svět má miliardy životů.

Hleďte, jsem průmyslník, novinář, bankéř, politik, vše, co chcete; zkrátka jsem zvyklý počítat, ohlížet se na okolnosti a kramařit s omezenými šancemi. Právě proto vám musím říci, a je to jediná rada, kterou vám dávám, než se chopíte vlády: nepočítejte a neohlížejte se. Jakmile se jednou ohlédnete, změníte se v plačící sloup jako žena Lotova. Já jsem rozum a číslo; hledím-li vzhůru, chtěl bych se rozplynout v šílenství a v nespočetnosti. Vše, co je, nevyhnutelně klesá z chaosu neomezenosti přes číslo k nicotě; každá velká síla se staví proti tomuto sestupnému pádu; každá velikost chce se stát nesmírností. Zahozena je síla, která se nepřelije přes staré hranice. Vám je dána do rukou moc vykonat nesmírné věci;

jste jí hoden či chcete s ní žabařit? Já, starý praktik, vám pravím: myslíte na šílené a bezměrné skutky, na rozměry bezpříkladné, na nesmyslné rekordy lidské moci; skutečnost vám uškubne padesát i osmdesát procent z každého velikého plánu; ale to, co zůstane, musí ještě být nesmírné. Pokoušejte se o nemožné, abyste uskutečnil aspoň nějakou neznámou možnost. Vy víte, jak velká věc je experiment; dobrá, všichni vladaři světa se nejvíc děsí toho, že by to měli zkusit jinak, neslýchaně a obráceně; nic není konzervativnější než lidské vládnutí. Vy jste první člověk na světě, který může pokládat celý svět za svou laboratoř. Toto jest svrchované pokušení na temeni hory: nedám ti vše, co je pod tebou, k požitku a rozkoši moci; ale je ti to dáno, abys toho dobýval, abys to předělal a zkusil něco lepšího, než je tento bídný a ukrutný svět. Světu je znovu a znovu třeba tvůrce; ale tvůrce, který není svrchovaným pánem a vládcem, je jenom blázen. Vaše myšlenky budou rozkazy; vaše sny budou dějinné převraty; a kdybyste nepostavil nic víc než svůj pomník, stojí to za to. Přijměte, co je vaše.

A nyní půjdeme; čekají na nás.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLVIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Daimon spustil motor a skočil do vozu. „Hned tam budeme.“ Auto se sváželo s Hory Pokušení do širokého údolí, letělo němou nocí, přesmyklo se přes pokojné sedlo a stanulo před rozlehlým dřevěným domem mezi olšemi; vypadalo to jako starý mlýn. Daimon vyskočil z vozu a vedl Prokopa k dřevěným schodům; ale tam se jim postavil do cesty člověk s vyhrnutým límcem. „Heslo?“ ptal se. „I kuš,“ zahučel Daimon a strhl si automobilové brýle; člověk ustoupil a Daimon se hnál nahoru. Vešli do veliké nízké jizby, jež byla jako školní světnice: dvě řady lavic, pódium a katedra a tabule; jenomže tam bylo plno dýmu a výparů a křiku. Lavice byly přeplněny lidmi s klobouky na hlavách; všichni se hádali, na pódiu křičel rudovousý kolohnát, za katedrou stál suchý, pedantický stařík a zuřivě zvonil.

Daimon šel rovnou k pódiu a skočil nahoru. „Kamarádi,“ křičel, a jeho hlas zněl nelidsky jako hlas racka. „Přivedl jsem vám někoho. Kamarád Krakatit.“ Udělalo se ticho, Prokop se cítil uchopen a nešetrně omakáván padesáti páry očí; jako ve snu vystoupil na pódium a rozhlédl se nevidomě po zamžené jizbě. „Krakatit, Krakatit,“ hučelo to dole, a hukot stoupal ve křik: „Krakatit! Krakatit! Krakatit!“ Před Prokopem stojí krásné rozcuchané děvče a podává mu ruku: „Nazdar, kamaráde!“ Krátký horký stisk, vše slibující žeh očí, a už je tu dvacet jiných rukou: hrubých, pevných i vysušených žárem, vlhce studených i zduchovnělých; a Prokop se cítí zapnut v celý řetěz rukou, které si jej podávají a přisvojují. „Krakatit, Krakatit!“

Pedantický stařík zvonil jako šílenec. Když to nic nepomohlo, vrhl se k Prokopovi a potřásl mu rukou; měl ručičku vyschlou a kožnatou, jako z pergamenu, a za ševcovskými brejličkami mu zářila ohromná radost. Dav zařval nadšením a utiřil se. „Kamarádi,“ promluvil stařík, „přivítali jste kamaráda Krakatita... se spontánní radostí... se spontánní a živou radostí, která... které dávám výraz také z předsednického místa. Vítám tě v našem středu, kamaráde Krakatite. Vítáme také předsedu Daimona... a děkujeme mu. Žádám kamaráda Krakatita, aby usedl... jako host... na předsednickém pódiu. Delegáti ať se vysloví, mám-li dále řídit schůzi já... nebo předseda Daimon.“

„Daimon!“

„Mazaud!“

„Daimon!“

„Mazaud! Mazaud!“

„K čertu s vašimi formalitami, Mazaude,“ zahučel Daimon.
„Předsedejte a dost.“

„Schůze pokračuje,“ křičel stařík. „Slovo má delegát Peters.“

Rudovousý člověk se ujal opět slova; jak se zdálo, útočil na anglickou Labour Party, ale nikdo ho neposlouchal. Všechny oči se až hmotně opírají o Prokopa; tamhle v koutě veliké, blouznivé oči souchotináře; vyvalený, modrý pohled nějakého velkého vousatého chlapečka; kulaté a lesklé brýle examinujícího profesora; ježčí zarostlá očička mrkající z ohromného chundele šedivých chlupů; oči pátravé, nepřátelské, zapadlé, dětinské, svaté i podlé. Prokop těkal pohledem po natřískaných lavicích a ucukl, jako by se spálil: potkal se s pohledem rozcuchané dívky; prohnula se, jako by klesala do peřin, gestem vlnivým a jednoznačným. Utkvěl na divné holé hlavě, pod níž visel úzký kabátek; čertví je-li tomu tvorů dvacet let nebo padesát; ale než to rozřešil, svraskla se celá hlava širokým, nadšeným a poctěným úsměvem. Jeden pohled ho dráždil neodbytně; hledal jej mezi všemi, ale nenacházel ho.

Delegát Peters skončil koktaje a zmizel v lavici celý rudý. Všechny oči dolehly na Prokopa napjatým a nutkavým

očekáváním; stařík Mazaud něco formálně odbreptal a naklonil se k Daimonovi. Bylo bezdeché ticho; a Prokop se zvedl nevěda, co činí. „Slovo má kamarád Krakatit,“ ohlásil Mazaud mna si suché ručičky.

Prokop se rozhlédl omámenýma očima: Cože mám dělat? Mluvit? Proč? Kdo jsou ti lidé? – Zachytil laní oči souchotináře, přísný a zkoumavý lesk brýlí, mrkající očka, oči zvědavé a cizí, lesklý a jihnoucí pohled krásné dívky; otevřela hříšná, horká ústa samou pozorností; v první lavici holý a svráštělý človíček visí na jeho rtech uchvácenýma očima. Usmál se na něj potěšen.

„Lidé,“ začal tiše a jako ve snách, „v noci včerejší... jsem zaplatil nesmírnou cenu. Prožil jsem... a ztratil...“ Vší mocí se sebral. „Někdy zažiješ... bolest takovou, že... že už není jen tvá. I otevřeš oči a vidíš. Zatměl se vesmír a země tají dech útrapou. Svět musí být vykoupen. Neunesl bys své bolesti, kdybys trpěl jen ty sám. Vy všichni jste prošli peklem, vy všichni –“

Rozhlédl se po světnici; vše mu splývalo v jakousi mdle zářící podmořskou vegetaci. „Kde máte Krakatit?“ zeptal se najednou podrážděně. „Kam jste jej dali?“

Stařík Mazaud zvedl opatrně porcelánovou svátost a vložil mu ji do rukou. Byla to táž krabice, kterou kdysi nechal ve svém laboratorním baráku u Hybšmonky. Otevřel víko a hrábl prsty do zrnitého prášku, mnul jej, rozmílal, číchal k

němu, vložil si špetku na jazyk; poznal jeho svěravou, silnou hořkost a okoušel ji s rozkoší. „To je dobře,“ vydechl a tiskl tu drahocennou věc v obou dlaních, jako by si o ni ohříval zkřehlé ruce.

„Ty jsi to,“ bručel polohlasně; „já tě znám; ty jsi výbušný živel. Přijde tvůj okamžik, a vydáš vše; tak je to dobře.“ Vzhlédl nejistě z podoboci: „Co byste chtěli vědět? Já rozumím jenom dvěma věcem: hvězdám a chemii. Krásné jsou... nesmírné rozlohy času, věčný pořádek a stálost, a božské počtářství vesmíru; říkám vám, že... nic není krásnějšího. Ale co mně jsou platny zákony věčnosti? Přijde tvůj okamžik, a vybuchneš; vydáš lásku, bolest, myšlenku, já nevím co; tvé největší a nejsilnější je jenom okamžik. Ty, ty nejsi vřazen do nekonečného řádu ani započítán do miliónů světelných let; a tedy... tedy ať to tvé nic stojí za to! Vybuchni plamenem nejvyšším. Cítíš se sevřen? Tak tedy roztrhni svůj crusher a rozmetej skálu. Udělej místo pro svůj jediný okamžik. Tak je to dobře.“

Nechápal sám jasně, co mluví; ale unášelo ho temné puzení vyslovit něco, co mu hned zase unikalo. „Já... dělám jen chemii. Znam hmotu a... rozumím si s ní; to je všecko. Hmota se drobí vzduchem a vodou; štěpí se, kvasí, hnije, hoří, přijímá kyslík nebo se rozpadá; ale nikdy, slyšíte, nikdy při tom nevydá vše, co v ní je. A kdyby prošla celým koloběhem; kdyby se některý prášek země vtělil v rostlinu a v živé maso a stal se myslící buničkou mozku Newtonova, a umřel s ním a znovu se rozpadl, nevydal by všecko. Ale

přinuťte jej... násilím, aby se roztránil a rozpoutal; hle, vybuchl v tisícíně vteřiny; nyní, nyní teprve vynaložil všechnu svou schopnost. A snad ani nespál; byl jenom spoután a dusil se, zápasil potmě a čekal, až přijde jeho okamžik. Vydát vše! Je to jeho právo. Já, já také musím vydat vše. Mám jenom zvětrávat a čekat... kvasit nečistě... a drobit se, aniž bych kdy... rázem... vydal celého člověka? Raději... to už raději v jediné vrcholné chvíli... a přese vše... Neboť já věřím, že je dobře vydat všecko. Ať je to dobré nebo špatné. Všecko je ve mně srostlé: dobré a zlé a nejvyšší. Kdo žije, dělá zlé i dobré, jako by se drobil. Dělal jsem to i to; ale nyní... musím vydat to nejvyšší. To je vykoupení člověka. Není to v ničem, co jsem udělal; je to zarostlé ve mně... jako v kameni. I musím se roztrhnout... mocí... jako se roztrhne náboj; a nebudu se ptát, co přitom roztrhám; ale bylo třeba... bylo mně třeba vydat to nejvyšší.“

Zápasil se slovy, namáhal se obsáhnout něco nevýslovného; ztrácel to každým slovem, vraštil čelo a hledal v tváři naslouchajících, zda snad nepochytili smysl toho, co nebyl s to jinak vyslovit. Našel zářivou sympatii v čistých očích souchotináře a soustředěné úsilí ve vyjevených modrých očkách vousatého obra tam vzadu; svrasklý človíček pil jeho slova s bezmeznou oddaností věřícího a krásná dívka je přijímala, polo ležíc, milostnými záchvěvy těla. Zato ostatní tváře na něho civěly cize, zvědavě nebo s rostoucí lhostejností. Proč vlastně mluvím?

„Prožil jsem,“ pokračoval tápavě a poněkud již rozdrážděn, „prožil jsem tolik... co člověk může prožít. Proč vám to říkám? Protože nemám dost na tom; protože... doposud nejsem vykoupen; nebylo v tom to nejvyšší. Je to... zapadlé v člověku jako ve hmotě síla. Hmotu musíš porušit, aby vydala svou sílu. Člověk se musí rozpoutat, a porušit, a roztříštit, aby vydal svůj nejvyšší plamen. Aá, to by... to by už bylo příliš, aby ani pak nenašel, že... že dosáhl... že... že...“

Zakoktal se, zamračil se, hodil krabici s Krakatitem na katedru a usedl.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: XLIX.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Bylo chvíli rozpačité ticho.

„A to je všechno?“ ozval se ze středu lavic výsměšný hlas.

„To je všechno,“ zabručel Prokop znechucen.

„Není.“ To řekl Daimon a vstal. „Kamarád Krakatit předpokládal, že delegáti mají dobrou vůli rozumět –“

„Oho!“ zahlučelo to ve středu.

„Ano. Delegát Mezierski už musí mít trpělivost, až domluvím. Kamarád Krakatit nám obrazně řekl, že je třeba,“ a tu Daimonův hlas zněl opět skřekem ptačím, „že je třeba zahájit revoluci bez ohledu na teorii etap; revoluci ničivou a

výbušnou, ve které vydá lidstvo to nejvyšší, co v něm je utajeno. Člověk se musí roztříštit, aby vydal vše. Společnost se musí roztříštit, aby v sobě našla nejvyšší dobro. Vy se tady léta hádáte o nejvyšší dobro lidstva. Kamarád Krakatit nás poučil, že stačí uvést lidstvo v explozi, aby vyšlehlo daleko výše, než jak by mu chtěly předpisovat vaše debaty; a neohlížet se na to, co se přitom rozbije. Pravím, že kamarád Krakatit má pravdu.“

„Má, má, má!“ Najednou se strhl křik a potlesk. „Kratatit! Krakatit!“

„Ticho,“ překřikl je Daimon. „A jeho slova mají tím větší váhu, že jsou podložena faktickou mocí tento výbuch provést. Kamarád Krakatit není muž slov, nýbrž činu. Přišel, aby nám uložil přímou akci. A já vám říkám, že bude strašlivější, než se kdo odvážil snít. A vypukne dnes, zítra, do týdne –“

Jeho slova zanikla v nepopsatelné vřavě. Vlna lidí se smýkla z lavic na pódium a obklopila Prokopa. Objímali ho, tahali ho za ruce a křičeli „Kratatit! Krakatit!“ Krásná dívka s vlasy rozpoutanými divě zápasila, aby se k němu prodrala klubkem lidí; vržena jich tlakem přilnula k němu hrudí; chtěl ji odstrčit, objala ho a něco horečně sykala cizím jazykem. Zatím na kraji pódia muž s brýlemi pomalu a tiše vykládal do prázdných lavic, že teoreticky není přípustno vyvozovat sociologické závěry z neústrojně přírody. „Kratatit, Krakatit,“ hučel dav, nikdo neseseděl, Mazaud třepal zvonkem jako popelář; a najednou se na katedru vyšvihl černý mladý

muž a vysoko nade všemi mával ve vztyčené ruce krabicí s Krakatitem.

„Ticho,“ zařval, „a dolů! nebo vám to hodím pod nohy!“

Nastalo náhlé ticho; klubko se smeklo z pódia a couvalo. Nahoře zůstal jen Mazaud se zvonkem v ruce, zmatený a bezradný, Daimon opřený o tabuli a Prokop, na němž dosud visela ta temnovlasá menáda.

„Rosso,“ ozvaly se hlasy. „Srazte ho! Rosso dolů!“

Mladý muž na katedře divoce těkal žhoucíma očima. „Nikdo se nehni! Mezierski chce na mne střelit. Hodím,“ zaryčel a zatočil krabicí.

Dav couval mruče jako rozlícená šelma. Dva tři lidé zvedli ruce, jiní následovali; byla chvilka dusného mlčení.

„Jdi dolů,“ rozkřikl se stařík Mazaud. „Kdo ti dal slovo?“

„Hodím,“ hrozil Rosso napjatý jako luk.

„To je proti jednacímu řádu,“ rozčilil se Mazaud. „Já protestuju a... skládám předsednictví.“ Mrštil zvonkem na zem a sestoupil z pódia.

„Bravo, Mazaud,“ ozval se ironický hlas.

„Tys tomu pomohl.“

„Ticho,“ křičel Rosso a shazoval si vlasy s čela. „Já mám slovo. Kamarád Krakatit nám řekl: Přijde tvůj okamžik, a vybuchneš; udělej místo pro svůj jediný okamžik. – Dobrá, já jsem si vzal jeho slova k srdci.“

„To nebylo tak myšleno!“

„Ať žije Krakatit!“

Někdo začal hvízdát.

Daimon chopil Prokopa za loket a táhl ho k jakýmsi dvířkám za tabulí.

„Můžete hvízdát,“ pokračoval Rosso výsměšně. „Nikdo z vás nehvízdal, když se před vás postavil tady ten cizí pán a... dělal místo pro svůj okamžik. Proč by to nezkusil někdo jiný?“

„To je pravda,“ ozval se pokojný hlas.

Krásné děvče se postavilo před Prokopa, aby ho krylo svým tělem. Chtěl ji odstrčit.

„Není to pravda,“ křičela s očima planoucíma. „On... on je...“

„Buď tiše,“ sykl Daimon.

„Poroučet dovede každý,“ mluvil Rosso zimničně. „Pokud mám tohle v ruce, poroučím já. Mně je jedno, pojdu-li. Nikdo nesmí ven odtud! Galeasso, hlídej dveře! Tak, teď si promluvíme.“

„Ano, teď si promluvíme,“ ozval se Daimon ostře.

Rosso se bleskem obrátil k němu; ale v tom okamžiku se vyřítil z lavic modrooký obr s hlavou skloněnou jako beran, a dříve než se Rosso otočil, popadl ho za nohy a podtrhl mu je; hlavou dolů letěl Rosso z katedry. V úděsném tichu bouchne a zapraská hlava na prknech, a z pódia se kutálí víčko porcelánové krabice dolů a pod škamna.

Prokop se hnál k bezduchému tělu; na Rossových prsou, na tváři, po zemi, v kalužích krve byl rozsypán bílý prášek Krakatitu. Daimon jej zadržel; a tu již se rozpoutal křik a několik lidí běželo na pódium. „Nešlapat na Krakatit, vybuchne to,“ kázal nějaký roztrěsklý hlas, ale už se vrhali na zem a sbírali bílý prášek do krabiček od sirek, rvali se, váleli se v klubku na zemi. „Zamkněte dveře,“ zaryčel kdosi. Světlo zhaslo. V tu chvíli rozkopl Daimon dvířka za tabulí a vytáhl Prokopa do tmy.

Posvítíl si kapesní baterkou. Byl to kumbálek bez oken, stoly nakladené na sobě, pivní tácky, nějaké zatuchlé šatstvo. Rychle táhl Prokopa dál: kyselá černá díra chodby, černé a úzké schody dolů. Na schodech je dohonila rozcuchaná dívka. „Jdu s vámi,“ šeptala a zaryla prsty do Prokopovy

paže. Daimon vyrazil na dvůr kmitaje před sebou kruhem světla; byla propastná tma. Vytrhl vrátka a pádil na silnici; a než Prokop doběhl k vozu, pokoušeje se strásti dívku, hrčel motor a Daimon skočil k volantu. „Rychle!“ Prokop se vrhl do vozu a děvče za ním; vůz sebou trhl a letěl do tmy. Byla ledová zima; děvče se třáslo v tenkých šatech, i zabalil ji Prokop do kožišiny a sám se vtiskl do druhého kouta. Vůz uháněl špatnou měkkou cestou, zmítal se z boku na bok, vysazoval a opět rachotivě nabíral rychlosti. Prokop mrzl a uhýbal, kdykoliv jej náraz vozu hodil k schoulené dívce. Svezla se k němu. „Je ti zima, vid’?“ šeptala, rozevřela kožišinu a halila ho do ní táhnouc ho k sobě. „Ohřej se,“ vydechla s šimravým smíchem a přimkla se k němu celým tělem; byla horká a kyprá, jako by nahá byla. Její rozpoutané vlasy vydechovaly pach hořký a divoký, dráždily ho na tvářích a oslepovaly mu oči. Mluvila k němu zblizoučka cizím jazykem, opakovala to ještě tišeji, ještě tišeji, brala jeho boltec mezi jemně jektající zuby; a náhle mu leží na prsou a vniká do jeho úst neřestným, zkušeným, vláhuplým polibkem. Hrubě ji odstrčil; vztyčila se žasnouc, uraženě odsedla a pohybem ramen smekla se sebe kožišinu; dulo mrazivě, i zvedl kožich a položil jí jej znovu na ramena. Hodila sebou vztekle, vzdorovitě strhla kožišinu a nechala ji válet na dně vozu. „Jak chcete,“ zabručel Prokop a odvrátil se.

Vůz vyjel opět na tvrdou cestu a rozehnal se vyjící rychlostí. Z Daimona nebylo vidět než záda zježená kozími chlupy. Prokop se zalykal studeným větrem; ohlédl se po dívce,

otočila si vlasy kolem krku a zajíkala se zimou ve svých lehkých šatečkách. Bylo mu jí líto; sebral kožich a hodil jej na ni; odstrkovala jej v rozlíceném vzdoru, a tu ji celou omotal kožišinou s hlavou a se vším všudy jako balík a sevřel ji pažema: „Ani se nehnout!“

„Co, už zas vyvádí?“ hodil Daimon pokojně od volantu. „Nu tak ji...“

Prokop dělal, jako by přeslechl jeho cynismus; ale spoutaný balík v jeho pažích se počal tiše chichtat.

„Je to hodná holka,“ pokračoval Daimon lhostejně. „Tvůj tatík byl spisovatel, vid’?“ Balík pokývl; a Daimon řekl Prokopovi jméno tak známé, tak osvědčené a čisté, že Prokop ustrnul a mimoděk uvolnil své drsné sevření. Balík sebou zavrtěl a vyhoupl se mu na klín; zpod kožišiny vyčouhly krásné, hříšné nohy a dětsky se bimbaly ve vzduchu. Přetáhl přes ně kožich, aby nemrzla; považovala to nejspíš za hru, dusila se tichým smíchem a kopala vyhazujíc nohama. Sevřel ji co nejníže mohl; tu zas nahoře vyklouzla plná děví ruka a vjela mu do obličeje v divé a milostné hře, rvala ho za vlasy, dráždila na krku, dobývala se prsty do jeho sevřených úst. Nechal ji posléze činit; dotkla se jeho čela, našla je přísně svraštěné a utrhla, jako by se spálila; teď je to bojácná dětská pracička, která neví, co smí; kradmo se blíží k jeho tváři, dotkne se jí, ucukne, znovu se dotkne, pohladí a lehce, bázně se položí na hrubou líc. V kožichu to hluboce vzdychlo a znehybnělo.

Auto se protáčí spícím městečkem a klesá do širého kraje.
„Tak co,“ obrací se Daimon, „co říkáte kamarádům?“

„Tiše,“ šeptá nehybný Prokop, „usnula.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: L.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Vůz zastavil v černém, lesnatém údolí. Prokop rozeznal
potmě těžné věže a haldy. „Tak, tady jsme,“ zabručel
Daimon. „To je můj rudný důl a hamr; nestojí to za nic. Nu,
vystupte!“

„Mám ji tady nechat?“ ptal se Prokop tiše.

„Koho? Aha, vaši krasavici. Probud'te ji, zůstaneme tady.“

Prokop opatrně vystoupil nesa ji v náručí. „Kam ji mám
položit?“

Daimon odemykal ponurý dům. „Co? Počkejte, já tu mám
několik pokojů. Můžete ji položit... já vás tam dovedu.“

Rozsvítil a vedl ho studenými kancelářskými chodbami; konečně vešel do jedněch dveří a otočil kontakt. Byl to ošklivý nevyvětraný pokoj se zvalenou postelí a spuštěnou žaluzií. „Aha,“ bručel Daimon, „nocoval tu asi... jeden známý. Moc pěkné to tu není, že? Nu, jako u mládence. Položte ji sem na postel.“

Prokop opatrně složil tiše oddychující balík. Daimon přecházel a mnul si ruce. „Půjdeme teď do naší stanice. Je nahoře, na kopci, deset minut odtud. Nebo chcete zůstat tady?“ Přistoupil k spící dívce, rozhodil cíp kožichu a odkryl její nohy až nad kolena. „Je krásná, vidíte? Škoda že jsem tak starý.“

Prokop se zamračil a zahalil jí nohy. „Ukažte mi vaši stanici,“ řekl suše. Ústy Daimonovými trhl úsměšek. „Pojďte.“

Vedl ho dvorem. Ve strojovně se svítí, mašiny supají, po dvoře se potlouká topič s rukávy vyhrnutými a kouří dýmčičku. Nahoru do stráně vede lanová dráha na rudné vozíky a její konstrukce se rýsuje mrtvě jako ještěří žebra. „Musel jsem zavřít tři jámy,“ vykládá Daimon. „Nevyplácí se to. Už bych to dávno prodal, nebýt stanice. Pojďte tudy.“ Pustil se po příkré pěšině lesem a do kopce; Prokop jej sledoval jen po zvuku; byla černá tma a časem skanula ze smrků těžká krůpěj. Daimon se zastavil a s námahou oddechoval. „Jsem stár,“ řekl, „už nemám dechu jako dřív. Musím víc a více spoléhat na lidi... Dnes nikdo na stanici

není; kamarád telegrafista zůstal tam, s nimi... To je jedno; pojd'te!“

Temeno kopce bylo rozryté jako bojiště: opuštěné těžné věže, drátěná lana, ohromné pusté haldy; a na největší haldě nahoře dřevěný baráček s anténami. „To je... stanice,“ supěl udýchaný Daimon. „Stojí... na čtyřiceti tisících tunách magnetitu. Přirozený kondenzátor, rozumíte? Celý kopec... je ohromná síť drátů. Někdy vám to vyložím podrobně. Pomozte mi nahoru.“ Vydrápali se po sypké haldě; těžký štěrk se jim s rachotem svážel pod nohama; ale konečně tady, tady je stanice –

Prokop ustrnul nevěře svým očím: vždyť je to jeho laboratorní barák, tam doma, v polích nad Hybšmonkou! tady ty nenatřené dvěře, pár světlejších prken od poslední správký, suky podobné očím – Jako vyjevený hmátl na věřeje: ovšem, tuhle je ten rezavý ohnutý hřebík, který sám kdysi zatloukl! „Kde se to tu vzalo?“ vyhrkl bezdeše.

„Co?“

„Ten barák.“

„Ten už tu stojí léta,“ řekl Daimon lhostejně. „Co na něm máte?“

„Nic.“ Prokop oběhl celý domek hmataje po stěnách a oknech. Ano, tady je ta štěrbina, prasklé dřevo, vyražená tabulka v okně; vypadlý suk, pravdaže, a z nitra zalepený

papírem. Třesoucí se rukou přejížděl známé ubohé podrobnosti; všechno je, jak to bylo, všechno...

„Nu tak,“ ozval se Daimon, „už jste si to prohlédl? Otevřte, vy máte klíč.“

Prokop jel rukou do kapsy. Nu ovšem, měl s sebou klíč od své staré laboratoře... tam doma; vstrčil jej do visacího zámku, odemkl a vešel dovnitř; a – jako tam doma – hmátl mechanicky vlevo a otočil kontaktem, který měl místo knoflíku hřebík – jako tam doma. Daimon vešel za ním. Bože, tady je můj kavalec dosud neustlaný; mé umyvadlo, džbán s okrajem potlučeným, houba, ručník, vše – Otočil se do rohu; a to jsou ta stará železná kamínka s rourou spravovanou drátem, bednička s uhelným mourem, a tam je rozbitá lenoška s nohama pokleslými, a čouhá z ní koudel a stočený drát; tady je ten cvoček v podlaze, a tu je to propálené prkno, a skříň, skříň na šaty – Otevřel ji; klátily se tam nějaké zvadlé kalhoty.

„Skvělé to tu není,“ poznamenal Daimon. „Náš telegrafista je takový – nu, podivín. Co říkáte aparátům?“

Prokop se obrátil ke stolu jako v snách. Ne, to tu nebylo, nenene, to sem nepatří: místo nářadí chemikova je na jednom konci pultu tuctová lodní radiostanice s položeným sluchátkem, přijímací aparát, kondenzátory, variometr, regulátor, pod stolem obyčejný transformační agregát; a na druhém konci –

„Tamto je normální stanice,“ vysvětloval Daimon, „na obyčejné hovory. To druhé je naše extinkční stanice. Tou posíláme ty antivlny, protiproudy, umělé magnetické bouře nebo jak to chcete jmenovat. To je celé naše tajemství. Vyznáte se v tom?“

„Ne.“ Prokop zběžně přehlédl aparáty zcela nepodobné všemu, co znal. Mělo to spoustu odporů, jakousi drátěnou mřížku, cosi podobného katodové trubici, nějaké izolované bubny či co a podivný koherer, relé a tastr s kontakty; nevěděl, co to vůbec je. Nechal aparátu a koukal na strop, je-li na něm také ta divná kresba dřeva, která mu tam doma vždycky připomínala hlavu starce. Ano, je je je tam. A tamhle je to zrcátko s uraženým rohem –

„Co říkáte aparátu?“ ptal se Daimon.

„Je – eh – to je první konstrukce, že? Je to ještě příliš složité.“ Padl očima na fotografii, jež byla opřena o jakousi indukční cívku. Vzal ji do rukou; byla to opojně krásná dívčí hlava. „Kdo je to?“ ptal se chraptivě.

Daimon mu nahlédl přes rameno. „Copak ji nepoznáváte? To je ta vaše krasavice, co jste si ji sem přivezl v náručí. Skvostná holka, že?“

„Jak se sem dostala?“

Daimon se ušklíbl. „Nu, asi ji zbožňuje náš telegrafista. Nechtěl byste zapnout tamten veliký kontakt? Ten pákový. –

Je to ten scvrklý človíček, nevšiml jste si ho? Seděl v první lavici.“

Prokop hodil fotografii na stůl a zapnul kontakt. Po drátěné mřížce přeběhla modrá jiskra. Daimon si pohrál prsty na tastru; tu začal celý aparát světélkovat krátkými modrými zášlehy. „Tak,“ vydechl Daimon spokojeně a zadíval se bez hnutí do sršících jisker.

Prokop popadl fotografii horečnými rukama. Nu ovšem, rozumí se, to je to děvče dole; o tom nemůže býti pochyby. Ale kdyby... kdyby snad měla závoj, a kožišinku, zrosenou kožišinku až po ústa... a rukavičky – Prokop zaťal zuby. To není možno, že by jí byla tak podobna! Nachmuřil oči stíhaje unikající vidinu: zas viděl dívku v závoji, tiskne k prsoum zapečetěnou obálku a teď, teď k němu obrací čistý a zoufalý pohled –

Bez sebe rozechvěním srovnával obrázek s uniklou podobou. Bože na nebi, jak vlastně vypadala? Vždyť já to nevím, lekl se; vím jen, že byla zastřená a krásná. Krásná byla a zastřená, a nic víc, nic víc jsem neviděl. A tohle, ten obrázek tady, veliké oči a ústa vážná a jemná, to že je ta – ta – ta spící dole? Ta má přec ústa rozevřená, hříšná a rozevřená ústa a vlasy rozpoutané, a nedívá se tak – nedívá se tak – Zrosený závoj mu zastřel oči. Ne, to je nesmysl; toto vůbec není to děvče dole, a není jí ani podobna. Toto je tvář té zastřené, jež přišla v hoři a úzkosti; její čelo je klidné a oči jsou

zastíněny bolestí; a ke rtům se jí lepí závoj, hustý závoj s rosičkou dechu – Proč tehdy jej nezvedla, abych ji poznal!

„Pojďte, něco vám ukážu,“ ozval se Daimon a táhl Prokopa ven. Stáli na vrcholu haldy; pod jejich nohama temná a spící země do nedozírna. „Dívejte se tamhle,“ řekl Daimon a ukazoval rukou k obzoru. „Nevidíte nic?“

„Nic. Ne, je tam světélko. Slabá záře.“

„Víte, co to je?“

Tu zahučelo slabě, jako by zaryl vítr v noční tišině. „Hotovo,“ děl Daimon slavnostně a smekl čepici. „Good night, kamarádi.“

Prokop se k němu tázavě obrátil.

„Nerozumíte?“ povídal Daimon. „Teď teprve k nám doletěl výbuch. Padesát kilometrů vzdušné čáry. Přesně dvě a půl minuty.“

„Jaký výbuch?“

„Kratatit. Ti pitomci si to cpali do sirkových škatulek. Myslím, že už budeme mít od nich pokoj. Svoláme nový sjezd – bude nový výbor –“

„Vy – jste je –“

Daimon přikývl. „S nimi se nedalo pracovat. Jistě že se hádali do poslední chvíle o taktiku. Nejspíš tam hoří.“

Na obzoru bylo vidět jen slaboučkou červenou září.

„Zůstal tam i vynálezce naší stanice. Zůstali tam všichni. Teď tedy to vezmete do ruky sám – Hleďte, poslouchajte, jak je ticho. A přece odtud, tady z těch drátů, šlehá do prostoru němá a přesná kanonáda. Teď jsme zastavili všechny bezdrátové spoje, a telegrafistům to praská do uší, krach, krach! Ať se vztekají. Zatím se pan Tomeš někde v Grottup pachtí dodělat Krakatit – Nenajde to nikdy. A kdyby, kdyby! v tom okamžiku, jak by se mu to pod rukou sloučilo, byl by konec – Tak jen pracuj, staničko, jiskři potichu a bombarduj celý vesmír; nikdo, nikdo kromě vás nebude pánem Krakatitu. Teď jste jen vy, vy sám, vy jediný –“ Položil mu ruku na rameno a ukázal mlčky kolem dokola: celý svět. Byla tma bezhvězdná a pustá; jen na obzoru žířila nízká ohnivá záplava.

„Ah, jsem unaven,“ zívá Daimon. „Byl to slušný den. Pojdme dolů.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: LI.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Daimon spěchal, aby už byl doma. „Kde je vlastně Grottup?“ zeptal se Prokop zčistajasna, když už byli dole.

„Pojďte,“ děl Daimon, „ukážu vám to.“ Dovedl ho do tovární kanceláře a k nástěnné mapě. „Tady,“ ukázal ohromným nehem na mapě podškrtavaje malé kolečko. „Nechcete pít? To vás zahřeje.“ Naléval sobě i Prokopovi do skleniček něco černého jako smůla. „Na zdraví.“ Prokop do sebe obrátil kalíšek a zajíkl se; bylo to jako rozžhavené železo a hořké jako chinin; hlava se mu zatočila nesmírnou závratí. „Už nechcete?“ vycenil Daimon žluté zuby. „Škoda. Nechcete nechat čekat svou krasotinku, že?“ Pil sklenku po sklence; oči mu zeleně blýskaly, chtěl žvanit, ale jazyk mu tuhl. „Poslyšte, vy jste chlapík,“ prohlašoval. „Zítra se do toho

dejte. Starý Daimon vám udělá všechno, nač si vzpomenete.“ Zvedl se toporně a klaněl se mu až po pás. „Tak je to v pořádku. A teď – poč-počkejte –“ Počaly se mu plést všechny jazyky světa; pokud Prokop rozuměl, byly to nejhrubší oplzlosti; nakonec bručel nesmyslnou písničku, trhal sebou jako v padoucnici a ztrácel vědomí; na rtech mu vystoupila žlutá pěna.

„Hej, co je vám?“ křičel Prokop a zatřásl jím.

Otevřel těžce a blbě skelné oči. „Co... co je?“ blábolil, trochu se zvedl a otrásl se. „Aha, já – já jsem – To nic není.“ Promnul si čelo a křečovitě zíval. „A-ano, já vás dovedu do vašeho pokoje, že?“ Byl ošklivě zsinalý a celý jeho tatarský obličej váčkovitě splaskl; vrávoral nejistě, jako by mu ztuhly údy. „Tak pojd'te.“

Šel rovnou do pokoje, kde nechali spící dívku. „Aa,“ křikl ve dveřích, „krasavice se probudila. Račte dál.“

Klečela u kamen; patrně právě zatopila, a dívala se do praskajícího plamene. „Vida, jak to tu poklidila,“ bručel Daimon uznale. Skutečně, bylo vyvětráno a trapný nelad pokoje kupodivu zmizel; bylo tu nenáročně a příjemně jako v pokojné domácnosti.

„Hled'me, co dovedeš,“ divil se Daimon. „Holka, ty bys už měla zakotvit.“ Vstala a neobyčejně se začervenala i zmátla.

„Nu, jen se neplaš,“ cenil se Daimon. „Tedy ten kamarád se ti líbí, vid’?“

„Líbí,“ řekla prostě a šla zavřít okno a spustit žaluzii.

Kamna teple zadýchala do světlého pokoje. „Děti, máte to tu pěkné,“ liboval si Daimon a nahříval si ruce u kamen. „Hned bych tu zůstal.“

„Jen si jdi,“ vyhrkla rychle.

„Sejčas, holubičko,“ zubil se Daimon. „Mně... mně je teskno bez lidí. Koukej, tvůj přítel je jako zařezaný. Počkej, já mu domluví.“

Rozzlobila se prudce. „Nic mu nedomluvíš! Ať je, jaký chce!“

Zvedl chlupaté obočí přeháněje úžas. „Copak? copak? snad jsi se do něho ne-nezami –“

„Co je ti po tom?“ přerušila ho blýskajíc očima. „Kdo tě tu potřebuje?“

Řehtal se tiše opřen o kamna. „Kdybys věděla, jak ti to sluší! Holka, holka, i na tebe to jednou přišlo doopravdy? Ukaž se!“ Chtěl ji vzít za bradu; ustoupila blednouc hněvem a ukázala zuby.

„Cože? I kousat chceš? S kýmpak jsi včera zas byla, že jsi tak – Aha, já už vím; Rosso, vid’?“

„To není pravda,“ křikla se slzami v hlase.

„Nechte ji,“ ozval se Prokop příkře.

„Nunu, vždyť o nic nejde,“ bručel Daimon. „Tak abych vám nepřekážel, že? Dobrou noc, děti.“ Couval a tlačil se ke zdi; a než Prokop vzhlédl, byl pryč.

Prokop si přitáhl židli k hučícím kamnům a zadíval se do plamene; ani se po ní neohlédl. Slyšel ji, jak váhavě, po špičkách přechází po pokoji, zamyká a něco rovná; neví už co, stojí a mlčí – Divná je moc plamene a plynoucích vod; člověk se zahledí, omámí, zastaví; nemyslí už, neví a nevzpomíná, ale děje se v něm všechno, co kdy žil, co kdy žil, bez tvaru a bez času.

Klapl jeden pohozený střevíček a druhý; asi se zouvá. Jdi spat, děvče; až usneš, podívám se, komu jsi podobna. Tichounce přešla a zastavila se; zas něco přerovnává, bůhví proč to tu chce mít tak pěkné a čisté. A najednou před ním klečí na kolenou a vztahuje sličné ruce k jeho noze. „Zuju ti boty, nechceš?“ povídá tiše.

Vzal její hlavu do dlaní a obrátil ji k sobě. Krásná, poddajná a podivně vážná. „Znala jsi Tomše?“ ptal se chraptivě.

Přemýšlela a zavrtěla hlavou.

„Nelži! Ty jsi – ty jsi – Máš vdanou sestru?“

„Nemám.“ Vydrala se mu prudce z dlaní. „Proč bych ti lhala? Všechno ti řeknu naschvál abys věděl – na-schvál – Já já jsem zkažená holka.“ Zaryla se mu tváří do kolen.
„Všichni mne všich-ni abys to věděl –“

„I Daimon?“

Neodpověděla, jenom se otrásla. „Mů-můžeš mne kopnout já jsem óó nnnenesahej na mne – já jsem kdy-bys věděl...“
Zrovna ztuhla.

„Nech toho,“ křikl zmučen a násilím zvedl jí hlavu. Její oči široce zely úzkostí a zoufáním. Pustil ji a zaúpěl. Byla to taková podoba, že se zalykal úděsem. „Mlč, mlč aspoň,“ mružel s hrdlem sešněrovaným.

Znovu se mu zaryla tváří do klína. „Nech mne já musím vvvšechno... Já já začala když mně bylo tři-třináct...“ Zacpal jí dlaní ústa; kousala ho do ruky a mumlala svou děsnou zpověď mezi jeho prsty. „Bud' tiše,“ křičel, ale dralo se to z ní, jektala zuby a třásla se, mluvila, koktala – Jakžtakž ji umlčel. „Óó,“ sténala, „kdybys... věděl... co... co lidé... co dě-lají! A každý, každý byl ke mně tak hrubý... Jako bych ani... ani zvíře, ani kámen nebyla!“

„Přestaň,“ vydechl bez sebe a nevěda co činit hladil ji třesoucími se pahýly prstů po hlavě. Vzdychla uklidněně a znehybněla; cítil její palčivý dech a tep jejího hrdla.

Začala se tiše chichtat. „Ty sis myslel, že spím... tam ve voze. Já jsem nespala, já já jsem tak jenom naschvál dělala... a čekala jsem, že začneš... jako jiní. Vždyťs věděl, co jsem a jaká jsem... A... ty ses jen mračil a držels mne, jako bych byla malá holčička, jako bych... nějaká... svátost byla...“ Uprostřed smíchu jí vytryskly slzy. „Já já byla najednou já nevím proč tak ráda jako nikdy jako nikdy – a pyšná – a styděla jsem se hrozně, ale... přitom mně bylo tak krásně –“ Štkajícími ústy mu líbala kolena. „Vy... vy jste mne ani neprobudil... a položil... jako svátost... a nohy zakryl, a nic neřekl –“ Rozplakala se nadobro. „Já já vám budu sloužit, nechte mne nechte mne... já vám zuju boty... Prosím vás, prosím vás nezlobte se, že jsem dělala, jako bych spala! Prosím vás –“

Chtěl jí zvednout hlavu; líbala mu ruce. „Proboha, neplačte!“ vyhrkl.

„Kdo?“ protáhla udivena a přestala plakat. „Proč mně vykáte?“ Obracel jí tvář nahoru; bránila se vši silou a zavrtávala se mu do kolen. „Ne, ne,“ drkotala s hrůzou a smíchem. „Já jsem uřvaná. Já já bych se vám... nelíbila,“ vydechla tiše a schovávala uplakanou tvář. „Když jste tak... dlouho... nešel! Já vám budu sloužit a psát dopisy... já já se naučím psát na stroji, já umím pět řečí – nevyženete mne? Když jste tak dlouho nešel, myslela jsem co co všechno bych udělala... a on mi to zkazil on mluvil jako bych... jako bych byla... A není to pravda... já já už jsem řekla všechno; já budu... já udělám co řeknete... já chci být hodná –“

„Vstaňte, prosím vás!“

Posadila se na paty, složila ruce v klín a hleděla na něho jako u vytržení. Nyní... nebyla už podobna oné v závoji; vzpomněl si na štkající Anči. „Už neplačte,“ zabručel měkce a nejistě.

„Vy jste krásný,“ vydechla s obdivem. Začervenal se a mručel nevěda co. „Jděte... spat,“ zajíkal se a pohládl ji po palčivé líci.

„Neošklivím se vám?“ šeptala zruřovělá.

„Ne, naprosto ne.“ Nehnula se a pohlížela na něho úzkostiplnými očima; i sklonil se k ní a políbil ji; zarděla se a vrátila mu to zmateně a neobratně, jako by líbala poprvé. „Jdi spat, jdi,“ zamumlal rozpačitě, „já ještě... musím... něco rozvážit.“

Vstala poslušně a počala se tiše svlékat. Usedl do kouta, aby jí nepřekážel. Odkládala šaty beze studu, ale také bez nejmenší frivolnosti, prostě a samozřejmě jako žena ve své rodině; nespěchajíc rozepíná knoflíčky a rozvazuje tkanice, tichounce skládá prádlo, smeká zvolna punčochy se silných a dokonalých nohou; zamyslí se, hledí k zemi a hraje si po dětsku dlouhými, bezúhonnými prsty chodidel; pohlédne na Prokopa, usměje se ruměnou radostí a šeptá: „Já jsem tiše.“ Prokop ve svém koutě trne sotva dýchaje: vždyť je to opět ona, dívka v závoji; toto silné, vyspělé a překrásné tělo je její;

takto vážně a krásně odkládá šat po šatu, tak jí splývají vlasy po pokojných ramenou, tak, právě tak si hladí, zamyšlena a schoulena, plné a matné paže, a takto, takto – Zavřel oči s tlukoucím srdcem. Zda jsi ji kdysi nevidal, svíraje oči v nejpustší samotě, jak stojí pod tichou lampou rodiny, obrací k tobě tvář a něco praví, co jsi neslyšel? Zda jsi tehdy, mačkaje si ruce mezi koleny, nezahlédl pod víčky semknutými pohyb její ruky, pohyb prostý a sličný, v němž byla všechna mírná a mlčelivá radost domova? Jednou se ti zjevila, stála k tobě zády s hlavou nad něčím skloněnou; a jindy jsi ji viděl čtoucí pod večerní lampou. Je toto snad jen pokračování, a zmizelo by to, kdybych otevřel oči, a nezbylo by nic než samota?

Otevřel oči. Dívka ležela v posteli, přikryta až po bradu, a upírala na něho oči v strašně pokorné lásce. Přistoupil k ní, sklonil se nad její tvář, studoval její rysy s prudkou a netrpělivou pozorností. Vzhledla tázavě a dělala mu místo po svém boku. „Nene,“ zamručel a políbil ji lehce na čelo. „Jen spi.“ Zavřela poslušně oči a ani nedýchala.

Vrátil se po špičkách do svého kouta. Ne, není jí podobna, ujišťoval se. Zdálo se mu, že na něho hledí zpod přivřených víček; mučilo ho to, nemohl ani myslet; mračil se, odvrátil hlavu, ale konečně vyskočil a po špičkách se šel na ni podívat. Měla oči zavřené, ani nedýchala; byla sličná a oddaná. „Spi,“ zašeptal. Pokývla maličko hlavou. Zhasil a hmataje rukama se vrátil po špičkách do svého kouta u okna.

Po předlouhé, přeteskné době se kradl ke dveřím jako zloděj. Neprobudí se? Váhal s rukou na klice, s bouchajícím srdcem otevřel a vykradl se na dvůr.

Je dosud noc. Prokop se rozhlédl mezi haldami a přešel plot. Dopadl na zem, očistil se a hledal silnici.

Je stěží vidět na cestu. Prokop se rozhlíží a chvěje se chladem. Kam, kam vlastně? Do Balttinu?

Šel několik kroků a zastavil se; stojí a kouká do země. Tedy do Balttinu? Škytl hrubým, bezslzným pláčem a obrátil se na patě.

Do Grottup!

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: LII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Divně se točí dráhy světa. Kdybys sčel všechny své kroky a cesty, jakou složitou podobu by to nakreslilo? Neboť svými kroky rýsuje každý svou mapu země.

Byl večer, když stál Prokop před mřížovým plotem grottupských závodů. Je to rozsáhlé barákové pole, ozářené mlhovými koulemi obloukových lamp; ještě svítí jedno nebo dvě okna; Prokop tiskne hlavu mezi mřížové pruty a volá: Haló!

Přiblížil se vrátný nebo hlídač. „Co chcete? Dovnitř se nesmí.“

„Prosím vás, je u vás ještě pan inženýr Tomeš?“

„Co s ním chcete?“

„Musím s ním mluvit.“

„... Pan Tomeš je ještě v laboratoři. Nemůžete s ním mluvit.“

„Řekněte mu... řekněte mu, že na něj čeká jeho přítel Prokop... že mu má něco dát.“

„Jděte dál od té mříže,“ bručel člověk a někoho zavolal.

Po čtvrt hodině běžel kdosi v dlouhém bílém plášti k mříži.

„To jsi ty, Tomši?“ volal Prokop polohlasně.

„Ne, já jsem laborant. Pan inženýr nemůže přijít. Pan inženýr má důležitou práci. Co si rače přát?“

„Musím s ním nutně mluvit.“

Laborant, otlý a čilý človíček, pokrčil rameny. „Prosím, to nepůjde. Pan Tomeš dnes nemůže ani na vteřinu –“

„Děláte Krakatit?“

Laborant nedůvěřivě zafrkal. „Co vám je po tom?“

„Musím ho... před něčím varovat. Musím mu něco doručit.“

„Máte to dát mně. Já mu to donesu.“

„Ne, já... já to dám jenom jemu. Řekněte mu –“

„Tak si to prý máte nechat.“ Člověk v bílém plášti se otočil a odcházel.

„Počkejte,“ volal Prokop. „Dejte mu to. Vyříd'te mu... vyříd'te mu...“ Vylovil z kapsy onu pomačkanou silnou obálku a podával ji skrze mříž. Laborant ji vzal podezřivě mezi prsty, a Prokopovi bylo, jako by právě něco přetrhl. „Řekněte mu, že... že tu čekám, že ho prosím, aby... aby sem přišel!“

„Já mu to dám,“ uryl laborant a odešel.

Prokop se posadil na patník. Z druhé strany plotu stál mlčelivý stín a hlídal ho. Je syrová noc, holé větve se rozpínají do mlhy, je slizko a zebavě. Po čtvrt hodině někdo přichází k plotu; je to bledý nevyspalý chlapec s tváří jako z tvarohu.

„Pan inženýr vzkazuje, že mnohokrát děkuje a že nemůže přijít a že nemáte čekat,“ vyřizoval mechanicky.

„Počkejte,“ drtil Prokop netrpělivě. „Řekněte mu, že s ním musím mluvit; že... že jde o jeho život. A že mu dám všechno, co chce, jen když... jen když mi pošle jméno a adresu té dámy, co jsem mu od ní donesl tu obálku. Rozumíte mi?“

„Pan inženýr jenom vzkázal, že mnohokrát děkuje,“ opakoval chlapec ospale, „a že nemáte čekat –“

„Ale tak u čerta,“ zaskřípal Prokop zuby, „vyříd'te mu, ať sem přijde, jinak že se odtud nehnu. A ať nechá práce, nebo... nebo mu to vyletí do povětří, rozumíte?“

„Prosím,“ řekl chlapec tupě.

„Ať... ať sem přijde! Ať mi dá tu adresu, jenom tu adresu, a... že mu pak nechám všechno, rozuměl jste?“

„Prosím.“

„Tak už jděte, jděte rychle, u všech –“

Čekal v zimničné netrpělivosti. Není... není to lidský krok tam uvnitř? Zatanul mu Daimon, jak nasupen, křivě fialovou hubu se dívá do modrých jisker své stanice. A ten pitomec Tomeš nejde! Kutí tam něco, tam, co září to světlé okno, a neví, neví, že je bombardován, že chvatnýma rukama zapaluje podkop sám pod sebou a – Není to lidský krok? Nikdo nejde.

Hrubý kašel otrásá Prokopem. Všechno ti vydám, šílenče, přijdeš-li mi jenom říci její jméno! Nechci už nic; nechci už nic než ji nalézt; všeho se vzdám, jen mi nech to jediné! Utkvěl očima v prázdnu: nyní tu stojí zahalena závojem, u nohou suché listí, bled'oučká a divně vážná v této zsinalé tmě; spíná na prsou ruce, nemá už obálku, a hledí na něho

hlubokýma, upřenýma očima; studené mžení jí zrosilo závoj i kožišinku. „Byl jste ke mně nezapomenutelně laskav,“ praví tiše a zastřeně. Zvedl k ní ruce, zlomil ho lýtý kašel. Óó, což nikdo nepřijde? Vrhł se k mřížovému plotu, aby jej přelezl.

„Zůstaňte tam, nebo střelím,“ křikł stín za plotem. „Co tu chcete?“

Prokop pustil plot. „Prosím vás,“ chraptěl zoufale, „– řekněte panu Tomšovi... řekněte mu...“

„Řekněte si mu to sám,“ přerušil ho hlas nelogicky; „ale hleďte, ať už jste pryč.“

Prokop usedl na patník. Snad Tomeš přijde, až mu to zase selže. Jistě, jistě nenajde, jak se dělá Krakatit; pak přijde sám a zavolá mne... Seděl nahrben jako prosebník. „Poslyšte,“ ozval se, „já vám dám... deset tisíc, když... když mne pustíte dovnitř.“

„Já vás dám sebrat,“ zabručel hlas příkře a neodmluvně.

„Já – já –,“ koktal Prokop, „já chci jen vědět tu adresu, víte? já chci jen... vědět... Já vám dám všechno, když mi to opatříte! Vy... vy jste ženat a máte děti, ale já... já jsem sám... a chci jenom nalézt...“

„Ticho buďte,“ osopil se hlas. „Jste opilý.“

Prokop umlknul a komihal trupem na patníku. Musím čekat, přemýšlel tupě. Proč nikdo nejde? Všechno mu dám, i Krakatit, i všechno ostatní, jen když... „Byl jste ke mně nezapomenutelně laskav.“ Ne, bůh chraň: já jsem člověk zlý; ale vy, vy jste ve mně vzbudila vášeň laskavosti; všechno na světě bych udělal, když jste na mne pohlédla; vidíte, proto jsem tady. To nejkrásnější na vás je, že máte nade mnou moc, abych vám sloužil; proto, slyšíte, proto vás musím milovat!

„Co pořád máte?“ láteřil hlas za plotem. „Budete tiše nebo ne?“

Prokop vstal: „Prosím vás, prosím vás, řekněte mu –“

„Já na vás pošlu psa!“

K plotu se loudavě blížila bílá postava s hořícím uhlíkem cigarety. „To jsi ty, Tomši?“ zavolal Prokop.

„Ne. Vy jste tu ještě?“ Byl to laborant. „Člověče, vy jste blázen.“

„Prosím vás, přijde sem Tomeš?“

„Ani ho nenapadne,“ povídal laborant opovržlivě.

„Nepotřebuje vás. Za čtvrt hodiny to máme hotovo, a pak, gloria victoria! pak se napiju.“

„Prosím vás, řekněte mu, ať... ať mně dá jen tu adresu!“

„To už vyřizoval kluk,“ vycedil laborant. „Pan inženýr řekl, abyste mu vlezl na záda. Bude se vytrhovat z práce, ne? Teď, když je v nejlepším. Už to vlastně máme, a teď jenom – a je to.“

Prokop vykřikl úděsem: „Běžte mu říci – rychle – ať nezapíná vysokou frekvenci! Ať to zastaví! Nebo – nebo se stane – Běžte honem! On neví – on – on neví, že Daimon – Proboha, zarazte ho!“

„Tja,“ vyprskl laborant v krátký smích. „Pan Tomeš ví, co má dělat; a vy –,“ tu vyletěl mříží hořící oharek, „dobrou noc!“

Prokop skočil k plotu.

„Ruce vzhůru,“ zařval uvnitř hlas a vzápětí pronikavě hvízdla hlídačská píšťalka. Prokop se dal na útěk.

Ubíhal po silnici, skočil přes příkop a běžel po měkké louce; klopýtal oranicí, upadl, sebral se a uháněl dál. Zastavil se s buchajícím srdcem. Kolem dokola mlha a pustá pole; teď už mne nechytí. Naslouchal; bylo ticho, slyšel jen svůj sípavý dech. Ale což – což když vyletí Grottup do povětří? Chytil se za hlavu a běžel dál; sklouzl do hlubokého úvozu, vydrápál se nahoru a kulhaje skákal přes zorané pole. Oživla bolest staré fraktury a v prsou ho palčivě bodalo; nemohl dále, usedl na studenou mez a díval se na Grottup mlhavě zářící svými

obloukovými lampami. Vypadalo to jako světelný ostrov v nesmírných temnotách.

Je trnouce, zdušené ticho; a přece v okruhu tisíců a tisíců kilometrů se odehrává děsný a bezoddyšný útok; Daimon na své Magnetové hoře řídí příšerně tiché bubnové bombardement celého světa; mílovými kmity si razí letící vlny cestu rozlohami, aby zachytily a rozmetaly první prášek Krakatitu kdekoliv na zemi. A tady v hlubině noci, uprostřed té bledé záplavy světla, pracuje zarytý, šílený člověk, skloněný nad tajemným procesem přeměny – „Tomši, pozor,“ vykřikl Prokop; ale jeho hlas zapadl ve tmě jako kámen hozený do tůně dětskou rukou.

Vyskočil třesa se hrůzou a zimou a prchal dál, jen dál od Grottupu. Zabředl do mokřiny a stanul; neozve se výbuch? Ne, ticho; a v novém poryvu hrůzy běžel Prokop do svahu, klopýtal, svezl se na kolena, vyskočil a uháněl; zapadl v houští, hmatal rukama, prodíral se naslepo, sklouzl a sjížděl dolů; zvedl se, utíral pot krvácejícíma rukama a utíkal dále.

Uprostřed polí našel něco světlého; hmatal na to, byl to poražený kříž. Těžce sípaje usedl na prázdný podstavec. Mlžná záplava nad Grottupem je už daleko, docela daleko na obzoru; je to jen nízké záření nad zemí. Prokop zhluboka oddychoval; nic, ticho; tedy snad selhalo Tomšovi a nestane se to strašlivé. Úzkostně naslouchal do dálky; nic, jen studené odkapávání vody v nějaké podzemní stružce; nic, jenom tlukoucí srdce –

Tu vyrazila nad Grottupem obrovská černá masa, vše zhaslo; jako by se tma roztrhla, vyšlehl vteřinu nato ohnivý sloup, strašlivě zaplál a rozhodil kyklopskou hradbu dýmu; a tu již zadul hučící náraz vzduchu, něco zapraskalo, stromy skřípavě zašuměly, a prásk! děsné švihnutí bičem, rachot, burácející úder a dunění; země se chvěje a ve vzduchu šíleně víří urvané listí. Lapaje po dechu, drže se oběma rukama podstavce kříže, aby ho to nesmetlo, poulí Prokop oči do sršící výhně. I rozštípne se země mocí ohňovou, a v rachotu hromu promluví Pán.

Ráz na ráz se vyvalil druhý a třetí masiv, roztrhl se rudým šlehnutím a zaplál třetí, nejhroznější výbuch; patrně chytly sklady. Nějaká hořící masa letí do nebe, rozprskne se a snáší se deštěm explodujících jisker. Zadul nesmírný prašticí rachot a mění se v bubnovou palbu; ve skladech explodují zápalné rakety a srší jako jiskry pod bušícím kladivem. Rozlil se brunátný oheň požáru, jenž puká tata rrrtata suchými ranami jako hnízdo mitrajéz. Vyrazil čtvrtý a pátý výbuch s třeskným zařváním houfnice; požár přeletěl na obě strany; hoří málem půl obzoru.

Teprve nyní doletěl zoufalý praskot skoseného lesa grottupského; ale už se přes něj valila nárazová kanonáda hořících skladů. Šestý výbuch se roztrhl tvrdým ostrým třesknutím; patrně kresylit; vzápětí hlouběji, basově zahoukla exploze sudů s dynamonem. Bleskem vyletí ohromný planoucí projektil dopolou nebes; vyšlehone vysoký plamen, zhasne a vyskočí o kus dál, ale teprve po vteřinách zahlučí

rána a zaburací hromový otřes. Na chvíli ticho, že slyšíš praskot ohně, jako když se roští láme; nový rachotící a těžký náraz, a nad grottupskými závody rázem se slehne plamen, nechávaje jen nízké žíření; prudkým letícím plápoem hoří město Grottup.

Ztuhlý úděsem zvedl se Prokop a klopýtal odtud.

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: LIII.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Běžel po silnici těžce sípaje; přeběhl vršek kopce a utíkal do údolu; ohnivá záplava za ním mizela. Mizely věci a stíny zality plynoucí mlhou; bylo to, jako by vše nehmotně, mátožně odplývalo a bylo unášeno bezbřehou řekou, kde nezašplouná vlna a racek nezakřičí. Děsil ho vlastní dupot v tichém a nesmírném odtékání všeho; tu zpomalil, zdusil kroky a putoval nezvučně do mléčné tmy.

Na silnici před ním se zatřpytilo světélko; chtěl se mu vyhnout, stanul a váhal. Lampa nad stolem, ohýnek v kamnech, lucerna cestu hledající; nějaká zmořená můrka v něm trásla křídly po blikajícím světélku. Blížil se loudavě, jako by si netroufal; postál, hřál se zdálky na vrtivém ohníčku, šel blíž a bál se, že ho zas vyženou. Zastavil se

opodál; je to vůz s plachtovou střechou, na oji visí rozžatá lucerna a vrhá chvějivé hrstičky světla na bílého koně, bílé kameny a bílé pně břízek u cesty; a koník má na hubě režný pytlík a se skloněnou hlavou chroustá oves, má dlouhou stříbrnou hřivu a ocas nikdy nezastřižený; a u hlav mu stojí drobný stařík, má bílé vousy a stříbrné vlásky a je také tak režně světlý jako ta plachta na voze; přešlapuje, přemýšlí, něco si povídá a protahuje mezi prsty běloučkou hřivu koníkovu.

Nyní se obrátil, dívá se nevidomě do tmy a ptá se vratkým hláskem: „To jsi ty, Prokope? Tak pojď, já už na tebe čekám.“

Prokop se nepodivil, jen se mu bezmezně ulevilo. „Už jdu,“ vydechl, „vždyť jsem tak běžel!“

Dědeček k němu přistoupil a sáhl mu na kabát. „Jsi celý mokrý,“ řekl káravě. „Ještě se nasydneš.“

„Dědečku,“ vyhrkl Prokop, „víte, že vyletěl Grottup?“

Stařeček potřásl lítostivě hlavou. „A co lidu to tenkrát zabilo! Uhnal jsi se, vid’? Sedni si na kozlík, já tě dovezu.“ Cupal ke koníkovi a pomalu mu odvazoval pytlík s ovsem. „Hý, hý, tak už dost,“ šišlal. „Pojedeme, dostali jsme hosta.“

„Co to vezete pod tou plachtou?“ ptal se Prokop.

Dědeček se k němu obrátil a zasmál se. „Svět,“ řekl. „Tys ještě neviděl svět?“

„Neviděl.“

„Tak ti to ukážu, počkej.“ Uložil pytlík s ovsem do vozu a jal se po jedné straně odepínat plachtu naprosto nespěchaje. Odhrnul ji, a pod ní byla bedna se zaskleným kukátkem. „Počkej,“ opakoval a hledal něco na zemi; sebral větévku, sedl na bobek k svítilně a zapálil snítku, vše pomaličku a důkladně. „Tak hoř pěkně, hoř,“ domlouval větvičce a chráně ji dlaněmi cupital k bedně, zvedl víko a rozsvěcoval uvnitř nějakou lampičku. „Já to mám na olej,“ vysvětloval. „Někteří už svítí karbidem, ale... on karbid tuze pálí do očí. A taky je to taková věc, vybuchne to, a máš to; ještě to může někomu ublížit. A olej, to je jako v kostele.“ Naklonil se k okénku a mrkal bledýma očkama dovnitř. „Dost je vidět. To ti je krásné,“ šeptal nadšeně. „Pojď se podívat. Ale musíš se ohnout, abys byl... maličký... jako děti. Tak.“

Prokop se schýlil ke kukátku. „To je řecký chrám Páně v Girgenti,“ začal stařík vážně odříkavat, „na ostrově Sicílii; je zasvěcen Bohu čili Junoně Lacinii. Podívej se na ty sloupy. Ty jsou udělány z tak velkých kusů, že na každém kameni může jíst celá rodina. Považ si, jaká je to práce. Mám otočit dál? – Pohled z hory Penegal v Alpách, když zapadá slunce. To ti pak zahoří sníh takovým krásným a divným světlem, jak je tu uděláno. To je alpské světlo a ta hora se jmenuje

Latemar. Dál? – To je svaté město Benares v Indii; ta řeka je posvátná a očišťuje hříchy. Tisíce lidí tu našly, co hledaly.“

Byly to důtklivé, pečlivě narýsované obrázky ručně kolorované; barvy trochu vybledly, papír zažloutl, a přece jim zůstala milá, potěšující pestrost modří, zelení a žlutí a červené kabátce lidí a čistá blankytnost nebes; a každá travička byla vykreslena s láskou a pozorností.

„Ta svatá řeka je Ganges,“ dodal starý s úctou a otočil klikou. „A to je Zahur, nejkrásnější zámek na světě.“

Prokop se zrovna přísál k okénku. Viděl skvostný zámek s lehkými kupolemi, vysoké palmy a modrý vodotrysk; malinká postavička s pérem na turbanu, v nachovém kabátci, žlutých plundrách a s tatarskou šavlí zdraví až po zem dámu v bílých šatech, jež vede na uzdě tančícího koně. „Kde... kde je Zahur?“ šeptá Prokop.

Dědeček pokrčil rameny. „Tam někde,“ řekl nejistě, „kde je nejkrásněji. Někdo to najde a někdo ne. Mám otočit?“

„Ještě ne.“

Starý se odklidil dál a hladil koně po kýtě. „Čekej, nonono čekej,“ vykládal tiše. „Musíme mu ukázat, víš? Ať má radost.“

„Otočte, dědečku,“ prosil Prokop trna. Následoval hamburský přístav, Kreml, polární krajina se severní září,

sopka Krakatau, Brooklynský most, Notre-Dame, vesnice domorodců z Bornea; Darwinův domek v Downu, bezdrátová stanice v Poldhu, ulice v Šanghaji, vodopády Viktoriiny, hrad Pernštýn, petrolejové věže v Baku. „A to je ten výbuch v Grottup,“ vysvětloval stařík; na obrázku se válely kotouče růžového dýmu vržené až do nadhlavníku sírově žlutým plamenem; v dýmu i plamenech nemožně visela roztrhaná lidská těla. „Zahynulo při něm přes pět tisíc lidí. Bylo to veliké neštěstí,“ vzdychl dědeček. „A to je poslední obrázek. Tak co, viděl jsi svět?“

„Neviděl,“ bručel Prokop omámen.

Starý pokýval zklamaně hlavou. „Ty chceš vidět příliš mnoho. Musíš být dlouho živ.“ Sfoukl lampičku v kukátku a brumlaje pomalu stahoval plachtu. „Sedni si na kozlík, pojedeme.“ Sejmul pytel, kterým byl přikryt koník, a položil jej Prokopovi na ramena. „Aby ti nebyla zima,“ povídal sedaje k němu, vzal do ruky opratě a tichounce hvízdal. Koník se dal v mírný klus. „Hý! Nono va-lášku,“ zazpíval děda.

Míjela alej bříz a jeřabin, chalupy přikryté duchnou mlhy, kraj spící a pokojný. „Dědečku,“ vydralo se z Prokopa, „proč se mi to vše stalo?“

„Cože?“

„Proč mne potkalo tolik věcí?“

Starý přemýšlel. „To se jen zdá,“ povídal konečně. „Co člověka potkává, vychází z něho. To se jen tak z tebe odmotává jako z klubka.“

„To není pravda,“ protestoval Prokop. „Proč jsem potkal princeznu? Dědečku, vy... vy mne možná znáte. Vždyť já jsem hledal... tu jinou, že? A přece to přišlo – proč? Tak řekněte!“

Stařík přemítal žmoulaje měkkými rty. „To byla tvá pýcha,“ řekl pomalu. „To tak někdy na člověka přijde, ani neví jak, ale bylo to v něm. A začne kolem sebe máchat –“ Ukazoval to bičem, až se koník polekal a začal uhánět. „Prr, copak? copak?“ zavolal tenkým hláskem na koně. „Vidíš, zrovna tak to je, když sebou mladý člověk hází; všechno se s ním splaší. A ono není potřeba dělat velké kousky. Sed’ a dávej pozor na cestu; taky dojedeš.“

„Dědečku,“ žaloval Prokop mhouře bolestí oči, „jednal jsem špatně?“

„Špatně nešpatně,“ děl starý rozvážně. „Lidem jsi ublížil. S rozumem bys to nedělal, musí být rozum; a člověk musí myslet, k čemu je každá věc. Třeba... můžeš stovkou zapálit, nebo zaplatit, co jsi dlužen; když zapálíš, je to jako větší na pohled, ale... Stejně to máš se ženskými,“ dodal neočekávaně.

„Jednal jsem špatně?“

„Cože?“

„Byl jsem zlý?“

„... Nebylo v tobě čisto. Člověk... má víc myslet nežli cítit. A ty jsi se hrnul do všeho jako střelený.“

„Dědečku, to dělal Krakatit.“

„Cože?“

„Já... jsem udělal vynález – a z toho –“

„Kdyby to nebylo v tobě, nebylo by to v tvém vynálezu. Všecko dělá člověk sám ze sebe. Počkej, teď přemýšlej; teď myslí a vzpomeň si, z čeho je ten tvůj vynález a jak se dělá. Dobře si to rozvaž a pak teprve řekni, co víš. Hý, nonono pšš!“

Vozík drkotal po chatrné silnici; bílý valášek horlivě pletl nohama natřásaným a starožitným klusem; světlo tančilo po zemi, po stromech, po kamení, dědeček poskakoval na kozlíku a tichounce si pozpěvoval. Prokop si tvrdě přemnul čelo.

„Dědečku,“ zašeptal.

„Nu?“

„Já už to nevím!“

„Copak?“

„Já... já už nevím,... jak... se má... dělat... Krakatit!“

„Tak vidíš,“ děl starý spokojeně. „Přece jen jsi něco našel.“

Údaje o textu

Titulek: Krakatit

Podtitulek: LIV.

Autor: [Karel Čapek](#)

Krátký Utopistický román o objevu třaskaviny
popis: nepředstavitelné síly, vydaný poprvé v r. 1924.

Zdroj: ČAPEK, Karel. *Továrna na absolutno; Krakatit*.
[Městská knihovna v Praze](#) (PDF)

Licence: [PD old 70](#)

časop. Lidové noviny,
25. 12. 1923 – 15. 4. 1924,
O. Štorch-Marien 1924

Prokopovi bylo, jako by jeli mírnou krajinou jeho dětství; ale bylo příliš mlhy, a světélko dosahovalo stěží po kraj cesty mžikavými kmity; po obou stranách silnice pak byl svět neznámý a zamlklý.

„Hohohot,“ ozval se děda, a koník zajel ze silnice rovnou do toho zastřeného, němého světa. Kola se bořila do měkké trávy; Prokop rozeznával nízký úval, na obou stranách bezlisté háje a spanilá loučka mezi nimi. „Prrr,“ křikl starý a pomalu slézal z kozlíku. „Vstávej,“ povídal, „tak už jsme tady.“ Zvolna odepínal postraňky. „Víš, sem na nás nikdo nepřijde.“

„Kdo?“

„... Četníci. Pořádek být musí... ale oni vždycky chtějí já nevím jaké papíry... a povolení... a odkud, a kam... Já se v tom ani nevyznám.“ Vypřáhal koně a domlouval mu tiše: „I mlč, dostaneš kousek chleba.“

Prokop, zdřevěnělý jízdou, sestoupil z kozlíku. „Kde to jsme?“

„Tady, co je ta bouda,“ děl starý neurčitě. „Vyspíš se z toho, a bude to.“ Sejmul z oje lucernu a posvítil na prkennou boudičku, byl to seník či co, ale bylo to staroučké, chatrné a nakloněné. „A já udělám oheň,“ řekl zpěvavě, „a uvařím ti čaj, a až se vypotíš, bude ti zase dobře.“ Zabalil Prokopa do pytle a postavil před něj svítilnu. „Počkej, co donesu dříví. Sedni si tady.“ Už už šel, ale něco ho napadlo; zajel rukou do kapsy a díval se tázavě na Prokopa.

„Copak, dědečku?“

„Já... nevím... ale kdybys chtěl... Já jsem taky planetář.“ Vylovil ruku z kapsy a ukázal: mezi prsty mu vykoukla bílá myška s rubínovými očkami. „Já vím,“ zažvatlal rychle, „ty tomu nevěříš, ale... ta myška je moc hezká – Chtěl bys?“

„Chci.“

„To je dobře,“ zaradoval se starý. „Š-š-š ma-lá, hop!“ Otevřel dlaň, a bílá myška mu hbitě vyběhla po rukávě na rameno, čichla mu jemně k chlupatému uchu a schovala se v jeho límci.

„Ta je krásná,“ vydechl Prokop.

Stařík zazářil. „Počkej, co umí,“ a už běžel k vozíku, hrabal v něm a vracel se s krabicí plnou narovnaných lístků. Zatřepal krabičkou a vyjevil rozsvětlená očka do prázdna. „Ukaž, myško, ukaž mu jeho lásku.“ Hvízdal mezi zuby jako netopýr. Myška vyskočila, sjela mu po rukávě a hopla na krabici; Prokop bez dechu sledoval její růžové tlapičky, jak hledají mezi lístky; uchopila jeden do zoubků a chtěla jej vytáhnout; jaksi nešel ven, i zatřepala hlavou a popadla hnedle sousední; povytáhla jej, sedla na bobek a hryzala si malinké drápky.

„Tak to je tvá láska,“ šeptal starý nadšeně. „Vem si ji.“

Prokop vyňal vysunutý lístek a sklonil se rychle k světlu. Byla to fotografie děvčete... toho s rozpoutanými vlasy; má obnažen překrásný prs, a tady ty náruživé, bezedné oči – Prokop ji poznal. „Dědečku,“ zasténal, „to není ona!“

„Ukaž,“ podivil se starý a vzal mu obrázek z ruky. „A-a, to je škoda,“ broukal lítostivě. „Taková slečna! Lala, Lilitko, to není ona, nanana ks ks ma-lá!“ Zastrčil obrázek a zas tak tichounce zapištěl. Myška se ohlédla rubínovou zorničkou, popadla zas tamten lístek do zubů a škubala hlavou; ne, nešlo to; vyňala sousední a začala se podrbávat.

Prokop se chopil obrázku; byla to Anči, venkovský snímek; neví co s rukama, má nedělní šaty a tak tu pěkně a hloupě stojí – „To není ona,“ šeptal Prokop. Děda mu vzal obrázek,

pohladil jej a jako by mu něco povídal; pohlédl nespokojeně, smutně na Prokopa a zas tak tenince pískl.

„Zlobíte se?“ ptal se Prokop nesměle.

Starý neřekl nic a zamyšleně hleděl na myšku. Znovu se pokoušela vyjmout ten zakleslý lístek; ne, není možno; otřepala se a vytáhla cíp sousedního. Byl to obrázek princezny. Prokop zaúpěl a pustil jej na zem.

Starý se mlčky shýbl a zvedl obrázek.

„Já sám, já sám,“ chraptěl Prokop a hnal se rukou ke krabici. Děda mu zadržel ruku: „To se nesmí!“

„Ale tam... tam je ona,“ drtil Prokop, „tam je ta pravá!“

„A-a, tam jsou všichni lidé,“ řekl starý a hladil svou krabici. „Teď dostaneš planetu.“ Zasykl tiše, myška mu vyklouzla z rukávu, vytáhla zelený lístek a zas byla ta tam, jako střela; patrně ji Prokop poplašil. „Tak si to přečti,“ povídal stařík zavíraje pečlivě krabici. „Já zatím přinesu roští; a už se netrap.“ Pohladil koníka, uložil krabici na dně vozu a zamířil k háji. Jeho světlý režný kabát se mihal ve tmě; valášek ho sledoval pohledem, pohodil hlavou a pustil se za ním. „Ihaha,“ bylo slyšet zpívat dědečka, „ty chceš jít se mnou? A-a, vida ho! Hoty, hotyhot, ma-lý!“

Zapadli v mlze, a Prokop si vzpomněl na zelený lístek. „Vaše planeta,“ četl u blikavého plamínku. „Jste člověk šlechetný,

srdce dobrého a ve svém povolání nad jiné učený. Bude vám mnoho protivenství vytrpěti; ale budete-li se střežiti prudkosti a vysokomyslnosti, dosáhnete vážnosti u svých sousedů a vynikajícího postavení. Mnoho ztratíte, ale později odměněn budete. Vaše nešťastné dny jsou úterý a pátek. Saturn conj. b. b. Martis. DEO gratias.“

Dědeček se vynořil ze tmy s náručí plnou větviček a za ním bílá hlava koně. „Tak co,“ šeptal napjatě a s jakýmsi autorským ostychem, „četl jsi? Je planeta dobrá?“

„Je, dědečku.“

„Tak vidíš,“ oddychl si stařík uspokojen. „Všechno dopadne dobře. Nu chválabohu, jen když je to tak.“ Složil hromadu roští a radostně brebentě rozžehl před boudou ohníček; zas něco kutil ve voze, přinesl kotlík a cupal pro vodu. „Hned, hned to bude,“ brumlal horlivě. „Vař se, vař, máme tu hosta.“ Pobíhal jako vzrušená hospodyňka; hned tu byl s chlebem a čichaje rozkoší rozbaloval kousek selské slaniny. „A sůl, sůl,“ pleskl se do čela a zas běžel k vozu. Konečně se uvelebil u ohníčka, dal Prokopovi větší díl a sám pomalu žmoulal každé sousto. Prokopovi šel do očí kouř či co, slzel a jedl; a dědeček každé druhé sousto podával koníkovi, který nad ním skláněl svou ozářenou lysinu. A teď ho pojednou Prokop poznal závojem slz: vždyť je to ta stará, vrásčitá tvář, kterou vždycky vídal na dřevěném stropě své laboratoře! Co se na ni nadíval usínaje! a ráno, když procitl, už nebyla k poznání, a byly to jen suky a léta a vlhkost a prach –

Dědeček se usmál. „Chutnalo ti? A-a, už zas se kaboní! Ale, ale!“ Naklonil se nad kotlík. „Už se to vaří.“ Zvedl se s námahou a belhal se k vozu; za chvíli tu byl s hrnčičky. „Na, podrž si to.“ Prokop si vzal hrnčiček; byly na něm namalovány pomněnky věnčící zlaté jméno „Ludmila“. Četl to dvacetkrát, a vyhrkly mu slzy. „Dědečku,“ šeptal, „to... je... její jméno?“

Stařík se na něho díval smutným, vlídným očima. „Abys to teda věděl,“ řekl tiše, „je.“

„A... najdu ji někdy?“

Dědeček neřekl nic, jen rychle zamžikal. „Ukaž,“ ozval se nejistě, „já ti naleju.“

Třesoucí se rukou nastavil Prokop hrnčiček; a starý mu naléval opatrně tmavého čaje. „Pij,“ řekl měkce, „pokud je to teplé.“

„Dě-dě-děkuju,“ vzlykal Prokop a upíjel trpkého odvaru.

Starý si zamyšleně hladil dlouhé vlásy. „Je to hořké,“ povídal pomalu, „tuze hořké, vid’? Nechtěl bys kousek cukru?“

Prokop zavrtěl hlavou, svíralo ho to v ústech hořkostí slz, ale v prsou se mu rozlévalo dobrodějně teplo.

Stařík hlasitě srkal ze svého hrnččku. „Tak se podívej,“ řekl, aby něco zamluvil, „co já tu mám namalováno.“ Podal mu svůj hrnček; byla na něm kotva, srdce a kříž. „To je víra, láska a naděje. Tak už neplač.“ Stál nad ohněm s rukama sepjatýma. „Milý, milý,“ mluvil tiše, „už neuděláš to nejvyšší a nevydáš všechno. Chtěl jsi se roztrhnout samou silou; a zůstaneš celý, a nespasíš svět ani jej nerozbiješ. Mnoho v tobě zůstane zavřeno jako v kameni oheň; tak dobrá, je to obětováno. Chtěl jsi dělat příliš veliké věci, a budeš dělat věci malé. Tak je to dobře.“

Prokop klečel před ohněm a netroufal si zvednouti oči; věděl nyní, že k němu mluví Bůh Otec.

„Tak je to dobře,“ šeptal.

„Tak je to dobře. Uděláš věci dobré lidem. Kdo myslí na nejvyšší, odvrátil oči od lidí. Za to jim budeš sloužit.“

„Tak je to dobře,“ vydechl Prokop na kolenou.

„Nu tak vidíš,“ řekl dědeček potěšen a usedl na bobek. „Koukej, načpak je ten tvůj – jak říkáš tomu vynálezu?“

Prokop zvedl hlavu. „Já... jsem už zapomněl.“

„To je jedno,“ těšil ho starý. „Přijdeš zas na jiné věci. Počkej, co jsem chtěl říci? Aha. Načpak takový velký výbuch? Ještě tím někomu ublížíš. Ale hledej a zkoumej; třeba najdeš... no třeba takové pf pf pf,“ ukazoval dědeček

pšukaje měkkými tvářemi, „víš? aby to dělalo jenom puf puf... a pohánělo to nějakou věc, aby se lidem líp pracovalo. Rozumíš?“

„Vy myslíte,“ mručel Prokop, „nějaký laciný pohon, ne?“

„Laciný, laciný,“ souhlasil starý radostně. „Aby to dalo hodně užitku. A aby to taky svítilo, a hrálo, víš?“

„Počkejte,“ přemýšlel Prokop, „já nevím – To by se muselo zkusit... z jiného konce.“

„No právě. Zkusit to z jiného konce, a je to. Nu tak vidíš, hned máš co dělat. Ale teď toho nech, zítra je taky den. Já ti ustelu.“ Zvedl se a cupal k vozu. „Ható hot, ma-lý,“ zazpíval, „půjdeme spat.“ Vracel se s hubenou peřinkou pod hlavu. „Tak pojd,“ řekl, vzal lucernu a vlezl do prkenné kůlničky. „Nu, slámy je tu dost,“ broukal ustýlaje, „pro všechny tři. Chválabohu.“

Prokop usedl na slámu. „Dědečku,“ vyhrkl vyjeven, „podívejte se!“

„Copak?“

„Tady, na prknech.“ Na každém prkně kůlny bylo napsáno křídou velké písmeno; a Prokop četl v blikajících kmitech lucerny: K..R..A....K..A..T..

„To nic, to nic,“ zabreptal dědeček konejšivě a honem stíral písma čepicí. „Už je to pryč. Jen si lehni, já tě přikryju pytlem. Tak.“

Postavil se ve dveřích: „Dadada ma-lý,“ zazpíval třesavě; a koník strčil do dveří své pěkné stříbrné čelo a otíral se hubou o stařečkův kabát. „Tak jdi, jdi dovnitř,“ kázal mu starý, „a lehni.“

Valášek vešel, hrabal kopyty u druhé stěny a poklekl. „Já si pak lehnu mezi vás,“ řekl dědeček; „on ti tu koníček nadýchá, a bude ti teplo, tak.“

Sedl si potichu ve dveřích; za ním ještě řeřavěl do tmy zhasínající ohýnek, a bylo vidět sladké, moudré oči koňovy, jak se po něm oddaně točí; a starý si něco šeptal, pobroukával a kýval hlavou.

Prokopovi se svíraly oči mrazivou něžností. Vždyť je to... vždyť je to můj nebožtík tatínek, napadlo ho; bože, jak zestárl! má už takový tenký oškubaný krček –

„Prokope, spíš?“ zašeptal starý.

„Nespím,“ odpověděl Prokop chvěje se láskou.

Tu počal dědeček měkce prozpěvovat divnou a tichou píseň: „Lalala hou, dadada pán, binkili bunkili hou ta ta...“

Prokop konečně usnul pokojným a posilujícím spánkem beze snů.

O e-knize

Tato e-kniha pochází z projektu svobodné internetové knihovny [Wikizdroje](#)^[1]. Tato elektronická knihovna vzniká prací dobrovolníků a usiluje o vytvoření svobodné sbírky všech možných dokumentů: románů, básní, odborných článků, ...

Naše e-knihy, zahrnující volná díla a díla pod svobodnými licencemi, jsou šířeny zcela zdarma. Můžete je užívat k jakýmkoli účelům včetně komerčních za podmínek licence [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)^[2] nebo [GNU FDL](#)^[3].

Wikizdroje stále hledají nové přispěvatele. Během vzniku této e-knihy mohlo dojít k chybám. Budeme rádi, pokud nám pomůžete je odstranit.

Na vzniku této e-knihy se podíleli následující uživatelé:

- Zdenek
- Milda
- Pyprilescu
- Egg
- JAn Dudík
- Podnapilý Ostrůž Štěně z výšky vidí roztrí-
- Rocket000

- Fleshgrinder
- Boris23
- KABALINI
- Bromskloss
- Tene~commonswiki
- AzaToth
- Bender235
- PatríciaR
- Vanished user 24kwjf10h32h

-
1. [↑https://cs.wikisource.org](https://cs.wikisource.org)
 2. [↑https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)